

Vatra veche

11

Români din toate țările, uniți-vă!

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul X, nr. 11 (119) noiembrie 2018 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc

VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciut

Suzana Fântânariu, Carte electronică

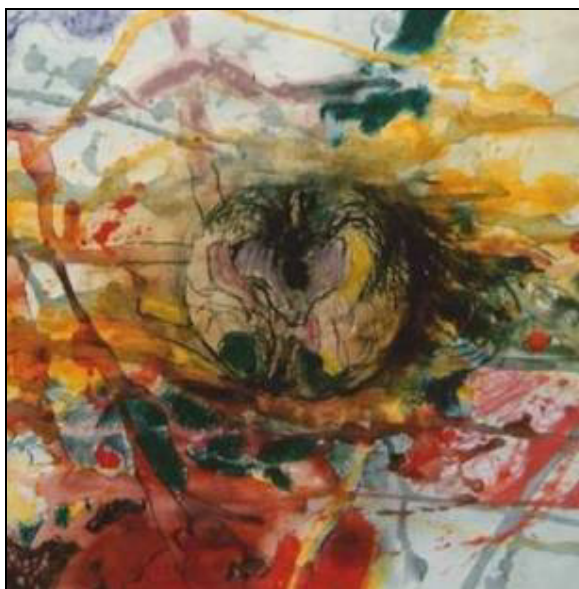
Vatra veche dialog cu Radu Deac

SUMAR

Vatra veche dialog cu Radu Deac, de Nicolae Băciut/3
 Suzana Fântânariu, Marele Premiu al Uniunii Artiștilor Plastici din România/5
 Mihai Eminescu sau noua ipostază a geniului (Mihai Cimpoi), de Florian Copcea/7
 Să ne (re)amintim de A.E.Baconsky, de Dumitru Hurubă/9
 Discursul subversiv în poezia lui Nicolae Labiş, de Ioan Gheorghișor/11
 Zece ani fără marele poet (Grigore Vieru), de Ognean Stamboliev/12
 Poartă spre sufletul nostru, de Dan Puric/13
 Corespondența lui Dimitrie Stelaru, de Gheorghe Sarău/14
 Să ne (re)amintim de Ion Minulescu, de Dumitru Hurubă/15
 Mihai Diaconescu, tendința actuală..., de R. Subțirelu/16
 Cartea inimii. Virtuțile inimii, de Nicolae Băciut/17
 (In)actualități. Spațiul ca text (Adrian Grănescu), de Ioan Marcoș/18
 Jocul de-a viața, poem de Victoria Milescu/19
 Vitrina. Dereglări și degradări (Dumitru Hurubă), de Livia Fumurescu /20
 Poeme de Ana Podaru/21
 Cronica literară. O voce de mare acuratețe lirică (Maria Cernegura), de Ion Roșioru/22
 Jumătate umbră, jumătate cuvânt (Valentina Becart), de Adrian Erbiceanu/23
 Revelații, resuscitări, regrete (Daniel Marian), de Ioan Evu/24
 Vis și abis (Mihai Merticaru), de Constantin Mănuță/25
 Ochii leului berber (Gabriela Ana Bălan), de Daniel Marian/26
 Cu nostalgii la vedere (Carmen Tania Grigore), de Mircea Doreanu/27
 Drumul descoperirii de sine (Ela Iakab), de Daniel Luca/28
 Alfabetul și abecedarul elevului poznaș (Cătălina Orșivski), de Vasile Larco/29
 Povestiri vlăscene (Marin Cristian), de Aureliu Goci/30
 Zarea de cenușă a speranței (Gheorghe Filip), de Iulian Chivu/31
 Tema omului fără soartă (Tudor Cicu), de Diana Dobrița Bălea/32
 Oameni cu raita-n sus (Nicolae Suciu), de Lorincz Francisc/33
 Omul simplu face parte din decor (Adrian Botez), de Constantin Stancu/34
 Să fii român (Dan Puric), de Răzvan Ducan/36
 Interviu fără frontiere (Mariana Păndaru), de Maria Daniela Pănză/37
 Oameni. Repere. Mărturii în arta dialogului literar (N. Băciut/Veronica Pavel Lerner), de Mircea Daroși/39
 Doi artiști români. Adolphe A. Chevallier, Stere Gulea, de Rodica Lăzărescu/40
 Petru maior și prietenii, de Florin Bengescu/41
 Poeme de Laurian Lodoabă/42
 Documentele continuității. Transilvania, starea noastră de veghe, de Ioan-Aurel Pop/43
 Românii-americani și Marea Unire din 1918, de Dorin Nădrău/44
 Cărțile care ne-au unit întotdeauna, de Mircea Daroși/47
 Mihai Eminescu și Basarabia, de Gicu Manole/48
 Asterisc. O mărturisire de credință despre familie, istorie, neam, de Silvia Urdea/49
 Memorandistul Nicolae Cristea, de Anca Sîrghie/52
 Un român adevărat despre un român adevărat (Răzvan Ducan/Gheorghe Oprean), de Nicolae Suciu/54
 Schiță mnografică. Liviu Dragomir, de Maria Toma-Damșa/56
 Convorbiri duhovnicești cu Î.P. S. Ioan, de Luminița Cornea/57
 Nu am timp..., poate mâine, de pr. dr. Gheorghe Nicolae Șincan/58
 Ocean întors. De pe zidul Mănăstirii Agapia, de Valeriu Tănăsă/58
 Poeme de Emilia Amariei/59
 Starea prozei. Dodii, de Virgil Rațiu/60
 Starea prozei. Florile, de George Terziu/61
 Starea prozei. Oul de zăpadă, de Gheorghe Andrei Neagu/62
 Poeme de Dumitru Băluță/63
 Starea prozei. Lutarii, de Ștefan Aurel Drăgan/64
 Poeme de Doina Cherecheș, Veronica Bălaj/67
 Produse noi pe piața comunicării, de Dumitru Hurubă/68
 Biblioteca Babel. Jana Palenikova, de Daniela Sitar-Tăut/69
 Blocnotes. Alba literă H, pe fond albastru, de Nicolae Diaconescu/72
 Poeme de Dumitru D. Silitră/72
 Despre francmasonerie, de Eugen Mera/73
 Poeme de Anișoara Mătăsaru/74
 Mapamond. Japonia, note de călătorie, de Mihai Posada/75
 Sindromul de exaltare în sud-estul noii Europe (Rodian Drăgoi), de Gheorghe Sarău/76
 Șevalet. Floarea Gușă, de Maxim Dumitraș/77
 Vatra veche dialog cu Paul Chiribută, de Tamara Constantinescu/78
 Teatru. Streptese la Bazin, de Cristian Stamatoiu/80
 Lumea lui Larco, de Vasile Larco/81
 De la un clasic citire. Dimitrie Jega/81
 Fente evanescente, de Nicolae Mățaș/82
 Porți deschise spre cultură și spiritualitate, de Sorina Bloj/83
 Scrisori deschise/84
 Curier/85

Suzana Fântânariu, Inventar totemic

Suzana Fântânariu, Mărul de Ipotești

Suzana Fântânariu, Forme înecate

Număr ilustrat cu lucrări de Suzana Fântânariu

Vatra veche dialog

Radu Deac

“Vârsta inimii este aceea pe care o percepe omul”

Prof. dr. Radu Deac, s-a născut la 28. 02. 1940, în Sălaj, a absolvit Facultatea de Medicină și Farmacie din Cluj, a efectuat stagii în Marea Britanie (1969-1970); SUA (1990-1992). A condus Clinica de Chirurgie Cardiovasculară, a fost profesor de chirurgie la Universitatea de Medicină și Farmacie Târgu-Mureș. Are la activ și invenții: trei brevete americane pentru valve cardiace artificiale și trei brevete românești.

E autorul unor premii medicale: în 1964 a realizat primul transplant cardiac la animal, în 1983 a efectuat prima înlocuire de valvă cardiacă din România, având valva biologică; în 1999 a participat la prima operație de transplant cardiac din România de la București și a efectuat cel de-al doilea transplant cardiac din România. A fost distins cu Premiul Academiei Române pentru cercetări în domeniul colagenului.

Am văzut pacienți cu inimă „de împrumut”, i-am filmat, am stat de vorbă cu ei, le-am urmărit evoluția, ca reporter TV. Am ajuns să fiu partizanul lui Erik Berglund, care crede că a sosit din nou vremea inimii, că “Acum a sosit timpul ca lumea să dea mai multă atenție inimii, să acționeze din inimă”.

Inima are și o zi a ei – din 2000, ziua de 30 septembrie s-a stabilit să fie Ziua Mondială a Inimii. Românii au mai stabilit o Zi a Inimii, Ziua Națională a Inimii, care se marchează în luna mai.

E aceasta urmare a faptului că în România bolile de inimă sunt o cauză importantă a deceselor: 35% pentru categoria de vârstă 0-64 ani (în UE - 23%); cancerul cu e pe locul 2, cu 19,2%; la categoria peste 64 ani

procentul e de 77,2% (în UE e 47%); cancerul e cauza deceselor în cazul a 9,2% dintre românii peste 64 de ani.;

În 1997, la femei, până la 64 de ani, aveam cea mai mare mortalitate din Europa din cauza bolilor de inimă, în timp ce la aceeași categorie de vârstă, eram pe locul 2, după Lituania.

Sunt câteva cifre care ne obligă să privim altfel inima – din toate punctele de vedere.

„ Cercetează-te, frate, în fiecare zi,”, spune (*Isaia Pustnicul*)28, ca să-ți cunoști inima și să vezi ce patimi se află în ea înaintea lui Dumnezeu; și leapădă-le din inima ta, ca să nu vie osândă rea asupra ta”.

Se crede că există o „floare a inimii”, păducelul, fiindcă, se spune, „Nicio altă plantă din lume nu știe să vindece inima precum el”. De aceea, se sugerează că atunci „Când îl întâlnești prin păduri sau pe margini de drum, faceți o plecăciune în fața lui și urați-i aceeași sănătate ca cea pe care v-o dăruiește”.

Știm cu toții însă că, dincolo de remedii naturale sau de cuceriri ale medicinei, mai e ceva care ține inima în putere, care o face să trăiască în prea plinul ei, care vindecă inima: dragostea.

„Conceptul 'din toată inima', susține *Lazia V. Dumitru* (Instructor de Management Activ al Stresului), se bazează pe preceptul că INIMA (*dorința de a obține bucurie prin oferirea și primirea dragostei*) este atributul de bază al familiei, societății și lumii trăind în pace și fericire”.

Proiectul editorial „Cartea ini,ii”, la care lucrez, va pune față în față puncte de vedere științifice cu puncte de vedere teologice. E o primă încercare, dintr-un proiect care se dorește mai amplu, mai documentat, mai bine fundamentat.

Ideea, tema cărții au fost atât de seducătoare și de ademenitoare încât n-am rezistat tentației de a le împărtăși cu cititorii, de la care aștept și observații și sugestii.

Punctul de plecare al cărții a fost ideea unei cărți de interviuri cu chirurgul Radu Deac. Cum, după o primă întâlnire, amânată și răsămânată, nu am mai reușit să finalizez proiectul în varianta inițială, am „deturnat” cartea spre o altă țintă, având în opiniile profesorului Radu Deac perspectiva științifică într-un domeniu în care arta, literatura,

filosofia, teologia s-au simțit în largul lor de la începutul lumii.

*

- Domnule Radu Deac, care e prima dumneavoastră amintire despre inimă? Cum ați descoperit inima dincolo de propria dv. inimă?

- Remarc ineditul întrebărilor dumneavoastră, care nu pot să nu recunosc că mă surprinde, dar îmi face plăcere să încerc să răspund oricât de complicate ar fi aceste întrebări.

Revin iarăși, ca un leitmotiv, la aspectul fizic. Deci, pentru prima dată în profesia mea, atunci când am intrat într-o operație pe inimă, am văzut pentru prima dată inima omului. Sigur că, din punct de vedere subiectiv, să întâlnești inima unui om este cu totul altceva, exact în sensul profunzimii trăirilor și aspectelor pe care le-ați ridicat. Dar, întâlnirea fizică, privilegiul de a vedea inima cuiva e a celor care lucrează în acest domeniu, al chirurgiei cardiace.

- Ce v-a făcut să alegeți inima ca țintă a împlinirii dv. profesionale? Au fost și alte tentații? Prin ce a câștigat inima?

- Atât cât îmi amintesc, eram elev de liceu la Sighișoara, astăzi Colegiul Național “Mircea Eliade”, și în programa de studiu se aflau cursuri de prim ajutor, legat, evident, de chestiunile de stare de sănătate despre care trebuiau să aflu informații și elevii. Mi-au stârnit un interes deosebit și probabil că aceasta a fost prima întâlnire cu aspecte ale activității din domeniul sanitar și ale medicinei de îngrijire, de într-ajutorare a celor aflați în dificultate din punctul de vedere al sănătății.

Nu pot să neg și importanța pe care a avut-o faptul că am avut medici în familie și care m-au pus în contact cu realități, cu informații din acest domeniu și asupra unui om tânăr nu cred că e lipsit de importanță să vii în contact cu asemenea informații, pentru că te impresionează mai mult decât orice. Apoi, mai târziu, după absolvirea liceului, sora mea a urmat medicina și trăiam în acest mediu, eram expus la informațiile medicale și încet, încet, în cursul anilor universitari, la Facultatea de Medicină pe care am urmat-o la Cluj, am studiat și capitole de patologie legate de activitatea inimii. De asemenea, îmi amintesc foarte clar, în anul III de—

NICOLAE BĂCIUȚ

facultate, fiind student la Cluj, am fost trimis de mentorii mei de acolo, la Târgu-Mureș, pentru a participa la o sesiune științifică studentescă. La acea sesiune, am întâlnit cadre didactice de aici, de la Târgu-Mureș, care în intenția de a-mi arăta activitatea medicală de aici, mi-au arătat și două saloane de bolnavi, în Spitalul vechi, în care erau pacienți cu primele operații pe inimă. Era în primăvara anului 1959. Evident că acest lucru, din nou, m-a impresionat foarte profund și, alături de alte manifestări științifice care au avut loc la Cluj, între care o echipă de medici de la Spitalul Colțea, au ținut prelegeri despre chirurgia cardiacă, la care am participat și iar m-au impresionat. Nu pot să uit și să nu menționez participarea unui profesor rus, Uglov, de la Leningrad, la o manifestare științifică, la Biblioteca Centrală Universitară, unde a ținut o prelegere despre o metodă extrem de nouă la vremea aceea, restabilirea funcției cardiace în cazul opririi inimii, și care era în mare vogă, fiind una din somitățile mondiale în materie. Prin subiectul pe care l-a tratat, mi-a stârnit un interes deosebit pentru acest grup de patologie.

- Din perspectiva vârstei inimii transplantate, se pot sesiza diferențe ale trăirilor? Se simte un om în vârstă, căruia i s-a transplantat o inimă tânără, mai tânăr? Poate avea măcar iluzia întineririi?

- Majoritatea transplanturilor pe care le facem au acest obiectiv – să oferim unui om mai în vârstă, cu boală cardiacă, o inimă cât mai tânără, pentru că aceasta îi permite o durată de viață, de supraviețuire, mult mai lungă.

Este, într-un fel, un obiectiv pe care, de cele mai multe ori îl atingem. Dar există și cazuri în care transplantăm o inimă de vârstă apropiată, dar care e în perfectă stare de funcționare. Inima poate funcționa perfect și la 80 de ani, evident. Vârsta inimii, dacă dorim să ne referim la acest lucru, este destul de greu de stabilit. Vârsta inimii este aceea pe care o percepe omul. Este nu neapărat cea biologică, ci cea pe care, efectiv, o percepem. Sigur că intrăm pe un domeniu care probabil că e mai puțin sau mai dificil de navigat, pentru că intrăm și pe domeniul psihologiei, al unor trăiri pe care un chirurg le percepe cu oarecare dificultate. Dar și acest aspect pe care

l-ați ridicat, al vârstei inimii, este extrem de interesant. Dar, iarăși, nu putem separa inima de creier. Învățarea în vârstă a unui om nu e în relație defavorabilă în raport cu tinerețea. Spuneam că omul este atât de tânăr cât se simte și aceasta e percepția adevărată a vârstei. În fond, chiar la o vârstă înaintată, cred că ai aceeași senzație a prospețimii vârstei pe care ai avut-o în tinerețe. Și este greu să facem afirmații tranșante. Percepția, la o vârstă înaintată, e a unei experiențe, a unei înțelepciuni în plus, în niciun caz a unei îmbătrâniri pe care ți-o aduce vârsta. Sigur că biologicul are o influență, dar această stare de bine pe care ți-o dă funcția normală mai multor organe și în special a inimii e dificil de admis că nu te simți bine, că nu mai ai sentimentul tinereții. Chiar dacă îmbătrânirea îți aduce o oarecare lentoare în activitatea fizică, în activitatea creierului, a inimii, aceasta nu poate fi percepută. Cum bine știți, sunt oameni la șaptezeci, optzeci de ani, care au o prospețime a firii și a minții care ne surprinde în tot ceea ce fac, în tot ceea ce spun, într-o conversație, când poți remarca prospețimea intelectului, chiar dacă persoana este la o vârstă mai înaintată.

- Ați invocat mentorii dumneavoastră. Ați avut modele pe care le-ați urmat, care v-au influențat devenirea dv. profesională?

- Evident, am avut privilegiul să fiu în preajma unor oameni mari, chiar dacă la momentul respectiv erau foarte tineri, nu erau încă somitățile de mai târziu, dar am avut acest privilegiu și m-au stimulat extraordinar, în formarea de care am beneficiat. Îmi amintesc că primul om cu care am avut contact a fost, pe atunci, asistentul universitar dr. Antoniu Groza, care era asistent la Anatomie, pe care am studiat-o în primii ani de facultate, în anii I și II, care, în același timp, era și chirurg la Clinica de Chirurgie I din Cluj. Felul domniei sale de a aborda procesul didactic m-a impresionat profund. Era, de fapt, o îmbinare între felul de a fi al unui om deosebit și modul de a preda cunoștințele, informațiile medicale care au avut o influență importantă asupra mea, asupra activității și carierei mele.

Apoi, viitorul profesor Mihai Ionescu, care era un chirurg deosebit și, iarăși, un mare talent didactic. Știa

să vorbească studenților într-un mod cu totul aparte. Se ocupa de studenți într-un mod deosebit și atunci aceștia îl apreciau extraordinar de mult și probabil că a influențat cariera multora, cu siguranță și a mea, pentru că mi-a stârnit acest interes, în general, pentru medicină, pentru specialitățile chirurgicale. A fost apoi, tot în cursul facultății, doctorul Ioan Pop de Popa, viitorul profesor Pop de Popa, care, de asemenea, a avut o influență mare, cel puțin în acea perioadă, asupra carierei mele. Desigur, atunci erau măștri tineri, deasupra cărora erau nume mari ale medicinei românești. Mă gândesc la profesorul Moga, la Medicală, profesorul Aurel Nana, la Chirurgie, și colaboratorii domniilor lor, care nu se putea să nu te influențeze. Ceea ce aș dori să remarc, extrem de important, e această combinație între cariera didactică și cariera medicală. Deci, fiecare era un specialist în domeniul lui și, în același timp, era cadru didactic. Această fericită simbioză nu se poate să nu fie remarcată, fiindcă ea contribuia major la influențarea studenților, a tinerilor medici care își trăgeau, să spun așa, stimulul pentru activitate mai profundă din interesul pe care îl sădeau în inimile lor acești măștri. Și acest lucru a continuat după Facultate, la Târgu-Mureș, prin profesorul Papai Zoltan, profesorul Maros Tiberiu și colaboratorii lor, colectivul în care am trăit și am lucrat. Apoi, la București, profesorul Dan Setlacek, doctorul Marian Ionescu. Apoi, studiile pe care le-am efectuat în Anglia, profesorul Geoffrey Wooller, care a fost unul din pionierii chirurgiei cardiace în lume, un caracter cu totul și cu totul deosebit, care prin calități umane și profesionale se remarcă, te influențau în activitatea de zi cu zi. Și așa pot continua cu anii care au urmat, cu oameni de la care am învățat, cu perioada în care am lucrat în Statele Unite ale Americii, doi ani, iarăși, oameni cu totul deosebiți. În vizitele pe care le-am făcut la unități spitalicești, la clinici de specialitate din străinătate, unii nume foarte mari în specialitatea noastră, nu puteau să nu mă influențeze pozitiv, să nu mă stimuleze să învăț metode noi, pe care să le aplic apoi la noi în țară, în decursul celor aproape 43 de ani pe care i-am petrecut aici în Târgu-Mureș.

SUZANA FÂNTÂNARIU

Marelui Premiu al Uniunii Artiștilor Plastici din România pentru întreaga activitate

....,Ceea ce Herta Müller a realizat cu un limbaj concentrat, poetic în literatură, i-a reușit Suzanei Fântânariu în artele plastice, adică cronica unei experiențe existențiale în spațiul sud-est european copleșit de dictaturi și de angoase. Artista e preocupată de întrebări majore privind identitatea umană și dihotomia corp-suflet. Limbajul ei plastic este de un rafinament rar, Suzana Fântânariu excelează în domeniul xilogravurii și al desenului, iar de vreo două decenii ne uimește cu lucrări tridimensionale de mare anvergură. Atât „portretele” cât și obiectele antropomorfe numite „ambalaje pentru suflet” care sugerează nu rareori o spaimă existențială, cât și peisajele misterioase desenate în culori întunecate, ne impresionează și ne copleșesc în același timp. Viziunea fundamentală a artistei este una predominant pesimistă și nu întâmplător marele critic de artă și scriitor austriac Bertram Karl Steiner a pus arta Suzanei Fântânariu în context cu lucrările unor mari pesimiști europeni ca Emil Cioran și s-a întrebat de unde oare provine această tristețe existențială, care se regăsește în arta Suzanei Fântânariu și care nu l-a părăsit pe Cioran nici la Paris?” ..

ALEXANDER GERDANOVITS
(Austria)

*

Repere bio-bibliografice

Născută în 15 septembrie 1947, Baia/Suceava. Absolventă a Institutului de Arte Plastice “Ioan Andreescu” Cluj-Napoca. Profesor univ. dr. la Facultatea de Arte și Design / Universitatea de Vest, Timișoara. Coordonator de doctorate; 2013-*Doctor Honoris Cauza* a Universității de Arte „George Enescu” din Iași; 1985 -Bursa de studii, Academia di Romania, Roma/Italia; 2005-Bursa “Constantin Brâncuși”,*Cité Internationale des Arts*, Paris/ Franța.

60 de expoziții personale în țară și străinătate: Roma/Italia; Mödling,

Klagenfurt/Austria; Wassenaar, Utrecht/Olanda; Paris/Franța; Sharjah/ E.A.U; Budapesta ,Sopron/Ungaria ; Saitama/Japonia; Oyama Cyty/ Japonia ; București, Timișoara, Iași, Craiova, Arad, Lugoj, Fălticeni, Tg.Jiu /România etc.

300 de expoziții de grup în țară și străinătate

Bienale și trienale internaționale de gravură:(selecție)

Banska-Bistrica, Cehoslovacia; Friburg și Berlin, Germania; Elveția-Winterthur și Grenchen ; Bharat-Bhavan, India ; Paris, Chamalières , Saint-Quentin, Saint-Maur și Toulouse-Franța; Cracovia, Wrocław, Katowice, Torun, Jelenia Gora, Majdanek - Polonia; Varna și Gabrovo, Bulgaria; Torino- Italia; Maastricht-Olanda; Belgrad-Jugoslavia.; Ljubljana-Slovenia ; Tokio , Kochi și Yokohama- Japonia ; Ibiza și Caixa-Ourense, Spania ; Seoul, Korea ; Sharjah și Dubai, U.A.E. ; Budapesta, Győr și Miskolc-Ungaria ; Kuala-Lumpur, Malaysia ;Trois-Rivieres- Quebec, Canada ; Cairo- Egipt ; Beijing, Qingdao și Guanlan, China ;Graz Austria ; Cacak-Serbia.Podgorica-Serbia și Montenegro ; Bitola, Scopje - Macedonia ; Falu- Suedia ; Istanbul, Turcia, București-România.

Premii naționale: (selecție)

1976 - *Premiul I*, București;1977-*Premiul tineretului*, Cluj ; 1978-*Premiul II*, București ;1980 - *Marele Premiu “Voronețiană”*, Suceava; 1996- *Premiul și Medalia Centenar Blaga*, Cluj-Napoca ;1998 și 2000 - *Premiul “Catul Bogdan”*, Arad; 1999 - *Premiul Uniunii Artiștilor Plastici*; 2000 - *Ordinul Național “Pentru Merit”* în grad de “Cavaler”, București; 1997 - *Diplomă de onoare*,

Suzana Fântânariu la Gala Premiilor UAPR Baia Mare

Academia de Arte Vizuale, Cluj-Napoca; 2004 - *Premiul Revistei “Ramuri”* ; 2006- *Nominalizare Marele Premiu U.A.P.,București* ; 2009 -*Diploma de Excelență*, Primăria Timișoara ; 2009-*Nominalizare Ministerul Culturii “Premiul Național pentru Artă”*, București ; 2009- *Diploma de excelență Nobilis Ancilla Collorum et Visionum*, Universitatea de Vest, Timișoara; 2009- *Premiul Pro Cultura Timisiensis*, Timișoara; 2009 - *Marele Premiu Primus inter Pares* , Timișoara ; 2010- *Premiul revistei “Contact internațional”*, Iași ; 2011- *Diploma de Excelență*, Facultatea de Arte și Design,Timișoara ; 2011- *Diploma Meritum*, Universitas Occidentalis Timisiensis; 2011- *“Premiul special al juriului”*, Târgoviște ; 2012-*Premiu pentru grafică experimentală*, Iași; 2012- *Premiul MIX- SATB*, București ; 2012-*“Cetățean de onoare”*- Baia/Suceava ; 2012- *Diploma de onoare pentru întreaga activitate desfășurată în slujba artelor și frumosului-Primăria Municipiului, Călărași*; 2012- *Premiul I*, *Bienala de gravură “Gabriel Popescu”*, Târgoviste; 2013-*Medalia-Memorialul Revoluției Române*, Timișoara; 2014 - *Diploma de excelenta pentru întreaga activitate, universitară, 70 de ani de la înființarea UVT*, Timișoara; 2015- *Diploma de excelență pentru îmbogățirea patrimoniului Muzeului de Artă din Iași* ; 2015 -*Premiul I*, *Bienala Națională de Artă plastică-Piatra-Neamț* ; *Diploma și Medalia “Gabriel Popescu,150 de ani →*

de la nașterea gravorului”, Târgoviște, 2016; Medalia de aur „Inventus”, Iași, 2017 ; Premiul Muzeului de artă, Mircea Ionescu Quintus”, Ploiești, 2017 ; Premiul I, „Gabriel Popescu”, Târgoviște, 2017; Marele Premiu al Uniunii Artiștilor Plastici din România, 2018.

Premii internaționale: (selecție)

1982 - Premiul “Ex-Equo”, Banská-Bistrica/Cehoslovacia; 1992 - Premiul I, Paris/Franța; 1993 - Premiul II, Maastricht/Olanda; 1997 - Premiul I, Sharajah/E.A.U.; 1998 - Medalia de Argint, Beijing/China; 1999 - Premiul de achiziție, Trois Rivières/Canada; 2000 - Premiul Asociației Artiștilor din Boemia de Sud, Ceske Budejovice/Republica Cehă; 2003 - Premiul de Excelență, Beijing/China; 2003 - Premiul I Gornji Milanovac/Serbia și Muntenegru; 2011- Mențiune de onoare/Istanbul/Turcia; 2012-Triennale internațională de gravură, Grenchen, Elveția, Art limited-multiple (selecție-55 xilografuri); 2013-Marele Premiu al Ministerului Culturii, Chișinău; 2015- Diplomă de onoare a Ministerului Culturii, Chișinău; 2018 - „Diploma de excelență pentru aportul adus artelor grafice în lume”, Bitola/Macedonia.

Redactor „Vatra Veche”, Târgu-Mureș. Redactor pentru secția de Arte Plastice-România și la „Levure litteraire”(<http://www.levurelitteraire.com>, webmagazin multilingv și pluridisciplinar), France, până în 2017.

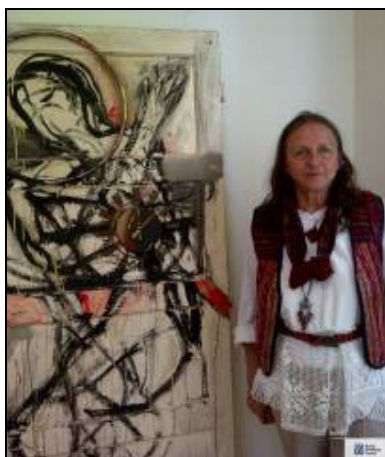
Premiul revistei „Ramuri”, Craiova, 2005/ Premiul „Arcadia-pentru excelența metamorfoză a culorilor în cuvinte”, revista „Contact internațional”, Iași, 2014/ „Premiul de excelență pentru eseu” la Concursul internațional de creație plastică-lirică „Eminesciana”-Iași, 2013/ Simpozion *Tribuna* (invitată) „Posibilități de promovare a artiștilor plastici români prin intermediul presei culturale”, Cluj-Napoca, 2014. Premiul de excelență „Opera omnia” pentru arte vizuale și titlul de Laureat în litere și arte „200 de ani de teatru la Oravița”- Teatrul vechi Mihai Eminescu, Oravița, 2017.

A publicat versuri , eseuri și cronici de artă în : „Orizont”, „Coloana infinită”, „aTeNT” „Memorialul Revo-

luției” „Timișoara”, „Paralela 45”(„Realitatea bănățeană”), „Lecturn”, „Orient Latin”, „Vatra Veche”, „Tribuna”, „Steaua”, „Nord literar”, „Crai nou”, „Bucovina literară”, „Contact internațional”, „Arta”, „Observatorul cultural”, „Cultura”, „Luceafărul”, „Ziarul neconvențional”, „Observatorul”(Canada), „Levure litteraire”(France), „Viața românească”, „Dicționarul poezilor bănățeni ”

A publicat cărțile: „Spațiu și semn, o dialectică a devenirii imaginii între planeitate și obiect” Ed. Brumar, Timișoara, 2007/ „Xilografura matrice stilistică.Re-scrieri. Cronicile vremii,” Ed. Brumar, Timișoara, 2009/ „Dark” cartea bibliofilă”, Mircea Tiberian & Suzana Fântânariu, Ed. Muzeul Național al literaturii Române, București, 2007 / „Identitate precară”, online 2000 (<http://geocentral.net/suzana/identitate>) /

A publicat cronici plastice și eseuri în cataloage de artă, cărți și albume : „Scriitori unui prieten”, Fundația Triade, Timișoara, 2009/ Nicolae Băciut, „Suzana Fântânariu, Împachetări pentru suflet”, Ed.Nico, Târgu-Mureș, 2011/Gheorghe Bălan, „Grafică-poezie”, Ed.Brumar, Timișoara, 2013/ Deliu Petroiu-„Cronici și însemnări plastice” (1973-1989), Ed. Brumar, Timișoara, 2013/ Alexandru Cebuc & Negoită Lăptoiu „Enciclopedia artiștilor români contemporani”, vol.VI, Ed. Arc 2000, București, 2009/ Menuț Maximilian și Valentin Marica „Pendul de cer”, (antologie), Ed. Cezara Codruța Marica, Târgu-Mureș, 2014, / „Medicii și Biserica”, Influența valorilor creștine asupra bioeticii europene, vol. XIII, Ed.

Suzana Fântânariu, Martir

Suzana Fântânariu, Somn utopic

Renașterea, Cluj-Napoca, 2015/ Suzana Fântânariu-Atena Simionescu, „Metamorfoza cărților”(album), Ed. Performantica, Iași, 2013, revista „Cultura”(revista observatorului de politici culturale,Timișoara, 2017. Premiul Uniunii Scriitorilor)/ Marcel Sămânță „Planeta destin”, Ed. Renașterea, Timișoara, 1995/ Hughes Labrusse, „Mes Spectres”, Ed. Pro Transilvania, București, 2002 / „Timișoara în trei prieteni. Dan Mircea Cipariu. Robert Șerban. Mihai Zgondoiu”(cu o pre/post față de Șerban Foarță și Florin Iaru și doua desene de Suzana Fântânariu), Ed.Brumar, Timișoara, 2003 (Premiul revistei „Poesis” Festivalului „Frontiera Poesis” „Satu-Mare)/„Orage Pyramidal”-peau-esie, Ed.Vinea- București - Paris, 2012/ Festivalul internațional de poezie franco-englez, opere grafice pe tema „poezia ca ficțiune” inspirate de poeme chinezești, Paris, 2014/ Rodica Draghinescu „Rienne”-Accents graves-Accents digus, Editions de l'Amandier, Paris, 2015(nominalizare premiul liceenilor din Paris) „Verbalizăm-Avangarda-Tristan Tzara” „„Transignum”, Paris, 2016, „Înmormântările”, Nicolae Tzone, editura „Vinea”, București, 2017 și în limba franceză, 2018.

Numere ilustrate: *Vatra Veche, Steaua, Tribuna, Orizont, Nord literar, Lecturn, Forum studențesc, Coloana infinită, Cultura, Bucovina literară, Mozaic, Contact internațional, Levure litteraire (France), Scriitor, Noul literator.* <http://geocentral.net/suzana/identitate>

ACAD. MIHAI CIMPOI:
MIHAI EMINESCU
SAU NOUA IPOSTAZĂ A GENIULUI
(I)

Acad. Mihai Cimpoi este un nume distins al Basarabiei, cunoscut în spațiul spiritual-cultural European prin contribuția sa substanțială la elucidarea și interpretarea unor fenomene literare și întregirea biografiilor unor spirite luminate promovate sub semnul „conștiinței estetice universale”, între aceștia figurând: M. Eminescu, Fr. Nietzsche, F. Dostoevski, C. Noica, P. Celan și E. Cioran. Cărturar renumit, stâlp al vieții culturale, cum îl numește Eugen Simion, Mihai Cimpoi a devenit o figură polarizantă a culturii românești, care a continuat direcția dată de Eminescu de recuperare, salvare și universalizare a ființei naționale. Reputat critic literar, estetician și istoric al culturii, Mihai Cimpoi este autorul celei dintâi sinteze critice referitoare la complexitatea literaturii române de dincolo de Prut – *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia*. Opera sa, diversă și impresionantă, include peste 50 de lucrări de critică și istorie literară, filozofie și istorie a culturii, toate concepute cu vocație, urmând criteriile și principiile călinesciene, modelul ființial noicist și experiența ontologică heideggeriană. Traseul său existențial cunoaște o racordare directă, care nu poate fi în niciun fel contestată, la parametrii literaturii universale, el dezvoltându-se sub semnul etnosului și sacralului, al unui mesianism care,

într-adevăr, a generat renașterea „miturilor spiritualității naționale” (observația aparține lui Eugen Simion). Exegezele lui Mihai Cimpoi asupra operei lui Eminescu aveau să-i aducă statutul de cel mai reputat eminescolog român. Fără îndoială, lucrarea sa capitală, de excepție pentru întreaga cultură românească (și nu numai!), este *Dicționar enciclopedic Mihai Eminescu* (Editura Gunivas, Chișinău, 2012), lansată cu fast la primul Congres mondial al eminescologilor organizat la sfârșitul anului 2012 de Academia de Științe a Republicii Moldova. Respectiva lucrare (rezultat al unei munci de cercetare științifică de peste trei decenii), unică în spațiul

European, aduce ordinea în „haosul” operei eminesciene risipite în nenumărate corpusuri și restituiri, unele dintre ele scăpând nejustificat atenției celor care continuă să îl considere pe marele poet „zeul tutelar al limbii române”.

Volumul se compune (în forma nedefinitivă dată de autor în ediția I) din nouă secțiuni, prima axându-se pe biografia poetului, ultima cantonându-se în zona de receptare în limbi străine a acestuia. *Mihai Eminescu*.

Dicționar enciclopedic este, nu încap dubii, o operă fundamentală, de referință, care ne introduce în universal eminescian spre descifrarea multor enigme de care a avut parte în viață și care încă îi mai înconjoară opera, provocând orgolii și contestații fără temeii.

Acad. Mihai Cimpoi, după ce efectuează un portret-sinteză al „luceafărului poeziei românești”, îi „retușează” biografia comentând și analizând (în spirit constructiv, estetic și entuziast, desigur!) investigările/interpretările celor mai autorizați biografi ai lui Eminescu: George Călinescu, Vladimir Streinu, Nicolae Georgescu etc. El se depărtează de stilul clasic al literaturii universale (termen propus de Goethe), întrucâtva romanțat și nesemnificativ în ceea ce privește destinul unei personalități de seamă a literelor românești, și utilizează metode noi, progresiste, de abordare a operei eminesciene. El dispune de un alt limbaj, mai elevat, îmbogățit de substanță filozofică, de metode modern specifice cercetării științifice și „atacă” din alt unghi complexa bio-bibliografie a lui Mihai Eminescu. Sunt valorificate lecturile avute de-a lungul vieții din lucrările marilor filozofi ai lumii, formându-l astfel spiritual și dându-i șansa de a

completa biografia eminesciană cu elemente în măsură să-l detașeze net de modele.

Asemenea lui G. Călinescu, el face din biografia lui Eminescu un pretext necesar atât pentru a-l introduce pe poet în universalitatea genialelor idei pe care se sprijină conștiința lumii întregi și pentru a ne determina să descoperim geneza Creației. Metoda sa exegetică identifică fără obstacole omul eminescian pe care îl definește drept un *homo ethicus*.

Arborele genealogic al lui Eminescu, propus de Mihai Cimpoi, deși în linii mari redă rezultatul cercetărilor întreprinse de alți istorici, reconstituie o bună parte din tinerețea poetului, marcată de cele mai fundamentale teme ale filozofiei și literaturii mondiale. Se disting la Eminescu – scrie academicianul Mihai Cimpoi – o lume a cercului strâmt, a realului limitativ-existențial, o lume romantizată (în sensul programatic al lui Novalis). Mihai Eminescu a fost continuu obsedat de eternitate, de arhetipuri și de ființă, toate la un loc sprijinindu-l în demersul său genial să „tematizeze o deschidere și o închidere de natură ontologică” asupra lumii. Nu greșim susținând că într-un fel destinul lui Mihai Cimpoi se suprapune peste cel al lui Mihai Eminescu. Criticul înțelege, prin urmare, să-și asume travaliul misiunii de Creator și că lui Eminescu niciodată nu-i putem accepta moartea intelectuală „sau vidul spiritual din perioada 1884-1889”, de vreme ce devenise posesorul viziunii moderne „a unei pluralități de mișcăminte” fără de care lumea / ideea ar deveni „forma cugetării reci” (*Memento mori*). Acad. Mihai Cimpoi, atras de dorința (de altminteri, foarte necesară!) de a-l încadra pe poet într-un anumit contingent / curent / într-o anumită mișcare, în capitolul II al sintezei *Dicționar enciclopedic Mihai Eminescu*, cutează să-l așeze pe poet, respectând „criteriul estetic” în vârful „scării de valori” a literaturii universale, cazul evaluării sale fiind similar „cazului evaluării lui Shakespeare”. În acest context, complexa, inegalabila operă a lui Eminescu este decodificată de acad. Mihai Cimpoi prin prisma realității timpului, trecut fiind prin →

FLORIAN COPCEA

filtrul curentelor care și-au pus puternic amprenta în literatura română: clasicismul, romantismul, barocul și simbolismul, toate influențându-l pozitiv, fapt demonstrat cu prisosință în construcțiile sale. Concluzia exegetului: Mihai Eminescu, unul dintre reperele-cheie „în dialogul cu cultura universală” (Eugen Barbu), este de o modernitate rar întâlnită la un clasic. Iată cum explică acad. Mihai Cimpoi capacitatea lui Eminescu de a depăși valențele limbajului clasic: modernitatea lui Eminescu se cere înțeleasă nu prin opoziția cu clasicismul, ci printr-o complementaritate dialectică, poetul nelăsându-se încadrat în forme canonice.

Toate acestea se datorează culturii enciclopedice a poetului, căreia acad. Mihai Cimpoi îi consacră multe pagini din lucrare. În concepția sa, Eminescu a avut privilegiul, cunoscând mai multe limbi, să ia contact cu marile culturi ale lumii de unde a preluat idei novatoare pentru progresul limbii române, și, firește, al culturii autohtone, pe care le-a trecut, firește, prin filtrul minții sale, lucru ce i-a permis să creeze o operă vastă, fără egal. Studiind *Caietele eminesciene*, acad. Mihai Cimpoi decreta: Eminescu a fost un spirit universalist, cultura servindu-i tocmai drept model de universalitate valorică.

Grație efortului lui M. Cimpoi aflăm „amănunte” despre 300 de personalități istorice, figuri culturale, eroi literari, autori de lucrări din toate sectoarele științei, care, într-un fel sau altul, l-au influențat spiritual pe poetul român. Un capitol aparte din monumentală lucrare a lui Mihai Cimpoi e rezervat eminescianismului, current care, dincolo de sensul său semantic, trebuie înțeles ca o „manifestare a desăvârșirii estetice” a întâistătorului poeziei românești, conceput fiind ca o „Ființă întru poezie”.

Energicul critic ne propune „regândirea lui Eminescu din perspectiva noilor provocări culturale”, dar nu urmând traseul predecesorilor săi, ci raportându-ne mereu la idealismul antologic evidențiat de opera poetului, cum ne sugerează și Rosa del Conte, cu care el este de acord, întrucât semnificația universală a eminescianismului constă în excepționala compenetrație și dreapta cumpănă dintre supremele valori umane, ce constituie „tot ce-i frumos

și bun”. Plecând de la afirmația lui Mihail Dragomirescu potrivit căreia Eminescu nu se găsește nici în proza lui, nici în postumele lui și mai puțin în articolele sale politice (aici acesta nu are dreptate, dar nu-l învinovățim deoarece la timpul respectiv nu ieșiseră la lumină, sau erau ignorate, manuscrisele eminesciene – n.a.), Eminescu este cu adevărat numai în poezia lui, și anume, în capodoperele sale lirice, Mihai Cimpoi analizează 430 de poezii, prilej de a demonstra unitatea lor structurală, dialogul Poetului cu Demiurgul și vizionarismul său „asupra misterului ultim” (Rosa del Conte). Hotărât lucru, fără Eminescu cultura română ar fi stagnat la nivelul „oficializat” de Titu Maiorescu înainte de a-l descoperi. Este un adevăr pe care Mihai Cimpoi îl scoate în evidență în secțiunile *Corespondență* și *Odiseea receptării*, ultima având drept obiectiv conturarea personalității lui Eminescu, cel care avea să fie considerat un mare poet al ființei. Criticul, prin comentariile sale pertinente, autorizate, spulberă încă o prejudecată eminescologică: calificativul de ultim mare romantic nu mai corespunde actualității, este inexact atât sub raport cronologic, cât și din punctul de vedere al complexei

structuri moderne. Pentru a-și susține demonstrațiile, Mihai Cimpoi apelează, cu obstinație, la constatările din studiile Svetlanei Paleologu-Matta – *Eminescu și abisul ontologic* – și Rosei del Conte – *Eminescu sau despre Absolut* –, care au adus un spor de noutate la descifrarea/interpretarea arhitecturii prozodice eminesciene.

Marea calitate a întreprinderii a acad. Mihai Cimpoi constă și în faptul că a reușit să parcurgă un labirint și să confirme „caracterul deschis” al operei eminesciene. El nu ezită să se pronunțe asupra a ceea ce presupune eminescologia și pentru prima oară oferă informații biobibliografice despre eminescologii care și-au dirijat eforturile către studiul operei și vieții poetului. Eminescologia românească și cea străină este pusă în paralel și explicată cu autoritate, astfel încât constatăm că Eminescu a avut un impact deosebit și asupra altor culturi, de aici deducându-se incontestabila sa universalitate.

Dicționar enciclopedic Mihai Eminescu este un instrument de lucru capabil să te orienteze, fără riscuri, în cosmosul eminescian pentru a cunoaște dimensiunea unui mit, parte a tezaurului spiritual românesc. Personalitate artistică și intelectuală cu caracter erudit, universalist, Eminescu a făcut ca „literatura poetică română” să înceapă în secolul al XX-lea „sub auspiciile genului lui”, iar „forma limbii naționale”, care și-a găsit în poetul Eminescu cea mai frumoasă înfăptuire până astăzi să fie „punctul de plecare pentru toată dezvoltarea viitoare a vestmântului cugetării românești”. Este concluzia profundă, esențială, la care ajunge acad. Mihai Cimpoi și, la sfârșitul „spectacolului lumii eminesciene”, oferit în aproape 550 de pagini, ne confirmă: Eminescu este un poet exponențial, paradigmatic, poet-mit. În concluzie, *Dicționar enciclopedic Mihai Eminescu* este o lucrare de mari proporții care reușește o veritabilă proiecție a tot ce s-a scris până acum despre marele poet.

Acest lucru este obligatoriu întrucât, nu-i așa?, reasezarea noastră românească și liniștirea conștiinței noastre de sine tot prin Eminescu trebuie să ne vină. Acad. Mihai Cimpoi este categoric în acest sens: altă soluție nu ne oferă Istoria.

Suzana Fântânariu, Antropologie

Să ne mai (re)amintim de...

A.E. BACONSKY

- 16 iunie 1925 – 4 martie 1977 -

(I)

Moto:

„...Lăsați nebunii
să umble singuri căutând o lume
mai albă pentru moartea lor, lăsați-i
nepedeșiți și liberi: fiecare
cu masca lui întâmpinând la țărături
Apusul Magic, fiecare-n iarnă
strigându-și falsul nume
în timp ce ruginește
pe vechi blazoane, cel adevărat.”
(În golul dintre făpturi, din vol.

Fluxul memoriei, 1987. pp. 1990-1991

...Dacă nu-mi veneau în minte din când în când aceste versuri, poate nu aș fi scris textul de față, dar așa...

Cândva, într-o discuție formală, adusesem vorba despre valoarea creației lui A.E. Baconsky și locul acesteia în literatura noastră națională, când, un domn enervat brusc și inexplicabil la urma urmei, a intervenit în discuție și, cu asprime... pârtească, totuși, a pus lucrurile la punct:

-Baconsky!?! Opera – care operă? – unuia dintre marii proletcultiști români, să aibă loc în literatura română?! Probabil e o glumă...

Și a făcut imediat trimitere concretă la ce publicase Baconsky în perioada *obsedantului deceniu*, concret: volumul **Poezii** (1950) și creații ale acestuia publicate în *Scânteia*, cotidianul de bază al PCR-ului. Astfel, „Încă din vremea când era student la Cluj, A.E. Baconsky părea că s-a hotărât să devină un scriitor al partidului comunist. Publica în ziarele de stânga, cu precădere în acelea care apăreau în Transilvania, iar în 1950 a colaborat și la «Scânteia» cu poezia (notorie și astăzi) **Barta Iosif și ortacii săi**.” (Gheorghe Perian, **Ce și cum scria A.E. Baconsky în anii realismului socialist**, în revista **Vatra**, din iunie, 2015). De reținut, ca idee, și aparițiile baconskyene din **Gazeta literară** prin anii 1955-1956. Lucrurile sunt, cel puțin aparent, clare, însă mi s-a părut oarecum nedreaptă atitudinea domnului respectiv, deși, ca într-un aranjament ciudat al sorții, după puțin timp am găsit un studiu al eminentului om de cultură, acad. Eugen Simion, publicat în revista **Cultura** nr. 248 din 5 mai 2009, în cadrul rubricii *Cultura*

literară, de fapt o sinteză despre viața și activitatea scriitorului A.E. Baconsky. Este un material în care domnia sa evocă și reabilitează cu eleganță, sau cel puțin încearcă s-o facă, personalitatea lui A.E. Baconsky. Din acest motiv, personal consider că e vorba nu de o contribuție importantă la biobibliografia scriitorului, ci și de o replică elegantă la infamiile unora care se străduiesc să-l marginalizeze pe Baconsky până la scoaterea sa din literatură. În acest câmp ideatic, e semnificativă contribuția lui Eugen Simion la cunoașterea și recunoașterea corectă a autorului excelentului și importantului volum de versuri **Fluxul memoriei** (1957), având în vedere că întregul comentariu se axează pe coordonatele unei obiectivități sincere și reale. Aceasta tocmai în condițiile în care există, mai aluziv sau mai fățiș, o campanie de marginalizare și expediere spre uitare deplină în ceea ce îl privește pe autorul mult-pomenitului volum. Și cred că ar fi total greșit să trec mai departe înainte de a mă folosi de încă un citat în care se spune, între altele: „În 1958, Baconsky a fost dat afară de la **Steaua** – și până în 1977, când a murit, în *București, zdrobit de curențurii din Martie, a rămas șomer!* (...) Am venit la înmormântarea poetului, prozatorului, traducătorului A. E. Baconsky – care a rămas viu în literatura română. I-am purtat sicriul pe umeri, în cimitir, împreună cu câțiva poeți, prozatori, prieteni...

Unii ecriveni, ce-i erau îndatorați, n-au venit nici la înmormântarea celui ce le-a întins o mână, și chiar două!... Cei care nu l-au citit și nu l-au cunoscut – ca Om! – îl tot trag de urechi, în mormânt, înjurându-l, bucuroși, pentru o strofă care, de fapt, e o parodie, o ironie... Baconsky avea humor, și are și acum, când îi privește cu dulceață pe cei ce nu încap de el, pe pământ – vajnicii cărturari și ostași ai rezistenței prin cultură, autorii unor capodopere invizibile. (A. E. BACONSKY, de Acad. Dumitru Radu Popescu, în ziarul **Cotidianul** din 4 martie 2016). Această... completare e încă un argument, pe alocuri mai corect-tăios, de fapt, un plus de contribuție esențială la cunoașterea cu obiectivitate a omului și scriitorului Baconsky... De-aceia am și folosit acest citat lung, pentru că îl consider extrem de important, după cum se va vedea și

din prezentul material... Iar când doi distinși Academicieni susțin același lucru, reconsideratorii metamorfozați în șacali profesioniști, ar trebui să formeze un convoi caricatural în marș vioi spre neputința deplină, iar schelălăiturile lor să se audă tot mai jalnice și mai depărtate de literatură... Pe acest aliniament, sau palier, prin rândurile de față mă voi strădui să readuc în atenția iubitorilor neprefăcuți de literatură figura unei personalități căreia, vrem-nu vrem trebuie să-i acordăm locul și rostul, incipient, al modernismului românesc abia pătrunzând în lirica perioadei respective. Aceasta, mai ales, în condițiile riguroase ale proletcultismului aflat într-o înfloritoare etapă. Să ne amintim că, în volumul anterior, **Dincolo de iarnă**, creația lirică baconskyană se impunea ca una dintre cele mai pregnante construcții poetice originale. Cu ea și prin ea, Baconsky va evada cu succes de sub povara proletcultismului sprijinit solid de ideologia comunistă însoțită „tovărășește” de materialismul dialectic. Să notăm că acest lucru/evadare se petrecea, mai pregnant, odată cu apariția volumului **Fluxul memoriei**, schimbarea concretă putându-se constata la câteva luni după ce A.E. Baconsky împlinise 32 de ani.

Având în vedere acest adevăr, dar și alte argumente, trebuie să ne folosim de faptul că mulți comentatori prin luări de poziție cu obiectivitate, s-au străduit să reazeze în cuvenite drepturi pe Baconsky, aceasta spre mahnirea și chiar mânia unor comentatori, mai ales, de după '89, metamorfozați brusc din mielusei... comuniști în tigri post-decemбриști. „Baconsky, afirmă acad. Eugen Simion, *credea în superioritatea artei, poezia și eseistica lui puțin* →

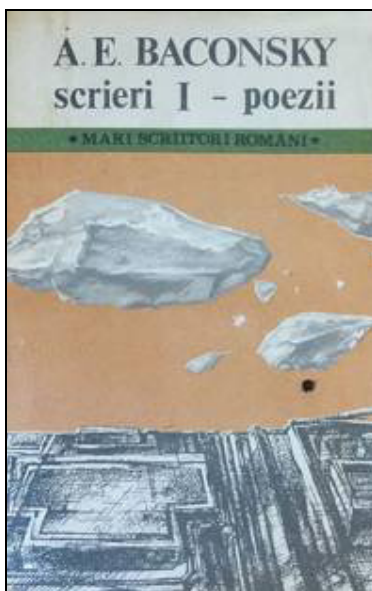
DUMITRU HURUBĂ

scorțoasă, cultă în chip excesiv, a-pără todeauna imaginea creatorului solemn, estetizant, senioral, pierdut în cerul marilor modele. El însuși, ca om, trecea printre noi ca un prinț exilat, abstras și melancolic, de o melancolie puțin studiată, voivodală.” (Eugen Simion, în cadrul rubricii *Cultura literară*: **A.E. Baconsky (I)** din revista **CULTURA** nr. 248 din 5 noiembrie 2009). Mi-e imposibil să nu exclam: ce imagine superbă și reală a omului și scriitorului Anatol E. Baconsky!

Dar, mi-e la fel de... imposibil să trec mai departe fără a preciza că afirmațiile Academicianului Eugen Simion sunt resimțite de o anumită parte a comentatorilor și istoricilor literari drept o *contră* ceva mai greu digerabilă. Cam pe aceeași poziție, a obiectivității și analizei corecte, dar pe un ton diferit, se situează și Al. Cistelean, unul dintre cei mai avizați critici literari și comentatori de poezie actuali, când spune (scrie): „*Cotitura radicală pe care o face A. E. Baconsky în 1969, când își expune Cadavre-le în vid, e suficient temei și suficientă justificare pentru tăietura drastică operată în această antologie. Dacă mai adăugăm la această metamorfoză violentă a formulei și saltul valoric spectaculos făcut prin intermediul ei, tăietura, fie cât de nemiloasă și nedreaptă, devine de-a dreptul imperativă. Ultimul Baconsky e un mare poet, celălalt Baconsky e (când e, nu todeauna) doar un poet rezonabil și stimabil. Rezonabili și stimabili avem destui; mari cu adevărat – destul de puțini.*” (din vol. **cine n-a apucat să moară nu va mai fi, Poeme alese** de A.E.Baconsky, de Al. Cistelean, *Colecția Cartier clasic*). Comentariul este „consolidat” și de Ana Druță, în *Raft „Contrafort*: „Un poet remarcabil, A. E. Baconsky (1925-1977), pe nedrept uitat, este pus în valoare, prin această antologie de la *Cartier*, de unul dintre cei mai valoroși critici de poezie. Selecția operată de Al. Cistelean a vizat îndeosebi ultimele volume ale poetului, *Cadavre în vid* (1969) și *Corabia lui Sebastian* (1978, postum), care revelează un creator profund și subtil.” („A. E. Baconsky. **Cine n-a apucat să moară nu va mai fi. Poeme alese** de Al. Cistelean,, 256 pagini; *Cartier de colecție*, nr.14).

În plin proces de evaluări și reconsiderări privitoare la mulți

autori și opere postbelice, gestul criticului literar Al. Cistelean de a aduce în prim plan un autor precum A.E.Baconsky și o parte a creației sale lirice, mi se pare oarecum... riscant față în față cu detractorii, dacă nu cumva chiar un act de... temeritate pentru care, însă, merită felicitări. Se cunoaște, îndeobște, că, după '89, autorul volumelor *Fluxul memoriei* și *Cadavre în vid*, s-a bucurat de atenție doar pentru a fi acuzat de *proletcultism* și un soi de *modernism* altoit pe realismul socialist... Din acest punct de vedere, există destule voci, păreri și atitudini care, cu citate decupate cu... profesionalism din anumite texte, expediază autorul și creația sa – totală! – direct în „inimă” proletcultismului, chiar dacă Baconsky însuși, după 1950-1956, s-a debarasat substanțial de tarele realismului socialist emanat din mereu invocatul proletcultism. Însă, păstrând contextul și pentru a lămuri lucrurile de la bun început, este potrivit să reținem adevărul că niciodată în literatura română nu s-a simțit lipsa unor inși al căror subiectivism, dacă nu ar fi fost penibil-serios, ar fi fost hilaro-absurd, iar după 1989 fenomenul nu numai că a luat amploare, dar se și bucură de o participare tot mai numeroasă și mai lipsită de bază logică în ceea ce privește festinul denigrării. În acest fel, din când în când, câțiva inși cam tot aceiași, uniți deja în cuget și (ne)simțiri, unii chiar cu pretenții de istorici și comentatori literari – cum spuneam – speriați parcă de

perspectiva și spectrul aterizării într-un anonim de-a pururi ireversibil, se organizează într-un fel de haite zgomotos-denigratoare. Aceste echipe de asalt pentru cucerirea de noi teritorii în literatura română, de fapt, adevărați mercenari-ucigași literari, plătiți cu promisiuni și asmuțiți discret, sau mai pe față, de câțiva dulăi literari cu argumente „imbatabile”, deseori inventate, calcă în picioare tot ce ține de memoria vreunei personalități culturale sau literare de la noi, în care nu e total greșit să folosim sintagma „contextul general al literaturii române”. „Șmecheria” dulăilor cu mintea ferfenișită de moliile invidiei și a frustrărilor de tot felul, tocmai în zona memoriei, și cu timpane infestate, încă!, de ecouri comunistoide, este conformă cu principiul: *de ce să moară mama, când poate muri mă-sa, sau: acuzăm noi, ca să nu ne acuze ei!* Având în spate această susținere, solidă, cred ei, căteii-coioți și dulăii versați în domeniul defăimării, își unesc forțele și își pornesc sarabanda ponegririlor sub un auspiciu optimist și anume: *să bălăcărăm pe cutare, ca să se vorbească despre noi, altfel dispărem din literatură, având statut de anonimi.* În această ordine de idei, după cum s-a mai spus, nu e același lucru și, evident, nici cu același efect dacă-l denigrezi pe D. Th. Neculuță (1859-1904), primul poet-proletar (cizmar), și un fel de precursor al proletcultismului românesc – sau pe Tudor Arghezi (1980-1967), cum nu e nici de același calibru reconsiderarea lui Victor Tulbure (1925-1997), sau ponegrirea lui Lucian Blaga etc. etc.

DISCURSUL SUBVERSIV ÎN POEZIA LUI NICOLAE LABIȘ

Criticii și istoricii literari vorbesc din ce în ce mai des de „doi Labiș” și consideră că poetul trebuie altfel perceput azi față de cum era ieri, când, din cauza contextului politic și, mai ales, din vina manualelor școlare ale altor vremuri, el era considerat mai degrabă un „poet comunist”, un „poet revoluționar”.

Autor al unor poeme care aveau ca temă omul nou și mărețele sale realizări sub comanda unui partid unic și demn de a fi iubit necondiționat, totuși „Labiș a fost un insurgent, dar în interiorul comunismului, un precursor, dar nu un model” [Răzvan Voncu, 2009, p. 31]. Poetul de la Mălini a înțeles cât de necesară este responsabilitatea generației sale, aflate în „era entuziasmului”, în „miezul unui ev aprins”: „Clopote grave sunară trezirea/Generației noastre,/Tragem cugetarea afară din teacă” (*Vârsta de bronz*). „Compromisul, duplicitatea ori indolența îi sunt poetului nu doar străine, dar și detestabile, iar «lupta cu inerția» este expresia cea mai elocventă a unei astfel de poetici și etici” [Iulian Boldea, 2005, p. 480].

Nicolae Labiș trebuie *recitit* și *reevaluat* de către lectorii maturi, iar mai tinerii cititori au șansa să îl recepteze corect pe cel mai talentat poet al jumătății secolului trecut, bine ar fi cu condiția să cunoască istoria vremurilor tulburi în care a trăit acesta. E limpede însă că avem de-a face cu „un Labiș în doi timpi”, un poet „angajat” sau, din contră, „un îns dezamăgit, incomod, de o lucidă candoare”^[1], după cum consideră Adrian Dinu Rachieru. Timpul încă lucrează la închegarea unei definiții corecte a liricii sale în tabloul literaturii contemporane.

*

Temele principale ale poeziei lui Nicolae Labiș sunt: paradisul copilăriei, luminat de chipul mamei, natura inițiatică, deseori cu ierni feerice, biograful și, în prelungire, lumea satului natal, dar, mai presus de toate, *răzvrătirea*.

Poezia lui Labiș are, apropo în totalitate, un caracter ocazional și este

determinată de circumstanțe biografice. Stau mărturie, în acest sens, poeme precum *Biografie*, *Mama*, *Scrisoare mamei*, *Întâlnire cu mama*, ciclul *Rapsodia pădurii* (cu episodul despre Sadoveanu), *Am iubit...*, *Am douăzeci de ani*, chiar și *Moartea căprioarei*: „Mă iau după tata la deal printre târșuri./Și brazii mă zgârie, răi și uscați,/Pornim amândoi vânătoarea de capre./ Vânătoarea foamei în munții Carpați...”.

„Natura lui Labiș este una tragică, inițiatică și misterioasă” [Răzvan Voncu, 2009, p. 29] și, prin acest aspect, poetul se deosebește de Eminescu, chiar dacă ambii au atribuit naturii o „demnitate cosmică...”, ambii au avut un accentuat sentiment al naturii, doar că marele clasic nu a văzut niciodată în natură, precum Labiș, un teritoriu plin de taine, în care *inițierea în moarte* era sinonimă cu maturizarea bruscă, precoce și nedorită: „Mă simt legat prin sete de vietatea care a murit/La ceas oprit de lege și de datini.../Dar legea ni-i deșartă și străină/Când viața-n noi cu greu se mai anină,/iar datina și mila sunt deșarte/Când sorumea-i flămândă, bolnavă și pe moarte.”. Dacă biata căprioară a avut parte de o moarte regretată, dar necesară pentru supraviețuirea într-o vreme de foamete, *râsul* din poezia cu același titlu e salvăciunea care stârnește – deși nu ar trebui (și acesta e meritul exclusiv al autorului!) – o compasiune vinovată. Pasărea

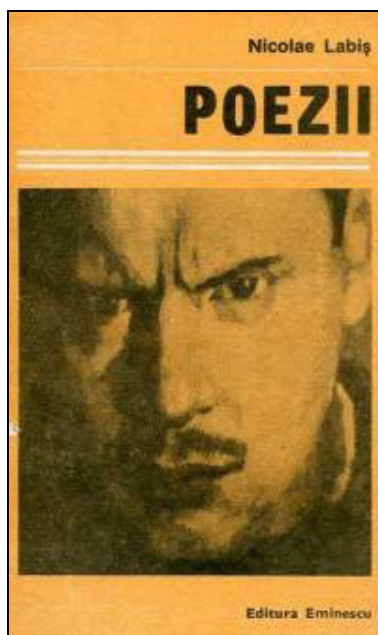
mândră, maiestuoasă din *Albatrosul ucis* are o moarte nedemnă și nemeritată. Spectacolul morții din final amintește de marele poem pe aceeași temă al lui Baudelaire, dar îi poate duce pe cunoscători cu gândul la un minunat poem semnat de Lucian Avramescu, intitulat *Un liber albatros*: „Când se-ntetește briza aripa-i se-nfioară/Și, renviat o clipă de-un nevăzut îndemn,/Îți pare că zbură-va din nou, ultima oară,/Spre-un cimitir mai sobru și mai demn.”.

*

„Răzvrățiții” evocați de Labiș în poeziile sale sunt Prometeu, Icar, Rimbaud, Villon și Baudelaire. Trebuie reamărcat curajul tânărului poet, de la care se aștepta să-și facă idoli din comuniștii virtuoși, din conducătorii noului regim ajuns la putere. Dar, manualele elevilor de atunci găzduiau doar poeme precum *Partidului*, *Orație de nuntă*, *Comunistului*, *Viitorul*, *Întâlnire cu tractoriștii*. Și totuși, dacă urmărim demersul liric labișian din aceste poeme, constatăm că el se deosebește de cel proletcultist al majorității confrăților săi. *Partidului* începe atipic, neavând nimic comun cu socialismul: „Lumina ideală când Dante coteplase/Călăuzit de scumpa-i simbolică femeie./Cuvântul i se stinse și mâna lui sculptase/Al treilea pâlț și ultim de stele-n epopee.”. *Comunistului* e doar un portret al omului ideal, fără trimiteri politice: „Bucurie, durere, în tine se-mbină-/Blândă lumină-tăioasă lumină-/Naltă vibrație împrăștie-n fire/Și pentru creștere, și pentru pieire...”.

De Marx, poetul se →

IOAN GHEORGHIȘOR

apropie în chipul cel mai firesc cu putință, poate și din pricina vârstei fragede, pentru că el consideră că idealul lor e același: „Marx, mi-amin-tesc de un vis ce-i al tău și al meu./Să fie-aspirate de flori minunate cando-rile./Gândul să urce-n înalt, la popa-suri s-adoarmă./Pulsul să sune normal și să lunece orele/În armonioasă și limpede larmă” (Lui Marx).

Meșterul e un poem a cărui cheie trebuie căutată în versurile din final, când conflictul dintre domn și zidar se rezolvă, surprinzător, fără victoria stăpânului, sub semnul „dragostei pământului și-a țării”, pe care, ca un Prometeu răzvrătit, meșterul valah o consideră superioară. Patriotism înseamnă, pentru Labiș, a-ți iubi patria, nu un vremelnice conducător sau un partid anume. Domnitorul, stăpânul, „s-a destrămat sub piatră-n mănăstire”, pe când artistul a supraviețuit, prin creația lui: „Fântâna curge-n brazed și-n uitare/Fără odihnă, fără uitare, fără somn.”

Semnele răzvrătirii sunt peste tot în creația lui Labiș. „Mobilizarea” tatălui este un moment trist, nu înălțător, iar războiul în care se duce părintele său este crud, descris în termenii unui naturalism crud (*În ziua neuitată*); sângele curge din rană „prin brațul zdrențuit al tatii” (*Blestem*), iar țara se învață „cu lună lividă sticlind în spărtura de geam/Și cu gura uscată de foame ca piatra trăsniță” (*Începutul*). Din folclor, poetul alege specii precum colinda și bocetul, nu doina sau balada, dansul e „danț”, poetul s-a născut „de Sfântul Andrei”, termeni nepotrivii epocii ori spiritului ateist al acesteia. Ioan Holban consideră aceste semne ale răzvrătirii poetului ca reprezentând „dezeroizarea unor simboluri cu valoare de tabu în lirica vremii.”^[2] Lui Nicolae Labiș nu-i e străină nici ironia, consideră Ioan Holban, „una dintre cele mai spectaculoase expresii ale discursului subversiv”. Iată cum evocă poetul actul de la 23 August 1944: „În orașul dintre munți-/Ca știrbite stalagmite-/La un an după război./Casele rânjeau rânite./Toamna munții-nvinețea./Sevele-nghețau în plante./Bruma coboră în zori/Peste baligi, diamante./Douăzeci și trei august/prima-i pomenire vie/Și-a adus-o printre ploi/Mari, de toamnă timpurie./În orașul dintre munți/Oamenii nu pricepură/Cât de

mare-i acea zi/Învelită-n ploaie sură.//Prin noroiul de pe străzi/Defilau numai o sută./Doar o sută de bărbați –/Sub a vântului valută...” (100). Țăranul lui Labiș nu este idealizat, nu e fericit; el este „omul cu o casă de copii” care „își muncește țarina-n tăcere”, căruia „i-a murit muiera de un an” și care „nervos cămașa își descheie/Și pornește răvășit spre văi” (*În zori*).

Așa cum am arătat mai sus, trecând peste câteva poezii care pot fi considerate ca fiind tributul plătit de poet regimului comunist ori, pur și simplu, o formă de exprimare artistică a unui crez ideologic care l-a entuziasmat pentru scurtă vreme, Labiș s-a detașat, după opinia lui G. Călinescu, de poezii devotați epocii cu trup și suflet prin „mai multă stăpânire a mijloacelor de expresie”, prin „deplina virtuozitate”, marele critic considerând că opera acestuia luminează „pe cerul întunecat al poeziei” [G. Călinescu, *Contemporanul*, nr. 47/1958], scrise într-un regim cu care Labiș a refuzat, de cele mai multe ori, să se identifice, fiind trecut, din acest motiv, de reprezentanții puterii comuniste, pe „lista neagră”, supravegheat și acuzat de evaționism.

BIBLIOGRAFIE

- Boidea, Iulian, *Istoria didactică a poeziei românești (perspective analitice)*, Brașov, Ed. AULA, 2005.
- Călinescu, G., „Nicolae Labiș”, *Contemporanul*, nr. 47/1958.
- Holban, Ioan, www.convorbiri-literare.dntis.ro/HOLBANnov9.html Portrete contemporane
- Fondul strict secret al poeziei.
- Rachieru, Adrian Dinu, www.rachieru.ro/editoriale_recenzii_articole/cei-doi-labis.
- Voncu, Răzvan, *Poezia lui Labiș, azi, Prefață*, în vol. Nicolae Labiș, *Moartea câprioarei*, București, Ed. Minerva, Colecția Jurnalul Național, 2009.

Casa Memorială „Labiș”, Mălini

DESPRE GRIGORE VIERU, CU DRAG

ZECE ANI FARA MARELE POET

Încântătoare în claritatea și simplitatea lor, versurile lui Grigore Vieru (1935-2009), de fiecare dată trezesc sentimentul de frumos și de armonie în toți cei care, cel puțin o dată, s-au atins de ele. Vieru parcă ar fi un poet din alte vremuri și din altă lume, departe de cotidianul nostru trepidant, chiar și de secolul nostru tehnologizat. Străină de școlile noi, de imitațiile și experimentele postmoderniste este această lirică. Rădăcinile ei sunt adânci – ele provin din bogatul folclor românesc, din tristește cântece populare – doinele, din neîntrecuta baladă „Miorița”, din poezia ultimului mare romantic european, Mihai Eminescu. Primele teme, motive și personaje – pământul, meleagurile natale, codrul, femeia, mama, copacul, trandafirul, frunza verde, piatra, norul, lacrima – rămân pentru totdeauna în poezia acestui poet. Și se poate spune că personajul mamei este dominant. Mama ca simbol al vieții, a tot ce este adevărat, pur și sfânt. De aceea și remarcabilul său critic și cercetător, academicianul Mihai Cimpoi, a definit opera sa ca „universul mamei”.

Spus la modul cel mai general: Grigore Vieru este un tipic “poet al satului”. Lumea care îl înconjoară – Basarabia cu câmpiile ei →

OGNEAN STAMBOLIEV,
PEN- Bulgaria

Poartă spre sufletul nostru

De ce aproape întotdeauna o carte bună înseamnă un fel de călătorie sufletească, unde ai prilejul să vezi și mai ales să cunoști lucruri pe care parcă până atunci viața n-a îndrăznit să ți le arate, dintr-un fel de grijă față de puterile tale de a o primi așa cum este ea în adevăr, adică tainică, mărească și parcă de necuprins în scurta și grăbită noastră existență? Poate de aceea și cartea aceasta pe care o deschideți seamănă cu o excursie pe un munte înalt, vara. De acolo de sus se pot vedea ceilalți munți ca o mare de valuri uriașe, împădurite, ce se pierd în infinitul senin al cerului și care odată priviți, îți înalță parcă ție privitorul propriu-ți ființă, mângâindu-te pentru o clipă cu sentimentul eternității. Căci ce este în ultimă instanță viața părintelui Adrian Făgețeanu dacă nu cea culme de curățenie și tărie sufletească din vârful căreia poți să-ți vezi mai bine țara, care a avut cândva un destin? Răspunsurile clare, neocolite la

întrebări sunt tot atâtea trepte spre adevărul de-a fi român și creștin. Poate că față de lumea de azi, în care această dublă existență e crucificată public, părintele pare o troiță uitată pe un băragan uscat. Dar de acolo, de pe lemnul îmbătrânit de vreme, biciuit de ploii și de viscole, lovit de arșița verii, ne privește neclintit din crucificarea lui Iisus. Nicio concesie făcută „vremurilor”, ci poate numai un suspin tăcut pentru cei ce și-au pierdut verticala credinței și și-au îngropat „învierea” în colbul istoriei. Dar în același timp, viața părintelui Adrian

Făgețeanu, pusă față în față cu România eternă, acolo unde putem trăi și respira cu toată ființa înălțimea acestui neam, este la rândul ei o stâncă de demnitate, de pe vârful căreia poți să vezi și să înțelegi mai bine istoria noastră, plină de atâtea alte demnități viguroase, creștine, ce se pierd senin în *zarea românească a ființei*.

Nu este o carte lungă, complicată, ci din contră, una concisă, parcă cu limpezimea apei de munte, care-ți dă gustul purității și te revigorează dintr-o singură sorbitură. Părintele este izvorul, cel care întreaabă este românul rar de astăzi, care are reflexul organic de a ocroti și respecta trecutul. Cu gingășie și cu multă pricepere sufletească, el a făcut jgheabul de lemn ca apa cea bună să nu se piardă. Și-atunci simți că din taina pământului și din mâinile priceputului gospodar poți bea *apa vie* ce va să stingă setea noastră de cer. Citiți cartea și astfel, pe nesimțite, vă veți recuceri țaria și seninul sufletească de-a face parte din acest neam.

DAN PURIC

→deluroase, Prutul, pășunile, codrii seculari, viile și livezile, toate acestea în mare măsură influențează starea psihologică și emoțională a eroului său liric. Și el în permanență își căuta sprijinul în acest drag sufletului său univers.

Da, sentimentul filial al poetului cuprinde nu numai casa părintească și plaiul natal, ci și întreaga țară și întregul Pământ.

Autor profund intuitiv, Vieru nu a creat o poezie filozofică, ci o poezie a folozofiei vieții. Versuri în care descoperim acel minunat și imposibil de tradus nu numai în limba bulgară, dar și în celelalte limbi străine, cuvântul românesc: dor, care poate fi tradus aproximativ ca durere, jale, dorință, alean, iubire. Un univers poetic, cu o forță uimitoare de închegare interioară a temelor, motivelor, personajelor și a mijloacelor artistice de exprimare.

Vieru a fost prea frământat și de ideea morții. El a poetizat moartea. Simțea legătura dialectică, inevitabilă și veșnică, între Moarte și Viață. Însă în poezia sa, el a rămas în mare măsură captivat de iubire. Ea străbate, ca un fir roșu, întreaga sa operă.

Om curat, lipsit de șiretenie, cu o

aură de copil, Vieru a scris și multe versuri și cântece pentru copii. A întocmit și un minunat Abecedar, cu care copiii din Moldova - Basarabia, sovietizată și rusificată cu forța, să învețe limba română maternă.

„Copilărescul” expresiei, acolo unde realul se transformă în fabulos, e rodul spiritului luminos al unui poet, care a cunoscut și binele și răul, dar l-a depășit pe cel de-al doilea prin puterea frumuseții și armoniei, în care își găsea sprijinul. În lumea literară a Moldovei, această provincie română înrobă de două ori de ruși, care a trecut prin nenumărate suferințe (și a cărei nefericit destin istoric amintește de Macedonia noastră), Vieru, la începutul anilor șaizeci nu a profitat de concesiile acordate tinereții. Primele sale versuri au produs o impresie puternică prin felul său caracteristic, romantic, de a percepe lumea.

În versurile sale târzii predomină tragismul confesiunii, provocat de întrebarea: de ce viața e așa cum e?; este des întâlnită și tema morții. Pentru Grigore Vieru poezia n-a fost numai iubire și bucurie, ci și o durere împlânzită. Mai ales în perioada eliberării patriei sale de sub puterea Kremlinului. În această luptă politică

GRIGORE VIERU, Tradus în bulgara de Ognean Stamboliev
Volumul antologic „Mi e dor de piatra”, premiat la festivalul internațional „Grigore Vieru”, Chisinau 2010

tumultuoasă s-a implicat activ și el, „cel mai popular poet al Moldovei”. Ca oricare adevărat poet popular, el nu putea să stea departe de poporul său.

Correspondența lui Dimitrie Stelaru

(VIII)

Constanța, 20 august 1960

“Bine **Dimitrie**, poate am să vin spre sfârșitul lunii să stăm de vorbă. Scrisoarea ta nu mai pomenește nimic despre revenirea mea în București și doar îți dădusem o mulțime de detalii. Îmi pare rău că ești amărât, dar nu-ți pot da iluzii, oricâtă bunăvoință aș avea, nu sînt în stare să mint și nici nu ți-ar servi la nimic. Să lăsăm nenorocul, vânturile desfrâdate, poverile de plumb etc. Scriem doar pentru noi, nu pentru alții! Și, mai ales, să nu iei scrisoarea mea nici drept morală, nici drept rechizitoriu, chiar dacă tonul nu-i blând. Capul meu a redevenit de mult limpede și inima puternică și am doar pe Eumene de crescut. Vreau să-mi răspunzi fără ocoluri, așa, ca-n fața bunului Dumnezeu, la următoarele:

De ce m-ai întrebat dacă aș vrea să revin în București? Cum ai putea să mă ajuți s-o fac? Lucrezi? Unde? Cât câștigi? La cine stai? Camera din Romei e a ta sau a unui prieten? Seamănă cumva cu una pe care am văzut-o în Rosetti, la etajul 10? Mai bei? Pentru moment îmi va fi de-ajuns să-mi răspunzi clar doar la astea. Dacă nu poți acum, ai să-mi răspunzi când ai să poți.

Să-ți spun și de ce te întreb. Presupunând că vrei s-o luăm de la capăt, trebuie să-ți spun că n-aș face-o decât dacă mi-ar conveni mie și fetei. Știi că fetea a fost bolnavă de nervi acum patru ani și nici nervii mei nu stau pe roze. Sînt incapabilă să

suport un om amețit, nu o viață, nici cinci minute. Împotriva acestui lucru nu-i nimic de făcut, oricâtă bunăvoință aș avea pentru tatăl copilului meu.

Te rog să mă înțelegi ca prieten și ca tată al copilului. Iartă-mi scrisoarea asta. Am suferit atâta amărăciune și singurătate, dragul meu, că mi-am plătit dreptul să mă apăr.

Eumene este de trei zile la munte, în tabără. E Sandu aici. Dacă ceea ce-mi răspunzi justifică venirea mea în București o fac, dacă nu - încercă să ne uiți, Dimitrie, și schimbă-ți viața în bine.

Îți dorește noroc prietena ta,

Despina,

[Constanța], 20 august 1960

P.S. Scrie-mi tot pe Virtuții. Stau mai mult acolo”.

Notă

Scrisoarea de față a fost dăruită lui Gheorghe Sarău, în anul 1989, de către Anghelina Stelaru, cea de-a treia soție a poetului.

*

Carte poștală trimisă de Eumene Stelaru, din Tabăra de pionieri Răstolița – Regiunea Mureș Autonomă Maghiară, la 27 august 1960, tatălui ei – Dimitrie Stelaru (str. Roma, nr. 55, Raionul Stalin, București, sosită: 28 august 1960).

Răstolița, 27 august 1960

“Dimitrie Stelaru
str. Roma, nr. 55
Raionul Stalin, București

Dragă tată,

Eu sînt bine, sănătoasă. Am ajuns cu bine în tabără; ne dă mâncare bună și e frumos aici. Dumneata, ce mai faci? Eu sînt bine, sănătoasă.

Dragă tată, te rog să-mi scrii

Suzana Fântânariu, Materie fluidă

și, dacă găsești, să-mi trimiți o ursoaică cu doi ursuleți! Adresa mea este: Tabăra de pionieri Răstolița, Reg. Mureș Autonomă Maghiară.

[Eumene]”

Notă

Cartea poștală i-a fost dăruită lui Gheorghe Sarău, în anul 1989, de Anghelina Stelaru, cea de-a treia soție a poetului.

* *

Scrisoare de delegare a poetului Dimitrie Petrescu Stelaru, emisă de Fondul Literar al Scriitorilor din RPR la 12 septembrie 1960, în vederea documentării ce urma să o facă, răstimp de 3 zile, în Uzinele “23 August” din București.

București, 12 septembrie 1960

„FONDUL LITERAR AL
SCRIITORILOR DIN R.P.R. -
Persoană juridică de utilitate publică,
București, Șoseaua Kiseleff nr. 10,
Raionul I mai Stalin, Cont 070102
B.R.P.R., Telefon 17.79.46; Filiala
Raională „I mai Stalin”. Adresă
telegrafică LITFOND

Nr. 8971 din 12 septembrie 1960

DELEGAȚIE

Tov. Dimitrie Petrescu Stelaru, membru al Fondului Literar al Scriitorilor din R.P.R., merge la Uzinele “23 August” din București pentru documentare.

Prezenta delegație este valabilă pentru 3 (trei) zile.

[Semnătură indescifrabilă]”

Notă

Anghelina Stelaru, cea de-a treia soție a poetului, i-a dăruit scrisoarea – delegație lui Gheorghe Sarău, în anul 1989.

* *

Scrisoarea trimisă de Despina Stelaru Belingher, de la Constanța (str. Titulescu nr. 9), în 28 septembrie 1960 (data poștei: 30 septembrie 1960), lui Dimitrie Stelaru Petrescu la București (str. Romei, nr. 55, Raionul Stalin, București (data poștei: 2 octombrie 1960)

GHEORGHE SARĂU

Să ne mai (re)amintim de...

ION MINULESCU

(IV)

După un debut editorial de care posteritatea îi va lega numele, *Romanțe pentru mai târziu*, Ed. Alacalay, 1908, Ion Minulescu se lansează în lumea literară și cu proză, respectiv *Casa cu geamurile portocalii*, volum de povestiri preponderent simboliste apărut la B.P.T., în același an 1908... Volumul este primit cu relativă indiferență de critica literară a vremii, iar Nicolae Manolescu, destul de tranșant, clarifică lucrurile: „Neglijabilă este astăzi proza lui Minulescu, exceptând una sau două povestiri fantastice. Iar pentru deplina lămurire a situației, criticul se folosește inclusiv de o „trimitere!” spre „maniera trivial-sentimentală din Medelenii lui Ionel Teodoreanu ori din Elevul Dima dintr-a șaptea al demult uitatului Mihail Drumeș. *Romanele n-au plăcut, de altfel, cu excepția curioasă a lui Zarifopol, nimănui.* (Nicolae Manolescu, fragm. din *Istoria critică a literaturii române*: Ion Minulescu, în *România literară*, nr. 51-52/2003). Acesta este un adevăr care ne poartă gândul spre mult gustatele întâlniri ale poetului cu publicul, de la care nu lipsea celebrul său fular uriaș în cele trei culori (azi nu se mai poartă asemenea fulare, pentru că tricolorul național comprime poezia – nu-i așa?), veșmânt care contribuia la personalizarea tot mai accentuată a protagonistului, dar și a creșterii spectaculozității întâlnirilor. În această ordine de idei, popularitatea poetului în cadrul șezătorilor literare creștea rapid, fenomen recunoscut și comentat chiar de contemporanii săi. Din punct de vedere al aparițiilor editoriale, vreme de câțiva ani, Minulescu... tace, deși o seamă de alți poeți importanți își editează volumele de versuri, mai cunoscuți fiind, în 1909: O. Goga, *Ne cheamă pământul*; Natalia Iosif Negru; *O primăvară*; Șt. Petică, *Cântecul toamnei* și *Serenade demonice* (ambele postum) ș.a. În 1910: F. Aderca, *Motive și simfonii* (debut, cu versuri erotice); P. Cerna, *Poezii*; N. Davidescu, *La fântâna Castaliei* (cu preferințe pentru morbid-macabru); C. Moldovanu, *Cetatea soarelui și alte poeme* (meditație filozofică); Al.

T. Stamatiad, *Din trâmbețe de aur* (tentative spre fastuos; în manieră macedonskiană) etc. 11911: A. Cotruș, *Poezii*; C. Pavlescu, *Poezii* (în ton de romanță); E. Șt.-Est, *Poeme* (influență lirică minulesciană); 1912: O. Densușianu, *Limanuri albe* (la Paris); V. Eftimiu, *Poemele singurătății* (versuri sub influență simbolistă); Șt. O. Iosif, *Cântece*; Al. Macedonski, *Flori sacre*; A. Maniu, *Figurile de ceară* (în manieră macabro-baudelairiană); I. Pillat, *Visări păgâne* (primul său volum de versuri); 1913: E. Farago, *Din taina vechilor răspântii*; O. Goga, *Din umbra zidurilor...* Și, în sfârșit, după o întrerupere oarecum ciudată – 1908-1913 – Ion Minulescu revine publicând volumul de versuri *De vorbă cu mine însumi* (coperta fiind realizată de același I. Iser), cu motivații semnificative și unele cu nuanțări de simbol care vor fi regăsite în întreaga creație a poetului: chemarea depărtărilor, faruri, insule, fără ca întregul arsenal poetic să cadă în desuetitudine, iar partea de macabru a cărei prezență se simte pe alocuri, este voalată de broderii mai mult decorative. De remarcat aici și volumul de versuri semnat de I. M. Rașcu, intitulat *Sub cupole de vis...* Așa cum, cred că s-a înțeles, enumerarea aparițiilor editoriale din perioada în cauză departe de a fi fost exhaustivă – nici nu avea sens alcătuirea unui asemenea ghiveci – a fost urmarea gândului de a reliefa un adevăr incontestabil și anume că majoritatea volumelor publicate au fost marcate de curentul simbolist tot mai clar și viguros instalat în literatura momentului. În acest sens, reamintirea câtorva nume mi se pare edificatoare: F. Aderca, O. Goga, I. M. Rașcu, O. Densușianu, I. Pillat, Șt. Petică ș.a. Perioada, așa zice, a culminat cu volumul de versuri

semnat de Ion Minulescu ca fiind cel mai reprezentativ pentru noul curent importat din Franța sfârșitului de secol XIX, dar completat și cu „ajustări” din Belgia, de fapt cel mai concludent dintre toate aparițiile editoriale ale perioadei menționate, marcată ireversibil cu simbolism... Și, ținând cont de mărturisirile unor contemporani și... comeseni, Ion Minulescu a fost unul dintre cei mai înverșunați capșişti, apariția sa dinspre zona simbolismului francez, adaptat și adoptat și la noi, contribuia substanțial la o crearea unei atmosfere, la urma urmei, tipice celebrei Cafenele Capșa. În această ordine de idei, ar fi nedrept să nu amintesc aici un episod petrecut la Capșa, un test descris în felul următor: „I s-a dat lui Minulescu o comandă și pariu dacă poate să scrie un poem comic pe o singură rimă «od». Și iată ce a ieșit: «Frumoasa mea necunoscută, cu ochi satanici, ca Irod,/Cu părul despletit în două, taman ca Cleo de Merode./Când te-am văzut întâia oară, gătită-n roșu-aprins pe pod,/Ca-ntr-o estampă colorată, domnița unui voievod,/Simțit-am inima-nghetată și-n gât, înfipt, adânc, un nod./Ah! Unde ești, ispititoare, n-ai milă tu de-un biet rapsod./Ursit, pe lira lui de aur, să-și cânte propriul său prohod./Cerșindu-și pâinea lui cea neagră, pe străzile pline de glod./De-aș ști că ești romanțioasă, te-aș cuceri-n același mod./Cum cucerit-a Dahomeyul teribilul general Dode./Și-apoi căutându-ți frumusețea după același calapod./Cum ți-ar mai fi cântat-o-n versuri, poate și-un alt sărman nerod./Fără să mă mai tem ca prostul, de ce scrie-n penalul cod./Te-aș duce he, he, he!... departe, tocmai la Nijni-Novgorod./Unde te-aș proclama Regină, iar eu, umilul tău aprod./Și-n schimb eu te-aș ruga o noapte să-mi vii gătită în capot./Ca să petrecem împreună, – cum vine vorba – mai comod»” (Emil Manu, *Cafeneau literară*, Ed. Saeculum I.O., 1997, p. 51-52). Mi-a părut rău să nu citez întreaga creație-test, și pentru fermecătoarea expunere în versuri a ideii, dar și pentru modul inedit cum poetul a... rezolvat problema inclusiv din punct de vedere tehnic. Aș zice că avem de-a face cu o demonstrație de forță nu doar a talentului, ci și a virtuozității lui Minulescu...

DUMITRU HURUBĂ

MIHAIL DIACONESCU

TENDINȚA SPIRITUALĂ ÎN CULTURA ROMÂNĂ DE AZI (XII)

- *Ceea ce spuneți despre pridvor este uimitor. De-a lungul și de-a latul țărilor noastre, pe unde am trecut, am intrat în numeroase biserici care au pridvor, dar niciodată nu m-am gândit în mod special la semnificațiile lor artistice și, mai ales, religioase, respectiv spirituale.*

- Pridvorul amintește de ideea de cale în viață și, de la pământ la cer, respectiv de înaintarea fiecăruia dintre noi spre mult dorita perfecționare sufletească.

Această înaintare, respectiv trecerea evolutivă de la profan la sacru, de la natură la spiritualitate, de la temporal la supratemporal echivalează cu prefacerea lăuntrică, sufletească, a credinciosului. Timpul este depășit prin înaintarea spre Eshaton. Este un fapt care implică trăirea *speranței* ca *virtute teologică* a credinciosului (este numită teologică, pentru că e pusă în fiecare persoană de Dumnezeu Însuși Personal și Treimic).

Înaintarea aceasta, de care ne amintește și pe care o simbolizează pridvorul, este trăită de credincios ca evlavie, smerenie, gândire orientată eshatologic, ca pregătire pentru rugăciune și Sfânta Jertfă Euharistică. Este o înaintare spre locul mult dorit.

Hristos este „Calea”, ajutorul, dar și „Locul” celor ce Îl gândesc în rugăciune. „Calea” și „Locul” sunt pentru credincios speranță, efort, luptă, realizare, împlinire spirituală și, mai ales, cunună, înfăptuire supremă a vieții sale.

„Calea” este o realitate interioară, sufletească, un act de opțiune permanentă, de voință neabătută conformă cu îndemnul divin: „Dacă voiește cineva să vină după Mine, să se lapede de sine” (Marcu 8, 34). Pentru că „împărăția lui Dumnezeu este (...) dreaptă și pace și bucurie întru Duhul Sfânt” (Romani 14, 17).

Pridvorul îl pregătește deci, pe credincios pentru participarea sa la misterul liturgic, la sfânta și marea Taină a Euharistiei, la receptarea mesajului eshatologic al Bisericii ca instituție divino-umană și trup mistic al lui Hristos prelungit în lume și în istorie. Pridvorul, ca prelungire în lume a spațiului sacru eclesial dar și ca

parte zidită a Sfântului Lăcaș, sugerează posibilitatea de sfințire a credinciosului ca și a realului mundan în care el trăiește. Pentru că pridvorul diferențiază spațiul natural de cel sacru, supranatural, în care credincioșii vin să se roage, dar le și unește.

În pridvor, unde rămâne câteva clipe într-o binecuvântată așteptare, înainte de a deschide ușa bisericii, credinciosul lasă în urma sa cele lumești pentru a se putea înălța sufletește spre cele cerești.

De aceea pridvorul rarefiază și diminuează sau chiar oprește degradarea timpului sau spațiului profan în care persoana trăiește.

Pridvorul participă astfel, într-un mod specific, la simbolistica liturgică-dogmatică, în special la marea și sfânta Taină a Euharistiei. Epicleza euharistică este momentul coplesitor al Sfintei Taine Euharistice.

Prefigurări ale pridvorului de la sfintele noastre biserici găsim nu numai în zeci și sute de mii de case țărănești din toate ținuturile locuite de români, ci și în *Vechiul Testament*.

La zidirea templului de la Ierusalim, regele Solomon a avut grijă să fie înălțat un pridvor. Cea mai importantă realizare a regelui Solomon a fost zidirea templului la Ierusalim.

Este demn de subliniat faptul că „Rațiunea de a fi a statului teocratic rezidă în templu, ca prezență văzută a lui Dumnezeu” (Bartolomeu Valeriu Anania).

De altfel, în cuprinsul celor nouă capitole ale celor două cărți *Paralipomena*, închinată regelui Solomon, șase dintre ele evocă zidirea și sfințirea templului de la Ierusalim. Marele rege Solomon beneficiază de o „*imagine apoteotică*” (Bartolomeu Valeriu Anania). Iată cum este evocat pridvorul de la templul lui Solomon: „*Pridvorul din fața templului avea lungimea egală cu lățimea templului, adică douăzeci de coți, iar înălțimea o sută douăzeci de coți. Și l-a captușit pe dinăuntru cu aur curat*” (II Paralipomena 3, 4).

Pentru constructorii de biserici din istoria românilor, intrarea credincioșilor în pridvor, pentru a trece apoi în spațiul sacru al bisericii, echivalează cu o înaintare spre Hristos.

Este o înaintare spre persoana divino-umană a Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, Dumnezeu deplin și om deplin, dar fără de păcat. Este Hristos în stare de jertfă, respectiv Dumnezeu euharistic.

Când elogiem frumusețea unică, caracterul monumental, echilibrul formelor tradiționale, dar și noutatea expresivă a pridvorului realizat de arhitectul Dorel Cordoș la marea biserică *Izvorul Tămăduirii* (este mare cât o catedrală) proiectată de Părintele ieromonah și stareț Ioan Selejan pentru sfânta mănăstire Lainici, înțelegem cât de puternic și de eficient lucrează tendința spiritualistă în cultura românească de azi.

Este o tendință care face din fiecare iubitor de artă un om îmbunătățit sufletește, un martor și un participant conștient la sensul spiritual al întregii existențe.

- Știu că lui Grigore Popescu-Muscel, pictorul care a zugrăvit biserica *Izvorul Tămăduirii*, i-ați dedicat riguroase pagini exegetice în monografia *Lainici. Capodoperă a artei românești și europene*. De fapt, majoritatea paginilor din această monografie evocă arta lui Grigore Popescu-Muscel în capodoperele murale pe care le-a realizat în biserica *Izvorul Tămăduirii*.

-Vă rog, stimată domnule Mihail Diaconescu, să-l evocați pe domnul Grigore Popescu-Muscel și în acest dialog al nostru.

- Îl evoc cu mare bucurie, dar și cu o anumită sfială, pentru că prietenul meu Grigore Popescu-Muscel este unul dintre cei mai importanți pictori muraliști și iconari din istoria artei românești și europene. E o personalitate reprezentativă pentru tendința spiritualistă în cultura română de azi. Este, mai presus de toate, autorul unor capodopere care spun ceva profund, ceva tulburător, ceva revelator despre dimensiunea spirituală a existenței noastre istorice și naționale. Creația sa magnifică se lasă cu greu prinsă în exprimările, inevitabil schematic, ale comentariilor mele.

R. SUBȚIRELU

„Învățați de la mine că sunt blând și smerit cu inima și veți găsi odihna sufletelor voastre! (Mt 11,29), fiindcă: Neliniștită va fi inima noastră, până nu se va odihni în Domnul”(Sf. Augustin)

*

“Omul cel bun, din vistieria cea bună a inimii sale scoate cele bune, iar omul cel rău, din vistieria cea rea a inimii sale scoate cele rele” (Luca 6, 44-45).

*

Ceea ce mă interesează acum și aș vrea să reținem cu toții, pentru că sunt lucruri care ne privesc, este faptul că Dumnezeu se uită înlăuntrul inimii, se uită la așezarea omului; Dumnezeu știe ce este omul, ce face omul, ce crede omul”.

(Din *Pilda cu bogatul căruia i-a rodit țarina cu belșug*)

*

“Deci, dacă s-ar aduna toată Biserica la un loc și toți ar vorbi în alte limbi și ar intra și de cei fără daruri sau necredincioși, n-ar zice ei că Sunteți nebuni? Dar dacă toți proorocesc, și intră vreun necredincios sau vreunul fără daruri, el este încredințat de toți, este judecat de toți. Tainele inimii lui Sunt descoperite, așa că va cădea cu fața la pământ, se va închina lui Dumnezeu, și va mărturisi că, în adevăr, Dumnezeu este în mijlocul vostru.” (1 Corinteni 14:23-25)

*

„De ce trebuie să-ți ții respirația în rugăciune. Deoarece spiritul tău ori fapta spiritului tău s-au obișnuit încă din tinerețe să se răspândească și să se risipească asupra lucrurilor sensibile ale lumii exterioare, din care cauză, atunci când rostești această rugăciune, să nu respiri în mod continuu, așa cum este obiceiul de la natură, ci să-ți reții un pic respirația atâta cât glasul lăuntric să fi rostit o dată rugăciunea, și atunci să respiri, așa cum au povățuit-o Sfinții Părinți. Fiindcă prin această reținere momentană a respirației, inima se află stingherită și strânsă și, în consecință, îndură o suferință, neprimind aerul trebuitor

naturii sale; iar spiritul, la rândul său, se adună mai ușor și se întoarce către inimă [...]. Fiindcă prin această reținere momentană a respirației, inima aspră și îngroșată se subțiază, și umiditatea inimii, fiind în mod convenabil comprimată și încălzită, devine în consecință, tandră, sensibilă, umilă și mai dispusă la căință și la a vărsa lacrimi cu ușurință [...]. Fiindcă prin această scurtă reținere, inima resimte stinghereală și suferință, iar prin stinghereală și durere, vomită cârligul otrăvit al plăcerii și al păcatului pe care l-a înghițit mai înainte...” (I. Hausherr)

(Nicodim Hagioritul, *Encheiridion*)

Suzana Fântânariu, *Omul țință*

„Atunci așează-te într-o chilie liniștită, deoparte într-un colț, și străduiește-te să faci ceea ce-ți spun: închide ușa, înalță-ți spiritul deasupra oricărui obiect zadarnic sau trecător. Pe urmă, apăsându-ți barba în piept, îndreaptă-ți ochiul trupului în același timp cu întregul tău spirit asupra centrului abdomenului, adică asupra ombilicului; comprimă aspirarea aerului care trece prin nas, astfel încât să nu respiri cu ușurință, și scrutează cu mintea înăuntrul măruntaielor tale în căutarea locului inimii, pe care tuturor puterilor sufletului le place să-l frecventeze. La început, nu vei găsi decât tenebre și o opacitate îndărătnică, dar dacă perseverezi, dacă practici acest exercițiu zi și noapte, vei găsi, ah, minunăție!, o fericire fără de margini.”

(Simeon Noul Teolog, *Metoda sfintei rugăciuni și atenții*, în Jean Gouillard, *Petite Philocalie de la priere du coeur* 1953, p.206):

*

„Unele preliminarii ascetice și metode de rugăciune utilizate de calugării isihasti prezintă puncte de asemănare cu tehnicile yoghine, îndeosebi cu pranayama. Iată cum rezuma R.P. Ireena Hausherr esențialul metodei isihaste de rugăciune: < Ea comportă un dublu exercițiu, omfaloscopia și repetarea indefinită a rugăciunii către Iisus: *Doamne Iisuse Hristoase, fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă!* Așezându-te în întuneric, coborând capul, fixându-ți privirile asupra mijlocului abdomenului, altfel spus asupra ombilicului, căutând să descoperi acolo lăcașul inimii, repetând fără răgaz acest exercițiu și însoțindu-l întotdeauna cu aceeași invocație după ritmul respirației, încetinit la minimum, și perseverând zi și noapte în această rugăciune mentală, vei sfârși prin a găsi ceea ce cauți, lăcașul inimii, și odată cu el tot soiul de minunății și de cunoștințe> (Ireena Hausherr, S. J., *La Methode d'oraison hesychaste*, Orientalia Christiana, vol. IX, 2, Roma, 1927, p. 102).

*

Iată un fragment din Nichifor din Singurătate (a doua jumătate a secolului al XIII-lea) : ”Tu deci șezând și adunându-ți mintea, împinge-o și silește-o pe calea nărilor, pe care îți intră aerul în inimă, să coboare împreună cu aerul inspirat în inimă. Și intrând acolo, nu-ți vor mai fi fără veselie și fără bucurie cele de după aceea. Și precum un bărbat oarecare fiind călătorit de la casa sa, când se întoarce nu mai știe ce să facă de bucurie că s-a învrednicit să se întâlnească cu copiii și cu nevasta, așa și mintea când se întâlnește cu sufletul se umple de o bucurie și veselie de negrăit. Drept aceea, frate, obișnuiește-ți mintea să nu iasă degrabă de acolo. Căci la început e nepăsătoare poate din pricina închiderii înăuntru și a strămătorării. Dar după ce se obișnuiește nu-i mai plac rătăcirile pe afară. Căci <Împărăția Cerurilor e înlăuntrul nostru>. Pe aceasta privind-o acolo și cerând-o prin rugăciune curată, toate cele din afară le socotește urâte și neplăcute” (trad. Pr. Dumitru Stani-loaie, *Filocalia*, vol VII pp.29-31).

NICOLAE BĂCIUȚ

(IN)ACTUALITĂȚI: **SPAȚIUL CA TEXT**

Spațiul citadin, unul al diversității și comunicării, al reînnoirii constante, e și unul al revenirii la sine, al autorefecției. Ochiul scriitorului impune un ritm periplului cotidian, mini-odiseei sale intelectuale. Clădiri, străzi, parcuri, scuaruri sunt arii secrete purtând mesaje adesea greu descifrabile. Case ale cărților (librării, biblioteci, edituri, anticariate) își au o viață proprie.

Clujul lui Adrian Grănescu (scriitor de specială înzestrare, în al cărui scris metropola ardeleană își arată fețe multiple) e un oraș-labirint, un Babel de proiecte ambicioase, duse multe aproape de altitudinea ultimă, un centru de forță emanând cercuri concentrice de energii multiple.

Darul prozatorului e dublat de vocația de cărturar pasionat de probleme. Eruditul e atras de istorii, de anecdote, descrieri de cazuri, profiluri surpriză.

Filonul liric al multora din evocările autorului (promotor singular al unui stil unic de poem în proză

spiralat, leitmotivic ce a impus marca mai multor cărți) prezidă montura finală, susținută însă de o rafinat instrumentar documentar.

Eticheta modestă aplicată textelor sale (un titlu: **Deasupra și dedesubtul cărților – fețe nevăzute**, Limes, 2011) nu trebuie să deruteze. Scriitorul ne expune unui tur de forță al discursului despre cărți, scriitori, valorile umanului investite în literatură. Tehnica predilectă este eseul ca artă, un *pseudo-cynetetic* spiritual, text-pretext ocazionând un *display* opulent al memoriei involutare, o incursiune cvasi-detectivistică în lumea ca literatură. Mărturiile sunt compartimentate cu grijă. Comentariile despre carte („poveste despre scriitori”) abundă în introspecții incisive, dublate de episoade, relatări exemplare. O adevărată lecție de anatomie este aplicată organismului special numit carte, cu multiplele-i componente: Scrisul; inspirația – subiectul; manuscrisul – tipărirea cărții; apariția – semnalul – ecourile din presă; librărie-anticariat-prețuri; prima bibliotecă; cărți furate/condamnate/arestate/executate.

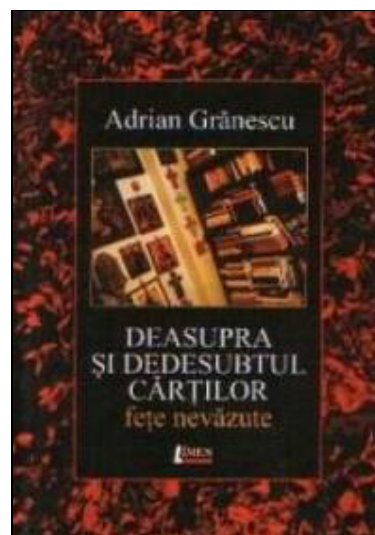
Titlurile sunt descriptive, voit neutre, în contrast vădit cu materia pe care o acoperă.

A. Grănescu este o natură generoasă, comunicativă. Eul lui sociabil se manifestă în viață, ca și în scris, ca un dar al sincerității. Succintele lui caracterizări făcute unor confrăți sau prieteni literari poartă amprenta afabilității. Căldură umană autentică emană evocările vibrante făcute unor binecunoscuți scriitori clujeni dispăruți, mulți dintre ei apropiați autorului. Impactul direct, șocul „dispariției” unor prezențe vii în conștiința sa îndoliată dau prezentărilor un ton solemn, solidar cu atâtea spirite exemplare, în fond de „supraviețuitori”.

O stăpânire sigură a domeniului atestă secțiunea *Viața și piața cărții*, cu luări de poziție competente în materie, animate de o cazuistică savuroasă. Câteva aspecte concludente:

O prezentare a Editurii Sapienția dă ca apărută o carte a poetului persan Rumi (**Iubire și zbor extatic...**), carte dispărută fără urmă ori, cel mai probabil, inexistentă. Hilar este și cazul unei cărți proiectate la Ed. Dacia, cu „prefețele la traduceri în străinătate ale operelor” lui N. Ceaușescu, carte mereu în lucru, prezentă în planurile editoriale, rămasă fantomă până în 1989. O lectură incitantă oferă cazurile de cărți (mai mult sau mai puțin) eșuate: „cărțile terminate (tehnice), retrase, refăcute, relansate. Sau cele retrase pur și simplu, sau cele oprite o vreme (mai lungă sau mai scurtă), sau cele plasate, difuzate controlat” (p. 163). Motivele blocării cărților sunt imprevizibile, adesea puerile, atestând fie teama, fie ambiția unora de „afirmare” în fața autorităților totalitare.

Moartea, degradarea cărților include exemple relevante, mai ales din spațiul „sovietic” sau proletcultist autohton. Autorul neagă existența unei reale piețe a cărților la noi. E remarcată scăderea prestației anticariatelor, librăriilor, a mijloacelor mass-media relativ la „viața cărților”. Atrage atenția viziunea despre o librărie și un librar ideal (existent, pare-se, în orașele mici din Occident), dedicat, competent, un fel de „agent al celui interesat” de cartea de valoare. Tot ca un contrast cu realitățile lacunare

autohtone vine și constatarea că în Apus, „printr-o publicatie neîntreruptă, prin reținerea unei atenții continui autorul există, opera lui trăiește, ambii sunt vii.” (163). Situația recentă deficitară la noi e conturată într-un tablou mișcător al blocajelor pe toată linia: librării profilate pe „consum”, dificultatea accesului la librării „serioase” din orașe mari, limitările ofertei prin comerțul electronic, curieratul rapid (scump), restricțiile de valoare (bănească) minimă impuse comenzi de carte, migrația de informații incomplete între diferite site-uri, inexistența unei „librării a bibliotecilor”.

Tonalități epice, pe câteva zeci de pagini atinge capitolul *Telefoanele Editurii Dacia*, în care sunt descrise amănunțit consecințele măsurilor de austeritate din anii 1975-76, prin care s-a redus personalul editurii cu o treime, iar numărul telefoanelor la două! Se creează astfel o situație de haos, cu aglomerație greu de suportat la convorbiri, cu negocieri continue pentru stabilirea „priorităților”, căutări asidue pentru găsirea și aflarea în cele din urmă a unor ingenioase, chiar dacă „antice” soluții.

Exceptional prin detaliul intens, personalizat, prin relatarea simpatetică, intuirea unor realități dureroase, sau cu valoare emblematică este episodul dedicat poeziei și vieții (anii clujeni postbelici) lui Lucian Blaga. Recluziunea în statutul de modest bibliotecar, umilințele nemeritate îndurate, „geanta” cu (răs)plata pentru traducerea lui **Faust**, contactul-șoc→

IOAN MARCOȘ

cu volumul postum de poeme (lecția de poezie pentru o întreagă generație), episodul dramatic al morții și funeraliilor poetului, cu micimile și trădările unor inși fără orizont, țarați sufletește, avatarurile statuii clujene a poetului, „pășania” mormântului și a celeilalte statui a poetului cu primitivii lăncrânjeni - toate concură spre un elogiu elevat și profund, de concitadin dar și de „glas al pământului” comun, sud-transilvan.

O secțiune dublă rezervată traducerilor este o mină de observații erudite despre opțiunea între original și traducere, fidelitate versus expresivitate, relația scriitor-traducător, dificultatea traducerii, scurtă istorie a traducerilor, penuria finanțării traducerilor, cerințele unei „educații” în traduceri, traducerile de „gradul al doilea” (prin intermediar), recunoașterea traducătorilor, „cazuri interesante de traduceri”, culminând cu paginile-listă de autori/cărți proeminente în traduceri multiple, sau de autori cu integrala cărților lor în traducere românească.

Singulară e prezentarea sofisticată a enormei traduceri a **Filocaliei**, cu meandrele, recurile, avânturile reînnoite, schimbările de strategie, de autori, de edituri - încheiată în fine, în 2009, după 61 de ani!

Un tâlc subtil are istorisirea lecturării (pe durata unui scurt concediu) a ediției integrale a **Aventurilor lui Sherlock Holmes**. Aventuri paralele ale unui spirit afin, căci autorul nostru este el însuși un discret, cultivat detectiv cultural.

O tentativă ambițioasă o constituie radiografia, în termeni de doctrină ca și la nivel istorico-analitic, inclusiv statistic, a mișcării *Echinox*. Sunt invocate întrebările esențiale legate de gruparea clujeană: problema generațiilor de creație, strategia culturală a conducerii „școlii” echinoxiste, continuitatea în diversitate, aspecte identitare („există o literatură echinoxistă?” și dacă da, cu ce specific). Sunt afirmate longevitatea absolută a mișcării în plan autohton, solidaritatea pe axa valorilor, „un spirit echinoxist” al înnoirii în cultură și creație, al echilibrului lucid în promovarea noului, al avangardei în limitele esteticului. Autorul își promovează ideile *in presentia*, luând ca reper luări de poziție anterioare, avansând astfel estimări avizate.

O autoestimare echilibrată, din succinta Postfață dă „cercetărilor” autorului consistență și credibilitate. Memorialistul își fondează evocările pe o experiență îndelungată de editor, bibliotecar și nu în ultimul rând pe „documentările” scriitorului. Mereu informat, în cuoștință de cauză, el detestă superficialitatea și ignoranța. Vede, asemeni lui Alberto Manguel, bibliotecile (materiale sau virtuale) ca „o dovadă a încrederii noastre nestrămutate într-o ordine eternă și cuprinzătoare” (295).

Adrian Grănescu ne atrage, sub aparența înșelătoare a unei bononii familiare, în labirintul celor mai intricate enigme livrești posibile. De sorginte borgesiană, demonul lui interogativ ne împinge, mereu captivat, spre noi răspântii ale realității trăite, (trans)scrise, imaginate. Firul Ariadnei e aici Memoria, însoțitoare fidelă, niciodată trădată. Spațiul extins, real, e reprezentat la citadinul Grănescu de versiunea condensată - orașul, cu inelele sale concentrice spre un Centru spiritual, a carui chintesență rafinată în nesfârșite filtrări este scrisul, textul ca siglă a creativității. Astfel depoziția memorialistului e și un periplu inițiativ. Istorisirile „realiste”, în pastă densă, relatate de interlocutori credibili ne conduc spre o hiper-realitate auctorială. În memorialistica lui Grănescu nu suntem nicicând departe de ficțiune.

Suzana Fântânariu, Portret dedublat

JOCUL DE-A VIAȚA

M-am jucat de-a pasărea vestitoare
m-am jucat de-a peștele-n mare
de-a șarpele-n iarbă
în patria mea cu anotimpuri
în patria mea seismică
unde totul mereu se grăbește să ardă
aruncând spre nori pietre magice
din măruntaiele munților
m-am jucat de-a munții cu râuri de aur

m-am jucat de-a câmpia în zori
rostogolindu-se
printre boabele coapte cu centuri de maci
în patria mea sub albastrul suprem al cerului
în care mi-am înmuia buzele și
am sărutat
zidurile bisericilor
din patria mea crucificată
prea frumoasă, prea bogată

m-am jucat de-a troienele de zăpadă
topindu-se-n lacrimile rășinii de brad
m-am jucat de-a singurătatea
într-o țară singură împotriva tuturor
m-am jucat de-a iubirea și ura
m-am jucat de-a zborul și căderea
de-a măreția și îngenuncherea
răsplătită și pedepsită de o țară
fără de care nu poți trăi

Îți mulțumesc, Doamne,
că m-ai lăsat să mă joc de-a viața
aici, unde a fost cel mai greu
și cel mai frumos...

VICTORIA MILESCU

DEREGLĂRI ȘI DEGRADĂRI

PIRUETE PE SERPENTINE
SATIRICE

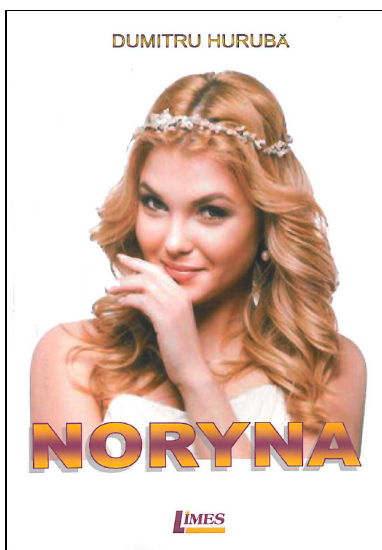
Dotat cu un ascuțit simț al observației și cu un autentic har literar, Dumitru Hurubă, membru al Uniunii Scriitorilor din România, este cunoscut ca scriitor umorist, care valorifică o largă paletă de procedee satirice, ironizând situații și personaje din galeria vremii, cu intenția asanării defectelor celor din jurul său.

În tinerețe, inventând personajul feminin Corinthina, poetul a sancționat o diversitate de aspecte social-umane, provocând râsul semenilor. Înrudită cu personajul din poeziile tinereții, Noryna, eroina din romanul cu același titlu, se constituie într-un pretext pentru evidențierea numeroaselor aspecte din prezentul dereglat al perioadei pe care o traversăm, pendulând între comic și tragic, între aspirațiile multor tineri și mentalitățile sclerозate ale vârstnicilor, eșuând în băutura și bârfe sterile.

În volumul „*Scenarita- un eseu -fantezie*” (2016), preluat parțial, sub alte generice, în cartea „(*Im...*) *posibila ruptură*” (2018), Dumitru Hurubă dezvăluie geneza acestui gen de scrieri „ca pe o atenționare în legătură cu procesul de degradare” a multor aspecte existențiale, politico-sociale, și mai ales cultural-umane. Citindu-i scrierile, remarcăm faptul că autorul, înfățișând fapte, personaje și exprimări ciudate, denunță absurdul, prin formele anchilozate ale raporturilor interumane, revoltat de vidul spiritual din spatele cuvintelor și conduitei normale.

În colecția „*Romanul românesc al secolului XXI*”, ampla satiră „*Noryna*” (Editura Limes, 2018) surprinde numeroase realități și personaje reprezentative ale vremii, din imaginarul oraș Andricănești, de pe Valea Mureșului, urmărind relațiile și aspirațiile elevilor absolvenți ai Liceului din localitate, dar și strada cu băncile de lemn- loc pentru bârfe, fam. Candără - afaceriștii avuți ai localității, familia profesoarei Granda, poreclită Capra, cadru didactic cu trecut de căpșunar prin Spania etc.

Ioan Vlad (în articolul *Polivaneța comicului*, din vol. *Convergențe*,

1972), referindu-se la „*Îngeniosul bine temperat*” de Mircea Horia Simionescu, afirma adevăruri convingătoare pentru acest gen literar, potrivite și scrierilor lui Dumitru Hurubă, căci devin „o lectură surprinzătoare, o călătorie cu totul singulară într-o lume care admite dereglări de la logica faptelor comune și, mai ales, invită la o aventură a imaginației”(p.320). Ca și la predecesorul său, și la Dumitru Hurubă „Vocația certă pentru parodie și pentru polemică provoacă gustul pentru caricatural, pentru tratarea (în nuanțe diverse ale comicului) a unor formule, clișee, automatisme”(p.324)

Protagoniștii fluxului epic din recentul roman sunt cei doi colegi, Simion Pietraru, zis Simo, și Noryna Granda, care, sub aparenta înfruntare verbală și a replicilor tăioase, trăiesc fiorii inocentei iubiri și electrizarile sexualității adolescente. Cei doi se lansează în teribilisme verbale deliberate, deși în adâncul sufletului simt magnetismul adevăratelor sentimente, care erup provocator chiar de la începutul romanului. Băiatul e convins că fata nu era de el, care provenea dintr-o „familie de neam sărac, casă strămoșească din chirpici” și-și ascunde sentimentele pe care le trăiește intens, chiar halucinant, când află peste ani de posibila căsătorie a Norynei. Apreciată pentru frumusețea și inteligența ei scânteietoare, Noryna, țăfnoasă, dar cu certă personalitate, era îndrăgită și de alți colegi, precum Mitruț Mărcanu, încadrat, după absolvirea facultății, ca profesor suplinitor, dar și de colegul devenit

scriitor, Calomfir Drăgulea, mereu în căutare de subiecte pentru romanul său. Eroii acestui melanj de roman satiric doresc să evadeze din atmosfera sufocantă a mentalităților captive aspectelor materiale ale vieții, sunt stăpâniți de dorința de a fi independenți, împlinindu-și aspirațiile, sfidând prejudecățile bârfitorilor din jurul lor.

În rostogolirile narative, întrerupte de episoade dialogate sau doar retrospective, drumurile foștilor colegi, absolvenți de facultate, se intersectează și se despart, duși fiind de valurile vieții. Băieții se mai gândesc la frumoasa clasei, colega lor din liceu, care „ba era de-o mărinimie excesivă, ba de-o veninoasă răutate, încât colegii se cam fereau de ea. Singurul care o înfrunța din când în când era Simo, colegul de bancă...care, destul de rar, ieșea învingător din disputa lor...” La facultate, Noryna „muncea mult și învăța pe apucate pentru sesiuni”, fiind apreciată pentru „perseverența și ambiția de a-și clădi un viitor mai altfel decât al celorlalți tineri din Andricănești”(p.172). Aflăm că Simo, era de o mare discreție și „fabula în povestirile lui, ori de câte ori era vorba despre el sau despre ai săi”, inventând „de fiecare dată altă poveste despre un alt Simo, despre un alt eu, cu alte amănunte”. Complexat din cauza modestei lui situații familiale, treptat, devenise „un expert al minciunilor spuse cu dezinvoltură și incredibilă seriozitate” (p. 180 - 181).

Meritul autorului, un maestru al portretelor convingătoare, constă și în perfecta folosire a limbajului argotic, atât de către tineri („ Hai, pași-pași! Mișcare, mișcare...”), cât și de către adulți („...Se băgă în amor...ăsta i-a fost tot nemişagă”). Deși este o falsă exprimare, contrară spiritului limbii naționale, tot mai mulți eroi ai acestei satire folosesc cu mare savoare exprimarea trivială, frecvent întâlnită în pretinsa emancipare postdecembristă a celor mai puțin instruiți, care se abat frecvent de la regulile exprimării logice. Dialogul vioi, presărat cu inovații neliterare ale colegilor și chiar lipsit de elementara politețe a adulților, a călătorilor din tren, dezvăluie fenomenul îngrijorător al falsei originalități în vorbire, cu vulgarizări deoculte, care par →

LIVIA FUMURESCU

a se generaliza în zilele noastre, și pe care autorul le sancționează în roman tocmai prin folosirea abuzivă („Porcule! Te legi de sora mea? Te otrăvesc, mă!”).

Contrariat în fondul său sufletesc de diversitatea formelor de manifestare ale prezentului dereglat, Dumitru Hurubă recurge la secvențe comice mult îngroșate, care să mascheze tragismul și dramatismul unor situații – fie de comportament (criza alcoolică a bătrânului Candără), de limbaj (bârfitoarele localității), de mentalitate (discuțiile din familia Granda) etc.

Cu fantezia-i recunoscută, scriitorul descrie și visul bătrânului Candără beat, adormit în șură, și interogată la Poarta Iadului, unde recunoaște hoțiile, frecvente în economia de piață, dar e uimit și de rigorile de acolo ale respectării Constituției, pentru ca apoi să fie absorbit în tunelul de lumină.

Numele personajelor contribuie la realizarea portretelor, accentuând ironia amară, contribuind la definirea firii eroilor, care se confesează, tânjind după echilibrul sufletesc. Cu un evident simț al ridicolului, scriitorul insistă pe latura comică a unor situații, precum urmările caraghioase ale beției lui Simo, care-și înecase în băutură neliniștile, dar și farsa din final a căsătoriei cu Noryna, sugerând eșuarea aranjamentului părintesc și luminoasa perspectivă a împlinirii dorinței celor doi tineri, susținuți de colegii lor.

Proiectată în actualitate, povestea surprinde o multitudine de aspecte ale vremii, amintite telegrafic (poluarea apelor cu peturi, pene, sticle etc.), în contextul unor dialoguri („...dinăștia găsești: cu doctorate, cu tot felul de atestări de la vreo firmă fantomă, ori minister”), în comentarii politice la o bere („Li s-au majorat salarii, pensii și imediat strigă „Jos Guvernul !)” sau în reflecții filozofice de un realism dureros („Lumea se înrăise...oamenii se retrăgeau din viața societății...Se făceau pași...spre înstrăinare...Egoismul și răutatea săpau tot mai adânc... să aibă un singur țel: corupția și hoția”etc.).

Tributari superstițiilor și misticismelor, oamenii cred în prezicerile oracolului, care susține ideea blestemelor de pe capul Norynei, prinsă într-un vârtej de întâmplări, după ce părinții ei

aranjaseră căsătoria cu bogatul satului, fără a realiza că o nenorocesc, înrobind-o material, afectiv și spiritual, convingi că o vor salva cu bogăția de sărăcie.

Cunoscător și admirator al frumoaselor locuri din zonă, Dumitru Hurubă amintește posibilitățile de cazare rustică în satul Cigmău, unde Mitruț cu familia au descoperit un adevărat colț de rai, dar ne plimbă și prin Parcul Dendrologic de la Simeria, prilej de a zugrăvi impresionante peisaje de natură, dar – mai ales – momentul reîntâlnirii cu Noryna, aflată acolo pentru un documentar.

Asocierile livrești, cu cuvinte și expresii cosmopolite sau din tezaurul folcloric înviează schimbul de replici și lungimea unor discuții, redată detaliat și flancată de o imaginație debordantă. Cititorul e atras instinctual și de coperta realizată ingenios de Dinu Virgil, înfățișând-o pe Noryna, „femeia frumoasă, blondă și inteligentă ...cu simț practic, aproape patologic”(p.62).

Cărțile lui Dumitru Hurubă trebuie înțelese în cheia unor exagerări intenționate și a caricaturalului în conturarea personajelor vremii, amplificând ironic absurdități sociale și umane, cu intenția corijării lor.

Bibliografie:

- Dumitru Hurubă, *Noryna*, Editura Limes, Florești, 2018
- Dumitru Hurubă, *Scenarita- un eseu fantezie*, Ed. Limes, Florești, 2018
- Dumitru Hurubă, *(Im...) posibila ruptură*, Editura Limes, Florești, 2018, p.164
- Ion Vlad, *Convergențe*, Editura Dacia, Cluj, 1972, p.320-324

Suzana Fântânariu, Cuiele lui Hristos

mărgăritare

desfac cu dalta piepturi
și culeg
din fiecare om mărgăritare
le șlefuiesc
cu grijă le aleg
privindu-le cum strălucesc sub soare
le-așez apoi pe patul de petale
le-ncercuiesc cu aurite zale
și împrumut o mână de chirurg
închid și urc pe-naripatul murg
să duc comoara sus la Demiurg

raiul din noi

cu degetul muiat în sânge
pictez pe cerul care plânge
caverne-n lutul sfânt săpate
de forța aripii tăiate
mai este-o zi
mai este-o noapte
și nu știu cine o să-mi poarte
pe umeri trupul uns cu mir
vă las pe ceruri plânsu-mi gir
plouă mărunț
plouă hulprav
plouă sublim sau plouă grav
îmi Țes cămașa
o îmbrac
tremur ușor sub fir de in
pe sânii mei flori de măsline
fiori sub picurile reci
sub limbă vorbele-mi par seci
dar totuși gem
mi-e frig
mi-e teamă
simt că tresar și parcă-i bine
și-adun secunde-mi puține
în pumnul strâns
în ochiul plâns
și-n dreptul inimii găsesc
poarta spre rai
și-un mândru strai
Țesut din fire de iubire
de voi
de propria-mi simțire

Poezia

Când versul trezește-ntr-un suflet
inert:
emoții, durere, candoare...
când mii de cuvinte mă-ndeamnă
să iert,
când fluturi coboară din mine pe-
o floare,
când pot să renasc,
să fiu pasăre vie...
găsesc pe pământ poezie.

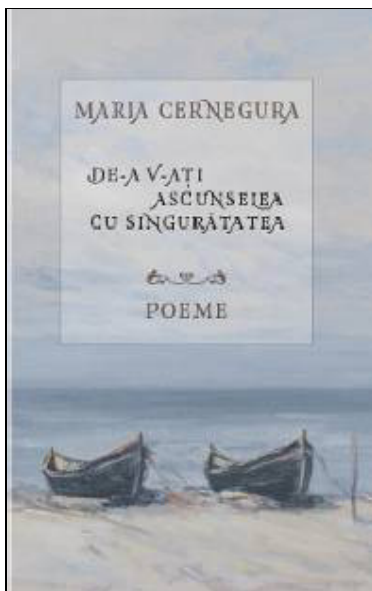
ANA PODARU

O voce de mare acuratețe lirică

Noua apariție editorială, inspirat intitulată **De-a v-ați ascunselea cu singurătatea** (Editura SemnE, București, 2018), a extrem de talentatei poete Maria Cernegura, e precedată de un **Cuvânt înainte** în care doctorul de suflete, cum îi place să se recomande, scrie despre psihoterapia prin poezia pe care o concepe ca eliberând sufletul din constrângerile lui, ca și de o notă la fel de avântată prin care le mulțumește călduros celor ce au încurajat-o în demersul poetic, mentorul unanim recunoscut fiind scriitorul Coman Șova. Despre placheta de debut a Mariei Cernegura, **Pasăre în devenire** (2014) au scris entuziaști Ermil Bucureșteanu, Mihai Merticaru, Florin Costinescu, Florentin Popescu, Dumitru Hurubă și Ion Roșioru, referințele critice respective încheind generos această bijuterie editorială de excepție sub toate aspectele. Nu sunt uitați nici cei care i-au tradus unele poeme în franceză (Elisabeta Isanos și Ion Roșioru) și în catalană (Pere Besso), poeme inserate parțial în cartea asupra căreia vom zăbovi în rândurile de față.

Poeta dă expresie lirică singurătății creatorului autentic și mai ales condiției sale dramatice în fața foii albe sau îngălbenite de hârtie și o face într-un mod prin excelență cel mai adesea ludic, precum odinioară Arghezi sau, de ce nu, Marin Sorescu, poemul-prag, **Depresie**, fiind edificator în acest sens. Unele poeme sunt adevărate reportaje culturale, de călătorie pe meleaguri europene, încărcate de lirism spre a concluziona că inima poetei tânjește după libertatea pe care n-o găsește decât în copilăria sa rustică, la umbra nukului din ograda părintească (**Pasăre zidită**). Tema evadării din constrângerile de orice natură, îndeosebi din timp, este, de altfel, una de primă importanță în poezia Mariei Cernegura (**Ceas elvețian**).

Totul este efemer, exceptând ecoul iubirii ca antidot împotriva însingurării și a spleen-ului existențial: „Cândva în ungherul acesta al nostru/ se auzeau valurile/ păsări se pluteau în văzduh/ rășina pinilor curgea ca mierea din faguri/

greierii răspândeau simfonii/ iar noi umpleam singurătatea// acum e doar un loc pustiu/ nu se simte nicio adiere/ doar numele meu îmi pare că-l aud/ șoptit de tine” (**Cândva**). Însă evadarea, chiar și din eden, nu-i niciodată una satisfăcătoare întrucât amintirile terestrității o umbresc și-i sugerează evadatei perspectiva eternei reîntoarceri (**Cu iubirea mea**). Există mereu, consistentă și biruitoare, o nostalgie a țărmlui de la care corăbiile vieții au plecat în larg și multe dintre ele s-au scufundat (**În mâinile tale**). În iubire, poeta nu acceptă sferturi sau jumătăți de măsură, ci doar contopirea paroxistică necondiționată cu aceasta (**Poem**). Și tot așa există un *ars amandi* călăuzitor: „Să știi să taci, când e despre tăcere/ și să vorbești, când ai ceva de spus/ să poți simți și curajos a-i cere/ și celuilalt să simtă îndeajuns// Să ocrotești un suflet care geme/ fără să simți că smulgi din tine-un braț/ să știi iubi când inima ți-o cere/ și să răspunzi prezent cuprins în laț// Și să iubești orice, dar să iubești întruna/ ca singur scop al tău pe-acest pământ/ și-ndrăgostit de lună și de stele/ să faci cu cerul tainic legământ/ Și de vei fi dezamăgit de clipa care frânge/ te-nalță din aripi, coloana-n brâu ți-o-ncinge/ privește drept, și nu te da bătut/ strigă din toți rărunchii –Amin, de la-nceput!” (**Să știi**). Manifestă o dorință acerbă de statornicie în tot și în toate, respectiv o spaimă de surpare, de întunecare și de revărsare peste limitele firii (**Rugă**). Dragostea asigură coeziunea universului și funcționarea

armonioasă a acestuia (**Patru chemări**). Portretul celui ales e unul superlativ: „iubirea-i în el mereu neuitare// fire de om tăcut, dornic de alb, de viscol și risc// împodobit ca un cireș amar în floare/ liber să-și caute o eliberare/ își toarnă în alte trupuri chipul/ cu umerii crescuți cât toamna/ împodobită cu ghirlande/ sfios ca o pasăre, retras în cetină și iarbă/ neoprit la vămi, răbdător ca pământul/ iubind pe de rost femeia, ascuns în sângele ei/ cu rădăcinile lui miraculoase undeva într-un umăr de pasăre se zbate// zilele lui și cuvintele sunt una/ iarna e haina lui de duminică// ploile - sângele lui liber// și totuși de nimeni știut// El” (**Omul acela**). Poeta înalță rugi fierbinți pentru ca acest iubit s-o asimileze cu totul în ființa lui statornică (**Rugă fierbinte**). Tema contopirii paroxistice revine obsesiv în discursul erotic al poetei (**Îndrăgostire**). Timpul iubirii nu trebuie lăsat să se irosească în zadar, fuga sa fiind, așa cum se știe, una ireparabilă: „Stăm pe-un apus de frunze verzi/ eu nu te văd, tu nu mă vezi/ eu te întreb, tu nu-mi răspunzi, îți spun cuvinte, nu le-azi/ tu chiar nu vezi că mă iubești/ de ce te faci că nu mai ești/ și-n piatră rece te zidești/ îți cer să vii din piatră seacă/ tu chiar nu vezi: iubirea pleacă!/ Și-o iarnă gri își face croi/ cu geruri grele între noi” (**Iubirea pleacă**). Motivul *carpe diem* e aici cât se poate de evident. Lirica matrimonială a Mariei Cernegura o amintește pe cea în care a excelat inegalabila Magda Isanos (**Crez**). Dragostea statornică e mereu imaginată într-o casă rurală, cuib al căldurii familiale și ea nu poate exista întregitor în afara icoanei Sfintei Fecioare Maria (**Rugă Mariei**). Poeta nu se concepe pe sine în afara celui iubit, asemenea vâscului care nu poate ființa fără stejarul care-i asigură seva hrănitore și-i împrumută ceva în vigoarea lui consacrată: „Ca pământul neîncălzit de soare/ ca sămânța fără apă/ ca mine fără de mine/ ca nimeni// ca nimic// fără puls sunt/ când sunt eu fără tine” (**Unul fără altul**). Alte motive poetice dragi și care ar merita fiecare măcar câte un paragraf special sunt al lunii, al inimii, al nukului etc. Iată un catren care are ca punct de plecare o legendă cosmică: „Lună albă plutitoare/ soarele-i în urma ta/ tu te →

ION ROȘIORU

vindeci de iubire/ eu mă-mpovărez cu ea” (**Catren**).

Precum și un altul având în centrul lui inima: „Cineva îmi confundă inima cu o amforă/ în fiecare zi mi-o smulge din piept spunându-mi/ cu ce vrei să cărăm apa aceasta femeie/ nu vezi că ne inundă pe toți”? (**Amfora**). Cei doi îndrăgostiți ajung să fie una și aceeași ființă, inimile lor bătând la unison până se identifică: „Închide ochii/ ascultă-ți inima/ în miezul inimii mele// O auzi?” (**Îndemn**).

Nuca este, așa cum observa Coșbuc într-un eseu al său, fructul prin excelență al dragostei indestructibile. Poate de aceea poeta îi acordă nukului, pe care, cu alt prilej, îl numeam totemic, un interes motivic special: „Nor pe cer purtat de vânt/ bob de aur, pătrec de gând/ albă floare sub zăpadă/ iarbă amară în livadă/ nuc tăcut, umbros cărunt/ sau orice din câte sunt// numai om eu n-aș fi vrut/ să mă nasc pe-acest pământ// pasăre m-aș fi făcut/ dacă cerul m-ar fi vrut” (**Cântec**).

O barcă de gabaritul unei coji de nucă îi salvează pe îndrăgostiți, precum altădată Arca lui Noe (**Joc**).

Omul e din păcate efemer în raport cu natura care e veșnică și în fața căreia își trăiește cu disperare senzația de târziu (**Se făcea că...**). Ca și: „târziu era, de tot târziu/ chiar de nu vrei e tot târziu/ dacă iubești, dacă ești viu/ e prea târziu, târziu, târziu...” (**Catren**). Emoționant până la lacrimi e, în acest sens, poemul **Scrisoare către tata**, în care poeta stă de vorbă cu cel plecat prea de timpuriu într-o lume din care nimeni nu se mai întoarce și unde, de bună seamă, cei doi se vor întâlni într-o inevitabilă zi.

Există în discursul liric al Mariei Cernegura și o temă a scrisului, a poetului care imploră muzele să-l inspire și să-i sporească puterea de muncă.

Existența poetului ține de domeniul miracolului atunci când vine vorba de nemuritorul bardul național al românilor: „și s-a născut la tulpina teiului/ și s-a hrănit cu luceferi/ și s-a răstignit pentru iubire/ și-a înviat în cuvânt/ pentru iertarea păcatului nostru de a fi poeți// Eminescu” (**Crez**).

Poezia joacă și ea rolul de liant sau de catalizator al iubirii, îndrăgostita imaginându-se carte pe

care cel drag o răsfoiește febril și o citește cu ardoare (**Destăinuire**). Sau: „iubite/ îți scriu poemul acesta/ fără virgule/ fără pauze/ fără litere mari/ fără puncte puncte/ fără paranteze/ și mai ales fără punct și de la capăt// n-ai vrea să-l scriem/ mai departe/ fără nici un punct// împreună” (**Fără punct**). Sau: „Frunte brăzdată de gânduri/ ce faci tu acolo?/ caut cuvinte care se iubesc/ pentru un poem despre el” (**Dedicatie**).

A scrie poeme e pentru Maria Cernegura un fapt la fel de bine văzut de Dumnezeu cu a construi o casă sau a sădi un copac (**Trei vămi**).

Doina e un tulburător testament în decide mioritico-eminesciană, poeta sperând să-și afle repaosul suprem în natura cu care se va contopi.

În aceeași ordine de idei se face un elogiu pădurii ca loc geometric al ființei poetei ce aspiră, romantică, la plenitudinea trăirii. Pădurea este cel mai adesea gazdă primitoare a omului basmic care este Făt Frumos (**Pădurea, Gazdă bună pădurea, Una cu pădurea**). E aici și o pledoarie implicită pentru ca omul modern să nu se lase înfrânt în încercările iovice la care este supus de către Divinitate (**Iov**).

Cât despre moarte, aceasta rimează mereu cu un alt început: „Și m-am trezit dis-de-diminează/ înveșmântată în alb/ pădurile se albiseră de așteptare/ valurile albe ale mării tăceau/ printre nourii albi/ căutam înțelesuri/ pasul meu nu lăsa urme/ eram înveșmântată-n albul renunțării/ nicio batistă nu flutura-n urmă/ și-atunci/ am prins zborul pasării străvezii” (**Alb**).

Pe Iov, din poemul deja amintit, mai mult decât moartea îl sperie viața așa cum este ea.

Plecarea finală poate fi minimalizată sau bagatelizată, dacă nu de-a dreptul umilită, ca în acest crochiu într-un tot feeric: „Călătoresc pe o libelulă albastră/ în voia zborului/ deasupra unui câmp de maci/ în echilibru” (**Plecare**).

Poetă de real talent și de mare sensibilitate, Maria Cernegura, o voce de mare acuratețe lirică, e, printre altele, și autoarea unor incantații memorabile: „și m-aș duce/ m-aș tot duce/ pân’ la troiță/ în răscruce/ să mă-nchin iubirii mele/ să mă apere de rele/ și să fac o sfântă cruce/ pentru vremea ce mă curge” (**Alt cântec**).

Jumătate umbră, jumătate cuvânt

Scrisa Ion Biberi în binecunoscuta sa lucrare **Poezia, mod de existență**: *"Omul nu se așază singur în fața universului numai pentru a stabili raporturi cu nevăzutul și taina; singurătatea nu e decât un moment de reculegere și reînviore, din epopeea spiritului;"* Și tot el, în capitolul final, **Poet și poezie**, face următoarea afirmație: *"Este un fapt, aflat, pentru noi, în afara îndoielii, că poetul are o complexiune, care îl diferențiază hotărât de restul oamenilor."*

Valentina Becart, aflată, cu **"Jumătate umbră, jumătate cuvânt..."**, (ed. Princeps Multimedia, Iași, coperta Mihai Cătruna) la cel de al 15-lea volum personal, se încadrează, fără discuție în afirmațiile de mai sus.

Atunci când credeam că, ajunsă la capătul unor frământări contradictorii, poeta se va îndrepta către noi surse de inspirație, impulsul generat de vechile constrângeri și remușcări se revarsă în cascadă, amplificându-se. Poemele, pe cât par de simple, pe atât sunt de complicate. Nu ne surprinde fluiditatea textului ci ușurința transfigurării dintr-o ipostază în alta, chiar dacă planurile se repetă. Tematica poemelor pleacă de la o constantă - iubirea cu iluziile și deziluziile ei: *"Adesea, când lumânările se sting, / fantomatice stihii / se văd mărșăluind / la ușile zăvorâte, / la ferestrele unde visele mor, / într-o lacrimă..."* (**Din rădăcina străbună**)→

ADRIAN ERBICEANU

Treptele imagisticii au sens dublu; te urcă și te coboară. Forma lor lăuntrică se asociază stării sufletești; și cu cât pătrunzi mai adânc în lectură, cu atât ai impresia că devii parte al aceluiasi întreg. La urma-urmei, experiența prin care trecem, citind cartea, e umană. Sentimentele exteriorizate, desfășurate de-a lungul aceste călătorii, reflectă un proces afectiv extrem de intens. E ca și cum, din când în când, ai sufla în tăciuni spre a reînvinga flacăra: "Noaptea, târziu, las / sufletul liber, / și caii, /și gândul... / și nu mai vreau să știu / de se întorc (când se întorc); / de s-ar pierde în cea mai / visată, / neîmblânzită furtună. / (ce noapte ar fi, ce alergare nebună!" (Noaptea, târziu...)

Realul, paradoxal, se află la timpul trecut. Prezentul contează numai atât timp cât dă aripi viziunilor retrospective. Te afli, parcă, într-o mașină a timpului, uitându-te transfigurat la tot ceea ce se desfășoară în față, fără a fi însă capabil să nu-ți întorci capul, contemplând trecutul. În poezia "Dezleagă-mă de timp" formele corporale își pierd esența, prefigurând o contopire peremptorie cu natura: "Dezleagă-mă de timp și lasă-mă să curg / ca o notă cristalină / în sufletul tău uriaș, / neștiutor de moarte, / de plânsul domolit în lumină. / Îți las nădejdea mea de fiecare zi, / să modelezi din ea, adevărul unui timp / ce nu va cunoaște / temnița și noaptea nesfârșită a pământului."

Poeemele, fie ele părți ale unui întreg (*Din jurnalul unei zile*), fie lăsate să pară independente, se interpătrund, înșiruindu-se ca mărgelile pe o ață. Amintirile sunt, sau par a fi prea vii pentru a se ascunde după perdelele obscurității. Franchețea reprezentării lor nu lasă nici un dubiu. Dintre ficțiune și realitate, realitatea este cea care are câștig de cauză: "Când zorii își vor spăla trupul în roua florilor / abia trezite din vis, / când lumina lor se va strecura în primele / adevăruri netrunchiate, / eu voi fi călătorul pribeag, într-un gând nenăscut, / rămas să contemple iarba crescută pe un mormânt / fără umbră și iubiri răsfrângându-se... / în albul așternut al vremii." (Ca o seară de jertfă).

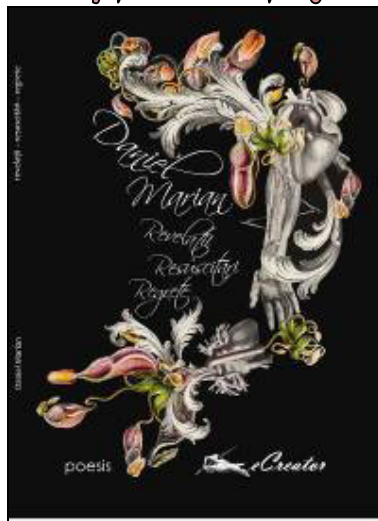
Daniel Corbu, în prefața volumului, ne dezvăluie una dintre fațetele indivizibile ale întregului:

"Cititorul avisat va remarca fina țesătură a poemului, chiar și atunci când tema e una a revoltei față de realul agresiv sau fortuna labilis, unde-și face prezența timpul devastator al ființei."

Caracteristic sensibilității feminine, autoarea folosește registrul artistic la notele sale înalte. Arcușul face vioara să freacă: "Așteaptă-mă la capăt de-ntrebare, / cum ramurile spre rodire / se grăbesc, / să mă-nuntesc cu iarba din răzoare / și versuri albe, – lunii să-i șoptesc. / Adună-mă dintre cuvinte, / seara, / când toate stelele ies la ferești." (Adună-mă dintre cuvinte).

Poezia, în genere, ar trebui să fie considerată ca un miracol. Traversând spațiile, ea devine un bun universal. Scrisă spontan sau îndelung gândită, ea ne este sprijin și confrate. O purtăm cu noi oriunde și oricând. La ce altceva m-aș putea gândi, citind poemele Valentinei Becart?

Revelații, resuscitări, regrete

O poezie a esențelor scrie Daniel Marian. Departe de fi un răsfățat al criticii literare, el crede cu tărie în destinul lui, tipărindu-și cărțile cu parcimonie. Cel mai recent volum al său, intitulat **Revelații, resuscitări, regrete**, tipărit la editura eCREATOR în colecția POESIS, se constituie într-o sumă de interogații și răspunsuri legate de condiția poeziei și, în ultimă instanță, de rolul poetului în lume.

Sensul/rostul poeziei pe care o scrie e unul expiator ca la orice poet autentic și care se respectă: "urletul e ultima simțire verticală/ iată motivul pentru care/ cerul stă/ în picioare"

(urlet). O astfel de formulare laconică, plină de profunditate e, fără îndoială, rezultat al unui travaliu susținut asupra textului poetic. Or Daniel Marian e un poet matur, care a exersat mulți ani la rând varii modalități de expresie, dobândindu-și, în cele din urmă, propria cale.

Poet original, atent la distorsiunile realului, Daniel Marian este, în fond, un romantic, capabil de exclamații de o rară gravitate și sensibilitate: "zeului de-ar mai veni la mine i-aș spune:/ agață-te de unul din capete/ și dă-te-n scrânciob;/ iar el neștiind care e tâlcul/ s-ar face copil/ la mijlocul grădinii cu globule/ în loc de mijlocul universului" (vechiul testament esențializat).

Desigur că apropierea de o atare lirică necesită familiarizarea cu anumite simboluri și mituri esențiale, însă poetul știe să lase întotdeauna o fereastră întredeschisă către cititorul „ocazional” de versuri, păstrând în mai toate poemele un ton colocvial. El este un mărturisitor al trăirilor, necontrafăcute, încât, lecturându-i textele, nu poți să nu solidarizezi cu el. Uneori, din urzeala poemelor răzbat exclamații de o rară spontaneitate și puritate: „Spre dimineață vino și așează-mi/ sub pomul de Crăciun/ un poem de dragoste veritabil/ să-l știu pe de rost/ în locul elegiilor ce cresc ca ciupercile/ din dorul din neliniștea din teama/ pe care le-am primit la naștere/ ca pe niște file de abecedar (nocturnă).

Chiar și atunci când e locuit de splin, în interiorul versurilor sale pâlpaie luminița unor viziuni tonice. El vede cum pe sub oraș se gudură ploaia, simte toamna ca o mână de cenușă, contemplă mansarda realității care a înnebunit, în contrast cu un univers diafan și pur în care o frunză poate fi strivită printr-o simplă „arătare cu degetul”... Și, totuși, găsește suficiente resurse să-și construiască oaze de speranță și încredere, un spațiu liric în care se simte eliberat prin capacitățile exorcizante ale scrisului.

În comparație cu celelalte cărți ale sale, în **Revelații, resuscitări, regrete** descoperim stăruința lui Daniel Marian de a-și esențializa limbajul până la contur de lamură: „nu am înțeles niciodată/ sentimentul neliniștii/ mâna mea dreaptă →

IOAN EVU

*scriind/ ochiul meu cel drept/ copleșit
odată cu lumea// să-i explic nașterii
mele/ ceea ce n-am știut/ când
treceam prin ea// chemat în arenă/ să
trăiesc și să mor/ în același timp/ nu
am înțeles niciodată”(nu am înțeles)*

Deși unele poeme par construite din elemente heteroclite, există între acestea legături subterane ce se lasă destul de lesne depistate/deodate la o re-lecturare mai atentă a poemelor, împlinite într-un limbaj unitar, într-o curgere limpidă a textului liric.

Poetul ne dezvăluie vise și coșmaruri obsesive, ne poartă, uneori, în vecinătatea tenebrelor ce-l vizitează, însă, paradoxal, o face cu o anume tandrețe voluptuoasă, cumva complice cu virtualul lector al versurilor sale: „*somnul vietate pe întunerice/ umblă prin încăperi se înnoadă/ are conturul unei fântâni în care mă arunc/ visul descult prin pajiștea amintirilor/ nu te scapă printre degete/ sărutul umblă după tine asemenea/ urmelor după căldura pașilor/ orizontul e îmbalsămat în iubire/ are numai gustul amar al anotimpului soldatului*”(anotimpul soldatului)

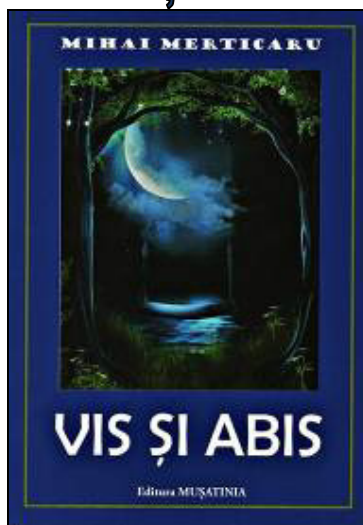
Trebuie subliniat faptul că Daniel Marian scrie și memorabile versuri de dragoste. Nostalgia după o iubire pierdută, însă păstrată mereu vie în memoria afectivă, răzbate mocnit din poeme cu caracter de romanță modernă. „Resuscitarea” iubirii se desfășoară în versuri de largă respirație, în deplin acord cu trăirea sentimentelor nostalgice. Autorul recompune din multitudinea frânturilor de amintiri imaginea în mișcare a unor foste iubiri, căci – spune poetul – „*e lină căderea doar prin fotografii*”.

Deși marcat de un anume scepticism, Daniel Marian, ajuns la o limpiditate a versului aproape aforistică, găsește suficiente resurse de a descoperi motive de uimire „copilăroasă” ce răzbat din poeme stenice, cum ar fi **Pastel sentimental**: „*În fiecare dimineață, exerciții de libertate/ printre rețelele somnului, stalactitele foamei/ idei transplantate cu forță// în fiecare dimineață îmi arunc sufletul/ mai mare decât mine – în bărgan/ în marea neagră – în orașele amestecate de populație// îmi iau țigările votca pufoaica în dinți/ și mă gândesc la o problemă ciudată*”.

Preocupat de temele fundamentale ale poeziei

dintotdeauna, Daniel Marian reușește prin **Revelații, resuscitări, regrete** o panoramă a realului în care trăiește, dar și o incursiune în teritoriile mai puțin accesibile ale subconștientului individual și colectiv. Iată doar câteva motive pentru care poetul trebuie urmărit în continuare cu toată atenția.

VIS ȘI ABIS

Mihai Merticaru apare ca un sonetist redutabil în cartea VIS ȘI ABIS, apărută la Editura Mușatinia, Roman, 2018, dar și-n celelalte cărți de sonete: *Arca lui Petrarca*, *Geometrie lirică*, *Arta euritmiei*, *Flacăra din piatră*, *Urciorul de aur* și *101 sonete*.

Definind sonetul *o fantastică nuntă între pătrat și triunghi*, Mihai Merticaru se dorește a fi un poet grav, convins fiind de puterea de regenerare și transformare a cuvântului prin intermediul metaforei în adevărate clipe lirice spre delectarea și desfătarea cititorului avid de poezie.

La începutul volumului, așază Parisul – capitala muzicii și a poeziei – în 14 sonete, *orașul feeric un ocean de culori și de lumină*, capabil de nenumărate surprize, încât acest oraș – epopee este demn de exclamația lui Goethe: „*Oprește-te clipă, cât de frumoasă ești*”: „*Întreaga lume și-a dat întâlnire/ La Turnul Eiffel și-n mii de muzee/ Cerul nu conține să se mire/ Ce-i leagă pe oameni cu-atâtea fire/ Petrecerea-i demnă de-o epopee/ Mulțimea roagă clipa-n loc să steie*.” (Paris I).

Sunt trecuți în revistă regii Ludovici ai Franței, Napoleon Bonaparte, scriitorii: Balzac, Hugo, Dumas, Voltaire, Rousseau, Emil Cioran, Mircea Eliade, Eugen Ionescu, C.V.Gheorghiu, pictorii Manet, Matisse, sculptorul C.Brâncuși.

După ce plin de adorație, admirație și laudativ prezintă Parisul, acest *oraș al luminilor*, ajunge la concluzia că nu dorește să-i fie rob, ci *rămân ce-am fost pietrean!*”

Om și poet înzestrat de Dumnezeu cu har divin, își elogiază pasiunea pentru poezie, chiar dacă i-a devenit o Golgotă și i-a răstignit *pe-o cruce de cuvinte*: „*Te-am îndrăgit de tânăr, POEZIE/ Ca pe un zvon de imprimăvărare/ Precum fluturile, raza de soare/ Și melomanul, dulcea simfonie// Am ars pe-al tău altar în ape stinse/ Urcând pe Golgota tot înainte/ Noptile, și le-am ținut mereu aprinse// La picioare și le-am depus învinse/ Iar, drept răsplată, tu, fată cuminte/ M-ai răstignit pe-o cruce de cuvinte*.” (Sonetul unei pasiuni).

Toate poeziile încep cu cuvântul, ca acesta al muzei, care-i aduce inspirație, văzută ca o fată frumoasă, făcând ca sonetul să zboare *Spre lumea de azi și cea viitoare!*

Ochii iubitei sunt niște *miracole colorate, geometrii astrale* în *Sonetul ochilor tăi*.

Autoportretul liric al poetului este de *trist și palid anahoret*, fascinat de tainele infinitului. *Stropul de dumnezeire*, de care vorbește dânsul, sălășluiește aproape în fiecare om, izvorât din povestea lumească de iubire. Portretul iubitei cu ochi strălucitori reiese din mâna pictorului – *ut pictura poesis*, încât își imaginează Calea Lactee – o alee unde *se vorbește românește... euritmie cu chip de femeie* care transformă toată viața omului într-o magie.

Sonetul poetului urgisit (I-II) se referă la poetul roman Ovidiu exilat la Pontul Euxin, care suferind pentru Iulia, i-a sculptat un traicnic monument, nemurindu-o prin cântece. Nu sunt uitați George Bacovia și Omar Khayyam, ori versuri din *Cântarea Cântărilor*, Sapho, Li Tai Pe, în scopul proslăvirii iubirii.

Dacă apare în ipostaza unui timonier, poetul trebuie să construiască o catedrală, semn al veșniciei și al durabilității, deci un alt →

CONSTANTIN MĂNUȚĂ

fel de Meșter Manole. Și un poem de Rabindranath Tagore completează portretul iubitei, *de esență divină*, încropind o sintaxă din jocul de cuvinte *axă, parataxă*.

Cuplul modern este o altă fațetă a *Isoldei și a lui Tristan*, femeia, culoarea și bărbatul, o melodie, formează *aceeași sinestezie*, nu îndepărtată de mitul androginului din vremurile ancestrale, așa-și închipuie poetul din *naiva tinerețe, ea regină, el arheu*.

Vindecarea de singurătate se face prin intermediul poetului - taumaturg care va descifra tainele, dilemele, seducțiile, mirajele etc., ceea ce a dus la venirea iubitei, mai devreme la întâlnire: *”Te-ai intrupat din taine și dileme,/ Arome, seducții, miraje, mirări,/ Din farmece, reverii și ezitări,/ Și-ai venit la-năltărire mai devreme...”*.

Frumoasă și sfioasă, ea îl apără pe iubit de dezastru, frig, singurătate și pustiu, scăpărând din ochi *roiuri de scântei*, iar albinele adună mierea din glas, cu *coapsele tari – zone aurifere* și cu *genunchii, icoane pentru atei*. Alteori ea este o *fată dulce*, iar el un *căscăund, fată de la șesuri* – iar el, de la munte ori caracterizată prin sintagma oximoronică *dulce migdală amară*, cu o amânare *sine die* a *amurgului inimii cu două luminișuri și al muntelui cu abisuri și sușuri*, epitete provenind de la dictonul lui Dante Alighieri: *L’amor che move il sole e l’altre stelle*.

Există și un *sonet al țărânului român*, posibil, pornindu-se de la poezia lui Tudor Arghezi: *”Pe dealul argintat, bade Ioane,/ Vii din sau pășești spre eternitate?/ Ce amintire-n tâmpla ta se zbate?/ În templul sfânt pari una din coloane,/ Oile dealături parcă-s pictate./ Observ că nu prea ești în bune toane,/ Că prin suflet îți bântuie cicloane/ Și fel de fel de gânduri încifrate./ Se sprijină-n toiagul tău o țară,/ Pe umeri îți apasă viitorul,/ Azi, pâinea ta e crudă și amară;/ Cea dulce se mănâncă pe afară./ Împărăția ta este ogorul,/ Iar alinarea, balada și dorul.”*, alături de un *sonet al visătorului* și unul al bărbăției unde sunt amintiți regii și domnitorii României, de la Burebista și Decebal, Traian, Mircea, Ștefan, până Mihai.

Intensitatea iubirii prin Eros este văzută la cote maxime: *”Iubirea, și când doarme dogorește.”*

Poetul se întreabă: *Cine-i străinul ascuns sub pielea mea?* – care adoră poemele lui Robert Frost.

Anotimpul de toamnă este surprins într-un sonet cu griul ei, aducând depresie și dezolare, amintind de gingașele versuri ale lui G.Topârceanu: *”Cri, cri, cri/ Toamnă gri/ Nu credeam c-o să mai vii...”*.

Singura icoană a poetului poate fi *clipa astrală* aducătoare de *doruri și miraje* din *Sonetul copilăriei* unde nostalgia este la ea acasă, *cu irizări de tainice topazuri, retras pe tărâmurile de gânduri și întrebări*, cuprins de faptul că-n sufletul creatorului *arta se naște din suferință*.

În ipostaza rătăcitorului *pe căi răzlețe* ca-n poezia lui Octavian Goga, casa natală este pustie, aproape o *bălărie fără gard*. În sat nu există biserică, fântână, țărâni au devenit orașeni, câinii-maidanezi, nu mai are cine săpa grădina, fructele putrezesc în livezi, dar paradoxal îi apare tatăl mai tânăr decât el, invers ca-n poezia lui Lucian Blaga care-i scria mamei sale: *”Sunt mai bătrân decât tine, Mamă,/ ci tot așa cum mă știi:/ adus puțin din umeri/ și plecat spre întrebările lumii...”*

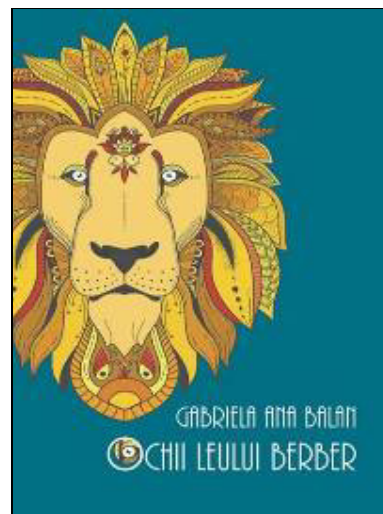
Sonetele Anxietății și Decăderii anunță dezolarea, tristețea, nevroza poetului când se *abat nori negri peste țară* (ca acum când scriem, în luna iulie 2018, ploile au devastat România, iar Grecia a fost pârjolită de incendii provocate de mâini criminale, încât ne vine să exclamăm: Vine Apocalipsa, Doamne!).

Printre *neguri, cânt de cucuvea răzbate*, urlul prelung de fiară, *stihurile potopitoare* amintind de potopul lui Noe, îi trezesc autorului angoase, că nu mai știe pe ce lume trăiește: *”Țara-i stăpânită de Ali Baba și cei patruzeci de hoți”*, încât rușine ne e că ne *numim români*. Ca altădată Sisif, poetul, o *întreagă Atlantidă duce-n spate* și crede că salvarea e-n Vest (nu-n cel sălbatic!) dorind *clipa și cupa să-i fie pline!* Adevărata salvare este în *Domnul Iisus Hristos* și nu în *Sonetul disperării*, chiar dacă *toți aleargă după o nălucire*,

Solemnitatea, eleganța frazării și efectele obținute prin apelul la rimă și ritm ne dezvăluie un poet înzestrat cu o prodigioasă mobilitate a discursului liric, un bonom jovial care mizează pe muzicalitate și rafinament prozodic, un poet care aspiră spre etalonul

poeziei adevărate ce constă în ambiguitate și imprevizibilitate, în apropierea de elemente total disparate, într-o mirabilă trăire a sentimentelor. Psihologic vorbind, M.M. dispune de o robustețe funciară, iar dinamismul mărturisirii asigură naturalitatea discursului. Reamintindu-ne că, în vremuri imemorabile, poezia și muzica erau inseparabile, Mihai Merticaru, poet riguros și sugestiv, apolinic și dionisiac, enigmatic și colocvial, ne-a oferit volumul maturității creatoare depline, un splendid omagiu adus iubirii, o învolburată revărsare de lirism pendulând între real și ideal, între sacru și profan.

Ochii leului berber

Fie cum o fi, dar cât mai aproape de dorințele ascunse, realitatea și visul se amestecă până la urmă reglându-și rosturile după cum se vrea sufletește înainte de trupește, poate-trăit sau/și până la meta-trăit în loc de chiar-trăit dinspre aproape-trăit. Valențele trecerii prin viață până la urmă le determinăm noi, nu venim cu ele de-a gata ambalate cu fundă și etichetate și cu cod de bare; eu așa știu că e bine, sănătos și frumos...

Gabriela Ana Bălan (Ochii leului berber, Ed. Grinta, 2018) știe ea ce știe, arunci când se aruncă-n liber-magnetismul încercărilor existențiale, fără a ține neapărat cont dacă se prevede vreun flux ori reflux (in)conștient. Ea poeta, își dă silința să fie clară și arunci când nu e→

DANIEL MARIAN

deplin convinsă de ce parametrii are pentru a se scălda în voie, claritatea; se produce-n val sau în avalanșă și în văzul lumii, călcând linia continuă, nestând la stopuri și agățând cu oglinda retrovizoare semnele de trafic. Uneori, imaginea creată nu se supune niciunui sistem omologat de axe, ci doar răspunde nevoilor imaginației. Ceea ce e foarte bine! Să nu ai nimic fixat atunci când procedezi la un around necesar înspre esențial, având drept motor de căutare explicit și exclusiv, după cum spuneam, dorințele ascunse – care devin vizibile.

Hotărâtă în jocul ei, Gabriela Ana Bălan nu cred că își propune nimic algoritmic, ci merge pe intuiția firerască umană. De aceea... „**Am visat**”: „eram un singur mal/ acolo unde se întâlneau trei ape/ izvor ocean lacrimă/ le arătam fotografia ta nu te recunoșteau/ se ascundeau în sticlute/ visau că pentru mine Dumnezeu/ le va preschimba în cerneală/ abia așteptau să le mângâi cu pana/ să storc din fiecare picătură poezie/ parcă știau că dorm și numai în vise pot scrie/ de teamă am șoptit și s-au evaporat/ întâi oceanul pe urmă izvorul/ nu m-am trezit eram mal altei lacrimi/ în zori mi-ai daruit un toc/ din lemn de trandafir/ o călimară o coală de hârtie/ găsite-n cufărul salvat din foc/ ai visat că încerc să îți spun te iubesc/ și nu aveam cu ce scrie.”

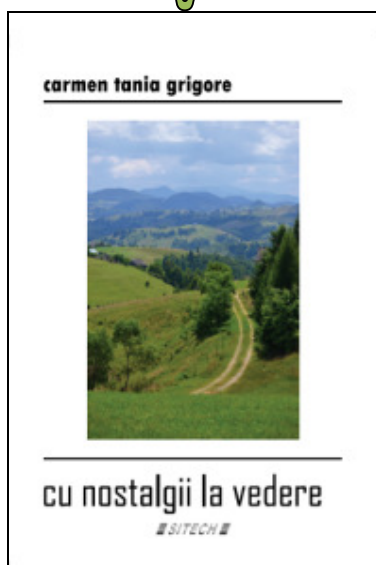
Bineînțeles că nu voi sta de nicio culoare, să calculez de cei *trei ape*, care dintre acestea ar fi cu aur, care cu pietre, care cu zgură; bine că vine supra-imaginea *izvor ocean lacrimă*, care tunde orice tentativă explicativă. În rest, ce zic, e binevenit alegoric momentul în care ești sau nu ești tu, celălalt este sau nu este însuși... Poemul e unul făcut, nu dres, și asta contează!

Am mai întâlnit-o pe poetă în vârtoarea răbufinirilor, revoltelor, dar aici din declarativ pare-se dând la o parte perdeaua inevitabilului, cu moț de axiomatic, fără chinurile vreunor demonstrații teoreme stufos, care ar risca să se înece în fașă. Astfel, din câte văd, „a venit vremea/ să scoatem la tarabă./ în piața centrală./ fiecare poet, o carte./ să ne plătim secunda de eternitate!/ poezii, puii cuiburilor din rai./ au așteptat răbdători pe pământ/ până s-au vândut frigiderile./ televizoarele color./ piscinele gonflabile/ până când săbiile

împlântate în litere/ s-au transformat în câmpuri de maci/ în spațiul dintre două cuvinte/ au privit foamea în ochi/ până când foamea planetei a explodat/ și s-au hrănit cu așchii/ din versul lor mușcă/ răniții pe frontul luptei cu ignoranța./ plimbați în limuzine, ascunși după termopane/ la umbra lor se întorc sinistrații/ de pe frontul războiului de eliberare/ a conștiinței/ la preț de o poezie/ azi vin în fața voastră./ vând o carte/ la preț de o moarte/ și strig: nu-mi numărați bolile./ averile, copiii din flori./ citiți-mă, va fi pace/ sunt doar un poet/ f e m e i a care scrie/ pe o cruce mai grea.” (**Poezii**).

Ce pot, într-un final, a vă mai spune despre Gabi – e Gabi aceea pe care ea se definește cel mai bine; deci... citiți-o, va fi pace!

Cu nostalgii la vedere

Cristalin, surzător, amar (recenzie la volumul „cu nostalgii la vedere” al poetei Carmen Tania Grigore)

Receptarea corectă, plenară a unui text poetic presupune disponibilitatea tuturor simțurilor solicitate de acesta. Imaginația vizuală și cea auditivă sunt preponderente în configurarea teritoriului pe care autorul vrea să îl creeze tuturor și fiecărui cititor al său. Iată un eșantion care pare a ține de abstracționismul liric (eticheta i-a fost lipită pentru prima dată și definitiv lui Jackson Pollack):

Am văzut cum
Sufletul se pregătește
De plecare
Cum lacrima

Își ia la revedere

De la plâns

Și se înalță

Abur risipit astral

Este un calificativ plauzibil, pe alocuri, și pentru poeziile din „cu nostalgii la vedere” (Editura SITECH, Craiova, 2018) de Carmen Tania Grigore, din a cărei poezie „panta rhei” am citat. Dar imaginarul poetei este ciclotimic, când rece, operațional, înșiruire de concavități metalice în care pot fi așezate orice conținuturi, când tandru. Sentimente cum ar fi cel filial nu se schimbă de-a binelea în evoluția umanității, își modifică numai expresia:

Ascultă

Mamă

Cum pocnesc

Mugurii

La întrecere cu anii

Cum

Lacrima mea

Se dăruiește

cireșului

să ducă mai departe

zorii de poveste

(cu dor de cândva)

Cred că abolirea punctuației este la această poetă semn al modestiei benedictine, lucru care presupun a fi fost consemnat deja. Dar recluziunea dusă până la abstragere, înafara purificării sentimentelor, reprezintă și individualizarea, singularizarea și sublinierea cea mai apăsătoare a propriei personalități. Nostalgici sunt de invidiat. Ei au în amintire un teritoriu al lor, pe care nostalgia îl conservă și îl apără de intruziunile realului prezent. Platon vorbea în legătură cu memoria și finitudinea ei ca despre o ființă cu existență biologică. Poate în paralel cu lectura versurilor ar trebui să revedem Nostalgia lui Tarkovschi pentru a pricepe sentimentele care îl încearcă pe dezțărât acolo și aici, sau să citim excepționala carte a lui Virgil Nemoianu, ultimul cerchist sibian în viață, Arhipelag interior. Există o mândrie a fugii din/de lume în aceste poeme monahale:

Pelerini atrași

De conturul iluminat

Al crucilor

Trag clopote incendiare

(simboluri imaginare)

Ea abia respira

și levita

prin ochii celor din jur

ca o mireasmă→

MIRCEA DOREANU

de candelă

(poem pentru Ea)

Primul ne vorbește despre poeți, cel de al doilea despre o Ea admirată până la adorație, stare în care închinătorul încearcă să se asimileze obiectului adorației/venerației, într-un complex exercițiu spiritual de tip imitatio christi.

Poeta nu are nimic în comun cu pictorul american amintit, doar vagul unei sintagme laxe și deci cuprinzătoare. Linia viziunii sale este apropiată severității gravurilor germani dintotdeauna, mai ales a expresioniștilor brașoveni, iar peste epoci și spații, hieratismului iconografic bizantin.

Nu m-ar mira ca într-un trecut aproximativ sau un viitor apropiat exigenta poetă să fi scris sau să urmeze a scrie poezie strict religioasă, tematic vorbind, nu canonic, ci inteligent deviată de la formulele știute. Cred în talentul acestei congenerice; ce mă miră este biruința lui târzie și surdinizată. Căutând genul proxim putem dibui înrudirii cu scientismul riguros ironic al lui Călin Vlasie sau scurtcircuitate mesaje eterice ale lui George Almosnino, poate Paul Daian fără discontinuitățile sale nevrotice.

Titlul notelor mele se referă, desigur, la stil.

Drumul descoperirii de sine

Dacă nu am fi știut că volumul *Cartea lui Athanasios* de Ela Iakab (ediție bilingvă româno-italiană, Editura Grinta, Cluj-Napoca, 2017) este unul de debut în poezie (premiat, de altfel, la Festivalul Internațional de Poezie de la Sighetu Marmației, 27-29 septembrie 2018), am fi fost, cu siguranță, induși în eroare.

Pentru că, dincolo de maturitatea evidentă, în spatele versurilor se află erudiția autoarei, religia dându-și mâna cu filosofia, cabala, legenda și nu numai. Suntem martorii unui drum al inițierii, al descoperirii sinelui, al trecerii în corpul spiritual, și anume în starea de hierofanie, de manifestare a sacralului.

Volumul este structurat, nu întâmplător, în trei părți: **Sub cerul ofrandelor**, **Vin Îngerii** și **Dansul elementelor**, care sunt tot atâtea trepte ale devenirii.

În prima parte facem cunoștință cu Athanasios, un om al deșertului, nemuritor („Eu sunt încă aici, / răstignit înlăuntrul și peste pietrele pământului, / care desenează floarea vieții”), solitar, singur între semeni, dar preaplin de iubire („Mă simțeam străin între oameni, / îngerii nu mi se arătau nici în vis, / cu toate că eu eram / cel mai bun frate pământean al lor, / implacabil în iubirea mea, / cum numai moartea”), fără a primi vreodată ceva în schimb („Nimeni pe lume nu m-a iubit / până la mistuire”).

Patru elemente (apa, aerul, focul, eterul), exceptând pământul, sunt aici lipsite de conținut, de viață („În apă, în aer, în foc, în eter, / erau goale de semne cheile vieții”).

Vedeniile care îl bânuie (bătrâna, cerșetorii de mană cerească, oniromantul, ultimul mag călător, înțeleptul orb, femeia-arcaș) sunt pietre de încercare în aflarea lui Dumnezeu („Unde ești, Doamne, ascuns, cu piatră cu tot?”).

Acordurile muzicale încep să își facă simțită prezența („Cu fluierul lor a prins ființă / luntrea călătoare / și busola îndreptată mereu / către sudul interzis, / unde Îngerii își păzeau / insula / și marea crepusculară”).

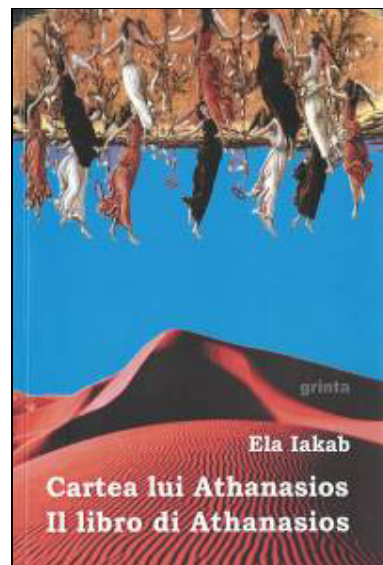
Iar asceza îi este pusă la grea încercare („Sunt tot eu, / fecioara-arcaș din himera / de dinainte / și de după asceza ta”).

În cea de a doua parte are loc întâlnirea cu Îngerul, ca semn al recunoașterii („a spus ritualic Îngerul, din nevăzutul / apropiat mie mai mult decât propria umbră, / tu ești cu adevărat fiul deșertului”).

Urmare a întâlnirii, intervine transformarea lui Athanasios („Din călcăie și până peste umeri mi-au tâșnit, / brusc, dureros, imense aripi de nisip. // Nu devenisem imponderabil”); aripile crescute nu îi dau posibilitatea de a zbura, în schimb îi aduc lumina în dar.

La început, sfășiate de Înger, vedeniile reapar, cu și mai multă forță, în plin cântec („Neîmblânzită, dogoarea ei tămăduiește și astăzi / orbi, nebuni, agonici din semințiile nomade, / care au dat rugăciunii mele / nesfârșirea unui cântec divin: / Nu opri, Doamne, nu opri fluxul vedeniei”).

Athanasios se transformă în corp astral („Vedeam cu ochii minții cum pleacă / din corpul meu astral

păsări cu aripi imense, / ducând cu ele viața aceea din mine / care nu a fost niciodată a mea”), iar numele său este dobândit de deșert („Abia atunci, oamenii deșertului / au dat deșertului un nume: / *Athanasios*, au rostit cu toții, / și așa a rămas în vecii vecilor”), în timp ce iubirea devine de nesuportat („Cum Doamne / cum aş putea, / în ce sabie, făurită unde, / să ucid, în toate cele patru sfere ale sufletului meu, / iubirea cea mai mistuitoare / dintre toate iubirile de care trupul meu de sânge / a rămas străin?”).

În cea de a treia parte, muzica și dansul devin atotputernice, cuprinzând și aducând viață în toate cele cinci elemente: pământ, foc, apă, aer și eter. Și atrag după ele evoluția corpului astral în corp spiritual („M-au învățat să locuiesc în corpul astral, / să urc treptele spre corpul spiritual”). Ceea ce înseamnă desăvârșirea spirituală, hierofania.

Și totuși, nimic nu este sigur. Exact la capătul drumului, apare senzația amăgirii („Spune-mi, Doamne, că / întâlnirea noastră / de lângă Arborele Vieții, / nu a fost și nu e nălucire! // Și, Dumnezeul meu, nu mai lăsa niciodată / să se facă întuneric în amintirile mele”).

Încărcată de cifre simbolice (trei, cinci, șapte), poezia Elei Iakab nu este un răspuns, ci o perpetuă întrebare, căutare, prin nemurire înțelegându-se renaștere după moarte și nicidecum o viață continuă, liniară.

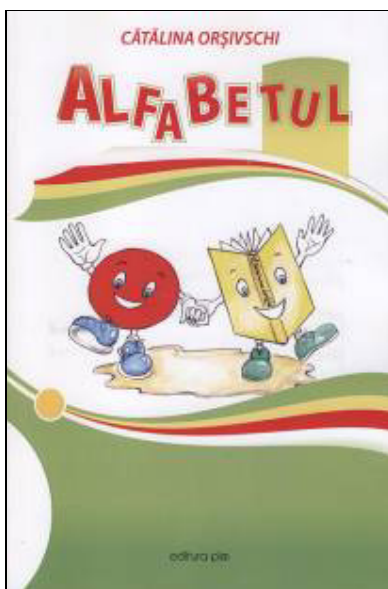
DANIEL LUCA

ALFABETUL ȘI ABECEDARUL ȘCOLARULUI POZNAȘ

Așa se intitulează două cărți de poezii pentru copii ale poetei **CĂTĂLINA ORȘIVSCHI** din Țara de Sus, mai precis din Vama, județul Suceava. Dumneai este de profesie inginer, ocupând în prezent funcția de profesoară în orașul Vatra Dornei, așadar se află în permanență în mijlocul tinerelor vlăstare, a învățăceilor. Cărțile vin în ajutorul micilor elevi, ale „bobocilor”, cum se spune, prin interesante poezii și desene adecvate, contribuind la dezvoltarea memoriei vizuale, utilizând cuvinte, expresii potrivite, pe înțelesul lor. Aceste cărți se adresează și preșcolarilor pentru a le trezi curiozitatea și a le crea o imagine asupra literelor și cuvintelor care alcătuiesc alfabetul, abecedarul (azbucoavna sau bucoavna). Primul abecedar sub formă de manual de la noi în țară, după cum știm, a fost întocmit de marele nostru povestitor Ion Creangă, în colaborare cu alți cinci instituitori, intitulat: „Metodă nouă de scriere și cetire pentru usul clasei I primaria”, apărut în Iași pe data de 8 iulie 1868 și a avut 23 de ediții succesive până în anul 1893 (sursa: internet).

Autoarea, Cătălina Orșivschi, nu debutează editorial prin aceste două cărți pentru copii, a mai publicat și altele anterior, în total 9 volume, dintre care 4 cu poezii pentru copii, fiind și câștigătoarea unor premii de carte sau de creație literară, amintind pe cele de la Salonul Internațional de Carte pentru copii și tineret, ediția a XVIII-a, Chișinău, aprilie 2014, unde a fost distinsă cu premiul Asociației Uniunilor de Creație. Colaborează la diferite reviste și ziare pe site-ul „Literatură pentru copii” sau la alte publicații cu poezii pentru copii și nu numai.

A scrie o carte de poezii pentru tinerii învățăcei nu este la îndemâna oricărui poet, fiind necesară utilizarea unui limbaj adecvat, pe înțelesul micuților elevi, așa cum reușește autoarea în aceste două cărți, cu atât mai mult că dumneai prezintă, descrie imaginile, desenele, sub formă versificată. Astfel în cartea **ALFABETUL** pentru oricare literă dă exemple de cuvinte care includ buchea respectivă, exemplificând pentru litera „A”: *O găsim în lac, în floare, / În panere, în culoare / Și, pe aripi*

călătoare, / O aflăm și în cicoare. / Pentru „ă”: ROMÂNIA, Cu „â” scriem România, / Un sfânt nume, mândră țară, / Închinându-ne la glia / Ce cu drag ne înconjoară... / Pentru litera „B”, ce alt desen ar fi putut să insereze autoarea decât frumoasele balonașe, exemplificând și cuvinte care conțin această literă: Barza, bradul, biciul, banul, / Brâul, corbul, bărbi cărunte, / Buburuza și borcanul / Au pe „b” exact în frunte. / Pentru litera „C” autoarea găsește și o definiție: „C” e-un cerc pe jumătate, / În condeie, calitate, / Iar, cu formele-i rotate, / Să-l găsească cine poate! / Și tot așa mai departe, pentru fiecare din cele 31 de litere găsește exemple, desene și versuri potrivite. Pentru „e”, elefantul; „g” se află-n găinușă; „i” este nelipsit în iubire, în inimă și-n iță, iar „j” nu putea lipsi din jucării.

Aflăm și unde se află litera L, anume că: „L” - ul stă, cu lume multă / Laolaltă adunată: / Leul, lama îl ascultă, / Libelula colorată... / Cu inima înprospătată de copilărie, aflându-ne pe băncile școlii primare vom vedea și cum s-a născut litera „r”: *Cum se naște „r” se vede: / E un „p” c-un picioruș: / Merg greu și-mi vine-a crede / Că se sprijină-n țărnuș!* Dar, tot ce este frumos e și puțin, ajungem și spre sfârșitul alfabetului, autoarea intervine prin litera „v” cu frumosul catren care include cea de a douăzeci și șaptea literă, exemplificând cuvinte potrivite: *Eu vă spun: La revedere! / Avionul pleacă-acum: / Voi trimite o vedere / Din vacanță, de pe drum. / Încheie alfabetul, tot așa de poetic prin literele: W, Q și Y.*

Așadar: *Literele, săltărețe, / Să vă spună azi secretul? / Împreună, îndrăznețe, / Au compus tot alfabetul, /*

Următorul pas, propus de autoarea Cătălina Orșivschi, este învățarea abecedarului. Pentru a veni în sprijinul învățăceilor, aceștia au la îndemână **ABECEDARUL ȘCOLARULUI POZNAȘ** care este realizat tot în versuri jucăușe, ornate cu desene adecvate, frumos meșteșugite, în care găsim cuvintele ce cuprind literele respective, ca de exemplu: *Cu abecedaru-n față / Stăm, bunicul și cu mine. / Literele-acum prind viață, / Unele-s rotunde, pline... / Versurile din acest abecedar sunt educative, astfel pentru cuvintele care conțin litera „M”, autoarea sfătuiește: *Tot citind, aflat-am eu / Că, mâncând un măr pe zi, / Vei fi sănătos mereu / Sigur sunt c-așa o fi!**

Un exemplu pentru cuvinte ce conțin litera „O”, nu putea fi altul decât oul, autoarea fiind originară din Vama, județul Suceava, după cum am spus la începutul acestei cronici, unde există un minunat muzeu, „Muzeu Oului”: *Cum mie mi-a zâmbit norocul, / Azi sunt frumos cum altul nu-i; / M-admiră lumea din tot locul, / Că-s la MUZEUL OULUI. / Cu literele s-a descurcat elevul nostru, dar, iată, că a trecut la aritmetică, (litera „T”), fiind scos la tablă, așadar: *Un exercițiu de-adunare / Să fac la tablă am fost scos, / Dar toată-această întâmplare / M-a cam întors puțin pe dos / Și rău de tot chiar a ieșit. / Nu au fost neglijate nici grupurile de litere: ce, ci, che, chi, ge, gi, ghe, ghi, cu care, bine învățate putem merge mai departe, mai ales după ce ne-am însușit și scrierea caligrafică frumos realizată în cartea de față.**

Parcurgând toate literele alfabetului în versuri și imagini, autoarea concluzionează: *Și-uite-așa și azi și mâine, / (doar acum îți spun secretul!) / Cu-avioane, mere, pâine, / Am parcurs tot alfabetul! /* Cărțile sunt editate la Editura PIM Iași, desenele sunt executate de Carolina Constantin, iar coperta de Carmen Sevastru.

După ce m-am aflat și eu, pentru scurtă vreme în lumea celor mici, parcurgând cărțile mai sus menționate, frumos realizate și cu talent, o felicit pe autoarea **Cătălina Orșivschi** și sunt convins că **ALFABETUL ȘI ABECEDARUL ȘCOLARULUI POZNAȘ**, întocmite în această formă artistică, vor fi bine primite de preșcolari, de elevi, de educatoare și de învățătoare sau de către fiecare dintre noi.

VASILE LARCO

Povestiri vlăscene

D. Marin Cristian a făcut o carieră strălucită de profesor și cărturar la sat, fiind doctor în istorie; așezat la Călugăreni, și ca atare, autorul mai multor Istorii ale lui Mihai Viteazul, este reprezentativ pentru desființatul județ Vlașca, care însă a avut mereu o mare rezonanță etnografică și culturală în istoria Țării Românești.

Autor de proză rurală obiectivă în clasică relatare realistă tradițională, d. Marin Cristian este unul dintre puținii scriitori din zilele noastre interesat de destinul satului și țăranului revenit la posesia pământului, în care s-au regenerat tipologiile tradiționale, dar într-un univers mai complicat, cu tipuri de comunicare și de informație care circulă liber. Lumea satului s-a restructurat fundamental, nu mai seamănă nici cu universul lui Marin Preda, deși vine din aceeași geografie spirituală, într-o perioadă de timp relativ apropiată, cu toate acestea încă se mai află boieri în Câmpia Burnasului, adică din Vlașca și Teleorman.

Parcă cineva răuvoitor, sau profund ignorant, sau dușman al poporului român a vrut desființarea județelor Vlașca și Romanai, pentru ca în felul acesta să obscurizeze onomastica națională, adică **valahii cei născuți la Roma**.

Este foarte bine că autorul reactivează acest vechi cuvânt – Vlașca – uitat pentru că nu-i plăcea lui Ceaușescu, dar care este forma arhaizată și transformată fonetic a unei denumiri celebre, Valahia, pe care l-ar fi rostit episcopul vizigoților, Ulfilla, pentru a denumi spațiul dintre Dunăre și Munte, dintre cele două mari râuri, Argeș și Olt.

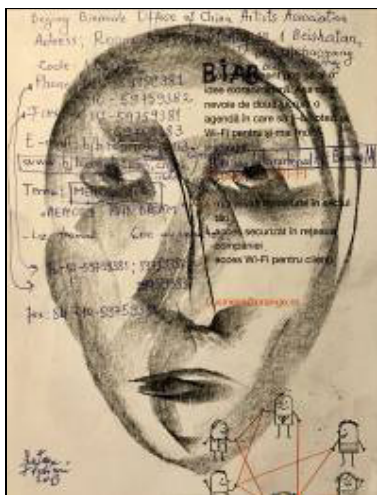
Dar mai mult decât simpla reactivare a vocabulei, autorul reînvie tradiția și sacralitatea reprezentativă, semnificațiile ceremoniale, magia și pitorescul originar: călușul este prezentat cu toate amănuntele sale, de pildă. De asemenea, poveștile de dragoste, istoriile încrâncenate cu haiduci și boieri, savuroase sau sapiențiale, toate acestea constituie substanța textelor pline de dragoste pentru oamenii, locurile și istoria fabuloasei Vlășii, acest spațiu originar, vechi, matrice a românității.

Este normal ca “poveștile” să fie foarte apropiate de realitățile pe care

le obiectivează totuși într-un univers imaginar, caracterul confesiv, memorialistic fiind mai puternic decât spiritul de invenție. Cele trei povestiri, de mari dimensiuni, au un statut identitar mai complicat: prima și a treia, de câte 85 de pagini, pot fi considerate microromane, iar a doua, de 60 de pagini, o nuvelă extinsă. Tipologic, d. Marin Cristian nu greșeste în apreciere, pentru că structura lor implică povestirea în povestire, o suită de povești în succesiune și conexiune.

Autorul dovedește o bună cunoaștere a satului de câmpie contemporan, și tocmai de aceea narațiunea are o formă de informație relatată firesc. Există o subliniată cursivitate epică în proza “Hoții de cai”. Onomastica este extraordinară și nu cred să fie inventată: Chioru Cotelana, Rădiță Curcioi, Iancu Spălatu, Marin Puicălău, Ilie Prăvălie, Minea lui Ciușlete. “Hoții de cai” este o nuvelă extinsă cu subiect de roman în care autorul își dezvoltă toate abilitățile de povestitor în haina tradiției.

În spirit senzațional, al doilea text începe cu descoperirea unei comori în cimitir. De la acest apogeu de situație, istoria revine la normalitate, sau poate la propria cădere a profesorului Ionel Hulubeșteanu. Diversitatea tipologică se lărgește semnificativ, cuprinzând multe figuri interesante, de la profesori la ȣigani, iar spațiul geografic se amplifică de la Izvorul Ampoiului din Țara Moșilor până la Roșiorii de Vede, și firește, Giugiu. Acțiunea evoluează trepidant,

Suzana Fântânariu, Portret de cenușă

angrenând diverse personaje și ajungând până la celula Miliției. Este o trăsătură surprinzătoare, pentru că până în acest moment autorul nu arătase interes pentru analiza psihologică. Dar personajul aflat în detenție își introspectează conștiința agresată de realități nemaiîntâlnite: *Ionel Hulubeșteanu se simțea sfâșiat. Nu mai reușea să-și adune mințile. Era a cincea zi de detenție, deși el risipise cheltuiala numărătorii. Din când în când, reușea să-și treacă greutatea corpului de pe un picior pe altul. Răcnetele sălbătice și zgomotul lanțurilor din labirintul coridoarelor nu-l mai deranjau. Se obișnuise. Nu mai spera nimic. Nu mai avea niciun țel. Deja se gândise că nu va mai putea rezista și se va preda suferinței. Refuza să mai mănânce. Încercase, cu o zi în urmă, dar nu reușise să înghiță pâinea uscată și ceaiul rece neîndulcit. Îi era teamă că (...) va fi snopit în bătaie.*

Nu înțelegea de ce îl torturau, pentru că spunea adevărul. Știa că nimeni nu mai putea să-l ajute. Trebuia să fie demn, să ardă în focurile dezamăgirii.

În al treilea text se regăsesc chestiuni de administrație și justiție ale statului de drept, așa cum le trăim în momentul de față.

Tânărul Florică Uzuneanu ajunge primar, iar secretarul Mihai Gheorghe, funcționar cu peste 40 de ani în instituție, are o bogată și tristă experiență: *Neică, noi nu mai avem nimic bun. Justiția s-a politizat și nu →*

AURELIU GOCI

mai știe să țină drept balanța, miliția e în cârdășie cu cămătarii, procuratura jefuiește libertatea oamenilor fără niciun fel de scrupule. Neică, eu am absolvit Facultatea de Drept.

Statul nostru nu pune accent pe recuperarea prejudiciului și pe reeducarea deținuților. Justiția noastră lucrează cu două balanțe: una pentru cei cu influență, și una pentru cei de rând, ca noi. Dacă te-a prins că ai furat 50 de milioane de euro și ești cineva, îți dă doi ani și jumătate de închisoare. Omul de rând însă pătimește, pentru un prejudiciu de cinci mii de lei, trei sau patru ani de temniță grea ("Confesiunile edililor").

Într-un context literar dominat de experimente și de etalarea diverselor formule de creativitate, proza d.lui Marin Cristian oferă o oază de tradiție atât prin tema satului secular adus aproape de momentul prezent, cât și prin formula narativă a povestirii directe, a relatării domoale, în care povestitorul își privește ascultătorul cu ochi interogativi.

Autorul a fost multă vreme profesor și primar la Călugăreni, un adevărat intelectual al satului și a scris îndrăznește lucrări de istorie sau studii științifice ample dedicate zonei: "Mihai Viteazul Restauratorul Daciei și al Bisericii strămoșești" (2011), "Io, Mihai Viteazul, din mila lui Dumnezeu Domn al Țării Românești și al Ardealului și a toată Țara Moldovei" (2013), sau monografia "Călugărenii de pe Neajlov în timp și spațiu" (în colaborare).

Dar d.Marin Cristian s-a încercat, în spirit polivalent, și în literatura de ficțiune, prin drama istorică "Voevodul valah" (2014), prin volumul de nuvele "Rezervația de zâmbete vlăscene" (2015) și romanul "Hoții de curcubeu" (2017).

După cum se poate observa, universul imaginarului l-a cucerit abia la maturitate, și în spiritul unei polivalențe depline.

Marele merit al prozei d.lui Marin Cristian mi se pare a fi rezoluția specifică a satului vlăscen, diferită de dominantele toposului morometian, deși ambele se localizează în zona Burnasului, din aceeași Câmpie a Dunării.

Autorul a cristalizat o topografie caracteristică și o tipologie inedită, în ciuda geografiei globalizante.

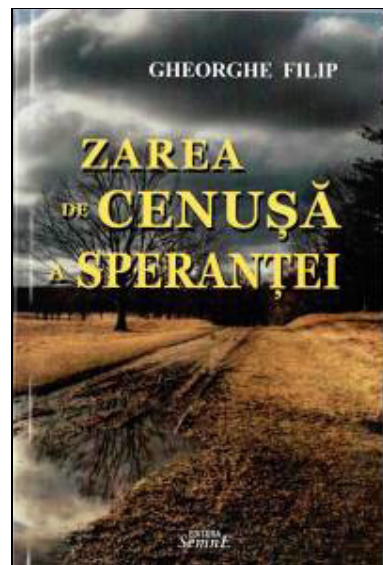
Zarea de cenușă a speranței

Consecvent în propriile exigențe care dau individualitate consistentă romanelor și cărților sale de proză scurtă, Gheorghe Filip rămâne și cu *Zarea de cenușă a speranței* (Editura Semne, București, 2018) într-o atitudine reflexiv- participativă față de lumea personajelor sale care se constată cu dificultate într-o anomie contagioasă de care însă nu reușesc să se desprindă cu ușurință. Cu două fraze celebre din *Scrisoarea pierdută*, preluate ca motto, suntem deja avertizați discret asupra acestei lumi.

Caragialescul contemporan propus de prozatorul Gheorghe Filip ar fi superfluu, banal și plictisitor dacă ar rămâne la numai atât și nu ar deschide lucid o *zare de cenușă* așteptărilor, reprezentărilor, intuițiilor și emoțiilor colective care zdruncină la o ultimă și imprezvizibilă răspântie a vremii inerțiile autohtone și comoditățile unei lumi anchilozate în stereotipii și mimetism. Titlul cărții e categoric unul indicativ; el nu este dat de vreuna din prozele sau parodiile din sumar, ci este unul conclusiv, admis consensual ca atare prea târziu de lumea personajelor sale, polarizate vizibil de evenimente, însă mereu depășite de ele.

Așadar, consecvența de care aminteam se anunță din titluri: (proză) *Visuri de mărire, Mitingul, O zi de campanie, Agentul acoperit, Vioara* etc.; (parodii) *Program electoral, Oratorul, Romanța politicianului* etc. Lumea personajelor lui Gheorghe Filip, verosimilă până la vecinătatea cu burlescul, trăiește crispată șocul istoric al evenimentului de cotitură istorică și își manifestă defulările în toată gama afectelor de la paralizia debusolantă a neprevăzutului la punerea entuziastă în fapt a frustrărilor, a inhibițiilor reprimare, a refulărilor îndelungate, dar și a impulsurilor temerare.

Angajarea electorală în actul de „salvare națională” ar fi unul dintre acestea: „Domnilor, m-am hotărât să candidez, fiindcă vreau să fac ceva pentru orașul acesta”(p.56), spune insignifiantul Ilie Bâzdoacă, atins de sindromul arivismului descătușat, reducând în voluntarismul lui reușita doar la propria-i determinare. Galeria personajelor este predilect bipolară; unele afirmă policromia anonim

comunitară (Gogoasă, Marghioala, Boanță etc), altele se revendică aristocratic de la o cosmopolită onomastică de cartier pe care o contrapun ca pe un avans predestinal (Max, John, Gimmy, Lola etc.). Angajate cu tot eleanul, dar și cu toate limitele lor, în astfel de proiecte, personajele lui Gheorghe Filip nu sunt doar o enclavă stranie, o categorie socială omogenă într-un altfel de întreg, ci o sociogramă în sine a unei lumi autarhice, neracordate la un sistem larg de valori, la alte orizonturi culturale și aspirații integrative, de unde și emblematisul său anost și inflexibil.

Refuzul actualizării, al conexiunilor largi aduce după sine tendințe mai mult decât conservatoare, retractile chiar, de unde și frecvențele întoarceri nostalgice la un trecut idilizat: „Le rămăseseră, ca o tristă consolare, întâlnirile acestea zilnice prin care porneau în căutarea timpului pierdut. Povesteau cu patos întâmplări din trecut, vorbeau despre isprăvile lor, cele mai multe de-a dreptul eroice, cum și-au înfruntat ei șefii și s-a dovedit că aveau dreptate, cum au găsit ei soluția unor probleme la care minți luminate se uitau ca mâța-n calendar”(p.71).

Puseele sociale de respingere a înnoirii se iscă tocmai pe acest fond al circumspecțiilor și al îndărătniciei subtil generalizate prin comunicarea persuasiv emoțională (*Mitingul*): „În clipa aceea ușa se deschise și intrară trei tineri – o fată, unul cu aparat→

IULIAN CHIVU

de fotografiat și altul cu o cameră de luat vederi. Ziarul și televiziunea locale.

Făcură câțiva pași și se opriră descumpăniți.

Nu e miting electoral aici? întrebă fata. Se făcu liniște, cele patru mitingiste nici nu mai respirau, parcă fuseseră prinse la furat, iar Bățică încremenise cu pixul în mână. Tăcerea, care risca să devină penibilă, a fost spartă de glasul ironic al Lolei: ați venit târziu, domnișoară. Mitingul s-a terminat de o jumătate de oră...”(p.83).

Dacă personajele lui Sadoveanu, de pildă, în zăriștea bucolică a unor vremi apuse, golesc ulcele cu vin și povestesc netulburate la Hanul Ancuței fragmente dintr-o mitologie orală, peste veac, cele ale lui Gheorghe Filip se precipită prin tavernele unui obscur oraș de provincie, beau cafea, fumează mult și își mărturisesc când sincer, când insidios, îngrijorările, întâmplările ori se statornicesc într-un univers informatic de uz comun, cu argumente predilect emoționale sau în suspicioase deducții simpliste: „Nu mirosea decât a tutun. Ești gata? Dacă vă prinde careva că ați votat de mai multe ori? dădu ea glas unei îngrijorări subite.

Costică râse. Cine ar putea să ne prindă știe și ne lasă în pace. Și apoi, e treaba primarului, că el ne-a pus, nu?”(Ștampila, p.140).

Uneori, tensiunile tranșează reflex, fără ezitări, fără duplicități: „Oricum, era o încăierare democratică, semnul evident al libertății de opinie și pesemne că părțile aflate în conflict erau perfect egale, așa încât nodul acesta gordian nu putea fi descălcit decât cu sabia. Veniamin se uita la cele două haite care se cotonogeau cu vrednicie fugărindu-se pe ulițele înguste și poticnindu-se în șleurile împietrite – era o secetă cumplită în acel sfârșit de primăvară – când s-a pomenit lângă el cu doi inși răvășiți, înfierbântați, cărora le sticleau ochii. E de-al vostru? întrebă unul. Nu, a răspuns celălalt. Păi nici de-al nostru nu e. Tu de partea cui ești, mă? Eu?

De partea nimănui, a rostit cu candoare Veniamin. Daaa? Și au tăbărit amândoi cu pumnii pe el. Semn că, în astfel de situații, neutralitatea se plătește” (Rătăcire, p.244).

Ancorată tematic cu consecvență în caragialescul contemporan prea puțin evoluat al campaniilor electorale, inclusiv în cele câteva parodii de la final, *Zarea de cenușă a speranței* așază la început, cu chibzuința unui exercițiu epic îndelung verificat, o nuvelă (*Vioara*) în al cărei simetrism prozatorul încadrează, de la decesul mamei la cel al tatălui, pojarul entuziasmelor juvenile și cenușa speranțelor: „Abia târziu aveam să înțeleg că te poți mișca printre cei vii ca și cum ai fi mort...”(p.5).

Paradigma aspirațiilor începe și se termină într-un deces (*zare de cenușă*): „Mama se stinsese demult, nu știu de ce se grăbise să plece, am plâns, am urlat, o durere ascuțită m-a străbătut...” Și dacă în camera de la drum ori de câte ori intra, plutea încă mirosul cozonacilor de Paști, cu tatăl părea că nu are nimic în comun: „Prin furia ploii de vară răzbătea vioara tatălui meu, așa făcea de multe ori domnul învățător când nu voia să se adâncească în tristețile lui. În loc să bocească, să urle, își lua vioara și cânta până când sufletul lui rătăcitor găsea pesemne un tărâm mai înșorit”(p.6).

Și dacă mama plecase în taină, fără să facă vreo mărturisire, tatăl „își scutură scrumul țigării” și face un minim, dar suficient testament: „Trebuie să fii cu mare băgare de seamă, zice, căutându-mă cu privirea aceea parcă în stingere. Vremurile sunt tulburi și trebuie să-ți păstrezi capul pe umeri, să nu te lași dus, nici de instincte, să cumpănești bine lucrurile înainte de a alege. Pentru că va trebui să alegi și asta va fi hotărâtor pentru tine... Nu-ți las cine știe ce, decât un singur lucru de preț: vioara”(p.49).

Așadar, și cu acest volum de proză scurtă, prozatorul Gheorghe Filip scrutează când cu detașare, când cu tangențială incidență o lume imperfectă, cu angoasele ei, cu irosiri în entuziasme ridicole, în crispări și în disperări care, în vol. *A doua viață* (Ed. Tracus Arte, Buc., 2016, pg.191), motivau un anume personaj (Leon Tâlpeanu) să-și lamenteze eșecurile succesive într-o diatribă memorabilă: „Doamne, Tu ești perfect, dar lumea pe care ai creat-o nu-ți seamănă. A ieșit ca vai de capul ei. Așa că fii bun și ia-o de la început!”

Tema omului fără soartă

Spiritul elegiac își pune amprenta și pe cea mai recentă scriere a lui Tudor Cicu: miniromanul „**Copil din flori**” (Editura Editgraph, 2017). Și cu această carte, autorul ne convinge că are un apetit special pentru rememorare și recuperare, mai ales a trăirilor, de fiecare dată puternice pentru că, după cum ne-am dat seama citindu-i cărțile, nu pare să cunoască jumătățile de măsură. În *Cuvânt înainte*, el își argumentează demersul literar („Îmi vor fi spus oare ursitoarele că [...] voi duce cu mine și poveștile celor risipiți într-un sătuc din câmpia dobrogeană..., iar liniște nu voi avea până când nu va veni timpul să le aștern și pe hârtie?”) și de asemenea aflăm câteva date biografice despre „copilul din flori” Victor, pe care l-a cunoscut bine fiindu-i rudă apropiată și care a devenit personajul principal al cărții. Transfigurarea acestei povești de viață are loc după moartea într-un accident a lui Victor, când autorul decodifică semne și semnne revelate în timpul somnului: „așa cum Victor mi-a transmis, de acolo de sus, în visele pe care le tot visez cu el”. „Nenorocul” invocat/evocat este de altfel tema literară predilectă a autorului, ceea ce îi impune un stil reflexiv și un ton melancolic, conducând la o tușă personală greu de confundat.

Narațiunea dispusă pe 16 capitole începe abrupt, cu precipitarea evenimentelor din jurul venirii pe lume a copilului din flori al tinerei →

DIANA DOBRIȚA BÎLEA

Maria, fiica lui Gheorghe și a Elisavetei din satul dobrogean Azaplar (azi Tătaru). Vremea căinoasă, cu troiene ce nu permit ambulanței să ajungă la domiciliu, și haita de lupi gata să atace căruța cu fata aflată în chinurile facerii nu sunt de bun augur pentru ființa ce voia să vină pe lume parcă împotriva tuturor, chiar și împotriva ursitoarelor care nu se vor obosi să-i vină la căpătâi pentru a-i ursi o soartă. Viața copilului crescute de bunici va fi măcinată de întrebări, de dureri generate de lipsa de afecțiune din partea părinților – tatăl rămânând necunoscut până ce Victor va împlini 19 ani, iar mama căsătorindu-se într-un sat vecin cu un „gângav” care îi face și el copii.

Este ingenios modul în care Tudor Cîcu își poartă personajul pe un drum patronat de steaua nenorocului. Neînduindu-i suficientă afecțiunea bunicilor, tânjind de fapt după dragostea tatălui pe care credea că ar fi putut să-l găsească dacă l-ar fi căutat, Victor sondează în sufletele celorlalți pentru a descoperi puțină atenție și niște simțăminte frumoase ce l-ar fi ajutat să înțeleagă menirea sa pe pământ. Dar cum unitățile sale de măsură sunt altele decât cele ale colegilor de școală, ale oamenilor de care se apropie zadarnic, ale mamei și în final ale tatălui căutat și descoperit în persoana unui ratat care îl sperie și-i provoacă dezgust, nu va reuși să rezoneze sufletește cu semenii săi. Atunci când în sfârșit acest miracol se produce, frumoasa Lamia îndrăgostindu-se de el și iubindu-l așa cum nimeni nu-l mai iubise până la ea, steaua nenorocului său va acționa din nou și va împiedica manifestarea minunii până la capăt. Sortită de părinți unui individ cu stare materială bună, Lamia va asista îngrozită la uciderea lui și își va pierde mințile, preluând, parcă, ghinionul iubitului ei.

Neîmplinirea iubirii în cărțile lui Tudor Cîcu, întotdeauna din motive ce nu țin de sentimentele protagoniștilor, ci de predestinare, chiar de amestecul supranaturalului în cazul de față – al ursitoarelor care n-au vrut să vină ca la orice nou-născut pentru a-i ursi o soartă, probabil revoltate de faptul că era un copil din flori – ori accidentul de la locul de muncă al personajului principal din romanul *Fata cu smochine*, este o

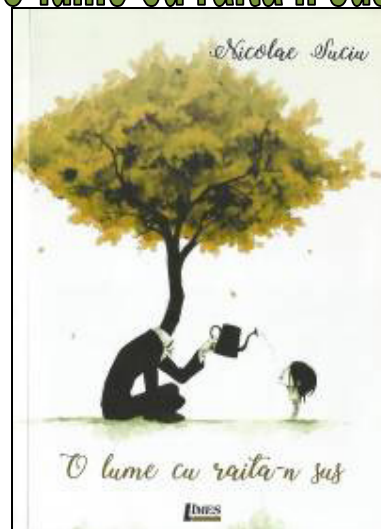
constantă. Aspirația la fericire, deși manifestată, însă mereu în circumstanțe nefavorabile, ostile, este întreruptă brusc de o întâmplare menită să schimbe radical starea de lucruri și să strice definitiv echilibrul. Dramatismul cunoaște o linie ascendentă, iar tragismul devine previzibil pentru că datele inițiale ale narațiunii (din expozițiune și din intrigă) se constituie în coduri simple care nu se cer decât demonstrate pe parcursul succesiunii întâmplărilor, al punctului culminant și al deznodământului.

Meritul autorului este acela de a fi construit un personaj aparent comun, aparent simplu, care încearcă să-și trăiască viața așa cum vine aceasta. Panopticul trăirilor relevă însă un personaj complex care, fără să fie introvertit, își pune probleme existențiale și se străduiește să găsească răspunsuri, intră sau iese din relațiile cu alți oameni, chiar și din situații ce par să denote o anumită stabilitate – cum sunt renunțarea la școală și, după ce se întoarce s-o frecventeze din voința altora, exmatricularea – când simte că acestea nu-l vor ajuta să progreseze, să-i rezolve nebuloasele. Găsirea iubirii și împărtășirea acesteia de către aleasa inimii lui ar fi echivalat – dincolo de un *happy end* care nu s-ar fi încadrat în restul poveștii – cu anularea refuzului ursitoarelor și obținerea unui destin bun datorat propriilor fapte și însușiri. Dar el venise pe lume fără soartă și doar cu nenorocul întreținut de steaua imposibil de anihilat, orice efort al omului de a i se opune neavând sorti de izbândă decât în mod iluzoriu. Moartea se dovedește a fi singura cale plauzibilă pentru ieșirea dintr-un destin nescris în vreun registru ceresc.

Nu știm cât este realitate și cât e ficțiune în cartea „*Copil din flori*” a lui Tudor Cîcu, dar un lucru e cert: tema omului fără soartă, plecând de la tema nenorocului, este tratată în mod excepțional.

Era de așteptat, de altfel, având în vedere sensibilitatea evidentă și vocația autorului de a identifica acele cazuri reprezentative, care să se plieze pe nevoia sa de a arăta lumii propriul ei chip trist, ignorat nu atât din cauza goanei timpului, cât dintr-o asuprire – neglijată! – a unei constante lipse de speranță.

O lume cu raita-n sus

Pe caldarâmul fierbinte al scenei, cu însinuări explicite în canioanele absurdului, al teatrului irațional ionescian, dramaturgul creează o țesătură ideatică cu modele în zig-zag pe ștele unei cotidianității ne-zăgăzuite. Nicolae Suci așază cuvintele pe nicovală și le bate la cald până ce devin liturgice și pot urca cu onoare pe scenă. Personajele sunt într-o vâltoare covârșitoare, lovindu-se de pereții care se ridică tot mai înalt în noi, în afara noastră, în jurul nostru. Ziduri tot mai greu de escaladat. Numai cuvântul le mai străpunge. Cel bine meșteșugit, într-un joc lucid *de-a teatrul*...

De această dată, în ultimul volum de teatru, publicat la Editura Limes în 2018, scriitorul surprinde *O lume cu raita-n sus*, cu poalele-n cap, altfel zis, o lume aflată pe dos, cu pădurile tăiate... Ediție bilingvă româno-franceză, această carte reunește cinci piese cu o prefață consistentă semnată de Darie Ducan.

Pe o scenă improvizată oriunde, scriitorul îmbracă rapid două-trei persoane și le așază pe scenă deja interpretând. Parcul cu cioate al urbei devine un spațiu al ideilor cu o largă libertate și toleranță. Inclusiv absurdul este îngăduit. Pentru că absurdul tău poate fi normalitatea mea, nu? *Dar ce nu e o iluzie, Iulia?*...

Ideile sunt desprinse din cotidian, Abziehbild-uri mozaicate ale unui prezent în derivă. Amicii devin *preteni*, localul caragialesc, berăria, se transformă într-un parc grotesc al unui oraș regal scăpătat, golit de→

LORINCZI FRANCISC

noblețe și devenit un loc de întâlnire degradat: *priviți copacii aceștia ciungi și ologi, implorând cerul. Parcă ar sta bieții, la cerșit*, o poiană de-a lui Iocan, așa zice, care se bucură de o larghețe de bălci. În piață au rămas doar cioate. Nimeni nu se mai preocupă de estetică. Coccoșatul fără morală, doar ghebosul. Nenaturalul.

Cu un condei nepărtinitor, nu evită să scoată la iveală tina, lipul, cum scrie Zeletin, mizeria din interior, să arate meteahna, grotescul, năclăiala, promiscuitatea, să biciuiască năravul și viciul. Nimic mai absurd ca absurdul să ia locul normalității: *omenirea rămâne uimită numai până se obișnuiește cu ele și atât...cu atentatele, cu decibelii n-a fost tot așa? [...], dar cu părul verde și mai apoi cu blugii rupți în mai multe locuri, adevărate fante pentru observarea piciorului, n-a fost la fel?*

Unde se află discontinuitatea? În parc își fac apariția tot soiul de oameni. Ideile devin tot mai deformate pe măsură ce îndreptarea pare să fie mai eficientă. Criminalul își cere dreptul să ucidă. Dorește să aibă un statut demn de veacul al XXI-lea. Un statut prin care să fim recunoscuți chiar în calitate de criminali. Este un Raskolnikov supraréalist: *bătrâna nu mai avea, într-adevăr de ce să trăiască...* când totul devine posibil sub masca unei libertăți garantate. Iluzia fericirii promovată mediatic, pe rețelele de socializare, din spatele ecranului roz. Manipularea prin reclame, imbecilizarea. Este, de fapt, ziua în care ni se jefuiește sufletul, prin agresivitatea libertății, prin reclama feroce, prin sporirea violenței. Omul fără suflet, doar un robot, un bun executant, așa cum a fost el clădit o dată cu revoluția industrială după nevoia fabricii, inclusiv universitățile creează astfel de oameni slugarnici. Robotul căruia i s-a furat sufletul. Dreptul de a nu mai simți durerea și drama, pentru că i s-a creat iluzia fericirii... roboți dăltuiți, furați din real, exclamația absurdă e grăitoare: *vrem că-tu-șe...* automatisme câștigate doar în câteva decenii, lăsați liberi în voia ne-vederii.

Omul-mașină, consumatorul, senzualul, turistul, măscăriciul (un fel de bufon, nu de curte, ci de piață, fără rege, care vinde baloane colorate), lingșitorul și lingăul și nu în ultimul rând imbecilul. Dezgolit de suflet,

omul e ca un deșert. Nimic nu mai poate prinde rădăcini. Dezrădăcinatul, emigrantul, dusul în altă lume, omul pierdut, fiul risipitor care nu se mai întoarce acasă. Îi este rușine. Rămâne doar un risipit în țară străină. Se observă, azi omul nu mai răzbate, se descurcă, după cum afirma Steinhardt.

Găsim la Nicolae Suciul acel *a fi acolo*, în sensul dat de Irina Petraș, adică accesul la întreaga cantitate de luciditate de care dispune. Este bine ancorat în teatru. Inovator și inteligent. *Piese de teatru sunt un amalgam de situații neobișnuite, manifestări enigmatice, ciudate la prima vedere, cu o substanțială încărcătură emoțională, cu declanșări de conștiință nebănuite, cu trăiri profunde și problematice majore, cu dezbateri de esență: unde-i libertatea mea? De fapt, până unde ține oare, dictatura? Subtilitate, vivacitate, ironie fină cu o grimasă aparte.*

Arta este cea prin care scriitorul adună micile drame și le așază pe scenă, pentru ca fiecare să poată să ia sieși atâta cât este în stare: *V-am botezat cu cenușa asta, ca să vă întoarceți la Dumnezeu, oameni buni! Ca să abandonați idolii. [Care sunt idolii?] Câștigul fără muncă! Minciuna! Desfrâu! Impostura! Perversitatea!*

Comicul de limbaj îi stă la îndemână pentru a surprinde pășunea largă a absurdului, în atmosfera încurajatoare a stultiei și a birocratizării unei societăți care se arată tot mai de-a-ndoaselea, cum bine vede scriitorul o lume cu raită-n sus, dintr-o ochire, o șocantă stare de fapt: *Azi lumea normală nu e decât o excepție a lumii anormale.*

Personajele sunt rupte din real. Oriunde se poate improviza rapid o scenă: în biroul funcționarei, în parc, în cimitir, în spațiul domestic. Scriitor spontan și prolific, de mare dinamism, prelucrează situații direct din calendarul zilei. Neputința în calea imbecilizării, a ticăloșiei. Oricând ți se poate instrumenta un dosar, teama. Iarși subminarea prin teamă, un alt „firman orb”, al unui alt Kadare; exclamația împinge realitatea până la limita cu absurdul, condamnarea vine *pentru că am refuzat să fiu strâmb!*

Prin descinderi în sinapsele inconștientului colectiv, în structurile psihice profunde ale omului, Nicolae

Suciu prelucrează experiențe evenimențiale, notații zilnice, pătrunde până în nodul subteranei, în adâncurile ființei, sondează absurdul, maladivul, zbaterile și pulsuniile. Toposul este un orizont local apropiat pe care îl cunoaște foarte bine și îl șlefuieste până urcă în arca estetică.

Nicolae Suciul scrie teatru dintr-o suflare. Dar cu măsura pirandelliană: să exteriorizezi cât e necesar în raport cu ceilalți și din aceasta să faci să se înțeleagă toată viața ta lăuntrică: *drama e în noi; noi suntem drama.*

Adevărata avere e în suflet și nicidecum în altă parte.

OMUL SIMPLU FACE PARTE DIN DECOR

Adrian Botez a intrat în zona dramaturgiei cu volumul de piese de teatru *Rege în vacanță**, apărut la Editura Raftet, în 2018. Scriitorul, mereu activ, implicat în mișcările sociale actuale, prin textele sale, își menține temele, viziunea sa este cea știută din poeme, din proză, din eseuri. El apelează la pilonii de sprijin, oferiți de cultura solidă, de mitologia greacă, de valorile creștine, ajungând la punctul în care lumea este decodificată, până la ultimele consecințe. Umanitatea este pusă sub lupă, personajele joacă aparent liber, dar o presiune enormă apasă pe umerii lor. Libertatea este presupusă, nu este reală. Cuvintele se rostogolesc peste cititor/spectator, ca o avalanșă, autorul știe să transmită adevărul, pe care-l consideră important, pentru supraviețuirea lumii.

La Adrian Botez lucrurile au o finalitate, personajele sunt supuse judecății divine, sunt strivite de timp. De remarcat, în aceste piese de teatru, capacitatea dramaturgului de a descrie tablourile. El merge până la amănunte, sugerează stările, reacțiile, drama în sine. Acest lucru trădează un autor implicat, până la jertfa de sine, alături de personaje: nu le empatizează, dar e solidar cu destinul lor. Ca de obicei, trimiterile autorului lămuresc multe din dialoguri, din descrierile scenelor, din prezența personajelor. Deși apelează la principiile consistente ale realismului clasic, regăsim, în fiecare piesă, un limbaj crud și familiar. Lumea este actualizată, prin cuvintele puse în mintea și pe buzele oamenilor care se mișcă pe scenă, într-un timp fără de timp. De subliniat că, de fapt, avem în față scena, mai largă, a lumii, cea pe care ne consumăm destinele până la aneantizare.→

CONSTANTIN STANCU

Iată cum este descrisă scena: „*Suntem în Franția... nu contează în ce epocă. Curtea Regelui: Regele, Premierul Guvernului, consilier regali autohtoni, doi consilieri de peste Mediterana, Senegalul, mulțime de gură-cască, vânzoliți, dar nu prea gureși... Regele poartă pe cap, în loc de coroană, două oase de găină, încrucișate, stil <<pirat>>. Regele stă pe taburet, așezat pe un eșafod, Premierul stă pe un fotoliu larg și adânc. Pe tronul strămoșesc, situat între taburet și fotoliu, nu stă nimeni*” (2. *Rege în vacanță*, p. 45).

Lumea, în care se mișcă personajele din piesele lui Adrian Botez, este una demonizată, spiritele se agită în voie, chiar influențează personajele, fie direct, fie indirect, prin radiația negativă a răului, care impregnează sufletele.

Piesele au un liant care le ține unite, înspre tragedia umană - dar fiecare acțiune se desfășoară în colivia destinului:

1. *Dumnezeu și cristalul;*
2. *Rege în vacanță;*
3. *Zalmoxis;*
4. *Iubirea, ca un glonte;*
5. *Justiție - dramă...*

Partea a doua cuprinde meditații intime... teatralizate, ca o impusă concluzie.

Autorul pune accentul de geografia dramei, subliniază tragi-comedia, misterul, acceptă că spectatorii pot juca piesa, sunt invitați chiar să participe.

Personajele sunt arhetipuri umane: regele, măscăriciul, gospodarul, nevasta, copiii naivi, spioni, anonimi, duhurile care împânzesc lumea văzută și nevăzută, ospătarul, judecătorul, gardienii etc. Lumea se reia de la capăt, cu fiecare dramă, personajele rămân să-și ducă, vesele, crucea. Au o poftă de vorbă ieșită din comun, poate ieșită din istoria curentă, duhurile dinamizează oamenii până la nebunie.

Condamnatul are șansa să fie pedepsit, prin plecarea în concediu, împreună cu regele... Justiția oamenilor, deși organizată strict, este neputincioasă, scriitorul punând în lumina scenei neputința de a „*prinde*” dreptatea, în starea ei naturală. Dreptatea este, undeva, pierdută în univers, totul se reduce la formalism. Oamenii nu scapă de superficialitatea altor oameni, care se joacă de-a justiția. Scena are și un slogan: „*Luptăm pentru pace!*”.

Ironia este prezentă, obiectul procesului este unul la limita dintre

ficțiune și obișnuință, umorul negru se revarsă ca efect al căderii umane.

Cea mai consistentă piesă de teatru o putem considera piesa *Iubirea, ca un glonte*.

Drama lui Mihai Asavei este posibil reală, lumea, în care este captiv, se deschide în prezența unor duhuri fundamentale: duhul văzduhului, duhul focului, duhul apei, elfi, salamandre etc. Locul lor este în dulapul personajului principal, ca într-o colecție veche, purtată de generații. Mihai este medic și suferă o dramă, are, prieteni și colegi, alți medici. Viața sa este marcată de suferință, Alexandra, soția, se dovedește o femeie practică, marcată de cinism. Jocul de-a iubirea are motivații materiale evidente. Ospătarul este, și el, prezent - prin amabilitatea lui profesională, făcând legătura cu lumea de afară, marcată de apocalipse. Refugiul lui Mihai este în camera sa, acolo este și liber, și captiv! - infirmitatea îl afectează în mod evident. Cultura îi oferă ieșirea prin cer, lumea se mișcă sub puterea duhurilor. Răzbunarea lui Mihai Asavei este ieșirea din timp, dobândirea tinereții eterne. Sfera de foc, în care se încrustează, sparge limitele societății convenționale, irită mundanul.

Piesa *Zalmoxis* reia lumea veche din Daco-Valahia, se menționează Muntele Ascuns, Kog-A-Ionul și Magul, sunt personaje mitologice, precum călugării misionari etc. Se prezintă mitul sub focul sacru, scara lumilor, templul, Zalmoxis-Hristos unește lumea de sus cu lumea de jos, timpul cu netimpul, salvându-i pe oameni de un destin crunt... Autorul notează secretul: generațiile și popoarele se leagă prin rădăcini comune. Numele personajelor sunt obișnuite, oamenii se încadrează perfect în mit și în faptele istoriei.

Adrian Botez se dovedește a fi un cărturar în sensul profund al cuvântului, unul care trece puntea cunoașterii dintre orizonturi. El apelează la cultura care înmagazinează experiențele lumii și subliniază forțele care macină indivizii.

Omul simplu, cel din mulțime, face parte din decor. În scenă sunt personajele cheie, începe totul cu regele, cu demonii, cu tot felul de consilieri. Adrian Botez prezintă fața nevăzută a lumii, iar teatrul este un mijloc, prin care lumea dialoghează cu sine, crezând că nu aude nimeni în univers acest discurs, aceste dialoguri. Acțiunea este prezentată în negru, e poate prea mult pesimism în piesele de teatru. Este paradigma pe care autorul și-o asumă, demonstrând aceasta cu argumentele sale. Spectatorul/ cititorul poate fi pus în mirare, dar pânza pe care se țeș epopeile este ruptă din marile mituri ale vremurilor vechi și tari, precum vinurile alese.

Acțiunea se deschide sub un peisaj simbol, la ora în care ziua abia începe: „*Noapte povârniță spre zori. Așezat pe marginea unui container cu gunoaie – un demon, <<ieșit din iad>>, haihui, la meditație împăclită... nu mai poate suporta ipocrizia – fie ea a iadului, a cerului... a omului...*” (p. 7).

La finalul cărții ne sunt prezentate date despre opera literară și culturală a scriitorului Adrian Botez. O viață bogată, el abordând majoritatea genurilor literare și a fost/ este preocupat de problemele fundamentale ale sufletului românesc, de fenomenele istorice, care au marcat națiunea, pendulând între rigoare și mit. De altfel, Mircea Dinutz – în revista „Pro-Saeculum”, Focșani, nr. 3-4/2005, a reținut despre creația acestuia, cu referire concretă la *Epopeea Atlantică*, următoarele: „*Poet, în primul rând, cu serioase cunoștințe magico-mitologice, cărturar de aleasă stîrpe, bîntuit de aromele din altare, atins de nimbul sacru al icoanelor și aerul tare al ideilor, prozator și eseist, din rezerva din ce în ce mai restrînsă a erudiților autohtoni, luptător cu har pe drumul Binelui și Frumosului, Adrian Botez este un gînditor și un scriitor pe deplin matur, viguros și competitiv, la nivel național*”.

*Adrian Botez, *Rege în vacanță*, Râmnicu Sărat: Editura Rafet, 2018 (Coperta I: Carol cel Mare - vitraliu la catedrala Notre Dame, din Paris -; (Coperta a IV-a: Giorgio de Chirico *1888 – 1978* - *Piazza d'Italia*, 1964, olio su tela, 50 x 60 cm); cartea este dedicată soției autorului, Elena.

Să fii român!

"Furat" de numele Dan Puric, știut la nivel național, ai fi tentat să spui, reproducând un vers de Adrian Păunescu, "Lăsați-l dracu', e-un actor!". Și poate că mulți o și fac, din neîncredere că poate fi și altceva, că el poate fi și altceva, și/sau din comoditatea de a primi și folosi o etichetă deja dată. Cei care nu cred și cercetează, în sensul că citesc ceea ce a scris acesta, pot avea surprize mari și dintre cele mai plăcute.

Cartea sa, "Să fii român!", Compania Dan Puric, 2016, București, e argumentul meu, singurul deocamdată, că acesta este și altceva decât actor. Și am spus singurul deocamdată în ideea necitirii încă a celorlalte cărți, datorite de autor cu generozitate.

Titlul cade ca o ghilotină, nu interogativ și nici căutător de adepți și nici alunecos. Este tăios și drept ca un paloș al Făt-Frumosului din poveste. Este pur și simplu exclamativ, exclamativ și demn. Tranșant de demn. Doar la Eminescu mai suna așa când spunea: "Suntem români și punctum!". Așadar, "Să fii român!" cu și de Dan Puric.

"Cât de greu este să fii în lumea de astăzi român", este întrebarea care vine deodată cu răspunsul, la pachet: "Ni s-a indus frica de propria noastră identitate până la paroxismul acestei cumplite stări, care a dus la rușinea de a fi român. Suprapuneți dimensiunea acută a acestei cumplite boli sufletești contemporane cu dimensiunea ei cronică și atunci veți descoperi cât de adevărată a fost expresia acelei tragice conștiințe a neamului nostru, numită Mihai Eminescu, când a spus că "Țara (carența) cea mai mare a poporului român este lipsa încrederii în sine". Ca în altă parte acesta să conchidă, în ideea conspirației: "S-a lucrat și se lucrează la desensibilizarea poporului român față de propriile valori. Astăzi nimeni nu mai predă pe Eminescu în calitate de conștiință națională"... "Suntem rezistenți la fibra lui Eminescu, nu ne mai lăsăm contaminați de ea.", riscând astfel să ajungem "la vorba cutremurătoare a profetului Isaia", adică să ajungem "rest de popor".

Întrebările lui Dan Puric puse sieși și nouă, cititorilor, sunt așezări ale degetului pe rană. Sunt întrebări referitoare la atacurile concentrate

asupra fibrei noastre naționale, întâmplate neîntâmplător, imediat după "marele deranj" din '89. Întrebările nu îmbracă haina diplomației, sunt fruste și cu atât mai dureroase. Ca și răspunsurile, de altfel, într-un limbaj pe înțelesul tuturor, "de la vâdică la opincă": "V-ați întrebat de ce în toți acești ani, Mihai Eminescu a fost atacat într-un mod atât de ordinar? De ce toată elita filosofilor noștri interbelici a fost declarată fascistă, culpabilizată și mai de curând, reincriminată în cel mai sinistru stil Stalinist? De ce din manualele de bacalaureat nu se mai consideră autori canonici Octavian Goga și George Coșbuc? De ce? Pentru că erau naționaliști, creștini și fundamentali români, iar oculta internațională care se joacă din nou în mod criminal cu omenirea noastră, a făcut din naționalism un spray paralizant. Nu mai ai voie să-ți iubești țara pentru că ești naționalist, iar dacă ești naționalist, ești etichetat ca fiind xenofob, rasist, antisemit". Este adevărul pe care tot îl vedem, îl știm și suntem neputincioși în fața lui, nefăcând nimic consistent, în a-l îndrepta. Ba mai mult, îl luăm ca o fatalitate. Mai e puțin până ca victima să se îndrăgostească de călău!

În altă parte a cărții Dan Puric vorbește de "sfînții (care-n.m.) nu se comentează, sfînții (care-n.m.) se trăiesc", dacă "poți bea apa vie ce va să stingă setea noastră din cer". Că "noi suntem nemuritori atâta timp cât suntem legați de Dumnezeu,... că "în clipa în care românul este ridicat de pe solul credinței, el devine vulnerabil". Și ce e de făcut, este întrebarea retorică, ce-și cere răspunsul: „Trebuie să ne refacem țesutul moral al acestui neam din celulele mici, sănătoase care au rămas neafectate. Trebuie să ne refacem arhitectura sufletească, pe care o vedem mutilată zilnic sub proprii noștri ochi".

Vina faptului în desfășurare? Comunismul rebranduit. Și Dan Puric este intransigent în demascarea acestuia; "Comunismul este virus versatil, se transformă rapid, și din comunismul roșu, devine comunismul albastru, cu stelute galbene"... Ca în altă parte să spună: "Într-un fel, Bruxelles-ul de astăzi este pentru noi românii aceiași universitate de pregătire a cadrelor care era "Ștefan Gheorghiu". Deci Parlamentul european este "Ștefan Gheorghiu"

occidental. Acolo sunt trimiși foști activiști, dar și fiii lor, pieptănați, parfumați, îmbrăcați în costume de firmă, ca să țină pe mai departe în hățuri într-o formă nouă, mai mult sau mai puțin seducătoare, liniile de forță neîntinate ale comunismului astăzi defunct ca ideologie, dar reînviat din propria-i cenușă ca pasărea Phoenix, cu mai multă forță...". Sau: "Noi nu putem fi izbăviți decât ca neam. Sigur UE, vor să ne bage-n rezervație, cum au făcut americanii cu bieții indieni. Dar, de aici se va naște încă o nouă tragedie, pe care iată am început deja să o trăim...O agricultură deja distrusă, cu plante modificate genetic, apoi animale modificate genetic și mai mult decât acestea, conștiințele modificate genetic...". Despre lupul (UE) îmbrăcat în vânător salvator mai spune: "România ca stat nu mai există, decât formal. Își mimează penibil competențele, dar dacă vrea să și le manifeste este complet paralizată. Asta s-a și vrut de către cei care au creat UE". Mai vorbește și despre Ialta și despre Malta și despre trădări și interese meschine, interese unde noi, românii, suntem mai mereu perdanți. Și fiindcă aceste interese la nivel planetar "trebuia să poarte un nume", vorba lui Marin Sorescu, i s-au zis globalizare, cuvânt nou care "a intrat în circulație, devenind ca banul", care conform autorului, de fapt "este o altă etapă a comunismului".

Desigur, sunt și forme de revigorare morală în carte. În acest sens e amintită întâlnirea sa cu "România Eternă", adică un țaran care dădea→

RĂZVAN DUCAN

la coasă: *"Ritmul de coasă crea o cadență care mă silea să gândesc altfel"*. Vorbește și de *"dimensiunea trasistorică a neamului nostru"*. Vorbește și despre Arsenie Boca ca despre *"o fortăreață românească"*, despre demnitate și trădări la români, cazurile particulare Atanasie Todoran *"al lui Dănilă din Bichigiu"*, frânt cu roata la 104 ani, în 1763, pentru îndrăzneala de a o denunța pe împărăteasa de la Viena, că nu și-a ținut promisiunile față de români, printre care *"aceea de a nu le răpi credința ortodoxă"*, dar și a lui Miclăuș Oprea din Săliștea Sibiului, care i-a spus cu blândețe Împărătesei Maria Tereza: *"Mai întâi ale satului și apoi ale Împăratului"*. Dar și cel al lui Horea, trădat de *"Șapte țărani români! Pentru 300 de galbeni! Și toți din satul lui! Din satul lui Horea!"*. Dar și despre *"dimensiunea tragică a singurătății cutremurătoare pe care a simțit-o Avram Iancu în 1855 pe Câmpia Libertății de la Blaj"*. Dar și despre *"Singurătatea țării mele"*, adică a sale, adică a noastră, spunând despre *"Singurătatea de azi a poporului român, mai tristă și mai dureroasă ca oricând!"*.

Dar vede Dan Puric și o formă de rezistență seculară, *"umorul românesc"*, *"expresia strălucită a unei înțelegeri aparte"*, așa cum o definește, sau *"inteligența noastră salvatoare, acel resort tainic de puteri nebănuite, care a reușit miraculos să tragă înapoi la matca firească, existența noastră zguduită de seismele neîncetate și fără milă ale istoriei"*.

Atitudini, pilde, credințe românești, spiritul de jertfă și, în contraponderă, *"sfânta neseriozitate românească"* sunt exemplificate prin povestioare și replici, cu trimiteri docte la nume și la lucrări din literatură, istorie, politică și teologie. Într-un final îl citează pe Mircea Vulcănescu *"care a surprins dimensiunea tragică a acestei existențe și anume că poporul român se revărsă în istorie nu că poate ci pentru că nu mai poate!"*, ca să ajungă la concluzia lui Ion Rațiu, din 1894: *"Existența unui popor nu se discută, ea se afirmă"*.

Cartea cuprinde un număr de 21 de eseuri despre România de ieri și cea de azi, despre Comunitatea Europeană, despre vocația noastră creștină, despre istoria și cultura noastră (inclusiv în momentele ei

triste) în oglinda istoriei și culturii universale, despre instinctul nostru de conservare ca și neam, despre A.D.N. - ul nostru, ca români, despre iubire și ură, despre frumuseți și lucruri urâte, despre multe altele care pot face crochiul ideii a ceea ce înseamnă să fii român, acum la început de mileniu. Este și o carte de sociologie, deopotrivă cu una de politologie aplicată la cazul particular, România. Este și carte de istorie și de literatură și de învățătură creștină. Această carte, de fapt, *"înseamnă un fel de călătorie sufletească"*, după cum spune autorul, care *"seamănă cu o excursie pe un munte înalt, vara"*, *"trepte spre adevărul de-a fi român și creștin"*, condiție în care, în ziua de astăzi *"această dublă existență este crucificată public"*. Este și o carte unde atitudinea personală, în diferite situații și contexte, poate fi luată ca exemplu de demnitate. (A se vedea discuția autorului cu o vameșă *"mică, pitică, grasă și îndochinată"* de pe Prut, de la granița cu Basarabia: *"- Dar matali, di și-ai venit așilea? - Ca să ti iau! i-am răspuns brusc... - Pi mini?" - Da, pi tini, și-ntreaga Basarabie! i-am răspuns eu cu maximum de autoritate*). Da, Dan Puric este un ins cu un dublu helix răsucit ca o liană pe mândria de a fi om, creștin și român.

Este o carte densă în idei și bogată în argumente, care nu poate fi înțeleasă decât în spirit nichitastănescian, adică fiind o "carte de recitare". Cartea sângeră la citire și doare la înțelegere. Cartea este realitatea văzută de foarte mulți, înțeleasă de mai puțini, având curajul și știința să o arate cu "mâna", doar cei privilegiați. Și Dan Puric este un privilegiat, privilegiat de a fi, pe lângă actor de mare talent, și scriitor și gânditor creștin, căruia nu-i este indiferentă țara unde trăiește și poporul în mijlocul căruia s-a născut.

Eu, unul, nu împart indulgențe. Nu am acest drept. În schimb împart reverențe. Dacă e cazul. Și aici e cazul. De aceea fac o mare reverență pentru toată lupta insolită a acestuia cu "balaurii", ce ne vor pământul și sufletele. Cred în acest popor și în această țară, așa cum crede și acesta, care a primit, fără să știe, centura în albastru, galben și roșu a poporului român și a României profunde. Ea are 7 dan, de la Dan.. Puric, și e numai din iubire!

Interviuri fără frontiere

Și cât de frumoasă este Cartea, dacă știi să pătrunzi dincolo, *fără frontiere*, în universul miraculos al Cuvântului ce definește concepția autorului despre lume, despre rolul și rostul și rostuirea lui printre cititori! Ce poate fi mai frumos decât *să-l citești*, să afli totul despre viață, despre naștere a poveștii, *să-l descoperi* mereu plin de surprize pe autorul pe care-l credeai de nepătruns? Ființa autorului, cea *fără frontiere*, este ființa care se mărturisește pe sine, deschis, sincer, fără nicio rezervă. Este ființa care se confesează cititorului, oferindu-i acesta crâmpoie din viața sa, din întâmplările pe care cărările inimii le-a trăit. *Timp al mărturisirii, timp al scriiturii*, interviurile sunt câteva dintre cele mai interesante pagini de istorie literară.

Și cât de interesante sunt paginile acestui volum care se deschid cititorilor dornici de a cunoaște pagini de viață reală, de viață trăită *așa cum a fost*, cu bune sau mai puțin bune! Așezate în ordine alfabetică, după numele autorilor, interviurile din cartea de față reconstituie câteva decenii de activitate publicistică, editorială și culturală a scriitoarei Mariana Pândaru, contribuind la conturarea unei imagini de ansamblu asupra unei perioade de mari transformări în toate sferile societății contemporane. Sunt cuprinse, în peste 400 de pagini, aspecte diverse din ceea ce înseamnă viața unui scriitor, a unui preot, a unui artist, a unui om politic, a unui intelectual. Și, fiind alfabetic, stârnesc mereu curiozitatea cititorului, care se reîntâlnește cu personalități din diferite domenii →

MARIA-DANIELA PĂNĂZAN

artistice, politice, culturale.

Autoarea Mariana Pândaru are meritul de a strânge, în aceste pagini cu valoare de document memorialistic, numeroase aspecte de interes pentru cititorul de azi. De exemplu, interviul cu Horia Bădescu, director adjunct al Centrului Cultural Român din Paris (în anul realizării interviului, 1997). Descoperim, pe de o parte, speranța și bucuria poetului de a împărtăși cititorilor aspecte din viața sa de scriitor, dar pe de altă parte, dorința de a informa asupra activităților deosebite organizate de Centrul Cultural pe care l-a condus, Horia Bădescu atrângând atenția mai ales cu referirile la organizarea Festivalului Internațional „Lucian Blaga”, a relațiilor cu Biblioteca Națională Franceză și a posibilității extraordinare de a aduce la Paris cele mai cunoscute Teatre Naționale din România. Remarc, fără a fi deloc patetică sau nostalgică, observația poetului că nu ar deloc rău „ca lumea culturală românească să fie – hai să folosesc un termen bătrânesc, dar frumos – mai răbdurie, mai înțeleaptă, mai blândă cu sine însăși. Vinile reale și închipuite ale culturii românești nu sunt chiar atât de mari încât ea să nu-și poată găsi un echilibru”. Suntem deja în 2018... Și încă mai căutăm echilibrul culturii contemporane...

Un alt aspect demn de reținut, problematizant pentru cultura noastră, valabil și anul centenar, este legat de prietenii literare. Consider că poveștile fascinante ale relațiilor scriitoricești vor rămâne mereu un tărâm al scrierilor fără de sfârșit... Scriitorul Ion Beldeanu amintește de prietenia cu „uriașul Sântimbreanu”, dar și despre vremurile „anpoda” pe care le trăim „la douăzeci de ani de la ceea ce s-a întâmplat în 1989”, pentru că azi aproape că nu se mai poate vorbi despre solidaritate în breasla scriitorilor. Care să fie cauza? Îngrijorarea scriitorului, redactor-șef la revista „Bucovina literară” nu e o explicație, poate doar o resemnare tristă: *Mă tem că situația literaturii române nu-i deloc grozavă și cred că nu mă înșel. Câtă vreme se alege capriciile formale numai și numai pentru a ritma cu experiențele aiuritoare (venite de oriunde), șansele normalității se află în pericol.*

Alte teme interesante, de actualitate, sunt legate de soarta omului pe pământ, de destinul nostru

(nu noi alegem, ci suntem aleși, spune medicul cardiolog Dan Cioată, al cărui interviu este excepțional, prin felul cum spune lucrurilor pe nume și prin atitudinea, voit creștină, în fața vieții și a morții), de rostul și necesitatea existenței unei prese literare cu priză la public, dar și cu acces al valorilor în paginile revistelor mari, de prestigiu. Ne întâlnim cu o problemă constantă, cea a sărăcirii revistelor literare, mai ales în ceea ce privește conținutul ideatic. O „mare suferință” a acestora, și în fond a scriitorilor de azi, a oamenilor de cultură valoroși, este tirajul care, din păcate, nu permite ca în mâna cititorilor să ajungă opere importante. Scriitorul Mircea Ciobanu crede că această suferință duce la „crimă”. Este ucisă, încet-încet, cultura română... Și poate acesta este și unul dintre motivele pentru care sunt utile asemenea cărți, antologii de interviuri, precum volumul de față, realizat și editat de distinsa scriitoare Mariana Pândaru, suflet sensibil, poet renumit, editor cu dragoste de carte și de valori ale spiritului contemporan, ce trebuie promovate nu doar la nivel național, ci și internațional. La polul opus ideii exprimate anterior se situează, fără dar și poate, scriitorul Pavel Coruț, autor a peste 35 de cărți, tipărite și vândute în peste 3 milioane și jumătate de exemplare, lucru extrem de rar în anii 2000...

Probleme ale scriitorilor sau ale intelectualilor de dincolo de granițele țării revin mereu printre întrebările, uneori deloc incomode, ale Doamnei Mariana Pândaru. Fie că este vorba despre autori din Europa Occidentală, din Republica Moldova, din Ucraina, din Transnistria, din Serbia sau de peste Ocean, problemele sunt aceleași: e o adevărată luptă de supraviețuire a culturii române. Greutăți sunt peste tot. Temeri există. Dar speranța și credința rămân temelia adevărului celor care cred în scrisul lor, în ceea ce fac, în munca lor de fiecare zi. Ioan Curtean de Hondol vorbește despre cei 35 de ani petrecuți înafara spațiului românesc și despre problemele pe care le vede greu rezolvabile aici, după Revoluție. Theodor Damian povestește despre adaptarea în SUA, dar și despre patriotismul, fiindcă dorul de țară și dragostea de patria Mamă rămân în inima omului pentru totdeauna. Ce greu este să înțelegem cu adevărat, la 100 de ani

de la Marea Unire, rostul nostru în lume! Oare câte se vor mai petrece cu acest popor demn, dar nesigur și împovărat de „teroarea istorică”?

Unul dintre cele mai vechi interviuri este cel cu poetul Valeriu Bârgău dintr-un „frumos septembrie 1980”. Remarc farmecul exprimării lirice și motivația lăuntrică a volumului de față: „unele cărți trăiesc prin ideile lor, altele prin autorii lor”. De ce? Fiindcă „un scriitor (și nu numai el), înainte de a fi în dialog cu ceilalți, e în dialog cu sine”. Așa este și cartea pe care, sper, cât mai mulți cititori să o lectureze cu plăcere: un dialog al sinelui cu sine. Citind despre ceilalți te regăsești pe tine, te întorci înspre tine, te întâlnești cu tine însuși.

Personalități, ambasadori, poeți, politicieni, medici, ziaristi, preoți, toți alcătuiesc un *corpus vivendi* de răspunsuri la întrebările inspirate ale autoarei. Un volum ce mustește de viață, un volum al mărturisirilor de dincolo de universul ficțiunilor artistice, un volum *fără frontiere*, în care sinceritatea și bucuria și durerea și suferințele se dezvăluie cititorilor într-o manieră debordantă. Îmi revine plăcerea de a o felicita călduros pe autoarea volumului, Doamna Mariana Pândaru, o scriitoare aparte în peisajul publicistic contemporan, pe care o admir pentru puterea de a duce la bun sfârșit proiecte editoriale mari, dar și de suflet. O carte este asemenea unei inimi: pulsează viață. Interviuurile sunt asemenea pionilor de pe tabla de șah. Fiecare mutare conferă un plus valoare volumului. Îi dă forță și îl invită pe cititor să parcurgă următoarea poveste de viață.

Scriere aparținând literaturii de graniță, cartea de interviuri a Mariei Pândaru își află rostuirea în redarea, fidelă și sinceră, a unor crampe de istorie contemporană de care noi, cei ce mai credem în salvarea identității noastre, în puterea de a merge mai departe cu demnitate în istoria lumii, să fim mândri. La 100 de ani de la Marea Unire, iată, dragi cititori, o antologie necesară pentru o reconstituire fidelă a ultimelor decenii din cultura noastră. Citiți, răsfaiți, bucurați-vă!

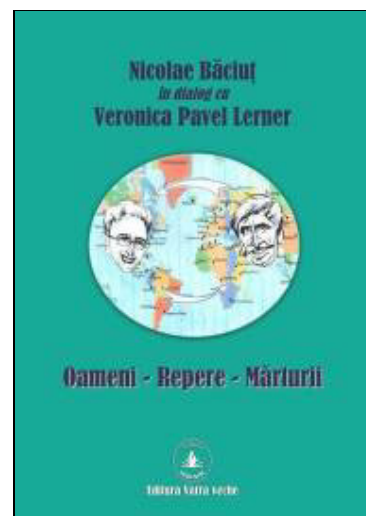
Și ce poate fi mai frumos decât să citești frânturi mărturisite de viață în care te vezi pe tine ca într-o oglindă, care te îndreaptă înspre bucuria de a fi tu însuși în cartea de istorie a lumii?

"Oameni - Repere - Mărturii"

în arta dialogului literar

Pasionat încă din tinerețe de arta dialogului literar, poetul, publicistul, prozatorul, criticul și editorul Nicolae Băciut din Târgu Mureș, originar de pe plaiurile bistrițene, cultivă acest gen de scriere de peste patru decenii, pentru a pune în valoare rolul și importanța culturală a unor personalități literare de dinainte de 1989 și dincolo de acest prag. Din mărturisirile sale reiese că a început acest exercițiu „mai întâi în joacă, a pus întrebări unor colegi bistrițeni de cenaclu (Virgil Rațiu, Alexandru Cristian Miloș), apoi cu temere, în primii ani de facultate, unor scriitori consacrați (Teohar Mihadaș și Romulus Guga), apoi, cu îndrăzneală, unor nume de prim rang (Nichita Stănescu, Marin Sorescu) și, în cele din urmă, ofensiv, la zeci de scriitori, de toate calibrele”. Convinș că maieutica este o metodă prin care se urmărește ajungerea la adevăr pe calea discuțiilor și a dialogului, Nicolae Băciut pătrunde în culisele sufletului unor oameni care nu se puteau destăinui oricui și oricum, realizând câteva opuri de anvergură despre : Nicolae Steinhardt, Nichita Stănescu, Ion Vlasiu, Mihai Sin ș.a, lucrări care au văzut lumina tiparului și au câștigat teren în lumea cititorilor de astăzi. Interviuurile sale și-au găsit spații largi și în revistele „Echinoc”, „Vatra” și „Vatra veche”, dar și în alte publicații din țară. Chiar dacă activitatea lui editorială este supraîncărcată în ultima vreme, iar muza poetică îi este tot mai mult la îndemână, pasiunea pentru dialogurile literare nu s-a stins, ci dimpotrivă și-a câștigat teren prin confesiunile, jurnalele literare, memorialistica. Nicolae Băciut folosește în interviuri înregistrările audio, dialogul față în față, cel epistolar și mai nou, dialogul video pe skype. Între lucrările sale care aparțin acestei specii aflate „la marginea dintre literatură și textul critic”, aș aminti „Linia de orizont” realizată cu 15 scriitori mureșeni. Este o carte care se remarcă prin vitalitatea și prospețimea textelor, adevărate flash-uri ale artei literare, pline de dinamism și de jurăminte de credință. Apoi, cartea „Între lumi”, un dialog epistolar între Nicolae Steinhardt și Nicolae Băciut, un schimb de idei, luminos, util și plăcut lecturii. Pagini de o rară sensibilitate ne oferă prin „Arheologia clipei”, care este un jurnal atipic de documente, un dosar existențial din

care nu lipsesc lucrurile importante ale anului 2006. Marilor creatori de literatură le-a dedicat cartea de interviuri intitulată „Curs și recurs” care cuprinde perioada 1982 și 1996, avându-i interlocutori pe : Gabriela Adameșteanu, Ioan Alexandru, Ana Blandiana, Augustin Buzura, Ion Cristoiu, Mircea Dinescu, Alexandru Dobrescu și Mircea Ivănescu. Sunt interviuri ispititoare prin care autorul, în calitate de reporter ne invită să trecem dincolo de imaginea celor intervievați, „în tainele concepțiilor literare și străduințelor impuse de procesul creației”. Despre scriitorii generației 80 vorbește în cartea „Și așa mai departe”. Impresionantă este lucrarea „O istorie a literaturii române contemporane în interviuri” despre care Petru Poantă spune că este „o idee ingenioasă și provocatoare”. Ea cuprinde 120 de scriitori, toți deopotrivă, personaje și autori. Pe lângă informațiile obișnuite privind datele biografice și operele lor, cartea emană un adevărat spirit afectiv creat între reporter și respondent. În același registru de suflet se află și volumul „În așteptarea melcului”, o colecție de articole, interviuri și opinii pe teme actuale care aduc în prim-plan rolul civilizator al omului de cultură. De o mare încălcare sentimentală se bucură și interviurile cu Melania Cuc, Daniel Drăgan, Romulus Feneș, George Filip, Valentin Marica, Lucian Vasiliu și George Vulturescu, cuprinși în volumul „Înapoi în trecut”. Cea mai recentă lucrare bazată pe interviuri se numește „Oameni, repere, mărturii” în care, interlocutorul său este o româncă, doamna Veronica Pavel Lerner, plecată în 1982 în Canada. Povestea ei este demnă de un roman pe care autoarea ezită sau amână să-l scrie. A intrat în contact cu revista „Vatra veche”, unde a publicat un articol despre Nicolae Steinhardt, apoi altele, prin care și-a povestit „viața cu frumusețea și, adesea dramatismul ei, dar și cu accentele sale pilduitoare”. Biografia Veronicăi Pavel Lerner atrage atenția scriitorului, care îi propune un dialog în forță determinat și de evenimentul cultural de la Hamilton la care avea să participe. Nicolae Băciut este convins că mărturia interlocutoarei sale merită să fie cunoscută „nu pentru că e vorba doar de un om, ci și de o epocă, de imaginea unor lumi și a unor locuri care, aparent, n-au nimic în comun, dar care devin conștăntiale prin destinele care le leagă”. Veronica Pavel Lerner face parte dintr-o familie de intelectuali cu o vastă cultură, având

și ea o pregătire profesională de excepție în domeniul chimiei, dar și o mare pasiune pentru muzică și literatură, care i-au „întreținut întotdeauna arderea”. După 12 ani de învățământ în România, a plecat din țară, constrânsă de greutățile vieții cotidiene și de lipsa unei perspective. Acolo îl avea și pe fratele ei, Toma Pavel, un mare iubitor de literatură. Lumea Bucureștiului de altădată și cea din Toronto sau Montreal, unde s-a stabilit, este elementul de comparație pentru devenirea sa. Mărturisirile Veronicăi Pavel sunt sincere și de-o mare sensibilitate. Ea știe să povestească frumos, este un interlocutor „de mare distincție și eleganță, riguros, scrupulos, atent la cele mai mici detalii”, iar reporterul Nicolae Băciut este un artizan al interviului. Știe să construiască cele mai frumoase și inteligente întrebări, conduce dialogul cu abilitatea unui maestru al artei, oferă prietenos posibilitatea interlocutorului să-și exprime gândurile și sentimentele. Este foarte atent la tot ceea ce scrie. Și scrie frumos pentru că stăpânește cuvintele, radiografiază sufletul cu talentul său rar întâlnit. Dar Nicolae Băciut a devenit și subiectul unor prestigioase interviuri. Elena M. Câmpan rotunjește imaginea scriitorului târgumureșean prin lucrarea „Nicolae Băciut- Gândul care ne unește”, o carte scrisă cu emoție, dar și cu teama de-a nu greși în fața unui om care a acumulat un ocean de experiență în arta interviului. Acest reporter frenetic, mereu în căutarea faptului cotidian, cum îl caracterizează Gavril Moldovan se află într-o permanentă depășire de sine, este un reper al dragostei față de cultură.

MIRCEA DAROȘI

DOI ARTIȘTI ROMÂNI

Elvețianul Adolphe A. Chevallier

Artistul fotograf Adolphe A. Chevallier s-a născut în 1881 în Broșteni din legătura unui elvețian, Adolf Chevallier, așezat în România la invitația regelui Carol I de a administra domeniul forestier regal Barnar, și Smaranda Vasiliu.

După ce face primii ani la școala din Broșteni, odată cu stabilirea familiei la Piatra Neamț, micul Adolphe își continuă studiile la Fălticeni, unde îi cunoaște pe Mihail Sadoveanu și pe G.T. Kirileanu, care îi vor deveni prieteni apropiați. Apoi, în 1897, este trimis de tatăl său (el însuși fotograf amator) la Lausanne pentru a se perfecționa în arta fotografiei. În 1916 se angajează voluntar în armata română. Familia regală, refugiată în timpul războiului în Moldova, este impresionată de clișeele fotografice realizate de Chevallier și-i acordă, în 1921, titlul de „furnizor oficial al Curții”. (Pentru casa regală va realiza portrete ale reginei Maria, îi va fotografia pe regele Ferdinand, pe generalul Berthelot în mijlocul ofițerilor săi, pe George Enescu.) Un an mai târziu își deschide la Piatra Neamț un atelier, peste câțiva ani înființează și o filială la Bacău. În același timp, era și fotograf al poliției din Piatra Neamț. În 1940 a obținut cetățenia română. În 1944, în plin război, se mută la Sibiu, apoi la București. După instalarea regimului comunist, cele două fiice ale artistului părăsesc România, același lucru îl vor face, în 1950, și soții Chevallier, instalându-se în Elveția. A murit la Baden, la 23 aprilie 1963.

Odată cu plecarea din România, mare parte dintre negativele fotografiilor executate în atelierul său s-au pierdut. Unele s-au distrus, altele au rămas în posesia familiei. 227 dintre acestea au fost recuperate și se găsesc acum la Muzeul de Etnografie din Piatra Neamț.

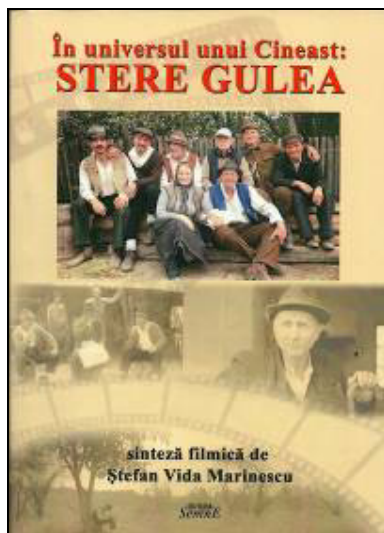
Nemțeanul Constantin Horghidan, meșteșugar (autodidact) în arta vitraliului și pasionat colecționar de obiecte vechi, a avut șansa de a găsi o parte dintre fotografiile artistului pe la prieteni și cunoștințe ale acestuia. Rezultatul acestei recuperări s-a concretizat într-un foarte elegant album, *Artistul fotograf Adolphe A. Chevallier în*

colecția mea, apărut recent la Editura C.M. Imago din Piatra Neamț, cu o prefată de acad. Răzvan Theodorescu și o postfață de prof. Gheorghe Țigău.

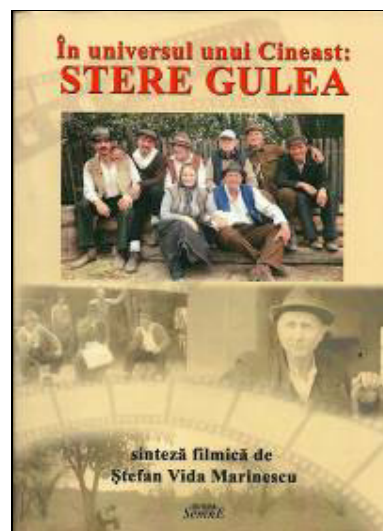
Primele pagini, *Argumentul* albumului, relatează întâlnirea (fericită, i-am zice noi) autorului cu fotografiile artistului Chevallier. Urmează secțiunea *De dorul Bistriței nemțene*, o biografie romanțată susținută de fotocopii ale câtorva acte (de stare civilă, de studii etc.) și de reproducerea unor fotografii cu privesceni nemțene realizate de Chevallier.

Urmează, în economia albumului, *Correspondență*, unde sunt transcrise fragmente din corespondența aflată prin arhive și biblioteci, purtată de Chevallier sau referitoare la el (printre semnatori sau destinatari – G.T. Kirileanu).

În fine, secțiunea *Colecție* reproduce, grupate tematic, fotografiile realizate de artistul Adolphe A. Chevallier aflate în colecția lui Constantin Horghidan, o adevărată monografie în imagini a ținuturilor bistrițene (biserici și mănăstiri, Cetatea Neamț, Piatra Neamț cu fabricile, dar și inundațiile de aici, personalități, port popular, tradiții și ocupații ș.a.m.d.). Se găsesc aici, de asemenea, imagini ale orașului Cernăuți, precum și imortalizarea Magdei Demetrescu, Miss România 1929, ori a locomotivei Doina I (1927).

Dincolo de aspectul pur artistic/estetic, albumul realizat de Constantin Horghidan este un document foarte prețios pentru cei ce studiază primele decenii ale secolului

trecut, istorici, etnografi/etnologi, istorici literari ș.a.

Este – acest album – o oglindă ce păstrează, miraculos, în apele ei, chipul României autentice, profunde, de la început de veac XX... Un memento necesar în zilele noastre, când ne lăsăm prea ușor înghițiți de o globalizare prost înțeleasă.

Fărșerotul Stere Gulea

Numele regizorului și scenaristului Stere Gulea (născut la 2 august 1943) cheamă, de îndată ce este rostit, titlul unei capodopere literare – *Moromeții* –, al cărei prim volum a avut „inconștiență” de a-l transpune pe peliculă la 30 de ani de la apariția romanului. Acea „inconștiență” – îmi va declara într-un interviu în 2015 regizorul – se refera la faptul că un om lucid și responsabil știe că există un risc de 80-90% s-o dai în bară apucându-te de o asemenea întreprindere, și, totuși, m-am aruncat; uneori faci lucruri pe care rațiunea îți spune să nu le faci, și, totuși, le faci, și se întâmplă ca tocmai asta să fie șansa loviturii.”

Poate puțin nedreaptă această unică asociere, transpunerea *Moromeților* punându-i oarecum în umbră alte realizări de marcă – de regulă ecranizări sau beneficiind de scenariul unui scriitor – „Ochi de urs”, „Iarba verde de acasă”, „Sunt o babă comunistă” etc.

Din 1987, s-a tot speculat pe marginea promisiunii unei continuări a *Moromeților*. În 2015, dialogând pe marginea acestui subiect, l-am întrebat:→

RODICA LĂZĂRESCU

– Volumul al doilea al romanului s-a „născut” greu, a apărut după 12 ani, autorul fiind parcă timorat de succesul celui dintâi. Mărturiseați prin 2010 că vă gândiți la continuarea filmului, cu același actor ajuns la vârsta lui Ilie Moromete. Să aibă și filmul traiectoria romanului? Se naște greu sau nu se mai naște deloc?

– Într-o oarecare măsură, cam așa s-au întâmplat lucrurile și în ceea ce mă privește, am avut câteva imbolduri de a continua, unul chiar foarte recent, dar, de fiecare dată, ceva m-a oprit, în primul rând, cred că și pe mine m-a copleșit/timorat succesul filmului, și ideea de a continua mi se părea o nesăbuiță, aveam sentimentul că voi fi pedepsit pentru asta: ți-a ieșit o dată, nu avea vanitatea să crezi că norocul va fi din nou cu tine; reușita unui film cred că ține și de factori imponderabili, care nu-s programabili, se întâmplă sau nu.

Ultima tentativă se izbește de faptul că interpreții (Victor, Mitică) au o vârstă mult peste vârsta pe care ar trebui s-o aibă personajele în perioada de timp la care m-am fixat: 1946-47, iar ideea de a-l face fără ei mă blochează. (v. „Pro Saeculum”, nr. 5-6/2015)

Iată că, în acest an, minunea s-a împlinit. Și tot în acest an, un „scriitor-editor-jurnalist” (cum este prezentat pe coperta a patra), un cinefil pasionat, Ștefan Vida Marinescu, i-a dedicat regizorului Stere Gulea o „sinteză filmică”, o trecere în revistă a filmografiei acestuia în „secvențe” – cronici de film, eseuri, dialoguri. Acestea li se adaugă câteva extrase din *ecouri, comentarii de presă*, despre cinci dintre filmele semnate Stere Gulea, precum și *fotografii și instantanee alb/negru*, cărora, din păcate și inexplicabil, le lipsește „legenda”.

În universul unui Cineast: Stere Gulea. Sinteză filmică de Ștefan Vida Marinescu (Editura Semne, București, 2018) este, după cum ne avertizează autorul, o pătrundere în acest cosmos „încercând de «a-l povesti», de bună-credință și fără prejudecăți”. Încercare reușită, altfel n-am fi scris despre ea!

Petru Maior și prietenii

Avem bucuria lecturii unui volum impresionant, care este rodul muncii și cercetărilor asidue a mai multor oameni care sunt dedicați muncii de arhivă, a muncii de cercetare, pentru a evidenția adevărul istoric, de a-l scoate la lumină și de a-l pune la îndemâna tuturor. De curând a fost lansat la Reghin volumul *Petru Maior și prietenii. Lucrările Simpozionului Național desfășurat la Reghin în perioada 2-3 septembrie 2016*. Volumul apărut la Editura Mega din Cluj-Napoca are ca editor pe Laura Stanciu și apare sub egida Bibliotecii Municipale „Petru Maior” Reghin și Universității „1 Decembrie 1918” Alba Iulia. În acest volum au publicat studii: Virgil Bercea, Maria Precup, Sorina Bloj, Remus Câmpeanu, Ana Maria Roman Negoii, Petru Ștefan Ionescu, Laura Stanciu, Florin Bengean, Circa Ioan Adrian, Anton Rus, Mihai-Alin Gherman, Larisa-Elena Fîrtat, Andreea Mârza, Eva Mârza, Florin Bogdan, Tamasi Zsolt, Mirela Popa-Andrei, Varga Attila, Ioan Buzăși, Corina Teodor.

Acest volum cuprinde o serie de studii și articole extrem de valoroase și bazate pe o muncă de cercetare asiduă. Este un volum amplu, masiv, plin de informații, care au menirea de a reliefa noi aspecte legate de viața și activitatea lui Petru Maior, precum și de a contura pe deplin vasta personalitate a acestuia. Acest volum reprezintă o lucrare fundamentală, o lucrare extrem de importantă pentru istoriografia românească contemporană, care scoate la lumină o serie de fapte și lucruri poate necunoscute până acum. Îi felicităm pe toți cei care au publicat studii și articole în acest volum, îi felicităm pe toți cei care au trudit pentru ca această carte să vadă lumina tiparului, pentru că o astfel de carte nu se face ușor, apariția ei necesită o muncă asiduă, constantă și mai ales să fie făcută cu suflet.

Aproape două secole s-au scurs de când s-a stins din viață Petru Maior, personalitate marcantă, ce și-a dăruit întreaga lui capacitate pentru dezrobirea socială, spirituală și națională a poporului nostru. Dintre toți reprezentanții Școlii Ardelene – pe care Kogălniceanu și Bălcescu îi numesc „cei dintâi apostoli ai

românismului” –, lui Maior îi revine marele merit de a fi „deșteptat duhul național și lui îi suntem datori cu o mare parte a pulsului patriotic ce de atunci s-a pornit în trustrile provincii ale vechii Dacii”.

Pe tărâm omiletic și pastoral, Maior a căutat să planteze idei sănătoase, să sădească virtuți creștinești și civice, a căutat să stabilească un echilibru perfect al omului în cadrul societății. Predicile lui Maior, foarte moralizatoare, fondate pe exemplul propriu, convingător, tindeau spre stimularea săvârșirii binelui, a datoriei și a asemănării cu Hristos. El atacă în cuvântări necruțător unele vicii generale, nedreptăți sociale, de aceea omiletica lui Maior, dublată de un talent oratoric deosebit a avut și are un ecou ce se prelungește până astăzi.

Din opera lui socială și scrisă, reiese limpede cât de strâns s-a împletit la el activitatea de slujitor al altarului și al patriei. El singur o mărturisește când ne spune că: „Într-o mână ținea condeiul și molitvenicul pentru treburile parohiei și în cealaltă sapa pentru a se întreține”, delimitând oarecum cele trei sectoare în care Maior s-a dăruit cu ce a avut mai bun: cărturăresc, pastoral-misionar și social. Prin tot ceea ce a făcut Maior, va rămâne o pildă vie în conștiința neamului.

În concluzie, putem spune că Petru Maior, ca și ctitor de cultură românească, se înscrie în acea vastă galerie de mari bărbați ai neamului românesc, luptători și apărători ai drepturilor poporului român.

FLORIN BENGean

Sunt tot mai aproape de
pământul

pe care l-am călcat
ani în șir în picioare
fără să mă certe

sunt tot mai aproape
de trestiile bălților
de cuiburile de lișițe
fără să le ating

sunt tot mai aproape
de libelulele albastre
de nuferii lucioși de baltă
și tot mai departe de stafia unui
soare rece

sunt tot mai aproape
de scoicile care navighează
prin argila rece
pe căi știute de ele și neștiute
de mine

sunt tot mai departe
de sângele tău
care acum se risipește
în mine.

Scadența vârstei

într-o zi am mai multe vârste
la sfârșitul zilei sunt prizonier
în propriul meu trup

Sub mantia cu solzi de plumb

vântul alintă vârfurile ierburilor
crude
fructele și frunzele smochinului
clocotesc
în ochiul lemnului tot mai verde
în fiecare dimineață păsări solare
îmi încântă nervul acustic cu
simfoniile lor
e timpul ca poetul
să-și ia adio de la grădina cu
flori de cireș
de la verdele crud
sub care

doar amintirile mai freamătă.

e timpul să te privesc de-aproape
și nu pot să-mi iau rămas bun
fotografia s-a-ngălbenit
în rama aurită
sângele s-a scurs demult
durerea n-a dispărut
n-a mai rămas nimic
decât o umbră argintie

pe chipul tău
cu ochii atât de negrii
și parcă ieri te-am cunoscut
pe piatra rece funerară
fulgi albi vătoși
s-au așternut

m-ați condamnat
pentru că am ales libertatea
câți ani de temniță
mi-ați fi dat
ticăloși comuniști
lingăi securiști
care acum haliți
din pensiile grase
mâncăruri alese
la care
cei care au rămas
nici nu visează
aveți mașini luxoase
vile cochete iahturi
escorte bine educate
într-un sfert de veac
ați distrus o țară
ați vândut-o
la licitație
ca pe un tablou cubist
nimeni nu vă-npușcă
nimeni nu vă cere socoteală
râdeți
nu vă pasă
că până-n iarna lui '89
7000 de frontieriști
zac în cimitire
pe tărâm străin de țară
cu cruci oarbe la căpătâi
credeți că urcați
scările spre rai
cu milioane de parai
în carnea voastră
urât mirositoare
viermii vor face castele
din caracterul vostru de nimic
cum ați prădat o țară

și 3 milioane de români
muncesc afară
nimeni
nu mai are grijă de cei
rămași ai nimănui
oricâte acatiste ați da și lumânări
ați pune în pangar
nici Dumnezeu nu vă mai iartă
pe acest hotar.

mărul nu mai este fructul oprit
este fructul care își apără
semințele
de ploi de vânt de furtuni
florile chiar dacă trec
sunt cele mai puternice
devin fructe

De ce se sinucid meduzele
albastre

noapte păcloasă
plouă mărunț
lumini plâpânde
din loc în loc
deșert
urmașii beduinilor
socializează în jurul
grătarelor incandescente
este trecut de miezul nopții
limuzinele de lux aleargă
pe opt benzi într-un sens
febra aurului negru sau... rush
hour?
străbatem Dubaiul
mereu treaz
în zori negura de mister dispare
un soare bolnav, ieșit din
placenta norilor
biciuiește marea care fuge de
țarm
în Golful Persic meduze albastre
rămân exilate pe nisipul încă
umed
agonizează
pe un nisip deshidratat
coridoare albe de sare împart
lumina solară
în rogvaiv
în urmă rămâne Burj Kalifa
cu vârful de lance nepământean
însângerează albastrul
sfidând gravitația
și aroganța unui occident vetust
sunt în Emirate
un Heliopolis din sticlă și oțel
născut din nisip și stof
colibe de pescari
și jocul spre cer
este abia la început.

LAURIAN LODOABĂ

(XIX)

Concluzia care se impune este tulburătoare: străinii și vecinii se temeau încă din prima jumătate a secolului al XVI-lea de unirea românilor; observatorii atenți vedeau perfect realizabilă această unire, posibilă prin forța și voința românilor. Mărturia este copleșitoare și spulberă o seamă de opinii grăbite, exprimate mai ales după 1989, care puneau la îndoială unitatea românească medievală, exaltând regionalismele și localismele din spațiul locuit de români și combătând orice sentiment de solidaritate timpurie între aceștia.

Asemenea opinii ignoră intenționat o întreagă istorie. Dacă episodul semnalat la 1547 ar fi fost izolat, s-ar putea, firește, accepta îndoieli, critici sau replici. Dar Maramureșul și Transilvania se mai „uniseră” cu Moldova sau invers și altădată și aveau s-o mai facă ori să tindă spre aceasta și după jumătatea secolului al XVI-lea, încât o atare solidaritate românească intra în ordinea firească a lucrurilor. De altfel, înșiși consilierii citați vorbesc – cum arătam – de multe astfel de ocazii de desprindere a Maramureșului de Regatul Ungariei și de „strecurare” a sa între hotarele Moldovei. Este de menționat mai întâi descălecatul din Ardeal, pomenit de cronicari ca atare și de documente sub alte nume, dar exprimând aceeași esență. Mai mult, cu peste un secol înainte de descălecat, 1234, în ceea ce Roma numea „episcopatul cumanilor”, papa însuși recunoaște că trăiau „anumite popoare (quidam populi) care se numesc români” și care, deși formal deveniseră catolici, ascultau de propriii lor episcopi de rit grecesc⁵. Partea tulburătoare din acest episod este că în episcopatul catolic în cauză, situat parțial în exteriorul Carpaților, spre est, și parțial în Transilvania, în Țara Bârsei, veneau – o spune clar documentul papal – locuitori din Regatul Ungariei ca să trăiască împreună cu acești români, să formeze un singur „popor” cu ei (nonnulli de regno Ungarie ... transeunt ad eosdem ... populus unus

facti cum eisdem Walathi) și să aplice rânduieșile credinței bizantine, „spre marea abatere a credinței creștine”, recte catolice. Cu alte cuvinte, o acțiune ofensivă, menită să-i disloce pe acei români de pe teritoriul viitoarei Moldove și să-i „unească” ante litteram cu Roma, se întoarce contra inițiatorilor și conduce la opusul ei, adică la solidarizarea unor transilvăneni cu românii dinspre est, cu credința lor răsăriteană și cu formele lor de structurare politică.

Spațiul estic (carpato-nistriean) avea să fie mai bine cunoscut de către transilvăneni după Marea Invazie Tătaro-Mongolă, din rațiuni politico-militare. Se știe că, încă din prima jumătate a secolului al XIV-lea, unii nobili români din Maramureș au trecut Carpații Răsăriteni în cadrul oștilor ungare destinate combaterii tătarilor. Unul dintre aceștia, provenit dintr-o familie cnezială pusă în slujba regalității prin „credincioase servicii”, s-a chemat Dragoș și a primit misiunea să fondeze o marcă de apărare, un fel de avanpost al regatului înspre tătari. Localnicii l-au primit și l-au numit, după tradiție, voievod. Între timp, în Maramureș, țară formată atunci din circa 10.000 de km pătrați și organizată ca voievodat românesc, condus de un voievod ales de adunarea cnezilor țării, este consemnată încă din 1342 o revoltă contra regelui celui nou, condusă chiar de Bogdan de Cuhea, voievodul în funcție. Acesta, însoțit de o ceată de 100-200 de cnezi de-ai săi, după două decenii de rezistență în Maramureș, destituit fiind și catalogat de rege drept „infidel notoriu”, și-a mutat centrul rezistenței peste munți, în Moldova, întemeind ceea ce noi numim azi Moldova independentă. Ca și în cazul lui Basarab, răzvrătitul valah de la sud de Carpați, regele ungar a trimis (prin 1365) o armată contra rebelului Bogdan, dar victoria a fost de partea românească. Unii vor spune (au și spus-o) că între Moldova lui Dragoș și cea a lui Bogdan nu a fost mare deosebire și că doar istoricii moderni, obsedați de independență, au „inventat” întemeierea țării de-sine-stătătoare, când, de fapt, dependența de Ungaria a continuat. Remarca este falsă dintr-un motiv foarte simplu: schimbarea de atunci a fost notată

drept fundamentală în epocă, de către martorii contemporani. Astfel, cronicarul Ioan de Târnave scrie în cronica sa că, atunci, prin actul voievodului Bogdan, „Țara Moldovei s-a lăsat în stat” (Terra Moldaviae ... in regnum est dilatata)⁶.

Cu alte cuvinte, transformarea a fost notată, observată de către cei inițiați, fiindcă vechea marcă de apărare a ajuns să fie o țară, o structură organizată prin propriile forțe, ruptă de Ungaria și născută în opoziție cu aceasta. „Lățirea” aceasta dădea naștere „celei de-a doua libertăți românești”, cum avea să scrie inspirat și judicios Nicolae Iorga. Firește, oamenii de rând, adică majoritatea populației, nu aveau cum să perceapă atunci acest lucru, dar faptul nu este de mirare. Foarte mulți oameni nu știu nici astăzi ce se întâmplă sub ochii lor și o duc foarte bine în ignoranța lor.

Acad. IOAN AUREL POP

5) Ștefan Pascu și alții, Documenta Romaniae Historica, seria D. Relații între Țările Române, vol. I (1222-1456), p. 20-21 (text latin și românesc). Termenul de populi (din acest context) și existența mai multor episcopi de rit bizantin demonstrează existența unor structuri politico-statale organizate (țări) ale acelor români de pe teritoriul Moldovei la 1234. Vezi Șerban Papacostea, Românii în secolul al XIII-lea. Între cruciată și Imperiul mongol, București, 1993, p. 62-64.

6) Vezi Victor Spinei, Moldova în secolele XI-XIV, București, 1982, passim.

Românii-americiani și Marea Unire din 1918

Apărută recent, cartea Pr. Dr. Remus Grama „Românii-americiani și Marea Unire din 1918” constituie un strălucit omagiu adus sărbătoririi centenarului desăvârșirii unirii provinciilor istorice ale României. Lucrarea este un studiu aprofundat și documentat consacrat contribuției românilor-americiani la realizarea actului de unire a neamului românesc, contribuție destul de puțin cunoscută de generațiile de astăzi.

Încă din primele rânduri, în „Cuvânt Înainte”, autorul ne dezvăluie crezul său că o observare atentă a evoluției celei mai vechi și mai organizate diaspore a românilor, cea din America, induce constatarea că cei care și-au părăsit țara în trecut niciodată nu au uitat-o, ci mai degrabă au ajutat-o la marile răscruci ale istoriei.

„Prefața” volumului include scopul elaborării lucrării, enumerarea autorilor celor mai semnificative studii publicate în secolul trecut consultate, precum și precizarea că cercetarea sa consemnează îndeosebi etapele și contribuțiile specifice ale românilor din America între anii 1916 - 1920, „cu un deosebit accent asupra importanței acțiunilor lor la promovarea imaginii României pe scena politicii americane a acelei vremi”.

Pentru o cât mai judicioasă evaluare, se menționează câteva date preliminare referitoare la comunitățile românești din America acelor ani. Astfel, aflăm că la începutul Primului Război Mondial în America și Canada existau deja 24 de parohii românești, dintre care 16 făceau parte din Protopopiatul din Cleveland. Potrivit surselor la care a avut acces, pe la sfârșitul anului 1918, numărul total al comunităților ortodoxe se ridicase la 30, cifra totală a românilor-americiani fiind cuprinsă între 125 000 - 150 000. Toți aceștia erau afectați de aceleași nevoi și împărțeau idealuri asemănătoare, dar odată cu izbucnirea războiului situația lor s-a complicat: cei care trebuiau să se întoarcă la familiile lor din țară erau obligați să aștepte, alții, nefiind încă cetățeni americani, au primit ordin de concentrare în armata

austro-ungară, iar unii dintre ei au plecat în România și s-au înrolat în armata română. Această situație potrivită ce exista în timpul neutralității României (1914-1916) și a Americii (1914-1917) s-a înrăutățit mult odată cu intrarea celor două state în marea conflație. În acest context, comunitățile românilor-americiani fierbeau de neliniște. Regatul României, în urma unui acord secret cu puterile Antantei, a declarat război imperiului austro-ungar la data de 14-27 august 1916, revendicând Ardealul, leagănul istoric de formare a poporului român. Intrarea Statelor Unite în război a avut loc la 7 decembrie 1917. Această importantă împrejurare a produs în inimile emigranților est și central-europeni aflați în America, mai cu seamă ale românilor, sârbilor, cehilor și slovacilor sosiți cu pașaport maghiar, o însuflețită speranță, aceea a eliberării țărilor lor de origine de sub imperiul austro-ungar.

În continuare, autorul evidențiază o observație de importanță majoră în desfășurarea examinării sale, anume aceea că sprijinul guvernului american pentru „cauza românească” nu se putea câștiga ușor, mulți politicieni americani considerând că existența imperiului austro-ungar este necesară, ca factor de stabilitate. Este îndeobște cunoscut că numai după o vreme președintele american Woodrow Wilson va afirma angajamentul că Statele Unite vor lupta pentru „drepturile și libertățile națiunilor mici”, la formarea noii sale viziuni contribuind, fără îndoială, și demersurile curajoase și hotărâte ale românilor-americiani.

Cea mai amplă secțiune a cărții relevă rezultatul unei analize riguroase și îndeosebi documentate, oferind un răspuns indubitabil asumat la întrebarea „cum au sprijinit românii-americiani Marea Unire?”. Dintru început ni se arată că un rol important în omogenizarea și direcționarea energiilor naționale ale românilor din America l-a jucat Biserica. Un aport deosebit de însemnat și-au adus, de asemenea, societățile culturale și de ajutor reciproc, precum și presa, mai ales că după procesul memorandiștilor, activismul românesc a fost iarăși regenerat de persecuția maghiară sporită, iar majoritatea românilor-americiani proveneau din Transilvania, Banat și Bucovina.

Pr. Dr. Remus Grama remarcă faptul că neexistând, la acea vreme, o episcopie ortodoxă română în America, un rol semnificativ în unificarea comunității românești și crearea unui centru de influență politică în vederea promovării provinciilor istorice românești l-a avut tânărul protopopiat înființat în 1912 de Mitropolia Ardealului, condus de controversatul preot Ioan Podea.

Probând veritabile calități de rafinat istoric, autorul identifică o succesiune de șapte evenimente definitorii care au avut loc în diaspora românească din America însemnând sprijinul neîndoiește acordat realizării României Mari, evenimente a căror prezentare, în ordine cronologică, reprezintă fiecare în parte un capitol distinct al cărții.

Înființarea Comitetului Național din America - C.N.R. (1916)

Acest comitet a luat naștere din inițiativa preotului Ioan Podea a cărui activitate patriotică a cuprins legături cu mai multe organizații, unele cu idei de stânga pentru care ulterior a avut de suferit, fiind chiar exclus din rândurile clerului. În ciuda derapajelor sale se impune recunoscută contribuția sa personală la marile evenimente dintre anii 1916-1919 prin care românii și-au sprijinit țara de origine. C.N.R. a fost înființat ca organizație politică ce să reprezinte comunitatea românilor din America. La 24 septembrie 1916, a fost convocată adunarea de constituire la care au participat atât ortodocși, cât și greco-catolici, hotărându-se →

DORIN NĂDRĂU
(S. U. A.)

crearea comitetului. Imediat după ce au revenit de la congres la casele lor, reprezentanții ziarului „America”, persoane care luaseră și ele parte la lucrări, au demisionat, discreditând această tentativă de organizare a unității românilor-americani. Ziarul „America” îmbrățișând o orientare mai de stânga, fiind vizibil anticlerical, susținătorii săi și-au constituit o altă organizație, sub numele de „Asociația Română pentru Ajutor de Război”. În pofida tuturor neînțelegerilor, se poate afirma astăzi, după o sută de ani, că totuși s-a realizat ceva folositor deoarece ambele organizații au avut - în cele din urmă - rostul și utilitatea lor. Așa după cum arată documentele vremii, C.N.R., care și-a asumat un rol atât de reprezentativ, vorbea nu numai în numele românilor din America, ci s-a angajat a fi și purtătorul de cuvânt a fraților „de acasă”. Activitatea politică a C.N.R. a continuat până la al Doilea Război Mondial, organizația trimițând, asemenea „Asociației pentru Ajutor de Război”, sprijin caritabil unor orfeline și spitale din țară.

Formarea Regimentului de Voluntari Româno-Americani din Youngstown (1917). La 20 aprilie 1917, președintele Woodrow Wilson a adresat poporului american un apel de înrolare voluntară în armată. La înflăcărata chemare a protopopului Ioan Podea, parohul Bisericii „Sfânta Treime” din Youngstown, numeroși bărbați români apti de luptă s-au prezentat la stațiile de recrutare, astfel că mii de români-americani cu vârste între 21-45 de ani au fost înscrși în armata americană. Faptele pline de eroism ale acestora i-a impresionat pe americani și au contribuit într-o mare măsură la nașterea unui spirit de recunoaștere și apreciere de către guvernul Wilson și de alte oficialități americane. Chiar și ziarul „Washington Post” a semnalat loialitatea româno-americanilor proveniți din imperiul Austro-Ungar, după declarația de război a S.U.A. împotriva acestui lagăr al națiunilor. Se cuvine reținută constarea că, între alte naționalități din America de Nord, proporțional cu numărul lor, românii au dat cei mai mulți voluntari. Cu prilejul marii adunări de la Youngstown din 9-10 martie 1918, kongresmanul american John Cooper afirma următoarele: „După câte știu, românii din S.U.A., în proporție cu

numărul lor, au dat armatei Statelor Unite mai mulți soldați decât oricare alt popor din America. Jertfa acestor voluntari nu este a noastră, ci a neamului românesc în primul rând. Prin victoria S.U.A. și a aliaților săi, România se va mântui și întregul neam românesc va fi chemat la o viață nouă, liberă și democratică”.

Succesiunea evenimentelor identificate de autor continuă cu **„Românii -americani sprijină România prin Crucea Roșie (1917-1919)”**. Înscrise în cadrul „Crucii Roșii” americane, femeile române din America, dând dovadă de dăruire și virtute, au participat activ la jertfele cerute de război. În septembrie 1917, o misiune a „Crucii Roșii” americane, călătorind prin Rusia, a ajuns în România, găsind în spitale peste 40 000 de răniți. Misiunea s-a plasat imediat sub conducerea Reginei Maria, binecunoscută pentru umanitarismul său în timpul războiului, conducătoarea „Crucii Roșii” românești. Sprijinul a fost indiscutabil de un enorm ajutor, constând în: 110 vagoane de scrumbii sărate aduse de la Iași pentru a hrăni peste 30 000 de oameni, 80 000 de rânduri de haine, 30 de vagoane de material medical adus de la Moscova și Petrograd, 100 000 de dolari pentru orfeline, resurse lăsate la plecare pentru încă trei ani, inclusiv materiale lăsate pentru încă 10 000 de rânduri de haine. Misiunea „Crucii Roșii” americane a fost sever limitată de începerea revoluției bolșevice din Rusia și, în special, de anarhia din decembrie 1918 din această țară.

Capitolul următor, **„Sprijinul românilor-americani față de**

misiunea patriotică a căpitanului Vasile Stoica și a altor corifei din România (1917)”, ne oferă o analiză extinsă a activității profesorului și jurnalistului Vasile Stoica, vorbitor a 14 limbi, cea mai remarcabilă pentru lobby-ul românesc în America de Nord. Trimisă în Statele Unite de Regele Ferdinand prin Ordinul nr. 1082 din 18 aprilie 1917, „Misiunea Patriotică” era alcătuită din căpitanul Vasile Stoica și din doi „corifei” ai Unirii Transilvaniei cu România: Pr. Dr. Vasile Lucaci (1852-1922) și Pr. Ioan Moța (1868-1940). Delegația a transmis guvernelor aliate mesajul guvernului român. Vasile Stoica se număra printre cei mai calificați diplomați români din acea perioadă, alături de generația marelui Ionel I. C. Brătianu și, desigur, Nicolae Titulescu. În opinia autorului, formarea regimentului de voluntari s-a realizat tot din inițiativa lui Vasile Stoica, lucru foarte anevoios, deoarece guvernul american a respins inițial ideea înființării unei astfel de legiuni pe baze etnice, invocând argumente constituționale și pecuniare, încurajând totuși înrolarea românilor în armata americană. Stoica a înțeles de la început cât erau românii de necunoscuți în America, mai ales pe plan politic și mediatic. Având alături de el doi preoți care nu vorbeau limba engleză, profesorul și diplomatul Vasile Stoica avea înaintea sa o sarcină deosebit de grea, aceea de a desfășura o campanie publicistică prin care să explice situația României. A întreprins rapid contacte și prietenii cu ziariști de la diverse ziare americane, s-a conectat cu reprezentanții românilor-americani și a început să bată la ușile marilor potenți americani. A organizat adunări solemne la Youngstown, Trenton, Cleveland, Detroit și Chicago. De o reală importanță este sublinierea că „românii-americani, deși nu aveau un lobby bine organizat, dar semnaseră loialitatea față de țara lor de adopțiune cu propriul lor sânge, au fost în schimb întotdeauna convinși că cele 14 puncte enunțate de Wilson au fost cheia recunoașterii României Mari, pe criterii etnice”. Președintele Theodore Roosevelt (1858-1919), rivalul republican al lui Wilson, care și el credea în rolul civilizator al imperiului habsburgic, după o întâlnire cu Vasile Stoica și generalul→

Milan Radislav Stefanik, viitor ministru al Cehoslovaciei, a afirmat într-o cuvântare publică la radio că pacea nu se va putea realiza până când națiunile mici nu vor fi „dezrobite” și „până ce România ungară nu va fi unită cu Regatul României”. Vasile Stoica a avut strânse legături cu celelalte grupuri etnice din America. În plin război, paginile ziarului „America” au început să îi acorde lui Stoica spații ample, începând cu prima pagină. Sesizând faptul că existau extrem de puține lucrări despre România, a început să tipărească broșuri în limba engleză prin care să facă cunoscută tragică situație din țară, distribuindu-se prin efortul său 23 000 de astfel de broșuri. Se mai menționează că în decursul întregii sale activități deosebit de laborioase ținea legătura permanent cu Regele Ferdinand, dar și cu lideri americani și cu preoții și funcționarii societăților românești din marile comunități din America de Nord.

Impresionat de destinul acestui bun român, autorul urmărindu-i parcursul, consemnează sfârșitul său într-un pasaj elocvent pe care îl voi cita în cele ce urmează: „Mai înainte de a încheia acest studiu, doresc să menționez că, după Conferința de la Paris, la care a participat ca ofițer de legătură între delegația bitanică și cea americană, Vasile Stoica s-a întors în România. Între cele două războaie mondiale și-a servit patria ca ambasador, până în 1945. În această calitate, el a reprezentat România și a pledat pentru ea ca țară cobeligerantă și la cealaltă Conferință de Pace de la Paris, din anul 1945 (...) El a mai revenit de câteva ori în America, unde, în tinerețe, a lăsat pagini strălucite de jurnalism, patriotism și diplomatie. Rolul său la Marea Unire a fost de o importanță covârșitoare pentru România. Așa după cum s-a petrecut cu mulți și mari citori de Țară, după instalarea comunismului în România, în 1946, refuzând să intre în partidul muncitoresc român, în timpul guvernului Petru Groza, Vasile Stoica a fost și el arestat între 1948-1954, fiind tratat de noul regim ca dușman al poporului. Apoi, a fost iarăși arestat în 1957 și chinuit prin mai multe închisori comuniste, sfârșindu-și zilele - din păcate - ca și Iuliu Maniu și alți făurotori ai României Mari, în anul 1958, în

închisoarea de tristă amintire de la Jilava” **Adunarea Bisericească din Youngstown, 9-martie 1918 - primul act de unire cu România** beneficiază de o expunere analitică pe măsura importanței sale și pentru faptul că despre aceasta s-a scris mult în America, dar cu toate acestea este prea puțin menționată în istoria României. Deși a fost doar un „congres” sau o „adunare bisericească” a reprezentanților parohiilor ortodoxe din America, adunarea a exprimat înaintea presei americane și a președintelui Woodrow Wilson voința neamului românesc din Ardeal, având două scopuri principale: formarea unei episcopii ortodoxe române în America și desprinderea parohiilor ortodoxe române din America de Mitropolia Ardealului. Totodată, reprezentanții parohiilor ortodoxe și-au mărturisit loialitatea către statul american, în fața căruia s-au angajat să facă lobby pentru Patria-Mamă. La încheierea acestui sinod, preoții Ioan Podea, în calitate de președinte și Teofil Roșca, vicepreședinte, au adresat o telegramă președintelui Wilson, telegramă ce va fi confirmată la 13 martie 1918 de Casa Albă. Cu ocazia sinodului din 9-10 martie 1918, s-a semnat și faimosul „Hrisov de închinare” prin care cei 150 000 de credincioși români-americani, reprezentați prin delegații lor la adunarea de la Youngstown, au hotărât să rupă orice legătură atât cu Mitropolia Ardealului, cât și cu statul maghiar. Ambele documente, telegrama și „hrisovul”, sunt redată integral în acest capitol. Prezintă interes teza lansată de autor prin convingerea sa exprimată astfel: „Cred că acest eveniment merită să fie însemnat în istoria națională a României, alături de însemnatele date ale plebiscitelor Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei.

Adunarea Bisericească din Youngstown, 9-10 martie 1918 - primul act de unire cu România beneficiază de o expunere analitică pe măsura importanței sale și pentru faptul că despre aceasta s-a scris mult în America, dar cu toate acestea este prea puțin menționată în istoria României. Deși a fost doar un „congres” sau o „adunare bisericească” a reprezentanților parohiilor ortodoxe din America, adunarea a exprimat înaintea presei

americane și a președintelui Woodrow Wilson voința neamului românesc din Ardeal, având două scopuri principale: formarea unei episcopii ortodoxe române în America și desprinderea parohiilor ortodoxe române din America de Mitropolia Ardealului. Totodată, reprezentanții parohiilor ortodoxe și-au mărturisit loialitatea către statul american, în fața căruia s-au angajat să facă lobby pentru Patria-Mamă. La încheierea acestui sinod, preoții Ioan Podea, în calitate de președinte și Teofil Roșca, vicepreședinte, au adresat o telegramă președintelui Wilson, telegramă ce va fi confirmată la 13 martie 1918 de Casa Albă. Cu ocazia sinodului din 9-10 martie 1918, s-a semnat și faimosul „Hrisov de închinare” prin care cei 150 000 de credincioși români-americani, reprezentați prin delegații lor la adunarea de la Youngstown, au hotărât să rupă orice legătură atât cu Mitropolia Ardealului, cât și cu statul maghiar. Ambele documente, telegrama și „hrisovul”, sunt redată integral în acest capitol. Prezintă interes teza lansată de autor prin convingerea sa exprimată astfel: „Cred că acest eveniment merită să fie însemnat în istoria națională a României, alături de însemnatele date ale plebiscitelor Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei. Trebuie notat că între acestea, evenimentul din Youngstown, Ohio a fost cel dintâi semnal și a precedat toate celelalte uniri ale provinciilor românești”.

Înființarea Ligii Naționale Române din America, 1918, reprezintă în cercetarea Pr. Dr. Remus Grama un al moment de o semnificativă importanță. Pentru a deveni mai convingătoare în relația cu guvernul american, comunitatea românilor din America avea nevoie de o mai mare coeziune, fapt pentru care Vasile Stoica a încercat o unire a „Comitetului Național Român” cu „Asociația de Ajutor de Război”, dar tentativa sa nu a reușit. Din acest motiv, a fost înființată la 5 iulie 1918, la Congrsul Național al Românilor, desfășurat la Youngstown, „Liga Națională Română din America”, Vasile Stoica fiind ales președinte. „Liga”, organizație culturală și politică, a polarizat energiile românilor-americani, militând pe lângă guvernul american pentru o→

Cărțile care ne-au unit întotdeauna

Zestrea culturii scrise a poporului român este impresionantă, atât sub aspect valoric cât și cantitativ. Un loc important în acest tezaur îl ocupă cartea, acest nobil mesager al gândirii umane, despre care Mihail Sadoveanu spunea că, „îndeplinește nu numai minunea de a ne pune în contact cu semenii noștri depărtați în timp și spațiu, ci îndeplinește fapta de mirare de a ne face să trăim în afară de minciună, nedreptate și prejudecăți. În aceste urne sacre, în care poezii și cugetătorii și-au închis inimile, găsim acea putere fără moarte care mișcă umanitatea în progresul ei necondiționat..” Cele mai vechi cărți apărute în spațiul românesc datează din secolul al XV-lea și au un profund caracter religios. Și când spun acest lucru, mă refer în mod deosebit la „Evangheliarul” slavon al lui Nicodim (1405) la „Evangheliarul ” slavo-grecesc din 1429 al lui Gavril Uric, apoi cărțile tipărite de Macarie (Octoiul, Molitvenic, Apostolul) sau de către Coresi (Liturghier, Psaltire), cele tipărite de mitropolitul Varlaam (Cazania- 1643, Cartea românească de învățătură, Noul Testament de la Alba Iulia- 1648), Dosoftei (Psaltirea în versuri) și nu în ultimul rând „Biblia de la București ”, 1688, numită și „Biblia lui Șerban Cantacuzino”). Chiar dacă au fost scrise în limba greacă, slavonă, latină și apoi în limba română, ele sunt purtătoare de nobile idealuri . Pe linia originii neamului românesc se înscriu și cronicile lui Grigore Ureche, Miron

Costin și Ion Neculce, cu nemuritoarele lor „Letopisește... în care este menționat faptul că, „toți românii de Rîm se trag ”. Tendința principală, mărturisită încă din secolul al XVI-lea, de autorii, editorii și tipografil cărților, era să scrie cărți pe înțelesul tuturor românilor : „scrisu-v-am această psăltiri... pre limbă românească, să vă fie de învățătură și grămăticilor...” (Coresi, 1570).O altă tendință era glorificarea originii latine a limbii și poporului român prin care se evidenția o consecință firească : unitatea de limbă, ceea ce însemna că limba română a cărților tipărite trebuie să fie una și aceeași pentru toți românii. La sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, cartea marchează o evoluție importantă, aflându-se sub influența unor evenimente istorice din lupta poporului nostru pentru emancipare națională și socială. În Transilvania, corifeii Școlii Ardelene realizează prin intermediul slovei tipărite o politică culturală ale cărei țeluri nobile priveau recunoașterea deplină a egalității social-politice și culturale a populației românești, majoritare din Transilvania : Samuil Micu scrie în 1806 „Istoria, lucrurile și întâmplările românilor pe scurt ”, Gheorghe Șincai, „Hronicul românilor și a mai multor neamuri ”, 1808, iar Petru Maior, „Istoria pentru începutul românilor în Dachia”, 1812 . Cel care inaugurează o epocă nouă în istoria cărții și a tiparului românesc este scriitorul și editorul Ion Heliade Rădulescu care, în 1830 cumpără „Tipografia de la Cișmeaua lui Mavrogheni ”, editând pînă în 1848, circa 195 de lucrări. Ele au jucat un rol important în pregătirea spiritului

revoluționar, în sensibilizarea societății la ideile noi, favorabile progresului social. În tipografia lui au apărut scrierile reprezentanților de frunte din acea epocă. Drumul cărții și al spiritului de unitate națională a fost continuat de reprezentanții curentului pașoptist, care cuprindea operele celor mai cunoscuți autori : Vasile Alecsandri, Mihai Eminescu, Ioan Slavici, Ion Creangă, Nicolae Bălcescu, Andrei Mureșanu ș.a. Peisajul editorial al cărții se lărgeste și mai mult în perioada premergătoare Marii Uniri , când scriitorii , Octavian Goga, Lucian Blaga, George Coșbuc, Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Camil Petrescu și alții tratează în operele lor necesitatea împlinirii marelui vis al poporului nostru. Chiar dacă în Transilvania, condițiile social-politice au diferențiat parțial evoluția activității editoriale, tipărirea cărții în limba română a continuat în centre cunoscute epocii anterioare, Viena, Buda, Blaj, Sibiu, dar mai ales în acest din urmă centru de început și tradiție culturală, unde și-a desfășurat activitatea Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român ”, înființată în 1861. Circulația nentreruptă a cărții românești pe tot cuprinsul patriei, încă de la începuturile ei și pe tot parcursul veacurilor, a ținut trează flacăra conștiinței naționale. Granițele vremelnice și arbitrarie nu au putut stăvili răspândirea ideilor progresiste. Unitatea spirituală a poporului nostru, s-a păstrat și datorită cărții, iar mesajul său a devenit realitate prin actul de voință al poporului săvârșit la 1 Decembrie 1918.

MIRCEA DAROȘI

→ „Românie unită”. La îndemnul „Ligii”, au fost adresate numeroase scrisori și petiții președintelui Wilson, solicitându-se respectarea drepturilor românilor din provinciile imperiului austro-ungar, de acum intrat în declin. Ca rezultat al eforturilor de sprijin pentru România, la 6 noiembrie 1918, s-a anunțat prin „Associated Press”, că S.U.A., „prin influența sa, va da României tot sprijinul ca această țară, în conferința păcii generale, să-și câștige juste sale drepturi politice și teritoriale”. Rolul românilor-americieni, al „Ligii

Naționale” și al lui Vasile Stoica a fost recunoscut oficial în termeni elogioși, după aceea, chiar și la Conferința de Pace de la Paris.

Ultimul capitol al lucrării este intitulat „**Adresa românilor-americieni către Conferința de Pace de la Paris, 1919**” și este rezervat reproducerii unei scrisori istorice denumită „Moțiunea românilor-americieni adresată Conferinței de Pace de la Versailles, din anul 1919”. Documentul relevă fără echivoc că semnatarii cereau la ceasul marii decizii Conferinței de la Paris din februarie 1919 recunoașterea politico-

diplomatică internațională și consfințirea în tratatele de pace a integrității statului unitar național. Moțiunea a produs o profundă impresie și chiar a fost menționată în acte la cel mai înalt nivel.

În fine, cred că merită apreciat că studiul Pr. Dr. Remus Grama, un remarcabil omagiu adus solidarității românilor -americieni cu frații lor din provinciile fostei Austro-Ungarii și spiritului lor de jertfă, gata să-și dea viața pentru înfăptuirea României Mari, acoperă un câmp al cercetării mai puțin explorat, fiind totodată un autentic îndemn la neuitare.

MIHAI EMINESCU ȘI BASARABIA (VII)

România își cucerește Independența

Cum se poate ca Rusia, care pretinde că vrea să „mântuie popoarele creștine de sub jugul turcesc” și anexează „o parte a unui pământ stăpânit de creștini”¹. „Ciudată mântuire, într-adevăr”, observă cu amărăciune Mihai Eminescu.

România, decreta poetul național, nu dă niciun petec de pământ de bunăvoie, „cu sila și mai puțin”². Guvernul trebuie să ceară Rusiei respectarea convenției din 4 aprilie 1877, care nu „trebuie să rămână literă moartă”³.

Nu dăm nimănui voie, fie ea și Rusia, „a fi stăpân în casa noastră decât în marginile în care noi îi dăm ospetie”⁴. Dacă românii ar fi siliți să piardă o luptă, „o va pierde, dar nimeni, fie el oricine, să nu aibă dreptul a zice că am suferit cu supunere”⁵ jugul și nedreptatea impuse de cineva mult mai puternic. Oricât de rău ar fi cineva, Mihai Eminescu nu crede că s-ar „găsi cineva în această țară”⁶ care ar cuteza să pună numele său „sub o învoială prin care am fi lipsiți de o parte din vatra strămoșilor noștri”⁷.

În încheiere, Eminescu crede că guvernul rus „a putut să facă o încercare”⁸, pe care el o crede zădărnice. România nu pretinde de la Rusia nimic, nu cerem nimic „de la puternicul nostru aliat”⁹, vrând însă „să păstrăm bune relații cu vecinii”¹⁰. Rusia, credea eronat Eminescu, nu va comite o faptă „care ar fi pentru dânsa veșnic o pată în ochii lumii”¹¹. Ea nu va lua de la România „ce noi nu dorim să dăm”¹².

„De la Rusia nu primim nimic”

Pe 28 ianuarie 1878, Mihai Eminescu expune punctul său de vedere cu privire la ce poziție ar

trebui să aibă România față de intenția Rusiei de a-i smulge sudul Basarabiei. Poetul național, articulându-și poziția în această chestiune importantă, nu are nicio îndoială că ea va fi urmată de partidul conservator („linia de purtare a conservatorilor va fi următoarea”¹³).

România, credea cu toată convingerea Eminescu, nu are de făcut, nu acceptă niciun schimb de teritorii cu Rusia. Nu-i dăm nimic ei, Rusiei „în particular”¹⁴; nu pretendem de la ea nimic „în special”¹⁵, decât ca împăratul rus „să-și consfințească”¹⁶ cuvântul; numai toate puterile „Tratatului de la Paris”¹⁷, care va sta la baza „deliberărilor Congresului”¹⁸, „ne pot da ceva – lua nu ne pot, nici ei, nimic”¹⁹; poetul observă apoi cum că rușii apelează la o mistificare după care împăratul Rusiei nu dorește să-și calce cuvântul dat României „în marginile voinței sale individuale”²⁰, numai că voința împăratului rus se pleacă în fața voinței „poporului rusesc”²¹ care vrea numaidecât să ia de la România sudul Basarabiei. O asemenea manieră de a judeca lucrurile, crede Mihai Eminescu, anulează, calcă în picioare „orice tratat încheiat între două state”²². În realitate, sublinia poetul național, persoana împăratului constituie „o garanție mai mult pentru respectarea unui tratat”²³, dar nu este singura lui garanție.

Convenția dintre România și Rusia a fost încheiată între guverne, adică „între oameni cu plenipotențe din partea poporului lor”²⁴. Prin urmare, voința celor două popoare a fost „angajată prin convenție”²⁵. Deci, trăgea concluzia poetul național, nu cred că este posibil ca o „voință angajată”²⁶ să vrea ceva contra „angajamentelor ce le-a luat în mod formal”²⁷.

Dacă ar fi altfel, se întreabă deloc retoric Eminescu, ce diferență ar fi

atunci „între popor, ca personalitate juridică, și niște bande neorganizate”²⁸? Dacă România a făcut greșea de a încheia o convenție cu Rusia, credea poetul național, am făcut-o nu pentru a servi politica rusească, ci i-am cerut „să ne garanteze ceea ce puterile ne-au garantat prin Tratatul de la Paris”²⁹, adică integritatea și „neatârarea teritoriului nostru actual (subl. M. E.)”³⁰.

Poate alte țări au obiceiul „să-și precupețească pământul patriei”³¹, cât și „cetățenii statului”³², românii nu au aceste obiceiuri și nu „vrem a le cunoaște”³³. România nu acceptă de la Rusia niciun schimb de teritoriu, orice ne-ar propune Rusia în schimbul Basarabiei „nu primim”³⁴. România vede în Rusia doar „mandatara Europei”³⁵ și care a purtat război cu Turcia nu „pentru a schimba soarta noastră”³⁶, ci ca să schimbe soarta „bulgarilor, sîrbilor, muntenegrenilor”³⁷. Nu pentru a schimba soarta României a dus război Rusia cu turcii; dacă românii au purtat război alături de Rusia, nota poetul național, poate au comis „o imprudență ce se iartă unui popor tânăr și arzător”³⁸. Alianța cu Rusia a urmărit asigurarea succesului „armelor noastre”³⁹. În rest, noi, românii, nu avem nimic de împărțit cu Rusia, „nici în clin, nici în mîneacă”⁴⁰.

GICU MANOLE

¹ Ibidem.

² Ibidem.

³ Ibidem.

⁴ Ibidem.

⁵ Ibidem.

⁶ Ibidem.

⁷ Ibidem.

⁸ Ibidem.

⁹ Ibidem.

¹⁰ Ibidem.

¹¹ Ibidem, p. 76.

¹² Ibidem.

¹³ Ibidem.

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ Ibidem.

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ Ibidem.

²⁰ Ibidem.

²¹ Ibidem.

²² Ibidem.

²³ Ibidem.

²⁴ Ibidem.

²⁵ Ibidem.

²⁶ Ibidem.

²⁷ Ibidem.

²⁸ Ibidem.

²⁹ Ibidem.

³⁰ Ibidem.

³¹ Ibidem.

³² Ibidem.

³³ Ibidem.

³⁴ Ibidem.

³⁵ Ibidem.

³⁶ Ibidem.

³⁷ Ibidem.

³⁸ Ibidem.

³⁹ Ibidem.

⁴⁰ Ibidem.

Asterisc

O mărturisire de credință despre familie, istorie și neam

(Corneliu Florea, *Fierăria lui Staricu*,
Ed. Aletheia, Bistrița, 2018)

Pe scriitorul Corneliu Florea l-a urmărit demult gândul elaborării unei cărți despre obârșia sa în strânsă relație cu evenimentele care au brăzdat secolul al 20-lea. Ideea l-a obsedat cu atât mai mult cu cât ecoul întâmplărilor au fost *"scrise în inima sa"*, cum ar zice Neculce. La Mihail Sadoveanu în finalul romanului *Neamul Șoimăreștilor* descoperim aceeași implicare personală în istorie: *"Bunicii mei sunt strănepoți acelor oameni. Și această istorisire de acum trei sute de ani, din vremea când strămoșii erau încă dârji, am scris-o în liniștea unei prisăci, având în inima mea răsunetul durerii lor"* ([wikipedia.org/Neamul Soimăreștilor](http://wikipedia.org/Neamul_Soimarestilor)). Dintr-o atitudine similară de congenialitate cu strămoșii s-a născut fresca istorică și autobiografică *Fierăria lui Staricu*. Este o poveste cu tâlc, care aduce în fața cititorului valorile morale tradiționale din ce în ce mai uitate și contestate în spațiul occidental, o poveste cu un substrat polemic. Nuanța polemică este mai vizibilă în dezbaterile unor aspecte din istoria Întregirii Neamului, a celor două conflagrații mondiale și a epocii staliniste. Scriitorul nu se sfiește să etaleze opiniile proprii despre subiecte controversate, urmărind adevărul și autenticitatea. Odissea familiei Pădeanu din satul Bârza de pe "Jii", județul Dolj este reprezentativă pentru întreaga nație, care a fost supusă unor presiuni istorice abominabile. Ceea ce ne interesează este rezistența acestei familii în fața încercărilor vieții datorită solidarității, iubirii, întraajutorării și credinței sau, mai succint spus, datorită omeniei țărănești. Războaiele le mutilează chipul, dar nu și sufletul.

Valorile după care rudele din ramura paternă a autorului și-au rânduit viața, încercând să le transmită urmașilor i se par scriitorului atât de importante încât a considerat o datorie a sa să le fixeze într-o poveste. Corneliu Florea nu este nici primul nici ultimul care se entuziasmează în fața umanismului

țărănesc. De la Coșbuc până la Arghezi, trecând prin opera lui Goga, de la Rebreanu la Marin Preda descoperim un viguros sentiment de identificare cu blazonul rural. Corneliu Florea încearcă să recupereze valorile umanismului țărănesc de inspirație creștină ca să demonstreze pe de-o parte nedreptatea unei istorii care i-a supus pe români la o imensă suferință și, pe de altă parte, să propună aceste valori ca modele de urmat într-o lume aflată vizibil în decadentă.

Familia bunicului patern Stan Pădeanu funcționa ca un univers coerent, guvernat de legi proprii, eficiente în confruntarea cu lumea. Originari din comuna Padea, frații Ilie și Ștefan, orfani crescuți din mila rudelor, se strămută în Bârza, aciuându-se la Stana, o bătrână sârmană, care îi îmbie pe noii sosiți să se așeze în gospodăria ei și să muncească împreună, argumentând că *"oameni buni suntem și vorbele noastre la fel ca noi is"*. (op. cit., p. 26). Trebuie să remarc de la început intenția stilistică a autorului de a recrea ambianța locului prin inserarea cuvintelor din graiul oltenesc și chiar particularități lingvistice ale familiei. Autorul este mândru de genealogia Pădenilor pentru că sunt urmași ai pandurilor lui Tudor Vladimirescu, ce făcură *Adunarea Norodului*, luptând împotriva jugului otoman și asupririi fanariote. Tragedia slugerului Tudor îi făcură pe pădeni *"aspri"* și *"drepti"*, purtând în sânge *"dreptatea pământului de la moșii lor"* (p. 22).

Evenimente năprasnice brăzdează viețile clanului Pădeanu, dar ei rezistă ca arborii de esență tare în vuietul furtunilor existențiale datorită stabilității firii lor, a trăinicieii pe care o pun în tot ce construiesc, de la viața

de familie, educația copiilor, relațiile cu semenii, ridicarea caselor lor. Ei se îndrăgostesc o dată pentru totdeauna, se leagă de o *"fomeie"* pe care o cheamă Marta-Maria, cea furată de la horă din Padea sau Siea-Anastasia, adusă de pe front din Basarabia, unde îl îngrijise pe Ilie ca infirmieră. Pe cât de iute se învolutează Pădenii când sunt nedreptățiți pe atât de blânzi sunt față de *"fomeile"* pe care le-au luat din dragoste curată. Nimic mai străin de acești oameni decât capriciile sau fițele. Cum s-ar spune, sunt oameni de încredere cu care nu ți-e frică să te însoțești. La toate aceste trăsături importante ale ființei lor se adaugă și, nu în ultimul rând, hărnicia, munca neconținută din zori până în noapte fără să se plângă. Ei caută armonia cu apropiatii din familie sau cu cei la care lucrează. Nu o dată se subliniază în carte principiul conlucrării împreună, ca fiind o garanție a tuturor înfăptuirilor. Omul singur puțin lucru este, dar *"toți împreună lucrară de schimbă casa și ograda ..."* (p.27). După ce Stan și Ilie se întorc din tranșeele primului război mondial cu chipul mutilat, în cazul lui Stan sau cu răni și suferință, în cazul lui Ilie ei reflectează asupra minunii învingerii atâtor obstacole și a supraviețuirii: *"Rănila ni se vindecară, prin muncă ne îndrăvenirăm și rămânând laolaltă, uniți le răzbirăm pe toate. Ne dădu atâta minte Cel de Sus ș-om răzbi și d-aci-nainte"*. (p. p.107). *Uniți, împreună, laolaltă* sunt cuvinte cheie pentru înțelegerea filosofiei de viață a acestor oameni. La bine și la rău conceptul de *împreună* *"era ca un crez în casa lor: trăiau împreună, gândeau și socoteau împreună, hotărâau împreună, munceau împreună, le împărțeau pe toate împreună, credeau că așa e bine și folositor în viața lor."* (p. 125). Insistăm asupra acestor termeni deoarece ei oferă antidotul la nihilismul, narcisismul, egotismul și alte -isme, cauzând destrămarea morală a multor societăți contemporane. Acești oameni simpli sunt înfipti cu picioarele în treburile lor zilnice, la care revin iarăși și iarăși, indiferent de tragediile care-i marchează. Sunt călăuziți de credința în Dumnezeu și în soarta inerentă. Stan îi spune unui superior în armată că *"pe fiecare dintre noi, ne trage sau ne împinge ursita pe câte-o →"*

SILVIA URDEA

cărare a vieții, mai bună, mai rea...". (p. 39). De unde și percepția că tot ce li se întâmplă este în ordinea firii..

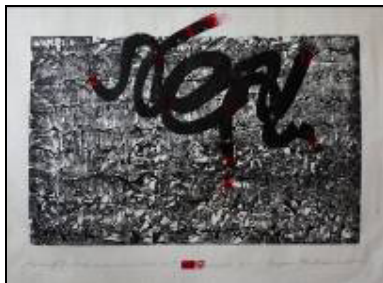
Recruții din comuna Bârza iau pregătirea pentru războiul de întregire a neamului foarte în serios, trăind solemn un moment ca acela al sosirii unui grup de ardeleni ca să se înroleze în armata regală. Locotenentul Ion Someșan îi recomandă cu căldură pe noii veniți, iar unul dintre ei "*zase rar și apăsător Tatăl Nostru și toată suflarea platoului parcă s-a ridicat la ceruri ca un jurământ de credință*". (p. 48). Sunt multe pasaje în cartea lui Cornel Florea închinată plugarilor care s-au sacrificat fără ezitare în războiul de întregire, Regelui Ferdinand și Reginei Maria, conducători luminați în momentul de răscruce în care s-a aflat atunci România, tuturor celor care prin efortul lor au pus o cărămidă la fundamentul țării, generali, oameni politici, vizionari. Cartea se vrea un elogiu al tuturor anonimilor care au făcut Unirea cea Mare, fiind implicit o critică la adresa guvernanților actuali de la București, năucii de lupte sterile pentru putere, incapabili să se ridice la înălțimea simbolisticii Centenarului.

Cornel Florea punctează adevăruri peste care se trece uneori în grabă. Regele Ferdinand și Regina Maria sunt apreciați pentru dedicația lor față de cauza românească, "*pentru comportamentul modest și profund devotat poporului în dolii, bătut de boli și mari nevoi*" (p. 72). În schimb aliații ruși în primul război "*ne-au lăsat singuri în toate luptele*", iar după instalarea lui Lenin la Petrograd cu ajutorul banilor nemțești, observă C. Florea, soldații ruși contaminați de morbul bolșevic "*deveniseră doar niște paraziți precum păduchii tifosului exantematic*" (p. 74). Ascuțișul satirei se îndreaptă și spre regele Carol al II-lea, "prințisorul", comandant al unui regiment pe front în Moldova și care se găsi să dezerteze de la datorie, fugind la Odessa cu Zizi Lambrino ca să-și astâmpere năbădăile. A dezertat când îi era sărmanei țări mai greu, cu Bucureștiul ocupat de nemți, austrieci, turci. Țăranii din Bârza îl judecă aspru, considerându-l pe Carol un candidat la execuție, ceea ce nu se va întâmpla.

Evocând episodul înfrângerii lui Bela Kuhn, autorul insistă asupra nobleței armatei române, care nu a manifestat nici o clipă intenții anexion-

niste, ci a salvat Ungaria de molima bolșevică. Doi olteni, sergentul Iordan și caporalul Bivolaru au înfipt o opincă pe Parlamentul de la Budapesta ca răzbunare "*pentru toată batjocura ungurească*" și ca "*avertisment pentru viitor*". (p. 85). Dacă despre opincă știe toată lumea, în schimb despre incursiunea lui Nandor Urmanczy în Transilvania, la Beliș știu prea puțini. De aceea autorul ține să ni-l descrie detaliat. Urmanczy a descins cu o armată de mercenari în Transilvania, masacrând barbar pe moșii de la Beliș și din împrejurimi. În toată campania armatei române împotriva sovietizării Ungariei nu s-a pomenit de niciun act bestial, deoarece soldații români au reprezentat trăsăturile noastre de națiune pașnică, dornică să apere ce este al nostru, dar nu să pună mâna pe teritorii străine.

Țara încă plină de durere și-a mobilizat energiile pentru a sărbători miraculosul act al Măritei Uniri, cum i s-a spus în epocă. Autorul inserează informații care, în general, ne scapă, dar care sunt foarte revelatorii. În mai puțin de doi ani s-a ridicat la Alba-Iulia Catedrala Reîntregirii pe platoul roman, în apropierea vestigiilor castrului în care a stat Legiunea a 13-a, Gemina. La 15 octombrie 1922 dimineața la ora 9:00 a sosit la Alba-Iulia cu trenul familia regală. S-au sfințit coroanele, a regelui Ferdinand făcută din oțelul unui tun de la 1877, iar a reginei făcută din aurul Munților Apuseni. Suveranii au semnat actul unirii într-un palat devenit muzeul reîntregirii. Apoi au urmat dejunurile: unul de 300 de persoane pentru oaspeții străini, unul de 700 de persoane pentru reprezentanții națiunii și unul de 20.000 de persoane pentru oamenii de rând, înfăptuitorii Măritei Uniri. Momentele înălțătoare evocate cu atâta bucurie și cu entuziasm de Corneliu Florea ne

Suzana Fântânariu, Manuscris pentru Ovidius

implică emoțional în cel mai însemnat moment din istoria noastră. Constituția promulgată în 1923 statuează chiar de la început adevărul care este piatra din capul unghiului: "*Regatul României este un stat național, unitar și indivizibil*".

România a fost jefuită la sânge de ocupantul german, țigeliul, sarea, lemnul, produsele agricole luând calea Vaterlandului. Țăranii din Bârza, cărora nu le scăpa nici un eveniment din istoria pământului strămoșesc, participă și ei la euforia generală. Tricolorul a fost ridicat la primărie, iar vătășelul Petru, corespondentul lui breaking news de astăzi, s-a pornit cu toba "*să aștepte tot leatul că România deveni dodoleață, adică rotundă*". (p. 111). Autorul reflectează cu amărăciune la sensul celor petrecute cu națiunea română în prima conflagrație mondială, subliniind absurditatea demersurilor beligerante împotriva României: "*Aceste armate străine s-au repezit asupra românilor, să le împiedice unirea cea firească ca națiune pe vechia lor vatră istorică, ce de drept le aparținea fiind poporul primordial. L-au copleșit numeric cele șase națiuni ce își aveau țările lor, de la care românii nu au avut nici o pretenție teritorială, doar au cerut și au luptat pentru ceea ce a fost și era românesc*." (p. 93).

Prefacerea României după reforma agrară întreprinsă de regele Ferdinand, pe care bârzanii îl vedeau ca pe "*un dar dumnezeiesc*" nu întârzie să se producă. Boierii, care au cedat din pământul lor, s-au dovedit adevărați patrioți, înțelegând necesitățile sociale. Intelectualii, preoțimea satelor toți laolaltă și-au adus contribuția la "*schimbarea la față*" a țării. Deși trecuseră atâtea dureri peste ei, țăranii din Bârza nu-și pierd nădejdea de mai bine și continuă perseverent să măiestrească la treburile zilnice și să dezbată evenimentele politice după mîntea lor "*simplică, dar cinstită și de nenumărate ori erau mai corecți și drepti decât cei mari, puternici și avuți*". (p. 134). Dragostea lor de viață și optimismul nu pot fi înfrânte de nici o opreliște. Plăcerea taifasului pe prispă, care la Bârza se cheamă a avea o taină, cu conversația care sencheagă din nimic, dar înflorește cu panseuri istețe și spirit zeflemitor de cea mai veritabilă marcă este o→

trăsătură dominantă a vieții lor. Din această plăcere se încheagă filosofia lor existențială înfiptă în practica zilnică, în acea antecă legătură cu pământul. De aceea Tudor Vladimirescu îndemna *"țineți cu poporul ca să nu rătăciți"*.

Țăranii din Bârza întâmpină noul cu *"uimiri neliniștitoare și uluiri tulburătoare"*. Candida lor nedumerire este bine surprinsă pe totcuprinsul cărții. Recruții din Bârza care trebuiau să ajungă la Craiova la Comandamentul militar nu fuseseră cu *"trinul"* niciodată și se minunează cum de există toaletă în tren. Scena cu recrutul care se închide involuntar la toaletă și cu opintirea confrăților ca să-l scoată, manevrând ușa mai s-o scoată din țâțâni, conține un umor savuros. Și prima trăsătură fără cai, citește automobil, îi miră atât de mult încât atunci când boierul le spune că dihania are caii în față, aluzie la motor, țăranii se îmbulzesc să vadă caii cei atât de mici de puteau să încapă sub capotă. Ei nu rămân nepăsători la viteza pe care secolul 20 începuse s-o etaleze, dar se întrebau naiv *"de ce atâta grabă, încotro o luară la picior așa de iute, ce și cine-i mână cu bici nevăzută din spate, până unde vor ajunge"*. (p. 123). Sunt întrebări de înțelepți.

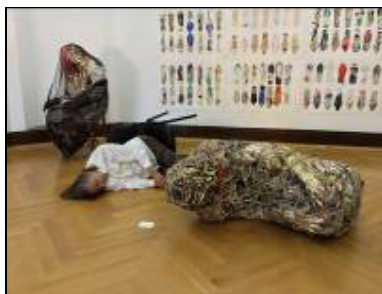
Binele nu ține mult la români. Cu moartea regelui Ferdinand și a lui Ion I.C. Brătianu se încheie *"epoca astrală"* a Regatului Român. După instalarea pe tron cu iuțeală de scamator a lui Carol al II-lea începe nebunia politică a ciocnirii ideologiilor de extremă dreaptă și stângă, care au condus la a doua și atât de nimicitoare conflagrație mondială. Autorul nu are simpatie pentru nici una dintre extreme. Bolșevismul îl detestă din toată ființa. Notează cu tristețe că monarhia constituțională era sugrumată la repezeală de dezertorul Carol al II-lea, care, între timp, făcuse pasiune pentru Lupeasca, zisă și *duđuia*, o evreică ce se amesteca influențându-l pe rege în deciziile lui. Crimele odioase comise de Carol împotriva legionarilor îl expuse lumii întregi ca fiind nelegiuit, instabil, slab de caracter. Se punea de un nou război apocaliptic.

Valuri de neliniște se răspândiră printre țăranii din Bârza. Cu toate acestea ei își urmau neclintii rostul cotidian. Așa ajunsese Nistor, zis și

Staricu, unul din cei șase copii ai lui Stan Pădeanu și ai Martei-Maria, ucenic și apoi calfă la un meșter din Craiova ca să învețe meșesugul de fierar. În septembrie 1939 lumea a fost târâtă într-un nou război. Înfrângerea Franței și a Marii Britanii în vara lui 1940 a lăsat complet descoperită România în fața Germaniei, fără nici un fel de aliați, ceea ce a împins-o să accepte alianța cu Germania în mai 1940. De acum începe dezastrul pentru țara noastră. Ce reușiserăm să cucerim la 1918 ne este răpit din nou, soarta nefiindu-ne favorabilă de această dată. Mai marii lumii hotărâseră peste capul popoarelor mici. Eram ca și tranșați în abatorul războiului.

Din nou ne captează atenția detaliile selectate de autor pentru a zugrăvi fresca apocalipsei. La 26 iunie 1940 noaptea Molotov îl chemă pe ambasadorul român la Moscova, Davidescu ca să-i dea un ultimatum privind cedarea Basarabiei și Nordului Bucovinei. Hitler nu mișcă un deget pentru că ne vânduse demult. Prin Dictatul de la Viena din august 1940 Hitler cadorește Ungaria cu Nord-Vestul Transilvaniei. Carol al II-lea abdică și pleacă, jefuindu-ne și el, cu un tren încărcat. Din nou C. Florea ne oferă un amănunt semnificativ. Pe peronul gării, în văzul tuturor regele Mihai îl imploră pe tatăl său *"Nu mă lăsa aici, ia-mă cu tine"* (p. 192). Acest detaliu anunță critica acerbă la adresa regelui Mihai, întreprinsă de autor ori de câte ori are prilejul. Pe cât e de fervent admirator al regelui Ferdinand, pe atât de sever îl judecă pe regele Mihai și îl desființează pe regele Carol al II-lea.

Aprecierea reală a autorului se îndreaptă spre Mareșalul Ion Antonescu, care a făcut ordine militară în țară, a ordonat mobilizarea națională pentru eliberarea pământurilor românești tranzacționate

Suzana Fântânariu, Somn utopic II

de diabolicul caporal, l-am numit pe Hitler. Antonescu era văzut ca eliberatorul românilor după toată pacostea ce-o adusesese asupra țării aventurierul dezertor, Carol. Mobilizarea i-a prins și pe Pădeni. Staricu a fost trimis ca fierar la un batalion, iar Florea în trupele de geniu prin stepa Calmucă spre Don, în cadrul Armatei a 3-a române. Antonescu a ordonat trecerea Prutului și până la sfârșitul lui octombrie Bucovina și Basarabia erau eliberate. Mareșalul a greșit însă continuând campania și dincolo de Nistru. Ce eroare de judecată să nu vadă că un caporal ticălos ca Hitler nu merita în nici un caz loialitatea absolută, pe care Mareșalul o datora doar armatei lui și țării. *"Ce greșală majoră față de un caporal ticălos care, după ce a fost factorul principal al dezmembrării României, în această campanie, zisă anti-bolșevică, nu a vrut să echipeze modern armata română, nici contra preț în aur negru"*, cade greu judecata lui Corneliu Florea (p. 198). A nu se uita însă că Ion Antonescu a făcut tot ce i-a stat în putință pentru armata sa, fiind *"singurul conducător de stat și de armată ce s-a aflat mai mult pe front, alături de soldații și ofițerii lui, decât în țară în această campanie ..."* (p. 199). Mareșalul a fost singurul care a ținut piept urgiei în acele momente de cumpănă pentru țară. România se afla în fața uriașei invazii a armatei roșii, urmată de coloana a cincea a evreilor comuniști și de torționarii NKVD-eului.

Prin contrast, arată C. Florea, Curtea Regală a manifestat nepăsare față de durerile românilor. Elena, mama regelui Mihai, se amuza cu amantul ei grec, Jacques Vergotti, iar fiul ei cu Dolly Chrissoleghos, fiica unui comunist grec, ea însăși tovarășă de încredere a lui Emil Bodnăraș. Contextul acesta explică toate concesiile regelui Mihai față de puterea sovietică. Comportarea regelui față de Ion Antonescu a fost infamă. Constituțional, regele avea dreptul să-l demită din funcție, dar nu să-l aresteze. Regele Mihai a fost singurul monarh care și-a arestat comandantul armatei regale și l-a dat pe mâna lui Stalin. Surprins de un asemenea gest de supunere, se spune că Stalin ar fi exclamat: *"Cu asemenea rege aliat facem comunism în România mai înainte de-a termina*

acest război victorios”. (p. 216). N-a fost singura decizie catastrofală a regelui. C. Florea, un judecător aspru al ultimilor doi monarhi din dinastia de Hohenzollern, subliniază vinovăția lui Mihai față de cei 150.000 de soldați români, dezarmați la ordinul lui după semnarea armistițiului, lăsați la voia batjocurii armatei sovietice. Acești bieți români au fost luați prizonieri și trimiși în Gulagul siberian. Țăranii din Bârza se întrebau sarcastic cum de a fost posibil ca o armată aliată, cea sovietică, să facă prizonieri pe soldații unei alte armate aliata. Logică inexpugnabilă! Biata țară lăsată fără apărare se afla în calea tuturor răutăților.

Titlul capitolelor spun totul despre starea disperată a oamenilor și a țării: *Americanii cu bombe, rușii cu tancuri, Americanii nu mai vin, rușii nu mai pleacă, Cartela noastră cea de toate zilele, Viitorul comunist vine cu duba neagră*.

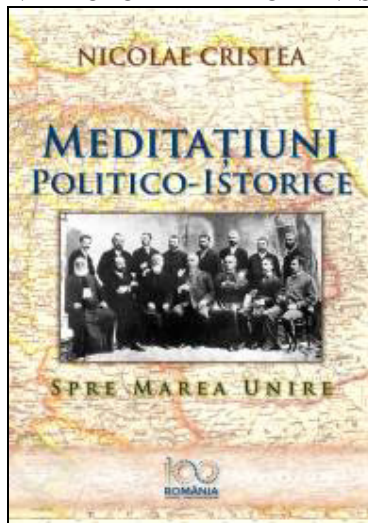
Ocupanții au trecut cu șenilele peste sufletele oamenilor care se simțeau puștiți, jefuiți, dominați de o adâncă lehamite.

Cartea excelează prin judecăți curajoase asupra istoriei românești, smulgând orice vâl de ipocrizie, de convenționalism comod, practicat atâta vreme în istoriografia noastră prea obedientă față de un stăpân sau altul, care ne-a dictat scrierea unei istorii conjuncturale, mincinoase. *Fierăria lui Staricu* este o carte document, o cronică de familie și o profesie de credință, scrisă dintr-un sentiment de datorie și recunoștință față de înaintașii care au făcut istorie. Reverența față de adevăr este principiul călăuzitor al cărții, dublat de o subliniată atitudine polemică față de măsluitoarea istoriei noastre și față de cleptocrația care a confiscat puterea în România de astăzi.

Ce contrast izbitor, pare a spune autorul, între generația Marii Uniri și politicienii de doi bani de astăzi! Călător pe diferite meridiane, cunoscător și al altor civilizații, Corneliu Florea îi contemplează pe oltenii săi dintr-o perspectivă amplă, care conferă temei judecăților sale de valoare, justificând solidaritatea sa cu acel spiritus locci, cu un mod de viață bogat prin căldura inimii și sinceritatea gândului, într-un cuvânt prin omenie: *”Omenia, mi-am adus aminte de omenia țărănească, cel mai mare dar dumnezeiesc al lor”*.

MEMORANDISTUL NICOLAE CRISTEA

ÎN TRE OAMENII- ICOANĂ AI
NEAMULUI ROMÂNESC

Memoria timpului cerne printr-o sită deasă lucrarea înaintașilor, dintre care răzbat la limanul nemuririi numai o mică parte, cât vârful unui aisberg plutind în ocean. Despre militanții români transilvăneni din perioada Imperiului Austro-Ungar se cuvine să glosăm în anul Centenarului Marii Uniri mai mult decât oricând, pentru că activitatea lor plină de sacrificii s-a constituit în istorie ca o treaptă importantă spre împlinirea visului României întregite.

Restituirea operei rămase de la preotul și publicistul memorandist Nicolae Cristea (n.1834 Ocna Sibiului- d. 1902 Sibiu), redactor-șef între 1865 și 1883 la “Telegraful Român”⁴¹ din Sibiu, și ctitor apoi al ziarului “Tribuna”, din aceeași localitate a Transilvaniei, se întregeste cu fiecare volum pe care îl așezăm în lumina tiparului, ca o datorie pe care ne-am asumat-o față de un mare înaintaș, amenințat altfel să cadă pe nedrept în uitare. Experiența dobândită ca asesor consistorial sub patru mitropoliți ai Ardealului, începând cu inegalabilul Andrei Șaguna, care l-a desemnat în testamentul său în funcția încredințată “până-i va plăcea”⁴², apoi sub Procopie Ivanovici, Miron Romanul și sub Ioan Meșianu, va face din

ocnerul isteț și harnic un om chibzuit, demn și prestant, acționând cu mult tact, ceea ce îl va determina chiar și pe fostul ministru de finanțe maghiar Lucaci, vorbind cu un alt român, să afirme că Nicolae Cristea “este omul cel mai cu minte și de omenie din toată nația dumneavoastră”.⁴³ Aprecieri elogioase aveau să vină în contemporaneitate din partea mai tinerilor jurnaliști M.Eminescu și I. Slavici, iar între istoricii prestigioși de mai târziu, specializați în trecutul Transilvaniei, Vasile Netea n-a ezitat să-l socotească pe Nicolae Cristea, printr-o superlativizare la fel de onorantă, drept “cea mai înaltă figură de gazetar ardelean din secolul al XIX-lea, adevărată pildă de onestitate, de abnegație și eroism profesional.”⁴⁴

Volumul *Meditațiuni Politico-Istorice. Spre Marea Unire* (Editura D*A*S, Sibiu, 2018) apare acum după o culegere de studii consacrate de noi în 1996 acestui om-icoană al neamului românesc, *Memorandistul Nicolae Cristea și epoca lui*, prefăcută de Prof. Univ. Dr. Mircea Păcurariu. Cartea s-a bucurat și de o a doua ediție, îmbogățită, în 2011. Concomitent, în 1996 a apărut prima ediție, urmată în 1998 de o a doua, ediție critică, la volumul *File de memorialistică. Jurnal*, cu un Cuvânt înainte semnat de Mitropolitul Ardealului Antonie Plămădeală. În noul volum au fost selectate de data aceasta două eseuri politice, apărute antum la Sibiu, respectiv *La Țintă. Meditațiune politică* de Nicolae Cristea, în 1895 și *Din trecut pentru viitor. Repririri politice recente*, în 1899, dar cu autor nementionat, pe copertă aparând doar titlul *Articole politice*. Textul a fost retipărit după ziarul “Tribuna” nr. 251 și următoarele din 1898, având anexate trei materiale doveditoare, de un cert interes. Dorim să completăm astfel plaja creației lui Nicolae Cristea cu pagini în care printr-o panoramare a seismelor societății din țările centrale și est europene, se reflectă în subtext crezul și direcția de luptă ale temerarului combatant sibian pentru idealurile nației române. →

ANCA SÎRGHIE

⁴¹ Cel mai longeviv ziar românesc al tuturor timpurilor, “Telegraful Român” apare neîntreput la Sibiu din 3 ianuarie 1853, când a fost ctitorit de Andrei Șaguna, până în prezent.

⁴² A.Șaguna, *Testamentul marelui arhiepiscop Andrei baron de Șaguna*, Sibiu, Diecezana, 1915, p. 9.

⁴³ N.Cristea, *File de memorialistică. Jurnal*, Casa de presă și Editura Tribuna, Sibiu, 1996, p. 245.

⁴⁴ V.Netea, *Discuții asupra ziarelor și ziaristilor ardeleni. În Pentru Transilvania (Pământul și oamenii)*, f.a., p. 213.

Replasat în peisajul caleidoscopic al societății austro-ungare cu principalii ei actanți, cititorul este pus în contact cu evenimentele de la Curtea imperială a Vienei, cu deciziile luate în Parlamentul budapestan, cu luptele ce se duceau pretutindeni pentru putere. Dar tema pivotantă a comentariului rămâne chestiunea românească, cu amintirea proaspătă a detenției suferite pentru activitatea memorandistă a sa și a camarazilor lui transilvăneni de crez politic.

Stăpânind cinci limbi străine, comentatorul are o anumită ubicuitate ca spectru documentar și dovedește o autoritate cu totul specială, asigurată de continua lectură a presei. De aici și plaja largă a faunei politice din care își selectează personalitățile discutate. Se perindă prin paginile celor două meditațiuni monarhi și arhiduci, miniștri și parlamentari, politicieni ce reținuseră interesul presei momentului. Din eșichierul politic european nu lipsesc Napoleon al III-lea, Bismarck, țarul Rusiei Alexandru al III-lea, chiar dacă la un moment dat în imperiului dualist “providențialul” Kossuth Ferencz este văzut ca cel mai potrivit aspirant la tronul Ungariei și ziarele se încarcă până la saturație cu asemenea aprecieri elogioase. În pofida atâtor nume de personalități, care populează scena politică a vremii, profilul cel mai puternic conturat în noua carte este până la urmă chiar al lui Nicolae Cristea. Politicianul transilvănean trăia o teribilă dramă a marginalizării, în ciuda martiriului pe care continua să-l suporte chiar și după ieșirea din temnița de la Vaț. Paginile *Jurnalului* său început în 1895 și *Meditațiunile* scrise pentru viitorime erau o supapă prin care ziaristul își descărca sufletul tot mai întristat și-și nutrea conștiința mereu trează. Aspirațiile Partidului Național Român, prezent prin reprezentanții săi în multe file ale *Meditațiunilor*, mișcările Partidului Liberal și ale celui Conservator din România, cu aderări sau respingeri de linii tactice, trezesc interesul analistului politic de la Sibiu. Comentatorul reînvie o lume apusă pentru cititorul zilelor noastre, dar nu pe cea a strălucirii habsburgice, care a alimentat beletristica bogată în fantezii a temei. Analistul este preocupat în principal de sarabanda aranjamentelor din culise, cu umbrele compromisurilor lăsate de actanții

vieții politice. Înțelegând ce se ascunde în dosul cortinei, Cristea nu ezită să dea în vileag falsul și turpitudinea acelei lumi doar aparent pline de fală, el deosebind aparențele de adevăr.

În mod cert, ținuta dărză, atât profesională cât și umană, îl desemnează pe jurnalistul transilvănean ca pe un model demn de urmat. Modest și discret în tot ce a întreprins, cu aplicație socială și vizionarism politic, Nicolae Cristea a lăsat imaginea omului de condei consecvent crezului său, tot astfel cum Mircea Vulcănescu rămâne pentru noi icoana omului de stat imaculat, iar Arsenie Boca este în conștiința urmașilor simbolul credinței religioase mântuitoare. Și nicidecum nu socotim că ne este mai necesară o asemenea pilduitoare existență de memorandist, implicat în lupta pentru demnitatea poporului său asuprit, ca în acest an centenar al Marii Uniri.

Mai presus de toate, în concluzie, merită înțeles mesajul pe care autorul îl transmite viitorului prin meditațiunile sale. În contextul dramatic în care i-a fost dat să lupte pentru “ținta” națională cea mai înaltă a românilor din Transilvania, pe care el trebuia să o ascundă sub pavăza unei atitudini moderate, în lupta cu teroarea regimului austro-ungar ajuns la apogeul puterii sale, mărturisirea făcută în eseu *La țintă* concentrează crezul său de luptător cu arma condeiului: ”Între astfel de împregiurări, aspirațiunile române nu pot fi imposibile... De optimism putea fi vorba când ne-am fi mărginit la laudele activității române de până aici în cauza națională politică, atunci când am zis că, după activitatea lăudabilă de până aci și chiar și admirabilă, lucrurile au să se dezvolte mai departe de la sine și că românii nu mai au nimic de făcut. Aceasta nu am zis-o și nu o zicem, când constatăm că românii nu au ajuns încă la țintă. Evenimentele, nici atâtea nu ne permit: să stăm la constatarea aceasta. Ele ne împing, și încă cu tot dinadinsul, la acțiune mai departe. *Este timpul suprem. Și așteptarea și amânarea sunt păcate de moarte.* “ (s.n.) Nădejdea nu îi este spulberată nici măcar de lunile petrecute în închisoarea ungurească de la Vaț, de unde el încurajează soția și copiii în 13/25 august 1894, încredințându-i că

necazurile prezente se vor transforma în “plăceri sigure, pentru toți aparținătorii familiei noastre în mic și mare.” (s.n.) Desigur că familia cea mare era în conștiința acestui om de profundă însuflețire patriotică țara întreagă, care trebuia mântuită pe plaiuri transilvane de jug străin. Dar la finele secolului al XIX-lea România nu era încă pregătită pentru o unire administrativă, drept care unii jurnaliști transilvăneni, între care se număra și Ioan Slavici, vedeau posibilă o structurare federală a statului, cu regiuni care să-și conserve identitatea bazată pe specific de limbă și de cultură. Această optică alimenta teoria unității prin diversitate, pivotând pe elemente culturale și era aplicată de comentatori la întreaga Europă.

Studiile publicate în volumul *Meditațiuni politico-istorice. Spre Marea Unire*, pentru prima dată înmănunchiate astfel, sunt nu numai un dialog impresionant al intelectualului sibian cu marile imperative ale vremii lui, ci și o oglindă a evoluției limbii române la finele secolului al XIX-lea, o interesantă bază de cercetare pentru stadiul momentului publicistic respectiv. Pentru că asemenea pagini se cer puse la îndemâna cititorilor de la începutul secolului al XXI-lea, unele retușări discrete s-au impus cu necesitate, întocmai cazului unor construcții resimțite astăzi ca inadecvate. Principiul urmat a fost ca, pe cât este posibil, să conservăm expresivitatea limbii literare române de la finele secolului al XIX-lea, dar fără să șocăm lectorul zilelor noastre. Unde era necesar, am dat explicații la cuvintele ieșite din uz, recurgând la marile dicționare ale vremii. Așa cum ne-am constituit ca o echipă în realizarea unui asemenea dificil proiect editorial, în care istoricul Mihai Sofronie este prefător, iar îngrijirea ediției am împărțit-o cu Marin Diaconu, considerăm că în acest an de sărbătorire a Centenarului Marii Uniri, apariția noii cărți dedicate memorandistului transilvănean Nicolae Cristea are multiple rațiuni de susținere. Gândul nostru de a desăvârși o restituire științifică completă cuprinde și un al patrulea volum, cel consacrat publicisticii autorului sibian, întregire pe care o încredințăm anului ce va veni.

UN ROMÂN ADEVĂRAT DESPRE UN ROMÂN ADEVĂRAT

„Poetul cu eșarfă tricolor” - cu această poreclă ar trebui să se adreseze cei din U.S. R. (Uniunea Scriitorilor din România), ori de câte ori ar dori să vorbească despre scriitorul Răzvan Ducan. Și nu cred că ar greși, pentru că atât poetul, cât și publicistul nu fac dovada numai a unor patrioți de duminică, domnia sa, alături de scriitorul Nicolae Băciut, implicându-se cu toată ființa, în aproape toate acțiunile „pentru minte, inimă și literatură” organizate în Ardeal și nu numai.

Nu întâmplător am început această cronică la cea de-a doua ediție a cărții **Gheorghe Oprean – O viață închinată unirii românilor și înălțării Bisericii Ortodoxe**, autorul **Strigătului din Curba lui Gauss** dovedind și această dată, aceeași responsabilitate patriotică, pe care cititorii o întâlnesc în volumele sale de poezii.

Apărută în cadrul Proiectului „100 de cărți pentru Marea Unire – 1918-2018”, proiect finanțat de Asociația „Nicolae Băciut” pentru Descoperirea și Promovarea valorilor Cultural-Artistice și Profesionale și Consiliul Județean Mureș, cartea dedicată preotului ortodox din Târnăveni se dovedește a fi „prinsă într-o încercare recuperatorie – așa cum opinează scriitorul și scriitorul Nicolae Băciut pe coperta spate - și de redimensionare a localismului creator”, cu atât mai mult, cu cât autorul urmărește pas cu pas, periplul destul de sinuos, al vieții inimosului preot-căpitan, care, așa cum se specifică în mesajul motto-ului, se decisese să accepte funcția de secretar al *Senatului (Sfatul) central al ofițerilor și soldaților din Ardeal, Banat și Bucovina*, motivându-și inedit, răspunsul către un prieten: „*Eu i-am răspuns indignat, că soarta mea depinde de soarta neamului și că am nădejde că pe când voi ajunge acasă, Ardealul nu se va mai chema Ardeal, ci România*”.

Neîntrecută e cartea, prin ireproșabila originalitate cu care autorul **Autodumnicilor** întreprinde în prima parte, atât o incursiune succintă în istoria-geografică a localității Laslăul Mare, locul de obârșie al preotului

Gheorghe Oprean, cât și o prezentare obiectivă și deosebit de minuțioasă a alcătuirii genuinului sat de pe Târnava Mică: „*Dispus pe niște terase de dealuri, nu prea abrupte, la o altitudine de 520 metri, în zona central estică a Transilvaniei, aparținător județului Mureș, satul are case de piatră (cărămidă) arsă, înșirate ca niște mărgelile de-a lungul unei uliți (străzi) principale (aproape paralele cu o alta mai mică) de la care pornesc, ca niște ramuri de brad, alte străzi de mai mică întindere*” (p. 7) Toată această introducere care se întinde pe aproximativ 22 de pagini, și în care se fac referiri la statutul religios, din cele mai vechi timpuri, al locuitorilor reveniți, după rătăcirile de pe timpul „conscriptiei Klein”, la ortodoxie, „*mama neamului românesc, cum numea Eminescu religia ortodoxă*” (p. 22), are rolul de a creiona, într-o scurtă biografie, portretul moral al familiei din care provenea Gheorghe Oprean și a lui personal. Frecventând școala în Dumbrăveni, apoi ultimele clase de liceu, la „Andrei Șaguna” în Brașov, în anul 1915 tânărul Oprean este numit preot în Suplac, sat învecinat Laslăului Mare (2 km). Mai apoi, în 1916 este mobilizat în Regimentul 64 Orăștie, iar în perioada lui 1917, este mutat la Viena, unde (în contextul inevitabilei destrămări, pas cu pas, a imperiului Austro-ungar), în octombrie 1918 ia ființă *Senatul (Sfatul) central al ofițerilor și soldaților din Ardeal, Banat și Bucovina* – cu menirea de a dirigu personalul militar român din armata imperială și a-l subordona

exclusiv intereselor românești. În calitate de secretar al acestei organizații, părintele Oprean scrie toate „protocoalele” (procesele verbale), iar după 50 de ani, toate faptele semnificative referitoare la modul de desfășurare ale acțiunilor organizației de la Viena le va cuprinde în *Notele istorice*. Deosebit de grăitoare sunt o serie de documente inserate în paginile din care ies la iveală portretul moral al preotului-căpitan și rolul lui în mobilizarea camarazilor în momentele acelea cheie. Din *Note istorice* aflăm că la „cafeneaua noastră Vestmünster din Mariahilfestrasse” din Viena (p. 44), ofițerii români se întâlneau frecvent, începând din octombrie 1918, cu sublocotenentul și marele om politic, Iuliu Maniu. Pe câteva pagini sunt surprinse frumoasele cuvinte de îmbărbătare rostite de această cunoscută personalitate.

Apoi autorul, foarte documentat, consemnează una dintre cele mai emoționante file a momentelor care au prefigurat *Marea Unire* și anume că în ziua de 17 noiembrie 1918, „*s-a sfințit steagul nostru tricolor și s-a depus jurământul de către toți ofițerii și soldații români, în curtea cazarmei, acum a noastră, Franz Ferdinand, cu nespuse de mare însuflețire*” (p. 58) și reproduce mai jos textul integral al acestuia, scris cu majuscule: „**JUR CREDINȚĂ NAȚIUNII ROMÂNE ȘI SUPUNERE ÎN TOATE CONSILIULUI NAȚIONAL ROMÂN! NU VAI STA DECÂT ÎN SEVICIUL NEAMULUI ROMÂNESC, PE CARE NU-L VOI PĂRĂSI LA NICI UN CAZ ȘI SUB NICI O ÎMPREJURARE!!! AȘA SĂ-MI AJUTE DUMNEZEU!!!**” (p. 58) Steagul este sfințit de următorii preoți militari: protopopul colonel Serafim și preoții Gheorghe Oprean și Pavel Popa și mai apoi, acest act este immortalizat de un fotograf din Mariahilfestrasse, la inițiativa secretarului organizației, care nu este altul decât Samoila Mârza, „fotografal Unirii” de „mai târziu”, de la 1 Decembrie 1918, de la Alba Iulia.

După desființarea organizației de la Viena, toți ofițerii pleacă spre Alba Iulia, pentru a fi prezenți la *Adunarea națională* de autodeterminare (p. 61).

După inserarea protocoalelor, e prezentat mersul convocării *Marii Adunări de la Alba Iulia* (p. 118), →

NICOLAE SUCIU

când guvernarea românească în Transilvania era exercitată de *Marele Sfat Național* și de *Consiliul Diligent*, amândouă alese la 2 decembrie 1918, iar în primăvara anului 1919, la Sibiu, avea să fie înființat *Marele Sfat al Națiunii Române din Transilvania*. Demobilizat, după Unire, părintele Oprean se reîntoarce la parohia din Suplac.

Răzvan Ducan selectează în continuare, cu mare dibăcie, cele mai elocvente caracterizări ale preotului Oprean, citând fie din *Nota comandantului Corpului de trupă* sau Șefului de serviciu: „A dobândit iubirea și încrederea trupe. Are o pricepere foarte bună și lucră din convingere (...) Școală militară nu are, dară are o educație foarte bună și o dorință și sânguință, de a-și completa toate cunoștințele militare și de cultură generală. Serviciul de preot îl îndeplinește foarte contencios, cu multă bunăvoință și pricepere...” (p. 122-123), fie din nota comandantului *Diviziei 21*, general Glodeanu: „Este un adevărat apostol, atât pentru biserica ortodoxă, cât și pentru cultul Patriei și al iubirii de Neam”, evidențiind totodată, „elocința” și „căldura sufletului” (p. 123).

De asemenea, este urmărit firul vieții energicului părinte care, după Unirea cea Mare, rămâne în Suplac din 1919 până în 1921, când este transferat la parohia din Cuștelnic, aceasta cuprinzând și filia din Târnăveni unde, prin înființarea în 1922, a parohiei ortodoxe, preotul Oprean reușește să repună în drepturi, pe pământurile Diciosănmărtinului, religia străbună (p. 129). Răzvan Ducan nu pregetă nici să menționeze șicanele, piedicile create de confracții greco-catolici (p. 132) în vederea cumpărării locului pentru viitoarea biserică și a construirii acesteia, percum și un amănunt demn de reținut: „Cărțile necesare ritului au fost dăruite de către poetul pătimirii noastre, Octavian Goga, fost ministru” (p. 130). Deosebit de semnificative sunt cuvintele din *Apelul*, prin care părintele Oprean dorea nu numai să impulsioneze creștinii în vederea donațiilor pentru construcția bisericii, dar și să arate rolul pe care trebuie să-l joace biserica, într-o societate: „Baza societății românești este biserica. Întrânsa se cuprind învățăturile mântuitoare de suflet. În ea se vestesc

regulile de adevărată viață morală, care singură e în stare să regebereze mentalitatea bolnavă de după război, să înalțe sufletele spre idealuri mărețe, care întăresc neamul și țara” (p. 133) Apoi sunt prezentate punerea pietrei de temelie a bisericii ”Sf. Gheorghe” din centrul Târnăveniului, de Sf. Mărie 1927, pașii construirii acesteia pe parcursul a zece ani (dar și a bisericii ”Sf. Nicolae” din Cuștelnic , construită practic între 1936-1938) și, nu în ultimul rând, amenajarea capelei ortodoxe la Spitalul *Orășenesc* din oraș (p. 163). Pe data de 26 februarie 1927, părintele este numit administrator protopopesc al *Tractului Târnava*, iar la 11 iunie 1928 devine protopop, al aceluiași tract Târnava, cu sediul la Târnăveni.

Tot în perioada dintre războaie, inimosul protopop Gheorghe Oprean, a fost printre altele și secretar al Partidului Național Liberal din 1921 (p. 180-181), dar și senator de ”Târnava Mică”, între 1934-1937. A fost și director al *Gimnaziului de stat de băieți și fete* din Târnăveni, funcție ocupată de la 1 noiembrie până la 1 februarie 1923. De asemenea, grăitor este nu numai modul de implicare a părintelui în viața *Gimnaziului Andrei Bărseanu*, în ceea ce privește consolidarea bazei materiale a școlii, dar și scrisoarea de mulțumire (înregistrată cu nr. 311/ 20 mai 1923) adresată de către director, consulului Franței de la Cluj (p. 178).

După cel de-al doilea Război Mondial, odată cu înfipirarea la noi, a dictaturii impuse de Moscova, într-o perioadă când „*curajul de a fi și rămâne cu adevărat român era considerat un delict*” (p. 186), părintele Gheorghe Oprean ia atitudine refractară, vorbind lumii împotriva regimului de atunci, de la București: „*Nu vă lăsați înșelați. Comunismul e un butoi cu pulbere. Un singur chibrit și sare în aer*” (p. 186) Tot pe un astfel de ton încheia și slujbele de la biserică: „*Și tot ce-i românesc nu piere, și nici nu va pieri*” (p. 187) același preot vertical care îl parafraza pe Eminescu: „*De la Nistru pân' la Bug, / Tot românul s-aibă plug*” (p. 187) Drept urmare, îndrăznețul părinte este arestat și dus la Canal unde va petrece anii de detenție din primăvara anului 1952 până la data de 1 iunie 1953, ca mai apoi, ieșit din închisoare, să revină în Târnăveni, cu domiciliu obligatoriu,

„*fără slujbă, fără salariu, fără locuință, până la 1 ianuarie 1955*” (p. 190).

Probitatea – trăsătură de bază a caracterului său – avea să se reflecte într-unul dintre răspunsurile referitoare la refuzul de a preda autorităților comuniste documentele de mare valoare, pe care avea să i le dea mai târziu, în vârstă fiind, nepotului său: „*Măi copile, în documente erau scrise numele la toți participanții de la Viena și Alba Iulia, pe care eu i-aș fi deconspirat și ar fi avut aceeași soartă ca mine...*”

De bun augur sunt atât câteva note de la finalul cărții, referitoare la frații părintelui Oprean: Antonie Oprean, Eufimia Oprean, Ioan Oprean, Teodor Oprean și Eugen Oprean, cât și alte declarații grăitoare la adresa părintelui, cum ar fi cele ale cunoscuților și admiratorilor săi: Traian Popa, Dumitru Neamțu, Mihail Cernea, Alexandru Tolan, Maria Ilie, Dumitru Belea, Arîton Gândilă, arhierul pensionar Emilian Antal și alții.

Ultimele pagini ale cărții sunt dedicate trecerii la cele veșnice a părintelui Oprean (la 17.09 1974 în Târnăveni), în centrul bunului rămas al acestuia stând, ca un fir roșu, cuvintele-testament ale acestuia, lăsate țarcovnicului Petru Ignat: „*Să mă duceți la mormânt cu carul cu boi și pe copârșău să fie tricolor românesc, chiar numai cât un deget, numai să fie*” – veritabilă mostră de fierbinte patriotism.

Drept recompensă, pentru toată sânguința și verticalitatea lui în fața neamului românesc, în anul 1995, i se acordă „post mortem”, titlul de *Cetățean de onoare* al municipiului Târnăveni, pe fața bisericii *Sfântul Gheorghe* montându-se și o placă de marmură și un altorelief de bronz cu chipul părintelui, iar în 2003, *Despărțământului ASTRA Târnăveni* i se dă numele *Gheorghe Oprean*.

În ideea că și această a doua ediție a cărții, dedicată părintelui Gheorghe Oprean va reprezenta pentru posteritate, înainte de toate, un gest pilduitor, îndreptățite fiind totodată, și cuvintele aceluiași Nicolae Băciut, pe coperta spate a cărții: „*cine își respectă înaintașii se respectă pe sine și are viitor*”, sunt convins că despre un mare român nu putea nici de această dată să scrie decât tot un mare român.

Schită monografică Liviu Dragomir...

Apărută la Editura Amurg sentimental din București, în anul zburat al sărbătorii **Centenarului MARI UNIRI**, cartea scriitorului Miron Țic aduce un plus de speranță că **neamul românesc va dăinui** – mai cu seamă prin înaintași, făuritori de istorie... și prin oameni valoroși, dedicați învățământului.

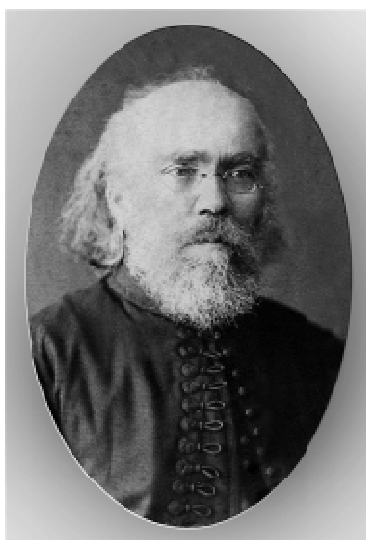
Silviu Dragomir a fost o personalitate marcantă a culturii românești, un ardelean de elită, prof. dr. universitar, ministru, dar, mai ales, un biograf obiectiv al eroului nostru național, Avram Iancu, liderul de succes al Revoluției de la 1848 în Transilvania, Silviu Dragomir a participat la Marea Adunare Națională de la 1 Decembrie 1918 de la Alba Iulia, fiind ales **secretar în Marele Sfat Național Român**.

Marele ardelean obține la numai 21 de ani (în 1909) titlul de doctor în istorie, specializându-se în istoria popoarelor sud-est europene.

Tot tânăr, în 1916, devine membru corespondent al Academiei Române. Împreună cu Nicolae Bălan și Ioan Broșu a editat, la Sibiu, „Gazeta poporului”, în paginile căreia a publicat reportaje despre grozăvia evenimentelor premergătoare și după Marea Unire.

Împătimit cercetător al istoriei neamului său, Silviu Dragomir, fiul notarului satului Gurasada – Zad, cum se numea în 1292 – își va îndrepta atenția asupra luptei pentru eliberarea românilor din Transilvania de sub ocupația austro-ungară, consultând numeroase documente de epocă străveche, mândru că noi, românii, am ocupat aceste teritorii încă din perioadele Daciei Felix. El a fost un mare admirator al datinilor noastre populare.

Ca membru corespondent al secției de istorie a ASTREI și prof. dr. titular al Facultății de Litere și Filosofie din Cluj (1923-1947), distins de către Academia Română cu premiul „Năsturel Herescu”, Silviu Dragomir a scris mai multe lucrări de referință, dintre care amintim: **Avram Iancu** monografie (1924), reeditată în 1965, 1968, 1998, **Istoria dezrobirii religioase a românilor din Ardeal în secolul al XVIII-lea, Studii și documente privitoare la revoluția**

românilor de la 1848, un studiu religios, documentat, despre minoritățile din Transilvania și ține discursul **Un precursor al unității naționale transilvănene, Constantin Românul Vivu**. Alte lucrări, tot selectiv: **Contribuții privind relațiile Bisericii românești cu Rusia în veacul al XVII-lea (1912), Vlahii din Siberia în secolele XII-XV (1922), originea coloniilor române din Istria (1924), Vechimea elementului românesc și colonizările străine din Banat (1925), Vechile biserici din Zarand și ctitorii lor din sec. XII-XV (1936), Vlahii din nordul Peninsulei Balcanice din Evul Mediu (1959)**. I-au fost reeditate, postum, mai multe lucrări, dintre care amintim: **Studii de istorie medievală (1998), Avram Iancu (1998), Istoria dezrobirii religioase a românilor din Ardeal în sec. al XVIII-lea (2002)**.

Silviu Dragomir a colaborat la numeroase reviste românești și străine. „Om al cetății”, marele român s-a implicat activ în viața culturală și politică: înființează la Cluj revista „Revue de Transilvanie” (1940), a fost ministru al minorităților (1938-1940), ministru secretar de stat în guvernul O. Goga (1937-1938), iar în ședința Consiliului de Coroană din 30 august 1940, se împotrivesc argumentat Diktatului de la Viena. După 1947, a fost închis la Caransebeș și Sighet.

Silviu Dragomir a realizat extrem de multe lucrări în viața sa (1888-1962) și a fost apreciat de numeroase personalități românești: Pompiliu Toader, Așlexandru Ioan, Nicolae Boșan, I. Bogdan, Ioan Clopoțel, Ioan Lupaș, Florin Constantiniu, Ștefan

Pascu, Mircea Păcurariu, Ioan Scurtu, Eugeniu Speranția, Maria Vasile etc.

Începând cu 1 septembrie 1993, Liceul din Ilia poartă numele marelui istoric Silviu Dragomir.

Autorul mai vorbește, apoi, despre rolul lui Avram Iancu în desfășurarea Revoluției de la 1848 în Transilvania și despre **drapelul** descoperit în casa lui Avram Iancu, drapel cu care eroul nostru național a participat în „3/14 Maiu 1848”, când pe Câmpia Libertății din Blaj a avut loc „Adunarea de masă a românilor transilvăni pentru drepturi naționale și dreptate socială”.

Cântecul tricolorului – compus în 1880 de Ciprian Porumbescu – explică semnificația fiecărei culori: „roșu – aspirația spre libertatea socială și națională, sângele vărsat de eroii neamului, galben – aurul câmpiei, bogăția spicului de grâu, iar albastru – credința poporului într-un viitor măreț”, consemnează autorul, precizând că acestea erau așezate orizontal, „roșu în partea inferioară”.

Miron Țic mai vorbește despre „cei mai bătrâni arbori din Țara Zarandului”, despre asemănarea dintre viețile lui Avram Iancu și Silviu Dragomir, despre „cum i-a cunoscut Avram Iancu pe Horea, Cloșca și Crișan”, despre „Abrud, orașul martirilor”, despre cum „Avram Iancu l-a visat în adolescență pe Mihai Viteazul”.

După ce prezintă gândurile unor elevi ai Liceului „Silviu Dragomir”, autorul aduce în actualitate figuri de dascăli, cu accent pe activitatea lui Ioan Damșa, dr. în filologie, om „de mare noblete și rafinament intelectual”.

Autorul își continuă cartea cu **Moartea lui Avram Iancu – un pios moment de reculegere pentru moșii din Țara Zarandului**, reiterând ideea că Avram Iancu „a murit într-o noapte senină, cu multe căderi de stele”. Selectăm din **Testamentul Crăișorului**: „...să-mi văd națiunea mea fericită; [...] după moartea mea, toată averea [...] să treacă în folosul Națiunii, pentru ajutor la înființarea unei academii de drepturi, [...] crezând că luptătorii cu arma legii vor putea scoate drepturile Națiunii mele”. (Câmpeni, 20 decembrie 1850).

În încheiere, prof. Romeo Lăscuș aduce un omagiu și o dedicație lui Silviu Dragomir și liceului pe care îl conduce.

O nouă „carte de suflet” a scris Miron Țic, pătrunsă de fiorul unui cald patriotism, în prag de „Centenar al Marii Uniri”.

MARIA TOMA-DAMȘA

„Ne cheamă și pe noi la praznic, / Când România va fi Mare!”

Îps. Ioan: Oare ce ar fi fost învățătura lui Hristos, Evanghelia Sa, fără Înălțarea la Ceruri? Am fi învățat astăzi, doar la istoria

Îps. Ioan: După al Doilea Război Mondial, Sfânta noastră biserică a rânduit ca în ziua aceasta să facem și pomenirea celor care au căzut pe câmpurile de luptă, pe câmpurile de bătaie. De atunci și până astăzi, la fiecare zi de Înălțare, o rugăciune se ridică pentru cei care au strâns Țara la un loc... Gornistul de pe front n-a dat doar semnalul de atac ostasilor ci sunetul acestei

Îps. Ioan: Ar fi bine ca aceste gânduri scrise în tranșee, către Țară, să fie citite/transmise tinerilor / copiilor. Bunul Dumnezeu să păzească țara noastră și s-o putem lăsa celor care vin după noi, așa cum ne-au lăsat-o cei ce-au murit în tranșee pentru fiecare palmă de pământ românesc.

**A consemnat
LUMINITA CORNEA**

Amvon

Nu am timp...poate mâine

Un țăran evlavios, dar foarte ocupat, găsea o mie de pretexte ca să nu meargă la Biserică. Preotul îl îndemna să vină măcar duminica în lăcașul sfânt și să aprindă o lumânare pentru mântuirea sa. El, însă îi răspundea grăbit:

Am să vin, părinte! Am să vin... Poate mâine... Poate altă dată... Dar acum sunt foarte ocupat. Am atâtea încă de făcut!

Se știe, totuși, că niciodată nu avem suficient timp pentru toate. Rar om e în stare să ducă la capăt tot ce are de făcut. Așa că n-a reușit asta nici țăranul din povestea noastră, căci în vreme ce aștepta pe altcineva, a venit moartea să-l ia. Acum, sufletul celui care veșnic se grăbea s-a pomenit într-o pustietate fără de sfârșit și a prins a

orbecăi prin întuneric, în speranța că poate-poate, îl va întâlni pe Dumnezeu.

După o bucată de vreme, când nu i mai rămăsese nici fărâmbă de speranță, s-a împiedicat de o tulpină de copac și, în disperarea sa, a crezut că se află la picioarele Celui de Sus.

Doamne, a stigat bietul de el. Oare nu cumva te-am întâlnit?

Din înalturi, plină de reproș și gravitate, i-a răspuns o voce muștrătoare:

Sărmane rătăcit! Dacă nu m-ai căutat atunci când erai viu, de ce crezi că ai să mă găsești acum, când ești mort?

Omul s-a cutremurat de spaimă, dar, cu o ultimă scânteie de curaj, a implorat cu glas sfâșietor:

Doamne! Nu mă lăsa aici, în această pustietate neagră! Ajută-mă, te rog! Scoate-mă măcar la primul luminiș!

Bine, s-a auzit aceeași voce, care părea să fie vocea sa când încerca să scape cumva de preotul din sat. Am să te ajut... Poate mâine... Poate altă dată... Dar acum sunt foarte ocupat.

Am atâtea încă de făcut!

**Pr. GHEORGHE
NICOLAE ȘINCAN**

Ocean întors

De pe zidul Mănăstirii Agapia

După ce am citit „Din durerile lumii”; o proză răscolitoare scrisă de Alexandru Vlahuță, dragostea pentru acest tragic poet a devenit înflăcărată. Compătimirea ce răzbate din mireasma paginilor sale m-a dus cu gândul la Idiotul lui Dostoievski. Din orice pagină izvorăște parfumul inefabil, daco-latin din românitatea străveche a neamului nostru românesc.

Cine caută plânsul pentru curățirea sufletului trebuie să zăbovească o clipă și asupra operei rămășiță de la Vlahuță. Cu siguranță că nici Faust și nici Divina Comedie nu sunt în stare să aprindă sufletul nostru mioritic precum o face scriitorul de pe colinele Tutovei.

Dacă mi-ar sta în putință i-aș dăru, pentru scrierea, „Din durerile lumii”, - premiul Meșterul Manole și premiul special din partea Țăranului Român. Țăran care pe noi toți ne-a ținut adunați la lumina Ortodoxiei prin dragostea către Dumnezeu și iubirea pentru neam.

Se nimerise o zi rece de octombrie. Plecasem de acasă cu gândul de a zăbovi câteva ceasuri în pădurea din muntele Agapiei. Am ajuns și chiar am intrat în codrul întunecos. Dar frigul, vântul și norii

amenințători m-au izgonit înapoi. Fiind în grabă prins de un frison de răceală am luat-o direct pe ulița ce o formează căsuțele maicilor, drum care m-a scos la zidul de apărare al mănăstirii.

Cu toată graba, mă opresc totuși, fiindcă pe peretele zidului zăresc o pictură car mă cheamă la ea. O fată cu chip romantic și deosebit de contemplativ ce ține o carte în mâini fără să o citească, e prinsă într-o tristă meditație. Fata stă pe o bancă din fața casei tatălui său, nimeni altul decât poetul Alexandru Vlahuță. În cadrul tabloului, pictorul, deosebit de inspirat a muncit și a așezat și o scrisoare a lui Vlahuță către fiica sa Margareta.

Conținutul scrisorii m-a dus cu gândul la apoteogmele din Pateric și Filocalie.

Iată cum scriau și gândeau poeții noștri din vremurile apuse:

“... Așa, Mîmilică dragă, ceartă-te de câte ori te simți egoistă, de câte ori te mușcă de inimă șarpele răutății, al invidiei sau al minciunii. Fii aspră cu tine, dreaptă cu prietenii și suflet larg cu cei răi. Fă-te mică, fă-te neînsemnată de câte ori deșertăciunea te îndeamnă să strigi: Uitați-vă la mine!

Dar mai ales vreau să scrii de-a dreptul în sufletul tău aceasta: să nu faci nici o faptă, a cărei amintire te-ar putea face vreodată să roșești. Nu e triumf pe lume, nici sprijin mai

puternic, nici mulțumire mai deplină, ca o conștiință curată.

Păstrează scrisoarea aceasta...”

Tare m-a entuziasmat această scrisoare prin... sinceritate, adevăr, simplitate, dar mai cu seamă prin iubire și multă atenție plămadită cu grijă și suferință părintească. E scrisă cu o gingășie la care nu știu câți tineri mai vibrează în zilele noastre. Am copiat-o. Citirea scrisorii mi-a alungat toată răceala și graba. Am venit în sat și nu am reușit să mă abțin până când nu am prezentat-o părintelui Dumitru din Filioara și soției.

Coala cu scrisoarea am atârnat-o într-un cui de care este agățat covorul din odaia în care viețuiesc. De câte ori mă cuprinde tristețea ce o aduce lipsa de sens a existenței, caut scrisoarea, care prin lectură îmi aduce pace și echilibru în suflet.

În încheiere doresc să mai adaug faptul că Alexandru Vlahuță a fost prieten cu Eminescu. L-a căutat cu stăruință pe poetul martir și nepereche. L-a ajutat atâtea cât l-au ținut puterile. L-a mângâiat cu vorbe bune. A încălzit și a alungat de mai multe ori tristețea sfâșietoare a poetului național.

Alexandru Vlahuță n-a reușit să înțeleagă cum nu s-a aflat nimeni care să poarte de grijă unui poet cu un suflet așa bun ca Mihai Eminescu.

VALERIU TĂNASĂ

Rugi și canoane

Oare-i luna-n copaci, sau copacii-s în lună?
Parcă-s stele pe gard, s-a turtit universul,
Iar cuvintele zac. Se mumifică versul.
Compresoare strivesc rânduiala străbună.

Și-a întors ochii triști, îndărăt,
Creatorul,
Îngerii tot mai des bat din aripi... de ducă,
Să-l păzească pe om de păcat, nu apucă
Și stau gata să-și ia către pronie zborul.

Cad mereu pe pământ aștrii fără orbite,
Soarele s-a-ncurcat în cuptorul cu zgură,
Norii gri, aiuriți, plouă peste măsură;
Pare-se, toți urmăim traiectorii greșite.

Tot cu ochii la cer, dar cu inima-n hăuri,
Rugăciuni înălțăm în zadar. Ele pică.
Lunecând cu un pas care nu mai ridică,
Noi lăsăm pe pământ numai jale și găuri.

Luna latră la câini, câinii latră la lună,
Ziua care trecut ne posedă prezentul,
Căci pe noi ne-a purtat într-o baltă,
torentul
Ce mâna spre oceanul cel plin de minciună.

Și ni-i cerul pământ, iar pământul ni-i cerul
Iarba ni s-a topit în noroaiele firii,
S-au uscat înainte de vremi, trandafirii,
Viscolește prin suflet și băntuie gerul.

L-am pierdut pe Iisus rătăciți prin icoane,
Îngerii îi vom pierde, căci triști
lăcrimează,
Dumnezeu mai privește la noi, dar oftează.
Omenirea se stinge-ntre rugi și canoane.

Un alt paradis

...atât de muncită, că oasele-mi par
Grăunțe zdrobite-ntr-un ciob de pahar,
Iar ochii - pârauri de sare și mâl,
De parcă privește prin ei Cernobâl.

Vertebrele-s prinse-ntr-un unghi de seism,
Pe stânga, pe dreapta, prea mult magnetism!
Mă trage pământul de umeri în jos,
Iar cerul e spart și se scurge grunjos.

Mai nou se revoltă și pielea de tot,

Se plimb-o urzică pe ea, nu mai pot!
Mă strânge coconul în care trăiesc
Ieșită din plasma pe care plutesc.

Bat cuie, tai lemne, tai iarbă și cânt,
Mai trag bucată de nor spre pământ
Și-l sap, îl întorc sau extrag din el flori,
Cu prețul durerii și-un val de fiori.

Eu fluier la păsări, iar luna, la câini
Și-mi par inversate sărmaneale mâini,
Iar ziua de azi se revoltă pe ieri,
Prin ziua de mâine creând devieri.

Mai trag două brazde, mai simt un cuțit
Prin șold cum se-ntoarce, avid, răsucit
Și tai până-n ceruri la iarba din vis,
Croindu-mi cărare spre-un cer interzis.

Voracii

Chimirul de la brâu și trișca
Din care-n tihnă fluiera
Străbunul, încrustând cu brișca,
Ne spun ce fericit era...

Bunicii mei n-aveau nici baie,
Nici vreun lighean, măcar, n-aveau,
Își spălau trupul în copaie,
Dar tot mai fericiti erau.

Mașini de lux, n-avea tătuca,
Ci doar căruța cu doi cai,
Dar își plimba în ea fătucă
De parcă se plimba prin rai.

Copil fiind, prin iarba deasă,
Mă furișam, de-aveam nevoi;
Deși n-aveam wc în casă,
Eram mai fericit ca voi.

Chiar de nu-mi curge apa-n țevă,
Nici gaz nu am pentru gătit,
Gătesc pe vreascuri sau pe pleavă,
Dar... cu puțin... sunt fericit!

Acum avem, avem de toate,
Avem prea mult, prea abundent.
Tânjim la tot ce nu se poate;

Voraci fără de precedent!

Este și lux... și se mai face!
Noi alergăm la infinit
După averi... dar n-avem pace
În sufletul păraginit.

Ni-i viața plină de bucate,
De chimicale strânse-n trup,
De laptopuri sofisticate
Și virtualități în grup,

De amăgiri strălucitoare
Ce inima ne-o otrăvesc,
De toalete și budoare
Și indivizi ce trândăvesc,

De chipuri hăde, întristate,
Și limbi care-au muțit demult,
De zile negre-ncrâncenate
Într-al progresului tumult,

De ne iubire și de ură,
De lăcomii fără de fund,
De internetul ce ne fură
Dreptul la viață, și-l ascund

Într-o profundă izolare
De tot ce-am fost, de ce suntem,
Într-o șireată dispersare
Bine gândită de sistem.

Ne-a luat confortul rațiunea
Și sentimentele ne-a luat;
Se prăpădește națiunea,
Se naște omul diluat

Și programat să se tâmpească
Tot mai profund... tot mai profund...
Căteii... ca să-l urmărească,
I-ar pune camere și-n fund!

Și cipuri peste tot i-ar pune,
În cifre îl vor converti;
Nepricepută națiune,
Cum te-au putut ademeni?!

Și-atunci mă-ntreb a mia oară:
Când sunt românii fericiti?
Atunci când au wc afară,
Sau la etaj și-s urmăriti,

Furați, trădați și de vânzare
Pe câte-un euro-n obor?
Posedă lucruri fiecare,
Dar nu posedă drept de zbor...

Când ni se cere libertatea
În schimbul umplerii de burți,
Ce a ajuns societatea
Cu indivizi la minte scurți?

Ne-au așezat pe-o falsă pistă
La start... fugim ca niște câini!
Nici creiere nu mai există.
Ne cumpără pe două pâini!

EMILIA AMARIEI

DODII

– Schițe scurte și foarte scurte –

(I)

• Tot ceea ce este lung poate fi scurtat. Nu tot ceea ce este lung poate fi și albastru. (Am citit că la Tokio un american a fost supus unei operații „de scurtare a picioarelor” pentru ca să fie puțin mai scund decât iubitul gay. Îmi imaginez, peste ani, după o ceartă, reproș: „M-ai dezamăgit!... Și când mă gândesc că pentru tine mi-am scurtat picioarele!”... sau: „... pentru tine m-am operat de longilină”.

• Cine se culcă o dată cu găinile, se culcă și a doua oară.

• Vii cu viile, morții cu moartele.

• Nu da vrabia din mână, dă cioara!

• Carte frumoasă, cinste cui de cumpără și te citește.

• La bingo: Numai pierzând dorești să mai joci.

• Interesul poartă fesul. Interesele poartă fesele.

• Dacă n-ai bătrâni, n-ai!

• Calul de dar nu se scoală de dimineată, nici departe n-ajunge.

• În familie sarcinile ne sunt împărțite clar: Soția se ocupă de chestiuni minore: educația copiilor, școală, rufe, mâncare, cumpărături. Eu de cele majore: UE, NATO, conflictele din Siria, Orientul Apropiat, Venezuela...

• Prietenul anevoie se cunoaște.

• În patriotism se cere mult profesionalism.

• La pomul lăudat să nu te duci.

• Știu eu unul care le-adună cu timpul și le dă drumul la vreme.

• După ce au terminat școala au participat la inaugurarea ei.

• În general, politicienii români consumă mai multă democrație decât produc. (Dorin Tudoran)

• Dacă nu ai vocația să fii manipulat nu te poate manipula nici dracul. (Dorin Tudoran)

• Am fost politicoș o viață, dar nu mi-a folosit la nimic.

• De câte ori ajung la timp, constat că nu mai este cazul.

• Dacă apare ceva nevăzut, crezi cumva că a venit primăvara?

• Neamurile sunt de mai multe feluri: ne-am bătut, împăcatu-ne-am și ne-am îngropat. (pop.)

• Avem noroc cu ȣiganii. Dacă nu i-am avea pe ei, noi, românii, am fi ultimii din Europa!

(pop.)

• În condițiile de astăzi, ce mi-e un zgârie-nori, ce mi-e un zgârie-brânză.

• Ai carte, citește-o! N-ai parte, tutește-o!

• Un pensionar: Am urât ca dracu' comunismul, acum urăsc capitalismul!

• De când ne-am instalat contoare pentru apă rece și caldă, întreaga familie facem pipi deodată, dar cu toate acestea nu tragem apa decât înainte de a pleca la serviciu.

• Soarele îi face sănătoși pe cei sănătoși și mai bolnavi pe cei bolnavi. (Alex Ștefănescu)

• Cine cultivă buhe, culege pene.

• Așa numiții sioniști din România sunt de fapt niște profesioniști. (Lucian Marișca)

• Cu cât lucrează pentru tine mai mulți, cu atât dormi mai puțin și prost.

• Zarva din Parlament este un bun prilej pentru nechemăți.

• Fiecare stăpân își bate măgarul. Vadim I-a bătut pe Dolănescu.

• După ce i-am făcut cadou *Codul manierelor elegante astăzi*, mi-a dat cu el în cap.

• I-a crescut părul după ce i-au căzut dinții.

• Cine nu fură nu poate fi prins.

• **Anton Pann:** Vițelul după baligă se cunoaște ce bou o să se facă.

• Cine face economie, cade singur în ea.

• Blestem răsrit: Mânca-te-ar Mandela, de scump!

• Dacă vrei să-i vezi pe români cum își fâțâie cozile, dă-le câte-un „Caritas”.

• O mare catastrofă a poporului român este aceea că fiecare în parte este foarte deștept.

(M.A.M.)

• Sacul ca sacul... Dar petecul a costat o sută de dolari!

• Deocamdată viitorul nostru este așezat pe un trecut viciat.

• Domnilor, dacă n-aș fi venit cu mașina, soseam la timp.

• Unde-i minte multă?

• **Ion Creangă:** Am fost și-am văzut. Era și nu era. A zis c-a venit dacă n-a venit. Se vede c-a venit de n-a mai venit.

• Al. Misiuga, conte al Casei Dracula House, prieten la sânge și cataramă cu Bram Stoker, umorist – un vampir zurliu cu dinți de viplă care a supt sângele Partidului Comunist din Uniunea Sovietică din Storojineț (Ucraina) și al Partidului Comunist din România (Bistrița, jud. Bistrița-Năsăud).

• În 2009, de Ziua Femeii, mulți bărbați au sărbătorit 6 Martie.

• Cel mai sigur lucru de pe pământ este moartea.

• Prin aceste locuri din jurul orașului Gyula cel mai bun român e un ungur.

• Cel mai sănătos mort provine din rândul nefumătorilor. (pop)

• *Coca* și *Fanta* au fost desemnate cele mai sănătoase sucuri produse în creuzetele uzinelor.

• Culmea ironiei: s-a căsătorit tocmai înainte de-a muri fumos.

• Noi nu avem nimic. Dimpotrivă!

• Am organizat o grevă spontană.

• În România toate tunelele sunt la suprafață dar nu toate au două intrări și două ieșiri.

• Ce bucurie pe ei! S-au întâlnit Tupi cu Măpu, Măpu cu Tupi.

• N. Guță a publicat la Humanitas volumul *Memorii uitate*, 2017.

• Un ȣigan: Tu, binladenă, gura!... Să nu te-aud! Pe mine mă cunosc și căcații de câine!

• Când lucrezi pe banii statului, nu ai cum să fii drept, just, incoruptibil. Ești întocmai modelelor, Brucan chiromantul, Petre Roman, Răzvan Theodorescu, Băsescu, Ponta, Dragnea. Nici angajații cu spovada la Biserica nu sunt cu adevărat morali, curați, compasivi.

VIRGIL RAȚIU

Starea prozei **Florile**

Mate era o femeie fericită. Copilăria, varză. Dar acum cu Iliuța era chiar bine.

Pe parcursul căsătoriei cu el, avusese trei etape. Primii trei ani. Știi cum se zice: în primii trei ani ai impresia că numai tu ai bărbat. Apoi vezi că și altele au bărbăți.

L-a suspectat de infidelitate în prima etapă. Își aducea aminte de mama să cum se chinuia să scoată mirosul târfelor îmbibate în cămășile tatălui său.

În etapa doua îi încolții ideea ca Iliuța nu o respectă suficient. Nu era încă lămurita ce înseamnă suficient dar era convinsă că așa stau lucrurile.

Se întâlnește cu prietenii, discuta pe facebook cu alții/altele. Și în general sta prea mult pe facebook. Iar atunci când postează ea ceva, el nu comentează suficient. Evident pentru a nu fi văzut făcând complimente ei, soției, adică pentru a lăsa o ușiță deschisă târfelor. În al treilea an, comentă că nu este plimbata suficient, că stă prea mult acasă.

Și tot așa. Drept este însă că Iliuța era un bărbat model dacă priveai din punctul de vedere al florilor pe care I le aducea. Săptămânal 1-2 ori... flori. Diverse. Uneori și la 2 săptămâni dar ce bărbat mai aduce flori, chiar și soției? Înainte de căsătorie da, dar după...

La un moment dat însă (deși inima îi spunea altceva) se întrebă... cât costă aceste flori? Că acum gata, sunt căsătoriți sau eventual se pot cumpăra ghivece să nu le cumperi tot timpul. Și chiar întreba odată:

- Te-au costat mult freziile, că sunt tare frumoase!

- Nu contează răspuns Iliuța, tu meriți totul.

- Totuși, se gudura Mate.

- Mai lucrez câte ceva în plus și meriți aceste flori, repetă Iliuța, bucuros că avusese răspunsul potrivit.

Mate era fericită. Spunea la toate prietenile ce fericită era cu un asemenea cuceritor de soț. Evident prietenile turbau, niciuna nu mai primea flori decât de 1 și 8 martie.

- Ai grijă Mate de soțul tău, să nu faci ceva greșit că ți-l luăm noi!

Așa cum am început, era fericită. Mai ales acum de când era gravidă și

stătea acasă, croșetând gânduri frumoase. Spera ca acel copil dacă este băiat să fie urmaș demn de un așa tată care în viitor va aduce flori iubitei lui.

Mai ales că Iliuța îi spunea în continuare soției "iubita"

Dar, acum era gravidă și conștientă că atunci când lucrurile vor fi rezolvate, adică se va naște copilul, cheltuielile vor crește și va fi tot mai greu. Dar lasă că se vor descurca ei, iubire să fie. Totuși pe măsură ce acel moment se apropia, gândurile viitoarei mame alunecară în tot felul și se concentrau tot mai mult la nevoia de bani. Cea viitoare bineînțeles. Va trebui să lucreze și ea ceva, nu știa ce, nu avusese preocupări lucrative la viața ei. La socri nici vorbă să apeleze. Și deodată...

Chiar, ce lucrează Iliuța, de unde face el, domnule bani pentru flori?

Nu putea să-l întrebe direct, era indecent, când soțul îți aduce flori, flori sunt și gata!

Totuși. Într-o zi se hotărâ.

Iliuța trebuia spionat ce lucrează, la cine, femeia din ea era atentă la detalii și curioasă. De unde vin bani poate vor veni mai mulți. Poate, poate ajuta și ea cu ceva.

Secretele nu-și mai au rostul, e frumos cu flori dar acum e nevoie de o schimbare.

Zis și făcut. Iliuța pleca de acasă pe la ora 7,30, iar la ora 16 era de obicei acasă. În mod evident florile

sunt cumpărate după masă, că doar nu o să meargă cu florile la lucru. Inclusiv era curioasă de la care florărie cumpăra Iliuța a ei flori!

Acesta era sculer matrișter la Unio. Mate se pregăti ca la ora 15 să fie undeva în apropiere de Unio și să pândească. Se postă în spatele, apoi în lateralul benzinăriei din zonă.

La ora 15 lumea începu să iasă și își dădu seama că e mare problemă să deosebească propriu bărbat de restul. Trecu atunci stradă și intră în magazinul de legume de vis-a vis. Oameni tot mai mulți. Iată-l!

Iliuța ieși vorbind cu un coleg probabil. Pleca pe jos spre casă, nu aveau încă mașina. Când ești fericit nu-ți trebuie mașina. Depăși curba de la sensul giratoriu și se îndreptă spre magazinul Billa. Trecu pe sub linia ferată adică sub viaduct.

Și deodată... o lua în altă direcție decât cea spre casă!

O luă la stânga și se îndreptă spre... cimitirul de lângă școală! Iliuța deschise ușa din fier forjat și intră în cimitir. După ce își aruncă privirea peste tot se opri în fața unui cavou. La a cărui capăt erau într-o vază... flori proaspete.

Ce a urmat... se înțelege de la sine. Florile erau, prin urmare de la cimitir!

Ce chestie.

Iliuța nu făcea nici un ban din altă parte. Mate medita rapid, dusă pe gânduri. Prin urmare de ce să fie supărare, florile nu costau nimic.

Așa Mate în fuga mare se strecură printre blocuri și ajunsese într-o clipită acasă.

Unde se pregăti pentru a fi surprinsă de florile pe care avea să le primească de la iubitul ei soț.

Totuși, trebuie să recunoaștem, era singurul soț din Satu Mare, ce mai, din România, care aducea și după trei ani de căsătorie flori soției.

Și nu din salariu!

GEORGE TERZIU

Suzana Fântânariu, Zidire

Starea prozei

OUL DE ZĂPADĂ

Se înserase. După căldura și zbenguiala copilului din timpul zilei, în curtea casei Apostol rămăsese doar omul de zăpadă. Cu căldarea așezată pe creștet, părea mai mult decât caraghios. Din penumbra aruncată de razele lunii, dăra lăsată de culegerea zăpezii în sul pentru zidirea lui, era ca o rană, ca o pată pe mantia de hermină imaculată a iernii așternută în ogradă. Copilul se așezase după perdeaua de muselină, gata să mai arunce o ultimă privire asupra omului de zăpadă. Îl privi câteva clipe, apoi începu să urle:

- Mamăă, mamăăă, omul de zăpadă se mișcă, omul de zăpadă se mișcă... A făcut un ou !

Doamna Apostol năvăli în camera copilului, aruncându-și privirile prin fereastră, în direcția spre care privea copilul înspăimântat. Nu zări nimic. Omul de zăpadă străluminat de lumina lunii stătea imobil în neaua lucitoare, fără a se clinti.

- Dar nu se mișcă nimic, puiul mamei. Ți s-a părut, îi mai zise ea, luându-l în brațe de la geam, întinzându-l în pat sub cuvertură.

- Ba se mișcă, mami. L-am văzut. Era lângă geam. Se uita în casă. L-am văzut, sigur l-am văzut, continuă copilul să spună.

- Dormi, puiul mamei, dormi, îl domoli femeia, neluând seama la spusele copilului, deși un fior de teamă începu să se cuibărească și în sufletul ei.

Își dădu brusc seama că soțul ei încă nu se întorsese. „Înseamnă că iar s-a pus pe băutură. Adeseori i se întâmplase să întârzie. Fie că se încurcase cu un grup de prieteni, fie că își pierduse timpul pe la cine știe ce întrunire fără de sfârșit, bărbatul își justifica timpul pierdut cu nefericirea iscată de pe urma accidentului, de unde se alesese cu un ochi de sticlă, cu o mandibulă recompusă de chirurghi peste care se așezase o placă dentară mobilă. Mai ușor putea să bea decât să mănânce. Acum, odată cu strigătul înspăimântat al copilului, femeia își dădu seama că ceva putea să fie adevărat, că s-ar fi putut să nu fie numai o închipuire a copilului. Era sătulă de farsele pe care soțul ei le făcuse de câteva ori când întârziase. Odată venise chiar pe fereastră, dar în. costumul obișnuit, nicidecum

deghizat în om de zăpadă sau altceva. Acum s-ar fi putut să-i fi venit altă idee,” își spuse ea, îndreptându-se spre bucătărie.”

Nu mai avu timp să ajungă până acolo. O bușitură în ușa de la intrare îi întrerupse mersul. Frigul de afară, pătrunse odată cu silueta umană, pe holul cufundat în penumbră.

- Cine-i acolo? Îngăimă ea cu glas tremurat.

Nu-i răspunse nimeni.

Își întinse mâna spre întrerupător. Lumina irumpse puternic, orbind-o preț de câteva secunde. Abia de mai putu zări silueta dispărând spre ușa de la sufragerie. Era într-adevăr albă. Dar nu putea fi omul de zăpadă, nu. Prea se mișca lejer prin casa cufundată în căldură, fără a lăsa nici un semn că s-ar fi putut topi. În mod normal, admitând absurditatea cu omul de zăpadă ar fi trebuit să găsească pe covor urme de zăpadă topită. Dar nimic nu lăsa să se întrevadă acest lucru.

„Atunci ce-a fost cu silueta pe care am zărit-o?”, s-a întrebat doamna Apostol, repezindu-se spre ușa sufrageriei. Se împiedică și căzu.

Capul sună sec de tocul ușii. Se cufundă în întuneric. S-a trezit când soțul bâjbăia prin întuneric s-ajungă spre bucătărie.

- Ce dra... își întrerupse el invectivele furioase, împiedecându-se de corpul soției. Geamătul ei îl făcu să se dezmeticească. Se aplecă, pipăi și își retrase mâinile cu spaimă. Era ea.

- Amalia... Amalia – o strigă el încetșor de câteva ori fără nici un rezultat.

Hotărât, se ridică și aprinse lumina de pe hol. Pe fața ei, un firicel

de sânge închegat curgea dinspre fruntea înaltă. O privi uluit. Nu-și putea imagina ce se întâmplase. Luă din bucătărie un prosop, îl umezi în apa rece de la chiuvetă și-i tamponă tâmplele și fruntea însângărată. Amalia își revenea încetul cu încetul.

- Ce s-a întâmplat, draga mea?

- M-am împiedicat, îi spuse ea printre gemete.

- Te-ai împiedicat?! Așa pur și simplu?! Mă uimești, nu se putu el abține.

- Nu chiar așa. Mai întâi m-a chemat copilul... Făcuse un ou de zăpadă.

- De ce? Ce are asta de-a face cu omul de zăpadă?

- Dacă mă tot întrerupi?

- Bine, bine, uite că tac. Deci era om sau ou?

- M-a chemat băiețelul ca să-mi arate că omul de zăpadă se mișcă. Și că face ouă de zăpadă.

- Ceee? Dar e absurd.

- Ai spus că n-ai să mă mai întrerupi. Uite așa i s-a năzărit băiețelului nostru.

- Și?

- Nimic. L-am culcat, l-am învelit și m-am îndreptat spre bucătărie să-mi iau un pahar cu apă. Deodată, pe hol, am zărit o siluetă strecurându-se spre ușa de la sufragerie. Credeam că te-ai făcut iarăși Moș Crăciun. N-am mai apucat s-aprind lumina și m-am împiedicat, căzând acolo unde m-ai găsit tu.

- Asta-i tot?

- Asta-i tot ce-mi amintesc. N-am găsit nici un fel de urme.

- Dar ai căutat.

- Nu. Am vrut să zic, n-am zărit nici un fel de urme. Doar silueta aia în alb.

- În alb?!

- Da, am uitat să-ți spun. Era o siluetă costumată în alb.

- Formidabil. Omul de zăpadă e alb. Silueta e albă. Prea multe coincidențe, mormăi el mai mult pentru sine ieșind pe unde abia intrase. Se enervase. Ori de câte ori venea ciupit, se lăsa cu scandal și nu băuse cât să suporte păruiala.

Când intră în bodega de care abia se despărțise femeia de la bar râdea vulgar și se lipea din când în când de bărbatul îmbrăcat într-un cojocel de blană.

Viscolul de afară o făcea să→

GHEORGHE ANDREI NEAGU

fie mai curajoasă decât de obicei.

- Nu vrei și tu o bucată de pișcot?
îi spuse bărbatului proptindu-i în gura
întredeschisă resturi de pișcot.

Bărbatul o refuză, clătînând a
negare cu gura închisă. Dezamăgită de
refuz, femeia se adresează celuilalt bărbat
ce stătea sprijinit cu coatele pe
teigheaua barului. Acesta o lăasă să-i
îndese restul de pișcot, deschizând
gura atât cât să-i intre bucata în gură.
Femeia bătu din palme și-i luă paharul
cu țuică sorbind o înghițitură zdravănă.

- Uite, vezi, așa se face? Eu cu
țuica, tu cu pișcotul.

- Și rămâi cu pișcotul! îi zise
celălalt bărbat care o refuzase, arătând
cu mâna dreaptă spre cotul mâinii
stângi.

Femeia se ridică și se îndreptă
spre toaleta barului. Domnul Apostol,
care mușcase din pișcot se luă după ea.
Intră în partea rezervată femeilor. O
găsi pregătită să intre în cabină. Se
repezi hulpav, dând s-o ia în brațe,
chiar atunci când ea, năucită de
băutură, se pregătea să-și dea jos
chiloții. Nu-i mai dădu. Instinctiv îi
trase o palmă zdravănă intrusului,
observând cu spaimă, cum un ochi îi
sări din găoacea lui în chiuveta unde
urma să se spele pe față. Bărbatul urlă
de durere și-și recuperează ochiul de sticlă
din vasul chiuvetei. Ea ieși în fugă.
Străbătu încăperea barului oprindu-se
afară, în bătaia viscolului. Se aplecă și
luă un pumn de zăpadă, pe care-l
strânse în palme, până când deveni un
ou lucios și tare, cu care și-a răcorit și
obraji. Din bar ieși urlând și domnul
Apostol cu ochiul de sticlă în palmă. Îl
purta, strigând:

- Mi l-ai crăpat ordinaro! Mi l-ai
crăpat!

Avea fața și mai hădă, de parcă
orbita goală se căscase și mai mult.
Celălalt bărbat, care nu gustase din
pișcot, se iți și el în pragul ușii de
intrare. I-ar fi venit să-l îndemne pe cel
sluțit să meargă la doctor. Dar n-o
făcu. Era curios. Femeia se uită la el,
își privi oul de zăpadă, ce devenise
aproape sticlos și-l aruncă spre țeasta
sluțită cu putere. Aproximativ că nici nu-și
dăduse seama de gestul ei. Oul de
zăpadă se înfipse în orbita goală.
Bărbatul răcni sfâșietor prăbușindu-se.
Femeia o luă la goană, digerându-și
frica în iuțea fugii. Oul de zăpadă
înfipt în orbita goală, începu să se
topească.

* * *

disdediminează
când să iasă în glie – hodoronc-tronc!
acei moldoveni au aflat că
nu mai sunt decât basarabeni
pentru că rușii umplură târgul
cu caii de pōhod (întocmai
cum scrie la „hronicul...” lui a. busuioc)
după care bunicii mei au avut să se
nască
în imperiul rus.
părinții s-au născut pe vechea vatră însă
în regatul românia mare.
când a fost să viu pe lume și eu
mica noastră patrie se chema u.r.s.s.
Dumnezeu a voit să dau viață copiilor
mei
pe aceeași adresă care nu mai însemna
nici casă nici masă ci un gigant
monolit.
copiii s-au ridicat și au rupt granițele
ca nepoții să vadă lumina zilei
unii în republica (trecută prin revoluție
mineriade și tranziții) românia
alții în posibila și imposibila țară a lor
america.
acuma nu mai știu pe unde vor răsări
strănepoții dar neîndoielesc
tot pe acest pământ.

urme pe faleză

(motiv balcanic)

după măslinii sălbatici dindată
și curba falezei „diadema rusalcei”
(de-a dreptul potrivnică cu stada
de bolovani și gunoaiele mării) ce
aducea a pustiu.
nisipul ca de clepsidră
de departe părea atins de o aripă-n
derivă
(posibil de pescăruș rănit) sau
de șerpi în unduirea lor de nuntă
satanică.
din unghi se conturau amprente
unei fiare timide (nici că venea
nici că pleca nici că ar exista).
în tangență cu soarele liric de dimineață
–
ca și cum marea scrisese cu hieroglife
grave mesaje ori cardiograma
unei incertitudini.
carte pentru nevăzători...

poate n-ar fi fost nimica
dacă-n năvod nu se iscau sandalele
ornate cu simbolul fecioarei (prinse-n
alge cum se agață o idee fatală
de clipa nesăbuitei)
dacă pe spinii măslinului nu flutura
steagul capitulării – eșarfa ostacticei
fugare.

* * *

liniște cât nu mai încap ramele pline
cu pozele celor absenți.
peste tot în casă ochi nevăzuți
stau arc pe tine.
ceva sau cineva stârnește roiuri
de gânduri – câmpii să apuci.
cu zâmbet insidios foșnește
în hărțile aruncate la coș.
se furișează.
dintr-odată năvălește din tavan –
ferestrele-și dilată pupilele!
țâșnește din tapete – ceasul din perete
scapătă pe firul timpului.
sare din adâncul oglinzii să te
îmbrățișeze
iar tu nu mai stai.
rupi zăvorul.
liftul iarăși e-n pană.
te rostogolești ca niagara în stradă.
în stație te iai cu lumea și dai în toți
dracii
pe târfa-perfida-lichiaua de frică.
frica de țipătul liniștii
de spațiu gol fără sens nu se lasă.
îți face cu mâna de pe balcon.
urici grabnic în primul troleu
ce-și anunță plecarea
dar și aici te agasează un ins turmentat:
știați că cea mai insidioasă boală
a secolului XXI este frica de sine?...

pastel în galben

în verzi mătăsuri
frenetică pe ramuri
precum coarda-n muzici de vivaldi
s-a perindat.

nu mai este reală.
răsfrângere-i intangibilă.
zbor captiv în gravitații.
ireversibil în acest anotimp.

o elegie picată galben pe caldarâm
stârnește nostalgii într-un decor
târziu dar eminent.
oricât de mulți or fi cei fericiti
ce nu-și doresc să fie sclavii
unei frunze șterse
oricât de mulți detestă ceremoniile
cu ruguri retrograde
nimeni nu știe de unde vine

fumul iluziei.

DUMITRU BĂLUȚĂ

Starea prozei

LUTARII

La început - până unde se poate împinge această poveste - , așezarea a fost doar un cătun, de fapt o mică colonie, cu câteva gospodării așezate pe un platou al unui imas unde, într-o răpă de lângă pădure, s-a descoperit pământ colorat. Lutăria - așa s-a numit cătunul - era adăpostită, lipită cu spatele de tăietura, ca un perete, a muntelui.

Exploatarea pământului, a lutului colorat în diferite nuanțe, a început-o Suru, un fugar urmărit de autorități pentru că a făcut comerț cu cai furati de pe pășunile unde erau împiedicați noaptea pentru a paște - ghinionul lui a fost că a furat un cal și l-a dus în târg, de la jandarmul din sat, care era și el negustor(tușer) de cai - dar și pentru alte pricini cu care a supărat pe mulți de la conducerea obștii. Acesta s-a înfundat în codrul întunecos și neumbat și și-a încropit o ascunzătoare într-o vâgăună de sub o coastă abruptă, într-o încălțitură de arbuști, tufișuri și rugi de mure. În acel loc nimeni nu ar fi încercat să pătrundă și nici nu ar fi avut vreun rost, vreun câștig. Stând, Suru, acolo, singur ca un huhurez, a observat odată că pe sub coasta râpei, printr-o crăpătură, curge o apă mereu colorată și uleioasă și așa a descoperit acest zăcământ.

Îl scotea din groapă cu un coș de nuiele și îl întindea la uscat iar în ziua când se ținea târgul la Valea arinilor, îl vindea la femei pentru a-și văru casele și alte acareturi din curte. O parte din bani îi cheltuia pe loc pentru alimente și alte mărfuri necesare traiului său și pentru diferite unelte necesare muncii. Ce-i rămânea pune deoparte. Avea el, Suru, un gând înspre care pășea încet, cu răbdare și cu mîgală. Acest îndemn se așeza neabătut pe fagașul pe care Suru îl intuia. Mirosea mersul lumii.

Astfel a început să-i meargă bine. „ M-am mai apucat și io pă sărăcie” glumea în sinea lui, cîteodată. Dar, de fapt, era sătul de atîta frică și nesiguranță și copleșit de singurătate. Pe suportul acestei stări, dar și pentru că regimul din cauza căruia s-a ascuns el atîta vreme s-a spulberat, astfel ne mai fiind vînat, după câteva descinderi prin satele pe unde avea prieteni și cunoștințe, a reușit să lămurească câțiva, doritori de un

câștig sigur, să se mute și să se stabilească pe platoul de deasupra vâgăunii ce adăpostea în pantece pământul colorat. Apoi au luat legătura cu o fabrică de vopsele cu care au încheiat o înțelegere prin care li se ridica săptămînal marfa și îi plăteau cu bani frumoși.

La început scoteau marfa până la buza gropii cu o targă de lemn - lucru anevoios - apoi au făcut rost de tîrbonță cu roată de lemn, pe care o împingeau pe niște panouri de scîndură așezate în succesiuni de planuri înclinate. Era o muncă greoaie și fără spor. Asta până într-o seară când s-au așezat trudiți și înfierbîntați la taifas sub umbra unui copac. Tușeru, unul dintre noii veniți le-a sugerat o metodă prin care să-și ușureze munca.

- Auziți, măi, lutarii mei!... M-am tot gîndit de cîteva zile cum ne-am putea noi ușura munca noastră...

Toți și-au întors privirea, cu o vagă, curiozitate, spre el.

- Ce-ați zice dacă am face noi un coș mare de nuiele și să ne instalăm la buza gropii un

vârtej de lemn pe care să fixăm o funie sau un lanț cu care să slobozim coșul gol în fundul carierei noastre și să-l tragem înapoi plin?... Noa, noa, nu vă păzați!... i-a oprit el cu mîna ridicată, văzînd că au început să se foiască, descumpăniți. Nu noi o să-l tragem, ci un cal.

- Măi, Tușerule!... Socoteala ta nu-i rea. Că văd că ți sî învîrtesc roțițele, a zis Suru,

uitîndu-se zîmbind nostalgic, dintr-o parte, pe sub obada clopului. De coș nu-i bai, că știm noi împleti cu nuiele, suntem meseriași, da' de unde scoatem noi animalu'?

- „Moșule cu barba sură,/ spune-

- mi caii cînd să fură?/ Noaptea pă fulgerătură.../ Caii să

fură la noapte/ cînd dușmanu' doarme-a moarte”, a îngînat Tușeru, zîmbind șmecherește cu un colț de gură, în loc de răspuns. Că, doară, mare-i stava tovarășului colectiv... Numa' nu știu cine o să vină cu mine...

Cînd întunericul s-a așezat peste lume statornic, Tușeru împreună cu Vădan, un fecioraș al nimănu, un prunc orfan ori abandonat de părinți, - nimeni nu știa ce-i cu el, de unde vine, nici chiar el - aciuat și el de curînd în colonie, au pornit, au tăiat pădurea întunecată până la imasul cailor din Fundătură unde erau lăsate peste noapte biete animale chinuite, animale luate cu forța din grajdurile oamenilor și înscrise în internaționala luminoasei promisiuni a traiului în comun. Niște arătări, niște schelete umblătoare înfometate, neîngrijite, chinuite și exploatate, ținute în viață doar cu „apă, paie și bătaie”. Din adunătura aceea de animale apatice și aproape nemișcate, cei doi au ales o gloabă bleagă, cu urechile lăsate spre a-și arăta dezamăgirea și tristețea, cu coastele ce împungeau tăbăcita piele gata să se destrame.

- Nu te teme! i-a zis Tușeru înspăimîntatului flăcău cînd l-a simțit lângă el deloc

entuziasmat de alegerea făcută. Cal facem noi din gloaba asta!... Mă pricep io la de- aiestea treburi.

I-au aruncat animalului o funie pe după grumaz și, fără nicio împotrivire din partea gloabei socialiste, s-au strecurat toți trei în pădure, contopindu-se cu întunericul. Au găsit în cale o poieniță mică, scaldată de apa străvezie a nopții și ocrotită de ochiul indiferent și zîmbitor al lunii. Au legat mârtoaga de o creangă - măsură inutilă, întrucît animalul abia aștepta să se odihnească - apoi, Tușeru a scos dintr-o traistă cîteva scule și, pe rînd, a discutat potcoavele indiferentului animal, pe care le-a fixat din nou întoarse.

Cînd au ajuns, pe ascuns, în colonie, l-au dosit pe Muchi - așa l-au botezat ei pe cal - într-o viroagă săpată de milenarele și repezile ape între stînci, potopită de buruieni nicicînd căutate de mîna de om și de bozie puturoasă. I-au aplicat pe spată, calului, cu un drug de fier înroșit, confecționat empiric, →

ȘTEFAN AUREL DRĂGAN

inscripția „lutăria”.

A doua zi, Tușeru a mers în târg de unde a făcut rost de ovăz și grăunțe de mălai și după două săptămâni a apărut pe marginea carierei de lut colorat un cal frumos, negru și neastâmpărat.

Foștii deținători nu s-au mai interesat de animal, nu i-au simțit lipsa deoarece nu aveau simțul proprietății. Mai mult, nici nu știau că există asemenea participant la construcția lor; nu aveau nici vreme să se intereseze de asemenea lucruri – lipsa unui cal – din cauza slujirii partidului și a prezenței la crâșmă.

În acest răstimp, Suru cu ceilalți ortaci au confecționat un coș din nulele trainic și cu aspect cât de cât comercial și au instalat la buza puțului o schelă din lemn pe care au montat un drug, un sul de lemn prevăzut cu o roată canelată, un șanț prin care va aluneca funia ce va fi legată de calul care va scoate materialul afară.

Treaba a început să meargă mult mai bine și astfel și câștigul oamenilor pripășiți în această pustietură, a lutarilor, deci. Numai că într-o zi o întâmplare a deschis pentru colonie alte porți, un nebanuit drum, o ușă spre ieșirea în lumea mare și civilizată. (Așa au crezut ei). Cum săpau ei acolo, în groapa ce tot fugea de ei spre adânc – „Om săpa până om da de fundu' pământului”, glumeau ei fericiți pentru că le mergea bine -, cel ce izbea cu târnăcopul în față, în lutul mâlos, a dat de o rocă mai tare de care nu a putut trece. Puteau să o ocolească, numai că li s-a părut că dincolo de placa aceea sună a gol și s-au lăsat prinși în capcana curiozității. Ca orice ființă.

- Măi, oameni buni și de-ominie, aici nu mi s-a depare mie ceva! Cugetă cu glas tare

Suru, rezemat în lopată. Da s-o lăsăm în plata domnului și să mergem noi în a nost' drum mai departe, pe lângă lespede asta?...

- Da' lasă că nu a fi nimic dacă om încerca și noi, s-a împotrivit Tușeru, împingându-și

hotărât clopul pe ceafă. Om vedea măcar ce-i dincolo.

Ceilalți l-au aprobat și în câteva zile au tot zgândărit cu târnăcoapele și cu niște icuri de fier pe lângă lespede. Până la urmă au reușit să învingă zidul muntelui printr-o mică spărtură cât o nucă. Dar când piatra a

cedat, cei doi ortaci s-au prăbușit ca și fulgerați. Ceialalți i-au scos din puț cu coșul de nulele și i-au dezbrăcat precipitați și spăimoși. S-au tot învârtit pe lângă cele două trupuri până când au început să dea semne că vor să mai trăiască, aspirând aerul ca „să ajungă din nou la suflarea lui Dumnezeu”, cum zicea, glumind, unul din jurul lor.

I-au întrebat, după ce s-au mai întremat și s-au limpezit, despre pățanie.

- Doamne, măi, oameni buni!... s-a desprins din amorțeală Tușeru. Nu știu precis ce o

fost, ce n-o fost, da' sigur îi că – atâta am priceput – atunci când s-o crăpat lespede a ceea de piatră, ceva m-o străfulgerat... ca și cum m-ar fi izbit cu putere, în față, un animal nevăzută, dar fără să mă atingă. Oa, nu știu cum să vă zic! Ca o moarte fără vrere...

În urma acestei întâmplări, vestea s-a dus rapid mai departe și în colonie, într-o zi, au sosit tot felul de indivizi cu mape, cu scule ciudate și au început să măsoare, notând și schimbând între ei tot felul de cuvinte și semne ciudate și neînțelese de către localnici, de lutari. Dealtfel nici nu le comunicau străinii nimic din ce au constatat. Parcă dinadins păstrau taina ce zăcea ascunsă dincolo de mica fereastră deschisă în stâncă.

Dar într-o zi peste cătun a căzut dură, ca un bolovan, lovitura: exploatarea de lut colorat se închide și se deschide o mină din care nimeni nu știa ce se va scoate. Colonia din groapă a fost desființată și în jurul puțului, a carierei s-a întins un gard de sârmă ghimpată păzit de soldați tăcuți, înarmați. Localnicii evacuați au fost strămutați pe pășunea din jur unde au fost construite în grabă câteva barăci din placaj. Într-o parte pentru localnici, mai departe, la o mică distanță, pentru soldați, în altă parte, mai ferită pentru noii veniți cu care nu aveau voie să aibă contact și pe marginea puțului s-au construit câteva pentru birouri.

Până la urmă, lutarii au fost angajați la noua întreprindere, dar numai la serviciile de suprafață. În galeria nouă ce a început să roadă sub munte, orizontal, nu aveau acces decât noii veniți, care purtau o uniformă de lucru, cască în cap și erau escortați de pază militară.

Ce se petrecea dincolo de poarta muntelui, care se deschidea din fundul puțului săpat de lutari, nimeni nu știa prea multe. Însă, dincoace, micul cătun, colonia, a luat aspect de așezare umană, muncitorească, înfloritoare. Cu cât se aprofundau lucrătorii spre fundul pământului, cu atât deasupra, la lumină, se adunau oameni. Apoi, firesc, au apărut, pe măsura creșterii zarvei în jurul găurii din stâncă, construcții de utilitate publică, locuințe mai statornice și alte construcții și structuri necesare unei locuiri într-o comunitate de oameni.

Ei, dar cine a pomenit ca, atunci când se abat doi sau mai mulți inși laolaltă, să nu se acuze imediat nevoia de a recunoaște sau numi un conducător. Așa s-a trezit și în colonia lutarilor, într-o zi, un individ – Păstău, un om al partidului, cam neîndemânos la treabă și cam prea liber în ogradă(nu avea nici grad în jurul curții, nici porți la uliță și nici nu-l înghesuiau animalele prin dărăpănăturile de acareturi care cu greu rezistau pe picioare), care a anunțat pretenții la isprăvnicia așezării.

- Aici vom construi blocuri de locuințe și vom asfalta ulițele! vocifera pretendentul la

scaunul de premară, pe la toate colțurile. „Aculo unde-a fost doar chin și jale/ clădim orașe și-nflorim grădini” mai completa el emfatic.

Sigur că prestația lui nu conta prea mult fiindcă voturile publicului erau numai un spectacol, decizia fusese luată din timp. Noii veniți, - aduierurile, cum le spuneau lutarii – unii mineri, alți profitori, îl aplaudau și îl susțineau în promisiunea lui, dar vechii lutari se îndoiau și, tăcuți, se retrăgeau deoparte. „Din câcat nu poți face zdici!” se auzea câte o voce interzisă. Ei nu erau revoltați pe Păstău, ca individ, ci pe întreaga stare de lucruri ce a fost abătută asupra lor și a țării. Cum să fie de acord și să aplaude când munca lor a fost interzisă și ei, din oameni liberi au ajuns să fie subordonați unor venetici, unor străini. Însă până la urmă tot puterea promisiunii și forța partidului unic au învins. S-au construit și câteva bolcuri de locuințe – niște cutii înghesuite și insalubre din prefabricate -, dar s-a așternut și covorul de asfalt. Nimeni nu s-a interesat de grosimea acestuia, dar pe măsură ce se întindea promisiunea pe→

drum, ce se realiza seara, dimineata arata ca o tesatura de femeie beata care nu a controlat brâgla războiului. „Pânza mândrii ceea rară/ca fuștei de la scară”, se distrau o parte din locuitori... Și această întâmplare ciudată s-a petrecut zile la rând, spre disperarea unsului local...

*

Diversiunea cu asfaltul a fost pusă la cale de către cel care a fost contracandidat la isprăvnicie, cu acordul și sprijinul lutarilor, a rubedeniilor acestora și a altor nemulțumiți. Acesta a exploatat nemulțumirile lutarilor care se considerau umiliți fiindcă au fost puși la treburile cele mai de jos, munci care, de obicei, le fac țigani – uneori nici aceștia – și unii declasați social. La această revoltă surdă și ascunsă s-au raliat și alți nemulțumiți. Din diverse motive mai mult sau mai puțin justificate, ba poate că deloc, dar...

- Io știu leacu la aiasta boală! a ieșit în față unul dintre ortacii din mină. Nici nu știți voi cât de la îndemână îi... Uite cum facem!... Eu mă bag în șut pă schimbu' patru, de noapte. Pă dimineată o să vedeți cu ochii voștri!...

Era iarnă grea, geroasă. Din gaura din peretele muntelui se revărsau ca niște licurici negri, ortacii care făceau o pauză la scormonitul pământului, cu lămpile alimentate cu carbid în mână.

Lutarii, care făceau anumite munci la suprafață, la care s-au adăugat și câteva cârțițe, toți înțelegeți anume, s-au tot foit prin curtea minei, căutându-și neștiute lucruri pierdute sau rătăcite sau făcându-se că au o nevăzută treabă și au rămas la urmă. Ceilalți, care au ieșit din șut, s-au împrăștiat trudiți și somnoroși pe la casele lor. Cei care au intrat în pământ și s-au înfundat în munte ca să scormone după comoara la care încă nu-i știau chipul, rostul și denumirea, - comoara atât de strașnic păzită – nu aveau grija celor de afară. Grupul celor care s-au tot codit și au zăbovit prin fața gurii negre a stâncii, s-au pornit și ei, după un timp, agale spre colonie. În fiecare loc unde lumina lui Ilici nu ajungea, au aruncat din lămpile lor carbidul peste covorul subțire de asfalt, tras triumfal peste drumul principal din așezare.

Mare a fost mirarea și stuporea tuturor când, dimineată, au băgat de

seamă că din covorul de pietriș și bitum de pe drum au rămas doar câteva petice de zgură neagră, ici și colo, și pe marginea drumului mișunau cohorte de râme, indiferente la mirarea și frământarea asistenței. Dar mai mare a fost furia și ciuda edilului care nu putea să descopere cine-i dușmanul de clasă. Oamenii stăteau rezemați de porți și de intrările cutiilor de locuit din blocuri și se minunau de întâmplare.

- Da' ce vă mirați, măi, oameni buni? Doar nu credeți că va ține în veci un strat de

pânză pe care l-au așternut peste drum!... arunca vorba câte unul.

- Diferența de bani o ajuns în jebu⁴⁵ fără fund a birăului și a altor șalăi⁴⁶ cu care s-o

înțeles el, vocifera Suru la bodega din colț. Ce vă tot mirați?!... El, cu șobolanii lui, o distrus drumu' – asfaltu', adică... Nu râmele, cum tot zice unu și altu!...

Peste câteva zile, spre a nu se lăsa intimidat de dușmanul de clasă, asfaltul s-a reîntins glorios pe drum. Mai cu seamă era necesar pentru transportul legat de întreprinderea de sub munte. Însă peste câteva zile, peste noapte, iar a dispărut bitumul în mod ciudat, și dimineața defila cohorta de râme, indiferentă, pe marginea drumului. (Nimeni nu observa faptul că dincolo, în magazia minei, rezerva de carbid scădea pe măsura îmulțirii rămelor și a dispariției asfaltului). Întâmplarea, ca un joc nebunesc, s-a repetat mai multă vreme – noaptea asfaltul dispărea, râmele se îngărășau și dispărea carbidul din magazia întreprinderii – până când cineva a trădat.

*

Tușeru, se înțelege, nu a operat prima dată când a furat mărtoaga pentru colonia lutarilor. Nici nu și-a înfrânat aici znaga. Numai că, fiind în atenția organelor, într-o zi l-au prins în târg cu alt trapaș. „Mi-o ieșit pozma-n drum!” le povestea el, făcând haz, celor ce ascultau uneori povestea lui. „Calu a fost a șefului de post, care a fost și el de-a nost... Se pricepea la cai, adică... Și în târg și-a recunoscut animalul când l-a chemat pe nume.” Sub presiunea fizică și cu amenințarea beciului neprietenos a

povestit milițianului toată întâmplarea cu carbidul.

Ispravnicul s-a înfuriat tare. Știa că atâta timp cât nu dispăre carbidul, nu va putea păstra cea mai mare promisiune făcută pentru păstrarea scaunului – asfaltul. Însă produsul, dușmanul lui imediat și imposibil de anihilat direct, se cuibărea în mină.

A umblat zilnic – „cu straița-n botă și cu moarea-n peteică”, îl batjocoreau, pe ascuns, pe Păstău, oamenii – la împărăția regiunii până când a reușit să desființeze mina. „Pe cauză de radiații” explica el din fugă, descotorosindu-se de supărații oameni care trebuiau să-și caute un alt sălaș unde să se așeze provizoriu și vremelnic.

Până la urmă au rămas în așezare lutarii și încă câțiva ortaci pensionari, singuri, fără familie, iar ceilalți locuitori au părăsit, dezamăgiți și deznădăjduiți, așezarea. După o vreme și ispravnicul, neavând pe cine să reprezinte, s-a rătăcit, așa pe nesimțite, în lumea largă.

Cei rămași erau, de-acum, toți pensionari. Inclusiv nevestele lor – care le aveau – au devenit beneficiarele pensionării, cu o anumită înlesnire, fiindcă au lucrat și ele la diferite corvoade în curtea minei.

În mod cu totul ciudat, contrar znăgii pensionarilor, mai cu seamă a celor care nu altă preocupare prin care să-și ocupe timpul, locuitorii aproape pustiului loc s-au aplecat, așa dintr-o necunoscută pornire, de citit. La început, au devorat toate cărțile din singura bibliotecă(la care până atunci nimeni nu i-a șters praful de pe rafturi), apoi au epuizat depozitul de carte din singura librărie, care, la rândul ei, nu a fost vizitată până atunci. Când resursele de lectură din localitate au fost epuizate, au început să scrie ei înșiși cărți și să citească între ei producțiile. Apoi au înființat o editură unde să-și scoată la interval producțiile scrise. Apoi au înființat o tipografie. Pentru a funcționa teascul au construit o fabrică de hârtie care a înghițit tot lemnul ce sprijinea spatele muntelui.

Într-o zi s-a abătut cu furie o furtună înspăimântătoare peste muntele văduvit de frunză și în câteva clipe, cu pământ, cu pietre și rădăcini, s-a prăvălit peste așezarea ce se sprijinea în coasta lui, îngropând-o, laolaltă cu lutarii.

⁴⁵ Jeb - buzunar

⁴⁶ șalău – trântor, explotator

NEVOIA DE IUBIRE

Robește inima mea
fără s-o calci în picioare,
cântă-i cum s-ar cânta
în zi de sărbătoare...

Înlătură-i piedicile
din drumul spre tine
și deodată clipele
vor iradia lumine...

Nesperate anotimpuri
vor tot rătăci buimace,
inima va bate-n ritmuri,
legănată ca de arce...

Somnul, tupilat în gene,
liniștit va curge-n suflet,
noaptea de sânzâiene,
pline ochi de dor și umblet...

Și, o roabă, în regină,
și, dintr-o regină, roabă,
inima-mi -un pumn de tină-
s-o prefacă în podoabă...

Delicată și tăcută,
neștiind decât să deie,
ca un murmur de lăută,
vălvătaie din scânteie...

.....
În a lumii alcătuire,
cu tot ce este sfânt în ea,
stă nevoia de iubire,
altfel, nici nu s-ar putea...

SCRISOAREA UNUI COPIL UITAT

Sunt un copil uitat de tine...
te-am așteptat cu zări senine
și-am tot sperat că vei veni
să îmi aduci și mie jucării...

Am ghetă vechi, dar lustruite,
voiam să îți aduc aminte
că-mi place și-un covrig uscat,
îmi era foame și te-am așteptat...

Te-ai dus mereu la alți copii,

când eu te-am așteptat să vii,
în colț de stradă, umilit,
dar niciodată n-ai venit.

Am fost și eu copil cuminte,
chiar de-mi lipsește un părinte
și multe altele și, mai cu seamă,
neprețuita dragoste de mamă...

Și note mari am luat la școală,
am și furat -să-ți scriu- o coală,
am fost un an chiar premiant,
o diplomă îmi stă garant...

Te-am așteptat an după an,
eu sunt copilul cel orfan,
eu sunt copilul de pripas,
Moș Nicolae, bun-rămas!

DOINA CHERECHEȘ

La ora barbară, turquoaz

ochii heruvimilor
tăinuiesc
înflorirea apei turquoaz
în adâncurile
de la Marea Moartă
un rost galeș, indecis,
înmugurește
turquoazul celest-marin
nemaiumblat
de visele mele
și te-am chemat
părtaş să-mi fii
la ora când
marea-i barbară
cai năvălași
au coama din raze de lună
perturbă ospățul peștilor...
limpezimea, cu mugurii
unei bolnave întrebări
exultă în mine
oare veșnicia
te va ucide
a doua oară?

Roșu iertător

se miră zeii
încă se mai miră

cum de culorile
întrebărilor
lăsate peste oameni
ori șerpi
nu -și alterează
sprinteneala
mereu există
răvașe căutate
un tren venind
altul strecurat în plecare
diafragma
întrebărilor noastre
zbârcindu-se
pe față și pe dos
vântul ia forma
veșmintelor mele
de gală/
măștile năpustite asupra-mi,
dușmănos prefăcute,
au spoiala scorjită
se vor a fi
răscumpărate/
mă îndur
și le înbrățșez cu singura inimă
pe care
o mai am
din viețile
anterioare.

Happy face

În plin ospăț
cântecul pășării temute
defăima
virtutea mesenilor serii
trecători
prin amor și beție
cântau
vino, străine, la masa
cu fecioare
și cupe de vin
sătui de lege să bem
puterea trufiei
multe-am văzut
în căile noastre...
primejdii
scăpate din frâu
ne-au mântuit nădejdea
hai, să-mpartim
vremea din urmă
frățește
și vă-ndemn
răsplătiți viclenia
de seară
ocară morții să dați
pasărea, iat-o, soarbe
din cupe
pline cu bine și rău
cântă și-ncepe să moară
cu suflet de om.

VERONICA BĂLAJ

PRODUSE NOI PE PIATA COMUNICĂRII

Dacă există ceva care afirmă cu seninătate că avem un nivel de cultură generală ridicat, înseamnă că afirmația persoanei

respectiv este produsul unui entuziasm paralel cu orice raționament. Nici mai mult nici mai puțin. În secolul XXI, dacă dăm la o parte vârfurile nivelului de cultură generală – pentru că ele există! – ce rămâne *după* este un fiasco în grad de rudenie din imediata vecinătate a dezastrului – scuze.... Pentru descoperirea acestui adevăr sumbru, nu e nevoie să parcurgem tomuri întregi despre știința psihosociologiei, ci este suficient un sondaj în rândul ultimelor 2-3 generații. Dar nici atât! Dacă avem simpla curiozitate a obținerii unei informații de acest fel, e suficient să urmărim câteva rețele de socializare conduse „autoritar” de... cumsecadele, dar autoritarul *facebook*, și vom avea ocazia să facem cunoștință cu o terminologie lingvistică absolut halucinantă. Astfel, nu după multă vreme, ne vom simți depășiți de noile achiziții/inovații/invenții apărute în vocabularul limbii române în care marș funebru conducerea va fi asigurată de avangarda prescurtărilor de tot felul, de toată năstrușnicia, iar unele jignitoare iresponsabilitate. „Noile” neologisme apărute într-o ediție viitoare a DEX-ului (nu m-aș mira!), vor schimba radical nu doar lexicul limbii, ci și structura acesteia. Pe locul doi, în imediata apropiere, se situează inovațiile și chiar invențiile lingvistice care nu par, multe!, să aibă vreo legătură cu adevăratul vocabular al limbii române, respectiv cel care, în tot mai mare măsură, este ignorat și, în destule cazuri, chiar... măcelărit din ce în ce mai cu pricepere de către semidocti și *sferitodocti*, cum se spune cu un termen deja consacrat. În aceste condiții, comunicarea dintre generații este tot mai dificil de realizat la un nivel care implică un intelect normal, având în vedere că educația și

învățământul, cele două ramuri ale comportamentului și cunoașterii, au coborât până la a se îmbăia cu satisfacție în apa liniștitoare a mediocrității, ca apanaj al prostiei, și unde, biblic vorbind, nu mai e *nici întristare, nici scrâșnire de dinți*, ci doar o alunecare pe topoganul fericit al autodistrugerii psihosociale. În această ordine de idei, e normal să nu citim, să nu ne intereseze decât *gugălu*, cel ce ne dă toate informațiile de care te afli tot timpul, cum se spune din punct de vedere tehnic, la un... click distanță. În acest fel, este o blasfemie, o pierdere mare de timp ca să citim o carte care ne oferă informația după cine știe câte pagini citite, față de *gugălu* care ne-o oferă în câteva zeci de secunde. Nu e foarte simplu? Ba da! Ca să fie și mai clar: *gugălu* se substituie cu succes învățăturilor din cărți, greoaie, plicticoase și pierzătoare de timp.

Evident și indiscutabil, impactul este eficient, spectaculos și specific vremurilor noi, vremii secolului XXI. Apoi, greu de crezut, dar perfect real: în ajutorul rețelilor de socializare atât de la modă datorită eficienței și rapidității, în procesul de comunicare sar canalele de televiziune în care programele sunt alcătuite, în marea lor majoritate, de realizatori care de multă vreme au compromis rolul și rostul televiziunii în viața socială. O mulțime de prostioare și de năzbâtii verbale, ca să folosesc un termen blând, unele monumentale, sunt deversate spre telespectator cu credința că acesta le receptează, se relaxează și dă semne de mulțumitoare/înălțătoare trăire. Această poveste, care atentează, deseori cu succes la psihomentalul, telespectatorului obișnuit, respectă trei elemente de bază: scenariu-realizator-prezentator, toate trei, în destule cazuri, nefiind altceva decât produse ale unui nivel de cultură generală scăzut și cu rol neforțat, dar eficient, de îndobitocire treptată a telespectatorului... În atari situații, faptul că unui oarecare din platoul emisiunii i se cere să arate cu rapiditate pe hartă unde e Dorohoiul, iar el/ea arată cu seninătate și seriozitate spre județul Dâmbovița, e un normal al lucrurilor. Ca să nu mai vorbim că, fără un calculator la îndemână, tabla înmulțirii cu 3 este o adevărată pacoste pe capul tinerelor generații. Pe aceeași frecvență: se

vorbește deseori despre obligativitatea în învățământul gimnazial, dar încă n-am aflat *cum* poate fi obligat un părinte să-și trimită copilul la școală, să învețe carte când mintea și memoria elevului este atacată de numărul mare al obiectelor de studii perfect inutile în viață, în schimb materiile de bază, cum ar fi: limba română, literatura și gramatica, matematica, istoria, geografia..., sunt aproape ignorate... Ca să nu lungesc prea mult povestea: citim din ce în ce mai puțin, elevii, mulți dintre ei, au început să urască școala, nu mai cumpărăm cărți decât pentru a ne mândri cu bibliotecă de intelectuali-(snobi), sau pentru a le face cadou, cititorul sincer este dezamăgit, descoperind că se scrie mult și fără valoare în majoritatea cazurilor, abundența aparițiilor editoriale doar aparent rezolvă problema, fiindcă autorii înșiși se întrec în a-și dobândi individualitate și personalitate fără să țină seama că *adrisantul* nu e un... necunoscut... Există și situația când acesta, cititorul, după două-trei încercări eșuate, renunță la lectura unor cărți care nu-i transmit nimic, sau ceva foarte vag, ori amalgamat până la nimicirea esenței, iar dacă aceste probleme sunt așezate una sub alta, rezultatul va fi nemulțumitor, fiindcă educațional, comportamental și intelectual, reprezentantul noii generații este pregătit pentru cu totul altceva decât... lectura.

Luând în considerare toate-aceste componente ale unui întreg, fie el convențional acceptat, să ne mai mire lipsa de comunicare dintre generații, sau dintre membrii aceleiași generații? Nivelul la care se poartă conversațiile în majoritatea cazurilor este generat și condiționat de nivelul de cultură și de educație. În prezent, violența de limbaj și obscenitățile „aruncate” pe *piața conversațiilor* nu mai constituie decât un flagrant al comunicării... Ca să definim și să rezolvăm problema, afirmând cu mândrie că suntem locuitorii secolului XXI, este insuficient spre penibil, fiindcă nivelul de cultură – aici facem abstracție de cazurile particulare – condiționează nemijlocit un anumit nivel de comunicare care, ne place sau nu, deteriorează grav o comunicare ideală și potrivită cu secolul...

DUMITRU HURUBĂ

Biblioteca Babel

JANA PÁLENÍKOVÁ

Jana Páleníková este licențiată a Facultății de Filozofie a Universității Comenius din Bratislava, doctor în filologie cu o teză despre romanele lui Camil Petrescu (1996). A fost, vreme de mai mulți ani, cercetător la Institutul Enciclopedic al Academiei Slovace de Științe din Bratislava unde, în calitate de redactor specialist contribuie la elaborarea articolelor din Enciclopedia slovacă, apărută în 6 tomuri, precum și a celor din Enciclopedia artelor dramatice (2 volume). Titulară a cursurilor de istorie, literatură și civilizație română, este totodată președintă a Societății culturale slovaco-române din Bratislava. A tradus atât creații integrale, cât și fragmente din operele unor scriitori precum I.D. Sîrbu, Petru Popescu, Paul Cornea, Mircea Anghelescu, Norman Manea, Mircea Cărtărescu, Ana Blandiana, Dan Lungu, Gianina Cărbunariu, Valeriu Butulescu, Mircea Horia Simionescu, Ion Marin Sadoveanu: Koniec storocia v Bukurešti (Sfârșit de veac în București) – 1982; George Călinescu: Záhadná Otlia (Enigma Otiliei) – 1984; Vasile Voiculescu: Rybár Amin, Posledný Berevoi (Pescarul Amin, Ultimul Berevoi) – 1989; Mircea Eliade: Svätovánska noc (Noaptea de Sânzâiene) -2000, La umbra unui crin – 2005; Andrei Pleșu: Minima moralia – 2001; Gabriel Liiceanu: Tanec s knihou (Dansând cu cartea) – 2007.

Daniela Sitar-Tăut: De curând a avut loc manifestarea Noc Literatúry/ Noaptea Literaturii, inițiată de EUNIC (European Union National Institutes for Culture) din Republica Cehă și din Slovacia, care

s-a derulat simultan în patru orașe slovace: Bratislava, Banská Bystrica, Žilina, Košice. În 11 locații, unele dintre ele inaccesibile altfel publicului larg au fost efectuate lecturi publice din toți atâtea autori europeni. M-au impresionat veritabilele „cozi la lectură”, care prin mulțimea lor mi-au amintit de cele de pe vremea lui Ceaușescu de la alimente, alcătuite în mare parte din tineri veniți să audieze, într-o disciplină perfectă, aceste cursuri vii de cultură europeană. Literatura română a fost reprezentată de fragmente din microromanul Dayan, în interpretarea actorului Michal Hudák. Textul este inclus în volumul V tieni ľalie/La umbra unui crin, apărut la Editura PETRUS din Bratislava, în 2005, într-o traducere care vă aparține. Cum a fost primit voiajul lui Dayan într-un lăcaș ieșuit, la Aloisianum?

Jana Páleníková: Când era să fac alegerea unui fragment potrivit pentru citit, am avut în gând un singur criteriu: să fie așa de interesant ca, după 10-15 minute de lectură să poată să fie întrerupt, în așa fel încât ascultătorii să nu plece dezamăgiți, ci dimpotrivă, să provoace în ei dorința de a afla sfârșitul nulei citind textul întreg. Ceea ce s-a și întâmplat. După prima lectură s-a apropiat de mine o doamnă care m-a întrebat dacă și de unde se poate cumpăra cartea respectivă. De fapt, promovarea numelui lui Mircea Eliade a fost scopul meu, pe care l-am urmărit oferindu-l pentru acest eveniment cultural. În ceea ce privește locul – incinta seminarului ieșuit – în care s-a efectuat lectura publică, l-am aflat cu o zi înainte. Atunci mi-am spus că cineva, căruia numele lui Eliade nu-i spune nimic, a citit că fusese istoric al religiilor și și-a spus că s-ar potrivi cu acest spațiu religios. Dar abia ascultând fragmentul (în care Dayan vine la decanul facultății și îi explică cum a fost cu purtatul bandajului negru mai întâi la ochiul cel drept, lovit și strivit, iar apoi schimbat la ochiul stâng de Jidovul rățăitor care și-a muiat degetul în gură și l-a trecut de mai multe ori peste rană) am realizat potrivirea genială a fragmentului cu spațiul. Parcă am fi fost toți cei prezenți martorii unei vindecări miraculoase a unui orb din Biblie. După reacția publicului, pot spune că Eliade a plăcut și că în

prezent are în Slovacia cu câțiva admiratori în plus.

- Dincolo de traducerile din Mircea Eliade (aveți la facultate chiar un curs opțional despre Istoricul religiilor), cât de cunoscut și de „gustat” este acesta în Slovacia, în ipostaza de romancier și autor de proze fantastice?

- În afara studenților care au limba și literatura română ca specializare, și pentru care cunoașterea lui este „obligatorie”, pe Eliade îl știu, mai ales ca savant, mai puțin ca literat, studenții la istoria religiilor, la filozofie și etnologie. Majoritatea celor care urmează cursul meu optativ provin de la specializările nefilologice, dar cu mare plăcere trec de la literatura de specialitate la beletristica lui și, cu o surprindere plăcută, descoperă tainele fantasticului eliadin. Cursul este încheiat cu o lucrare pe tema aleasă de studenți, în funcție de lectura lor. Punct lor de vedere este altul decât cel de al filologilor. Ei nu sunt strânși de niște clișee ale analizei literare și sunt în stare să facă niște aluzii sau paralele cu alți autori sau filozofi, cunoscuți prin intermediul studiilor lor de specialitate și de multe ori ajung la niște constatări interesante, deseori mai captivante decât cele le dau specialiștii româniști. Succesul lui Eliade în Slovacia nu se poate compara cu alte nume, de exemplu cu premiații de Nobel, dar pot spune că are admiratori, poate nu așa de numeroși, dar sinceri și profunzi. O spun din propria mea experiență. Eliade este sau complet necunoscut, sau citit și admirat.

- Sunteți un eficace și neobosit ambasador al culturii române. Din 18 martie, la postul SLOVENSKÝ ROZHLAS, STANICA DEVÍN aveți o serie de emisiuni dedicate scriitorilor noștri contemporani, din generații diferite, cu registre narative diverse și ele. Care sunt aceștia și de ce ați optat pentru ei, dincolo de faptul că lista cuprinde numele cele mai vehiculate ale prozei actuale?

- Am pregătit patru emisiuni care fac parte dintr-un ciclu vast dedicat literaturilor europene. Marele merit îl are redactarea Hana Rodova-Kolbasska, care lucrează sistematic la promovarea literaturilor „mici”, adică mai puțin cunoscute. Scopul meu a fost să înfățișez ascultătorilor →

DANIELA SITAR-TĂUT

slovaci literatura română care în ultimii o sută de ani a fost prezentă în contextual cultural slovac, dar care, după 1989, în condițiile schimbătoare de politică editorială, a început să dispară din conștiința cititorilor. Despre literatura română de azi nu se știe aproape nimic. Postul de radio Devin este unul cultural, cu multă literatură, muzică clasică, piese radiofonice, concerte, cu alte cuvinte este un post pentru ascultătorii mai exigenți, și asta a fost pentru mine o oportunitate. Am vrut să schițez situația actuală și am început cu anul 1990, cu „literatura sub semnul dezumanizării”, cum spune Dan C. Mihăilescu într-unul din volumele sale. Împreună cu schițarea tabloului literar de după revoluție, pentru această emisiune am tradus o povestire a Anei Blandiana, *Misiune imposibilă*, ca exemplu a scriitoarei care și-a păstrat ținuta morală în toate vremurile dificile. Figura dominantă a celei de a 2-a emisiuni este Mircea Cărtărescu cu prezentarea lui ca scriitor oniric, al visului și autoficțiunii pe de o parte, iar ca iubitor al femeilor pe de altă parte, prezentat prin traduceri fragmentelor din *Nostalgia*, *Orbitor III* și o narațiune din *De ce iubim femeile*. A treia emisiune a fost dedicată literaturii exilului, lui Norman Manea (*Întoarcerea huliganului*) și *Supleantului* lui Petru Popescu. Exilul literar românesc este foarte interesant și face parte și el din istoria literaturii române. Norman Manea este cunoscut în Slovacia grație traducerii romanului pomenit în limba cehă, iar Petru Popescu prin romanul *Prins*, tălmăcit în slovacă la scurt timp după apariția lui în România. Ultima emisiune a fost concepută ca prezentare a resentimentului comunist prin literatura lui Dan Lungu, anume fragmentelor din romanul *Sunt o babă comunistă* și a unei nuvele din volumul *Proză cu amănuntul*. Cred că în felul acesta am reușit să schițez măcar câteva din tendințele literaturii actuale, deși ar mai fi alte nume demne de pomenit. Sper să am în viitorul apropiat alte prilejuri.

D.S.-T.: *Recentul Dvs. Studiu*, Rumunský medzivojnový román (Teorie a realita)/ Romanul românesc interbelic (Teorii și realitate), *apărut la EDITURA UNIVERSITĂȚII COMENIUS la începutul acestui an*

constituie o premieră în peisajul exegetic slovac, ba chiar ceho-slovac. Ce aduce această cercetare în plus față de cele precedente?

- *Lucrarea Romanul interbelic românesc. Teorii și realitate* prezintă romanul românesc în perioada interbelică, despre care istoriografia literară românească consideră că este una dintre cele mai importante, întrucât în cadrul ei s-a desfășurat încercarea de sincronizare a literaturii și a culturii românești cu literatura și cultura europeană. Totodată, schițează problematica modernității literaturii interbelice românești ca ansamblu, care, în pofida eforturilor de sincronizare, oscila în permanență între modernism și tradiționalism. Deși în contextul literar slovac – legat de romanul aparținând perioadei menționate –, există studii parțiale, bibliografii, lucrări referitoare la receptarea literaturii române în Slovacia, recenzii ale traducerilor, romanul interbelic românesc nu a fost încă prelucrat într-o astfel de formă monografică nici în romanistica ceho-slovacă, nici în cea independentă slovacă.

- *Cum ați ordonat volumul, care are nouă secțiuni?*

- De prima parte a lucrării, în care se prezintă romanul interbelic prin prisma aserțiunilor și concepțiilor teoretice, se corelează cea de-a doua, unde, pe baza analizelor și interpretărilor operelor literare, se încearcă dezvoltarea poeticii autorilor selectați, indicându-se contribuțiile lor inovatoare pentru dezvoltarea ulterioară a romanului. Lucrarea încearcă să clarifice ce a reprezentat perioada interbelică pentru literatura română, de aceea fiind necesară trasarea coordonatelor principale ale evoluției social-politice, începând cu care s-au dezvoltat alte curente culturale și literare. Din faptul că în acest cadru s-a petrecut tentativa importantă de sincronizare a literaturii române cu cea europeană, decurge caracterul orientărilor și al operelor unor anumiți autori. Unul dintre cele mai cunoscute cazuri este proustianismul scriitorului Camil Petrescu, această părere fiind un punct comun în critica literară română. Întrucât romanul, ca specie, a trăit o istorie relativ scurtă până la primul război mondial, lucrarea de față include și o mică incursiune în trecut, explicând

motivele principale ale retardului raportat la dezvoltarea europeană. Romanul interbelic românesc a evoluat din conflictul dintre forma sa tradițională și cea modernă, despre care s-au purtat discuții încă de la începutul secolului al douăzecilea. În cadrul lucrării am prezentat tendințele principale de dezvoltare ale prozei românești: tradiționalismul, care a cultivat o repulsie față de orice elemente moderne, subliniindu-le pe cele autohtone, și care s-a străduit să mențină romanul în forma sa tradițională, idealizată, a cărei resurse o reprezenta mediul rural, și modernismul deschis către impulsul din vestul Europei. Împotriva curentului de bază tradiționalist, în conformitate cu cerințele insistente de modernizare din partea întregii comunități române, treptat, s-au impus solicitările direcțiilor, a grupărilor literare și opiniile teoreticienilor lor referitoare la necesitatea sincronizării dezvoltării romanului românesc cu cel european, chiar cu prețul preluării unor poetici, mai ales aparținând autorilor francezi. Din acest considerent, o parte integrantă a analizelor unor anumite romane este și comparația cu romane asemănătoare de proveniență străină, motiv pentru care lucrarea capătă pe alocuri un caracter confruntativ, chiar dacă aceasta nu a fost intenția inițială.

- *Volumul nu se limitează la înșiruirea aridă a doctrinelor, articolelor teoretice sau aserțiunilor ce vizează cinetica romanului interbelic, ci ia forma unei panorame geopolitice, sociale și culturale a României din perioada dintre cele două războaie mondiale. De ce ați optat pentru această formulă ce depășește teritoriul strict literar?*

- Monografia *Romanul interbelic românesc. Teorii și realitate* prezintă publicului cititor slovac romanul românesc în diferitele sale ipostaze artistice, pe fondul unei reflecții teoretice mai ample. Scopul nu îl reprezintă o prezentare a sa exhaustivă. Am dorit însă să trasez drumul parcurs de acesta, de la primele încercări din secolul al XIX-lea până în anul 1919, interval considerat ca fiind începutul perioadei interbelice, și apoi până la sfârșitul anilor '30, și explicarea tendințelor principale de dezvoltare, prezentarea concepțiilor teoreticilor interbelici, indicarea→

punctelor forte și slabe ale diferitelor clasificări, cu exemplificări din romane cunoscute.

Volumul reprezintă un sprijin pentru studenții de la secția de limba română slovaci spre o mai bună orientare în cadrul unei perioade deopotrivă complicate și bogate, așa cum este perioada interbelică, însă poate servi și ca sursă de informații istoricilor literari și romaniștilor care, în contextul literar slovac, pe baza traducerilor disponibile, își pot construi o imagine de ansamblu a literaturii române.

- În context românesc, spre deosebire de Franța, spre exemplu, semnalăm faptul, cunoscut, că nu asistăm la nicio „Querelle des Anciens et des Modernes“, ci la „coexistența mai degrabă pașnică între cele două aripi – tradițională și modernă“. Cum ați reflectat această coabitare în capitolele analitice?

- Romanul interbelic românesc ia felurite forme. M-am concentrat îndeosebi asupra celor pe care le-am considerat a fi modele ilustrative (romanul autentic – Camil Petrescu, Mircea Eliade; romanul indirect – Mircea Eliade; romanul de analiză psihologică – H. Papadat-Bengescu; romanul mitic – M. Sadoveanu), deoarece au conferit speciei asemenea proporții, încât s-a început să se afirme despre romanul românesc modern că ar fi putut pătrunde cutezător și în spațiul literar european. Întrucât modernitatea se face cel mai bine remarcată din contrastul realizat pe fundalul tradiției, ne-am dedicat și romanului tradiționalist (romanul realist descriptiv – L. Rebreanu). Criticii literari au contribuit la învierea romanului prin intermediul teoretizărilor, ceea ce ulterior s-a reflectat în creațiile propriu-zise. Aici, se găsesc aplicate – în efortul de a trage linie peste trecut și de a se delimita și defini față de generațiile de scriitori anterioare – procedee noi, încă neutilizate, cunoscute doar din alte literaturi, îndeosebi din cea franceză. În primul rând, suferă modificări poziția naratorului, narațiunea la persoana a treia pierde poziția privilegiată, naratorul retrăgându-se prudent în plan secund (L. Rebreanu), după care se deplasează la persoana întâi (G. Ibrăileanu, Camil Petrescu, M. Eliade), ca funcția sa să se împartă apoi imediat între mai multe personaje-naratori (Camil Petrescu),

Suzana Fântânariu, Patul lui Procust

punct în care se atinge relativizarea narațiunii. Se folosește pe scară largă monologul interior (M. Eliade, Camil Petrescu), analiza psihologică (H. Papadat-Bengescu), iar jurnalul este o formă curentă a romanului, uzitată din efortul de a atinge un grad cât mai mare de autenticitate. Din perspectivă tematică, cel mai mare progres este relocarea centrului de interes asupra mediului urban, de la cel rural. Treptat, romanul părăsește mediul satului și cel provincial, prinzând rădăcini în capitală. Această regulă este confirmată de excepții, așa cum considerăm a fi opera românească a lui L. Rebreanu, localizată în mediul rural, deși, chiar și în cadrul ei, investigăm primele trăsături moderniste, îndeosebi schimbarea poziției naratorului unic și noua atitudine față de modelarea protagonistului, căruia analiza psihologică îi conferă o nouă dimensiune.

La analiza operelor literare selectate am aplicat parțial principiul diacronic, în general predominând abordarea analitică, ceea ce înseamnă că am acordat prioritate descrierii caracterului și funcțiilor operelor în fața secvenței, a gradării temporale. Scopul principal al lucrării este de a prezenta romanul interbelic românesc în întreaga sa varietate și substanțialitate, de a-l vizualiza din unghiuri multiple, și de a arăta în acest mod dinamica dezvoltării sale, țeluri care sunt servite parțial de alegerea subiectivă a autorilor și a romanelor. Astfel, se poate explica faptul că, pe parcursul lucrării, unii scriitori precum M. Eliade sunt reprezentați într-o măsură mai mare

cu cât operele lor românești reprezentative redau mai multe fațete ale romanului interbelic. La selectarea autorilor și a operelor aferente am luat în considerare și traduceri romanelor din perioada interbelică în limba slovacă, astfel stabilind legătura, cel puțin în parte, cu spațiul slovac, de unde provine monografia de față.

- Nu credeți că acest criteriu furnizează o receptare trunchiată a fenomenului? Mă refer la faptul că autori precum Max Blecher, Mihail Sebastian sau Anton Holban sunt amintiți sporadic, fără analize detaliate.

- Da, aveți dreptate, Blecher, Sebastian și Holban sunt abia pomeniți, fără analizele amănunțite ale operelor lor. Eu m-am însă bazat pe romanele traduse în slovacă. Mi s-a părut normal să scriu despre cărțile pe care cititorul slovac le are la dispoziție și îndemnat de textul teoretic poate să le citească în limba lui maternă și să facă o comparație cu romanele scrise în epoca respectivă în Slovacia. De fapt, este prima carte în limba slovacă dedicată romanului românesc și mi se pare normal să aibă măcar una dintre bolile de copii, să nu fie perfectă. Dar mi-ați sugerat ideea să continui în completarea tabloului literar interbelic cu altă carte care ar reflecta și creația autorilor amintiți de dumneavoastră.

- Ce autori mai intră în conul de interes al traducătoarei Jana Páleníková?

- În ceea ce privește viitorul activității mele de traducătoare, aș vrea să-l prezint cititorilor slovaci pe Sorin Titel cu romanul lui *Femeie, iată fiul tău*, cu toată lumea Banatului, care e foarte apropiată de spațiul nostru centraleuropean. După ce l-am citit pentru prima dată cu mulți ani în urmă, mi-am dat seama cât de apropiați suntem prin literatură și cât de puțin ne cunoaștem. Pe lista de așteptare se mai află, de ceva vreme, un roman al lui Ștefan Agopian, *Tache de catifea*, mai dificil de tălmăcit din pricina lexicului arhaic sau *Tobit*. La fel Mircea Cărtărescu, cu un ciclu de narațiuni sau *Orbitor III*, deși critica literară este de părere că acesta este cel mai slab din întreg ciclul. Are însă un filon narativ mai pregnant, care-l face accesibil și inteligibil publicului larg.

Blocnotes

Alba literă H pe fond albastru

Sunt zile când vrei să scapi de conveniențe, zgomot, de mirosul de fum și benzină! Dacă nu ești moleșit de numărul infinit de minute petrecute de-a lungul timpului la serviciu, dacă nu ai primit comanda, "treci prin piață și adu și tu ceva", dacă acasă nu ești așteptat la oră fixă, îți permiți luxul ca în loc să iei metroul, autobuzul sau cine știe ce mașină să ajungi cât mai repede la alte treburi, pornești agale prin parc.

Azi a fost o astfel de zi!

Nu foarte caldă, vegetația în plină expansiune după o vară catastrofal de secetoasă și mai ales, o liniște blândă, făcătoare de bine.

Mergeam fără un scop anume, mirându-mă câtă frumusețe e în jur. Întâlneam copii jucându-se de-a v-ați ascunselea, mămici pe bănci legănând bebelușii, bicicliști excentrici cu mâinele nu pe ghidon, ci la spate și m-am oprit să privesc panoul publicitar pe care trona mare alba literă H.

Am făcut imediat asocierea cu numele colegului meu tHeodoru, pe care nu-l mai întâlnisem de zeci de ani. Și totuși în dimineața asta, chiar când ieșeam din metrou, la Universitate, am dat nas în nas cu el. L-am recunoscut imediat, deși nu-mi aminteam cum îl cheamă. Devenise cetățean canadian, era angajat la firma Bombardier și venise în țară să-și depună actele de pensie pentru perioada cât lucrase în România.

Bineînțeles, la plecare mi-a dat cartea lui de vizită. Am continuat să merg agale dar mintea, păcătoasă, rămăsese agățată pe litera H, tHeodoru, cetățean străin!

După câteva sute de metri m-am așezat pe o bancă și am scos dintr-o mapă ce o păstram în geanta mea burduhănoasă, toate cărțile de vizită pe care le aveam. Le selectam numai pe cele speciale, șHerban, violonist american, angajat pe viață la Universitatea...tHeodorescu, hidroenergetician în Elveția, proiectant șef la...tHeoHari, constructor special în...Am strâns hârtiile împrăștiate și am pornit mai departe îngândurat. Priveam cu foarte mare atenție oamenii care veneau din sensul opus. În sfârșit, l-am abordat pe unul:

- Bună ziua, fac un sondaj de opinie, mă puteți ajuta?

- Sigur, despre ce e vorba?

- Mergând prin parc veți întâlni un panou publicitar cu alba literă H pe fond albastru. Ce este?

- M-ați luat prea repede, nu îmi dau seama. Poate îmi spuneți dumneavoastră.

- Habar n-am, îi răspund!

- Mă mai gândesc, a zis el, sănătate!

Am continuat sondajul întrebând fel de fel de oameni, tineri, oameni în vârstă bine îmbrăcați, doamne blajine care ieșiseră la plimbare, chiar și unul cu inel în nas și creastă verde pe cap. Toți erau contrariați, "alba literă H pe fond albastru?! Nuuu, nu știu, ce ar putea să fie?!"

Pierdusem speranța că voi afla importanța aceluia panou publicitar. Tocmai când să ies din parc, *la o tarabă, un tânăr vindea de toate, pepeni, piersici, prune, pere, pește și multe alte mărunțișuri*

Într-un poster uriaș, fixat ca fundal, o stupină și un îndemn: Cine de la mine ia, Scapă de orice belea!

Mă uitam atent când la produse, când la etichetele atașate.

- Doriți ceva? a întrebat el.

- Un pepene galben și dacă nu vă deranjează, un răspuns. Mi-a cântărit pepenele, mi l-a pus direct în brațe și mulțumit de amabilitatea lui, întreb.

-Ce facem tinere când întâlnim alba literă H pe fond albastru?

-Mergem direct la spital! a răspuns prompt, zâmbindu-mi.

-Bravo dom'le, ai dat răspunsul corect! am rînit eu. Dar de ce ai scris pe etichetă pHiersici??

-Păreți o persoană serioasă, așa că vă spun. Dacă bag un H acolo, omul crede că îi vând altceva, mai special, deși e tot marfa aia. Am două etichete, una cu pHiersici, adică străine și una cu piersici autohtone. Astea cu H sunt mai aromate, mai căutate, sunt de import, deși alea nici nu au gust!

-Domnule, sunt mulțumit de sinceritatea dumneavoastră, dați-mi două kilograme de autohtone.

-Să trăiți și să mai veniți

Am hotărât, de azi înainte voi semna numai cu NicHolae DiacHonescu!

Nu-i așa, că am devenit, deodată, mult mai important?

NICOLAE DIACONESCU

ULTIMELE

SUNT

Sunt cântecul vântului
din flautul
pădurii defrișate
un ciot
în freamătul
acesta de lume
uitată de Dumnezeu
nu-mi mai rămâne
decât să mă iau
să mă duc
într-un ținut
și să tac
acolo.

24.11.2017

COPAC SĂ FIU

Copac să fiu
și tot m-aș apropia
de tine
copaca mea
să înmugurim albastru
într-un sărut
nevinovați
să vină o ploaie
să ne cuprindă
în lacrima lui Dumnezeu
iar noi să alergăm bezmetici
și distrați
spre fericirea
pe care o merităm.

29.12.2017

AȘTEPTÂND VESTIREA PRIMĂVERII

Sub pleopă
bate vântul
ochii învolburăți
trec clipe neclipite
picură
cu lacrimi fierbinți
înflorind părul
din părul tău
copilul din flori
ocrotit de-o rază de soare
așteptând vestirea primăverii.

05.02.2018

DUMITRU D. SILITRĂ

DESPRE FRANCMASONERIE

(II)

Biserica masonilor

„După noi sunt ordinele martiniste, ordinele rosicruciene, ordinele cavalești și centrul este Biserica Gnostică Rosicruciană și Apostolică, care este coloana vertebrală a întregului sistem în jurul căruia se actualizează. Sunt arhiepiscopul bisericii ortodoxe gnostice rosicruciene și apostolice din România. Avem 5 preoți hirotonisiți, dintre care o femeie. Biserica asta nu este o sectă. Este o biserică de tip creștin care este partea ezoterică a bisericii creștine universale, indiferent de confesiune. Este biserica lui Ioan, nu este biserica lui Petru (de la Roma)”, arată Sauciu.

Slujbele sunt ritualuri publice, iar pe 26 septembrie se va organiza chiar și o căsătorie între doi membri ai MLMR. Aceștia s-au căsătorit oficial religioasă la Biserica Ortodoxă, însă ei doresc să își officieze căsătoria și în biserica gnostică. La eveniment vor participa și părinții cuplului, care nu sunt membri ai masoneriei. Chiar dacă această biserică are ritualuri publice, ea nu este o biserică de masă. Preoții din această biserică au atribuțiile unui preot normal, ei la rândul lor au fost uniți în biserică.

Tiberiu Hrihorciuc⁴⁷

Președintele KLAUS WERNER IOHANNIS și Francmasoneria

Terminația de – ESCU transformă foarte rapid pe oricine în român. Am putea exemplifica prin faptul că s-a propus, la 20 noiembrie 2014, ca numele președintelui României, ales la 16 noiembrie 2014, să fie schimbat din cel de KLAUS WERNER IOHANNIS în IOHANN+ESCU pentru a fi românizat. Sloganul ACL (PNL și PDL), sau mai bine zis a viitorului Președinte al României – KLAUS WERNER IOHANNIS –, în timpul campaniei electorale și după alegerea ca președinte, a fost: „ROMÂNIA LUCRULUI BINE FĂCUT”, un slogan masonic. „Companionii Datoriei, moștenitorii unei tradiții îndelungate A LUCRULUI BINE FĂCUT – o noțiune pierdută în zilele

noastre –, au secretele lor pe care nu le dezvăluie decât în intimitatea atelierelor⁴⁸. Nu este exclus ca actualul nostru președinte să fie mason (dacă urmărim istoria Masoneriei, nenumărați conducători de stat au fost masoni) cu gradul de COMPANION (CALFĂ). «Etimologia termenilor latinești „cum”–„cu” și „panis”–„pâine”, ne oferă traducerea ad literam, „cel cu care mănânci pâine”. Un singur exeget, A. Prediguer, în lucrarea sa, clasică, *Le livre du Compagnonage*, din 1839, susține că acest cuvânt derivă din compas. Reprezintă al doilea grad fundamental al Francmasoneriei, primul fiind *Ucenicul*, iar al treilea *Maestrul*.

Dacă *ucenicii* trebuie să păstreze tăcerea pe perioada desfășurării *lucrărilor atelierului*, tot timpul cât posedă acest grad, *companionii* pot să se exprime în cadrul acestor *lucrări*, ale atelierului din care fac parte, iar în unele *obediințe* masonice, ei au chiar dreptul de a vota. (...)

Gradul al doilea, cel de *companion*, nu mai are azi importanța inițiativă pe care a avut-o la originile *Companionajului*, ci posedă o bogată simbolică esențială, aflată la baza edificiului masonic. Semnele recunoașterii companionului sunt: steaua strălucitoare prevăzută cu *litera G*, precum și *firul de plumb*⁴⁹. Litera *G* este semnul de recunoaștere a companionilor.

„Companionajul este o societate secretă și discretă care

⁴⁸ ROBERT CHARROUX, *Cartea stăpânului lumii*, Traducere de Nicolae Constantinescu, nr. 8 din Colecția „Misterele Universului”, Editura Lucman, București, [f.a.], p.156.

⁴⁹ EMILIAN M. DOBRESCU, *Dicționar de terminologie masonică*, Editura Nemira, București, 2003, p.28-29.

posedă rituri, mistere și propria sa teologie asemănătoare Francmasoneriei»⁵⁰.

La schimbarea președinților, la 22 decembrie 2014, la solstițiul de iarnă, președintele Klaus Iohannis a primit de la fostul președinte, Traian Băsescu, Colanul de Aur. Și ziua și Colanul sunt alese în mod simbolic.

În ceea ce privește „lucrul bine făcut”, amintim următoarea întâmplare: «Pe vremea când Buddha locuia pe pământ, un discipol i-a cerut să rezume doctrina sa într-un singur verset. Divinul s-a gândit o clipă și a răspuns:

Încetați să comiteți răul;

Învățați să lucrați bine;

Purificați-vă propria inimă;

Acesta este religia Iluminatilor»⁵¹.

Referindu-se la procurorii D.N.A., în februarie 2015 când au început arestările dintre parlamentari și foști miniștri, președintele Klaus Iohannis îi lauda spunând că „lucrează mult și bine”. O altă declarație făcută de președinte la sfârșitul lunii iunie 2015, arată din nou apartenența acestuia la **franc-masonerie**. Președintele Iohannis declara că „nu poate lupta împotriva corupției cu mănuși albe”, referindu-se, desigur voalat, la mănușile masonice.

În timpul intonării Imnului președintele Klaus Iohannis duce mâna dreaptă la inimă. Acest gest tot un simbol masonic și se folosește când companionul „se pune la ordin”. «În *lojă*, termenul are un *sens simbolic*: astfel, un *frate care circulează sau ia cuvântul* – „se pune la ordin”, *adică* se plasează sub autoritatea *Venerabilului Mastru*»⁵².

În ritul modern la *Companioni* «Se duce mâna dreaptă la inimă, cele patru degete strânse, degetul gros ridicat; se trage orizontal pe partea dreaptă și se lasă să cadă perpendicular de-a lungul șoldului»⁵³.

EUGEN MERA

⁵⁰ *Idem*, p.31.

⁵¹ C. W. LEADBEATER, *Francmasoneria. Rituri și inițieri*, Traducere din limba franceză: Victoria Comnea și Dan Dumbrăveanu, Colecția „Logos”, Editura Herald, București, [f.a.], p.174.

⁵² EMILIAN M. DOBRESCU, *Dicționar de terminologie masonică*, p.87.

⁵³ PAUL ȘTEFĂNESCU, *Ritualul lojilor francmasonice albastre*, Editura Miracol, București, 1998, p.141.

⁴⁷ TIBERIU HRIHORCIUC, *Dedesubturile unei loji masonice*, în *Gazeta de Cluj*, 1 august 2010 (postat pe Internet de Vlad Sauciu).

Stăpâna lumii

În dimineața asta
cu privire lucidă
mă deschid
peste întinderile lumii
goală și nemișcată
cu picioarele afundate
în cerneala iubirii.
Îți pipăi cu ochii
melancoliile vertebrelor
degetelor lungi și subțiri,
ce coboară
pe gamba-mi diluate
în fastuasa coamă
a termenilor secreți,
mișcându-și lent picioarele
spre sâinii primitivi.
După perdelele groase
un înger
îmi ținea coroana
pe pieptul inimii.

La sfârșitul verii

Păstram tăcerea
pe marginile trăirilor,
lumile umede
se scăldau
în noaptea gesturilor
trădătoare de intenții,
la sfârșitul verii
o liniște dezordonată
îmi izbea
pieptul deschis
de arderea sentimentelor,
șoptind
către cineva nevăzut
o mantră
în limba lui necunoscută
claritatea
unui nou început
de silabă.

Dorință de toamnă

Dimineața
toamna aștepta,
cu fruntea lipită de vis
pipăind
genunchii peisajelor,
două lumi
să dezvolte aripi.
Proximitatea finalurilor
se atinge
pe toate fețele,
numai înțelesul întârzie
minunea începerii
cioplindu-se
în goliciunea noastră
dimensiunea iubirii
la facerea lumii.

Căderea

Vălul se dizolvă
ușor peste umerii lipiți
de fruntea cerului,
crezând cu tărie
mă hrănea cu pâine și apă,
peste noaptea bolnavă
se descălfau zorii zilei,
în camera de alături
inima ardea
patru focuri de iubire
răscoleau în noi
gemetele femeii iubite
la picioarele căreia
se naște un crepuscul
dintr-un fluture mort.

Eu

În general
dintr-un străvechi gest
al memoriei focului
descend ritualurile dimineții
peste obiectele sacre,
plouă
petale de flori
cunună
frumoasă duminică
cu ideile surde
ce îndeamnă la rătăcire,
cineva spunea
să dormim pe saltele
afară e frig
sub legile lumii,
în mijlocul focului
eu,
beau o cafea
în gloria
ceasului de apoi.

Final

Ascultă
surgerea timpului
se întinde ca o frânghie,
câțiva inocenți
bolnavi de insomnie
trag de capete

Suzana Fântânariu,
Pași pierduți

vor să-i lungească
coloana vertebrală,
adăpostește
plictiseala tăcută
a lămpilor morții,
în odaia bătrânească
își dau duhul
două fraze și-un vis
eu țin lumânarea.

Atât

Mi-a mai rămas
o singură dorință
tratată convenabil,
cu mâna dreaptă
îți mângâi frigul
ținând seama de nașterea
pietrei albastre
în numele fertilizării,
se îngrămădește noaptea
în sunete scrise
habitate de ecouri
ne există timiditatea
zornăitului de brățări,
în pragul de profet
pe spătarul scaunului
cânta un cocoș.

Veșnicie

Pământul
îmi susține lacrimile,
inocente
s-ar putea spune.
Ecoul respirației
pline de satisfacție
răscolește cu stângacie
gândurile,
ascult intențiile
cauți refugiu.
Umezeala limbii
distribuie
vocalele sălbaticе,
mâna
s-a golit de adjective
mai am
două verbe de conjugat,
o lacrimă,
un obraz
și vecii vecilor.

ANIȘOARA MĂTĂSARU

Japonia - note de călătorie

(VI)

Grădinile japoneze pot fi de două feluri: uscate (apa sugerată de pietriș) sau cu lac și sunt reprezentări ale Universului. Piatra colțuroasă simbolizează muntele, cea de râu, râul. Toate au o insulă ce reprezintă ascensiunea, iar florile sunt fiicele zeiței Soarelui, Amaterasu. *Ikebana*, artă tradițională de origine japoneză, artă a tablourilor vii, se practică numai cu plante uscate. Ele reprezintă pacea sufletească, echilibrul om-natură. *Ikebana* nu copiază, ci corectează natura, folosind trei linii de bază: cerul, omul, pământul. Cele șase principii fundamentale în aranjarea unei grădini sunt: imensitatea, pacea sau liniștea, calmul, venerabilitatea, aranjarea minuțioasă a elementelor și prospețimea, unde subtilitatea este dată de alea filosofică. Grădinile pot fi admirate din interiorul casei sau al căsuței din grădină; de pe apă, din barcă; toate oferă o panoramă neașteptată la fiecare întorsătură de drum. Grădinile nu se orientează spre Nord, de unde vin spiritele rele. Grădinile *zen*, grădini de templu, sunt cu totul deosebite. *Budismul zen* ajunge în Japonia prin secolele VI-VII.

Acolo unde nu pot fi ascunse în pământ, fie din pricina deselor cutremure, fie din alte motive, cablurile aeriene de curent electric și comunicații întretes o rețea apăsătoare și inestetică deasupra șoselelor.

Trecem *Podul Onaruto* (lung de 1.625 de metri, cu deschidere de 298 de metri între piloni) peste Marea Interioară Seto a Japoniei spre Insula **Awaji**, în prefectura Hyōgo, de unde admirăm *Podul Akashi Kaikyō* ce face legătura între insulele Shikoku, Honshū (orașul **Kobe**) și Awaji. *Akashi Kaikyō*, terminat în 1998, are cea mai mare deschidere între cei doi piloni care îl susțin, din întreaga lume: 1.991 metri lungime și rezistă la cutremure de 8,5 grade pe scara Richter. Trecem peste marele pod lung de patru kilometri, apoi printr-un tunel de 3.960 de metri (*Poarta zeilor*) către **Kobe**.

Podul cu cea mai largă întindere între piloni, din întreaga lume - Akashi Kaikyō

Kobe, oraș-port având legături comerciale cu 180 de țări și sediu central al firmei Kawasaki, al șaselea ca mărime în Japonia (circa un milion și jumătate de locuitori), capitala prefecturii Hyōgo, la nordul Golfului Osaka și 30 km. de **Osaka**, orașul împreună cu care și cu **Kyoto**, alcătuiește zona metropolitană Keihanshin. Vizităm *Kobe Port Tower*, înalt de 108 metri și iluminat noaptea de 7.000 de leduri, unul din simbolurile orașului; *Kitano-chō*, cartier de construcții, muzee și reședințe de tip occidental (*ijinkan*) – germani, englezi, francezi, evrei etc. și Colegiul Sf. Mihail de limbi străine, ridicate la poalele Muntelui Rokko în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, când orașul s-a deschis comerțului cu exteriorul; *Kobe Chinatown* (*Nanchinmanchi*), cartierul chinezesc și zonă comercială de gen (orașele **Yokohama** și **Nagasaki** au și ele cartiere chinezești); *Kobe Motomachi Shopping Street*, asemănătoare străzii comerciale acoperite Galeria Vittorio Emanuele II din Milano.

Kobe Motomachi Shopping Street

Străbatem *Câmpia Yamato*, în care, în jurul anului 400, cele mai puternice clanuri (*uji*) migrează din vestul insulei Kyushu către nord-est, altele așezându-se în zona Izumo. Ele ocupă până la sfârșitul secolului al IV-lea întreaga Japonie, mai puțin sudul insulei Kyushu și nordul

arhipelagului, locuit de vechea și misterioasă populație *ainu*. Existau trei tipuri de *uji*: *shinshoku* (pretindeau o descendență similară familiei imperiale, ca urmași ai zeilor ce datează dinaintea împăratului Jimmu Tenno – primul împărat legendar al Japoniei), *koshitsu* (pretindeau descendență din familia imperială de după împăratul Jimmu Tenno) și puternicele clanuri *banmin* (nu pretindeau descendență din familia imperială). Clanul Mononobe era un *uji* puternic din punct de vedere militar, aparținând clanurilor *shinshoku*, de asemenea clanul Nakatomi. Clanul Soga era administratorul moșiei imperiale și al clanurilor *koshitsu*.

Osaka, la 40 de kilometri de Kobe în regiunea Kansai la gura de vărsare a râului Yodo în Golful Osaka și capitală a prefecturii Osaka, sediul corporației Matsushita, poreclit și *Orașul apei* sau *Orașul podurilor* (în jur de 1.450 de poduri peste apă), cu un vestit *Centru al tineretului*; al treilea oraș ca mărime în Japonia (peste 2.650.000 de locuitori, iar întreaga prefectură numără circa 9.700.000), vechi centru comercial renumit pentru limbajul ales și respectul partenerului, atestat încă din veacul al IV-lea. Zonă industrială cu toate reprezentanțele I.T., de mobilier tradițional etc. Aici apare primul teatru de păpuși, *bunraku*, la 1868. Regentul imperial Toyotomi Hideyoshi (17 martie 1537-18 septembrie 1598) a transformat localitatea în cel mai important centru meșteșugăresc și comercial al Japoniei. **Osaka** mai este numit și *Bucătăria Japoniei*, pentru că din marfa ajunsă aici, **Kyoto**, **Kobe** și **Edo** consumau produse finite. **Osaka** bate moneda de la început, împăratul Kōtobu a făcut-o capitală în anul 645, sub numele **Naniwa** și **Namba**. Mutată în 655 la **Asuka** (în prefectura Nara) a redevenit capitală în anul 744, sub domnia împăratului Shōmu, până în 745, când capitala imperială s-a mutat în **Heijō-kyō** (**Nara** de astăzi). Considerat *dinamul industrial* al Japoniei, **Osaka** produce cât toată Canada, deși a suferit mult în Al Doilea Război Mondial. Zona metropolitană **Kobe-Osaka-Tokyo** numără 19 milioane de locuitori.

MIHAI POSADA

SINDROMUL DE EXALTARE ÎN SUD-ESTUL NOII EUROPE

Dumnezeu sa-l ierte și sa-l odihneasca în pace pe poetul teleormănean **RODIAN DRĂGOI!** Drăgoi Rodian - Poet și ziarist (ns. la 1 februarie 1951, în Segarcea Vale – m. în 12 noiembrie 2018, la orele 13, la Galați). Părinții săi au fost Marin Drăgoi (v. locul casei la capătul străzii Dimitrie Stelaru) și Maria Drăgoi (Maria Vătrai, pe numele de fată, din Lița). În scurt timp, tatăl viitorului poet, fiind milițian, se mută cu familia sa în comuna limitrofă, Lița, unde copilul Rodian Drăgoi urmează primele două clase primare (1958-1960), apoi clasele a III-a și a IV-a sunt parcurse în localitatea argeșeană Rociu (1960-1962), după care, clasa a V-a este absolvită tot în Argeș, la Costești (1962-1963), după cum tatăl său avea post. Rodian Drăgoi revine în “matca” teleormăneană, la Lița, și urmează și celelalte trei clase gimnaziale (a VI-a – a VIII-a), între 1963-1966. Debutul în presă, cu versuri, s-a produs repede, în martie 1967, când publică în revista băcăuană “Ateneu”. Rodian Drăgoi merge pentru doi ani de zile la Liceul Teoretic “Unirea” din Turnu Măgurele (1968-1970). Este prezent în antologii de poezie, alături de alți confracți (v. 1969, Alexandria – “Glasurile câmpiei”; 1972, Alexandria – “Idealuri”), iar între anii 1973-1974 îl regăsim ca președinte al cenaclului literar “Dimitrie Stelaru” de pe lângă Casa de Cultură a Sindicatelor Turnu Măgurele. De fapt, aici, la Turnu Măgurele, se formează ca poet. În vara anului 1974, poetul vine în București, locuind într-un bloc din cartierul Berceni. În primul deceniu al contextului bucureștean (1974-1984), Rodian Drăgoi este inclus în antologia de versuri “Catarge” (1978, București), este președintele cenaclului literar “Constelația lirei” (între 1979-1980, găzduit de Ateneul Tineretului București), are loc debutul său editorial, cu premiul de rigoare pe anul 1979, cu ciclul de versuri “Tulbure ninsoare”, inclus în “Caietul debutanților 1979” și apărut mai târziu la Editura Albatros, în 1981). Tot aici, își reia studiile la

Liceul de Filologie – Istorie “Ion Creangă” din București (1979-1982), primește, de asemenea, în anul 1982, “Premiul pentru poezie al revistei Luceafărul” și, nu în ultim rând, conduce cenaclul literar “Dialog” (1982-1983, din cadrul Clubului Sindicatelor în Construcții din București). Dar, poate, cea mai mare realizare din acest prim deceniu bucureștean al său este apariția, în anul 1984, a volumului “Către iarnă”, cu o postfață a poetului Ion Gheorghe (București: Albatros, 84 p.). În ansamblu, din anul 1981 - după ce poetul fusese inclus în volumul apărut la Editura Albatros (v. “Caietul debutanților 1979”, publicat în 1981) – și până în anul 1984, Rodian Drăgoi intră în atenția revistelor literare reprezentative și a rubricilor de critică literară, beneficiind de referirile de specialitate ale unor critici, istoriografi literari, scriitori, ca, de ex.: Nicolae Manolescu, George Alboiu, Eugen Barbu, Voicu Bugariu, Cezar Ivănescu, Victor Niță, Alexandru Condeescu, Laurențiu Ulici ș.a., de aprecierile altora, ca: Ovidiu Genaru, Ana Blandiana, Radu Cârnelci, Dan Cristea ș.a. Intervalul 1985-1989 reprezintă pentru poet o perioadă de statornicire creativă, deși mai puțin vizibilă. Totuși, în anul 1986, volumul pe care îl publicase Rodian Drăgoi în anul 1984, Către iarnă (București: Albatros, 84 p., cu o postfață dăruită de poetul Ion Gheorghe), avea să-i aducă poetului o nouă recunoaștere, “Premiul U.T.C. pentru poezie”. Tot în acest an, din creația sa sunt incluse mostre poetice în antologia “Cântecul Patriei” (București, 1986), iar Rodian Drăgoi - deși mai greu în apusul comunist - continuă să publice în paginile revistelor, să fie în atenția confracților (v. consăteanul său, Ion Segărceanu, Rădăcinile sunt dulci, “Contemporanul”, 10 (2207),

3 mar. 1989, p.5). După Decembrie 1989, poetul Rodian Drăgoi, ca și ceilalți confracți întru literatură, experimentează, pe de o parte, o epocă de normalitate, fiind – în perioada 1990-1997 - redactor, secretar de redacție, secretar general de redacție, redactor șef, șef secție etc. la peste zece publicații bucureștene, și - pe de alta - și o perioadă de amărăciune, căci în proaspăta lume “liberă”, în anul 1990, i se retrage de pe piață volumul Fereastra secretă, exact de la casa editorială la care debutase, Editura Albatros. Poetul a reușit, totuși, să obțină și să păstreze un unic exemplar, ca dovadă. După un alt deceniu (1990-2000), Rodian Drăgoi revine editorial și, în anul 2001, îi apare volumul de versuri Fotografia absenței mele (București: Editura “Amurg sentimental”, 2001, 94 p.), iar peste un an devine membru al Uniunii Scriitorilor din România (2002). Brusc, din 2001 și până în 2005, volumul Fotografia absenței mele reînvie atenția criticii, acordându-i atenția și respectul cuvenit, prin recenziile și semnalările făcute de critici, istoriografi literari, scriitori și confracți ziariști, ca, de pildă: Constant Călinescu, Ion Machidon, Valeriu Filimon, Nicolae Sinești, Nicolae Rotaru, Florin Burtan, Eugen Cojocar, Domnița Neaga, Toma Grigorie, Victoria Milescu, Cornel Paiu, Cristina Roxana-Roșu, Lucian Gruia, Aureliu Goci, Horia Gârbea, Mihai Antonescu, Florentin Popescu, N. Georgescu, Constantin Stan, Ana Dobre, Corina Sandu, Șt. Vida etc. etc. Dar poetul Rodian Drăgoi merge mai departe și publică volume de poezie, precum: Poeme de trecere (București: Editura Deliana, 2006) și Lumină de mireasă (București: Editura Muzeele Literaturii Române, 2007, antologie cu o prefață de Marian Drăghici și →

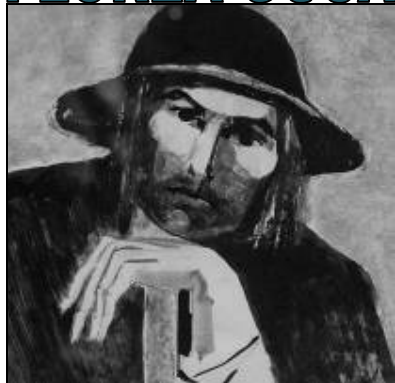
GHEORGHE SARĂU

Rodian Drăgoi, Nicolae Băciuț

Șevalet

Expoziția de pictură și grafică **FLOREA GUSA**

Recent, la Muzeul Etnografic și al Mineritului Rodna a avut loc vernisajul expoziției de pictură și grafică a artistului Florea Gusa.

Acțiunea s-a desfășurat într-o ambianță plăcută, au fost prezenți oameni de cultură și artă, cadre didactice, colegi și prieteni care l-au

cunoscut și admirat precum și alți iubitori de artă și frumos.

Expoziția s-a bucurat de un mare succes, picturile sale impresionând și încântând printr-o mare varietate tematică și coloristică, peisaje, portrete, compoziții, toate transfigurând o emoție artistică profundă.

Potrivit descrierii și prezentării muzeografului Grapini Floare, cei prezenți au putut afla mai multe detalii despre viața și opera sa.

Dintre cei prezenți la vernisaj au luat cuvântul profesorii : Icu Crăciun, Emil Balai, Liviu Păiuș și Lenuța Pop, care ne-au amintit de Florea Gusa ca de un artist desprins de pe aceste meleaguri pentru care arta a fost un mijloc de a înfrunța condițiile vitrege prin care a trecut, de a învinge o boală necruțătoare care l-a îndepărtat de lângă noi la numai 41 de ani. A plecat lăsând un gol în sufletele celor care l-au cunoscut, l-au iubit și l-au admirat. A plecat pe „tărâmul cu verdeață” (Florea Gusa) dar a lăsat în urmă o

operă ce va dăinui și-i va face numele nemuritor. El va rămâne viu prin spiritul său creator, prin lucrările sale.

Expoziția va rămâne deschisă publicului larg până la sfârșitul lunii decembrie 2018.

MAXIM DUMITRAȘ

SINDROMUL DE EXALTARE

—cu o postfață a Constanței Buzea), ultimul volum fiind recenzat de mai mulți critici, dintre care îl menționăm pe prof. univ. dr. Adrian Dinu Rachieru, care conchide: “În fața minimalismului în floare, gălăgios-ofensiv și productiv, Rodian Drăgoi – ca actant poetic – se furișează, sfios, în culise; de acolo însă, la anumite intervale, ne trimite semnale lirice luminate de har” (v. Recuperări (I): „Cazul” Rodian Drăgoi, în „Convorbiri literare”, nr. 5 (173), mai 2010, pag. 62). De remarcat și faptul că, în decursul vremii, unele dintre poeziile poetului au fost traduse și incluse în unele antologii și publicații în limbile albaneză, engleză, franceză, maghiară, sârbă ș.a., iar opera sa a fost din nou răsplătită prin premiile “Antares” (2007), “Caligraf” (2008 și 2015).

Ultimul volum publicat al poetului a fost lansat la Târgul de carte “Gaudeamus”, în luna decembrie 2017 (în absența poetului, fiind bolnav și locuind la o prietenă la Galați, dar în prezența noastră, Gheorghe Sarău, în calitate de consătean, invitat de poet). Sănătatea extrem de șubredă îl ținea în spital, la data redactării acestor rânduri, 12.05.2018, dar, între timp, este bine (27.10.2018).

Legat de duminică, 6 aprilie 1975, Rodian Drăgoi era și el prezent la Întâlnirea “Dimitrie Stelaru” de la Căminul Cultural din Segarcea Vale (v. “România Literară”, An VIII, nr. din 3 aprilie 1975 și “Săptămâna” din 11 aprilie 1975), alături de Ben Corlaci, Nicolae Dragoș, Alecu Popovici, poetul segărcean Ion Segărceanu, contabilul, pe vremuri, al liceului din Turnu Măgurele, unde învăța atunci Stelaru – segărceanul Gheorghe Stochirlea ș.a. Ca spectator

localnic, se afla înspre spatele sălii și Gheorghe Sarău. De asemenea, Rodian Drăgoi i-a dedicat lui Dimitrie Stelaru frumoasa poezie Scrisoare către Dimitrie Stelaru (v. vol. “Rodian Drăgoi, Lumină de mireasă, București: Editura Muzeul Literaturii Române, 2007), republicată, la de noi și în vol. “Gheorghe Sarău, Segarcea “de Teleorman”. Monografie a așezărilor Segarcea Vale, Segarcea Deal și Olteanca” (Târgu Mureș: Editura Nico, 2016). Dumnezeu! sa-l ierte și sa-l odihneasca-n pace!

*

Viața mea e o cățea credincioasă

"Opește-te"
mi se strigă în toate limbile
pământului,
dar eu nu mă opresc nici o clipă
am acasă un poem care plânge
și mă așteaptă
"dar tu nu mai ai casă
dar tu nimic nu mai ai
numai numele ți-a mai rămas"
îmi ascund numele
sub cămașa mea zdrențuită
și alerg mai departe
și după mine
viața ca o cățea credincioasă.

RODIAN DRĂGOI

Vatra veche dialog cu

actorul și profesorul **Paul Chiribuță**

(I)

Tamara Constantinescu: *D-le Paul Chiribuță, vă propun să ne întoarcem privirea, mai întâi, spre acele momente dragi nouă tuturor, momentele copilăriei. V-ați născut într-o zonă cu urme de istorie, la Buhuși, dar, după câteva luni familia dumnevoastră se mută la Piatra Neamț. Aveți amintiri speciale, legate de copilăria petrecută în acest oraș?*

Paul Chiribuță: Ascultând întrebările pe care mi le-ați pus, mi-am dat seama că niciodată nu m-am aplecat cu atâta atenție asupra trecutului meu. Am privit tot timpul înainte, conducându-mă după vorba bunicii mele paterne care ne spunea: „Pe ce a fost nu dăm doi bani, să vedem ce putem face de acum înainte!”, vorbă răsărită din experiența unei vieți complicate. Mă întrebați de amintirile din Buhuși și Piatra Neamț, despre orașelul în care m-am născut și în care mi-am petrecut o bună parte a copilăriei, în casa Margaretei, sora mamei și nașa mea de botez... pot povesti multe. Prima mea amintire de la trei, patru ani e legată de Buhuși. Se întâmpla la un Paște, iar eu eram încălțat cu o pereche de ghetete noi, așa cum era obiceiul. În spatele casei era un butoi în care se aduna apa de ploaie. Imaginea pe care am păstrat-o în amintire este aceea a ghetelor mele albe scufundate în apa butoiului, pe care le priveam fascinat în lumina difuză a unei raze de soare care iriza apa. Sunt multe amintiri și-mi este greu să fac o selecție, pentru că fiecare are o încărcătură afectivă pe

care mi-e greu să n-o amintesc. Am și acum în nări mirosul pământului la primul îngheț, când pelicula subțire și transparentă a gheții nu reușea să stăpânească forța esențelor pe care toamna le aduna în praful drumului. Drumul de la gara din Buhuși până pe strada unde locuia mătușa mea, drum care mi se părea anevoios, lung și plin de pericole, pe care imaginația mea de copil le inventa la fiecare vizită. Am trăit timpul acela în ritmul anotimpurilor, uimit în fața schimbărilor spectaculoase din natură, descoperind iarba, copacii, păsările, învățând să citesc semnele prevestitoare ale furtunii, secetei, ploii și zăpezii. O lume fabuloasă de mirosuri, gusturi și imagini. Împreună cu vărul meu, aproape de aceeași vârstă, ne pierdeam, în lungile zile de vară, prin lanurile de porumb și grâu și prin luminoasele păduri de foioase din jurul Buhușului. Mâncam ce ne dădea natura și ce se nimerea să găsim: boabe de grâu și porumb, fructe, roșii, castraveți și varză. Împărțeam frățește tot ce aveam, și cum nu prea aveam jucării, natura a fost jucăria noastră plină de surprize.

Piatra Neamț este poate capitolul cel mai important al vieții mele, aici m-am structurat ca om, înconjurat de un grup de prieteni, pe care-i am și astăzi, aici am învățat, ghidat de niște dascăli extraordinari, aici m-am îndrăgostit, aici am înțeles ce înseamnă camaraderia, responsabilitatea și tot aici am învățat să nu-mi fie frică de sensibilitatea mea. Am învățat din clasa întâi în clădirea Colegiului național „Petru Rareș”, cum se numește astăzi, dar care la vremea aceea agitată a instalării regimului comunist se transforma, odată cu creșterea noastră, din școala generală, în gimnaziu și în fine în liceu. Existența acestui colegiu național a depășit granița unui secol. Într-o perioadă în care cuvântul „domnule” era prohibit învățătorii și, mai târziu, profesorii noștri ni se adresau cu formula „domnule elev”. După aceea am aflat că erau, în cea mai mare parte, profesori universitari din Iași trimiși la reeducare, într-un gimnaziu la Piatra Neamț, pentru diverse opțiuni politice din trecutul lor. Spre lauda lor și-au făcut datoria de dascăli cu multă dăruire, uitând uneori ca se

află în fața unor elevi de gimnaziu. Privită din acest unghi viața de elev nu era ușoară. Profesorul Savin, pe care vreau neapărat să-l amintesc, ne dădea la gramatică, prin clasa a șasea, să analizăm sintactic și morfologic, patru-cinci pagini de basm. Tema se concretiza în treizeci - patruzeci de pagini, pe care le scriam de azi pe mâine... Acest dificil exercițiu a însemnat o bază extraordinară pentru mai târziu. Ne preda poeți puși la index: Argezi, Blaga, Ion Barbu, prozatori ca Hortensia Papadat-Bengescu și alții. N-am să uit niciodată lecția despre *Luceafărul* lui Eminescu, pe care profesorul a predat-o cu lacrimi în ochi, analizând fiecare strofă, cu referințe bibliografice complete, pe care știa să le „traducă” într-un limbaj apropiat nouă. Bineînțeles ne-a dat ca temă să învățăm poemul pe de rost. Acest moment a reprezentat prima mea apariție publică de recitator. Printr-o întâmplare domnul Savin m-a desemnat pe mine să recit poemul. Nu știu cum l-am spus, dar profesorul m-a îmbrățișat la sfârșit, iar colegii au aplaudat. Să fi plantat profesorul Savin, odată cu îmbrățișarea, sămânța teatrului care mai târziu va înflori? Mi-a plăcut de mic să citesc. Mama, dacă a văzut asta, îmi cumpara, din modestul ei salariu de funcționar, cărți din colecția „Biblioteca Școlarului”. Le-am păstrat până târziu și așa am observat că erau editări din autorii agreeți de regim, dar și acelea trunchiate de mâna neiertătoare a cenzurii. În clasa a treia mi-a căzut în mână *Douăzeci de mii de leghe sub mări* a lui Jules Verne și de atunci ritmul lecturilor a crescut simțitor. Să nu înțelegeți din aceasta ca stăteam doar în casă și citeam. Eram ceea ce Creangă a definit prin gura unuia dintre personajele sale „un ușernic”, adică unul care folosea des ușa casei pentru a evada. Găseam însă întotdeauna timp pentru citit, uneori în detrimentul temelor pentru școală. Biblioteca școlii a fost pentru mine un teritoriu fabulos. Tot în această perioadă am descoperit schiul ca sport și ca mijloc de destindere. Am avut noroc de înființarea Școlii Sportive, prin grija unui alt minunat profesor→

TAMARA CONSTANTINESCU

Constantin Savinescu, care, pe lângă noțiunile de tehnică sportivă, s-a ocupat și de evoluția noastră ca oameni. Anul acesta sărbătoresc șaiszeci de ani de când sunt pe schiuri și am sărbătorit evenimentul în Alpii elvețieni, unde am schiat împreună cu nepoata mea. Schiul mi-a adus mari bucurii, m-a împrietenit cu muntele, m-a învățat ce e greul, frigul, oboseala, dar mai ales m-a învățat să prețuiesc și să respect camaraderia. Concursurile de schi și atmosfera, din cabanele în care ne petreceam cantonamentele, au rămas, pentru mine, reperate dragi ale adolescenței. Școala muntelui este o școală aspră, dar valorile morale învățate acolo au fasonat caractere puternice. Spuneam că am avut noroc de un grup de prieteni cu care am crescut împreună. Dinamica acestui grup a fost extrem de importantă pentru fiecare dintre noi. Ne-am sprijinit reciproc, dar mai ales am trăit într-un climat de competiție colegială, în care valoarea fiecăruia s-a putut manifesta și dezvolta. Foarte diferiți, dar complementari, am reușit să rămânem împreună de la grădiniță până la terminarea liceului. Nu pot să nu amintesc aici numele Brîndușei Irimescu, cu siguranță personalitatea cea mai puternică a grupului, greu de catalogat. Desenatoare talentată, poetă cu o imaginație debordantă, ființă neliniștită, pentru care întâmplările cotidiene păreau situații limită, care cereau rezolvări excepționale. Nu putea trăi decât la temperatura la care materia se putea reorganiza în orice configurație. A murit tânără în urma unui accident stupid, dar exemplar pentru modul său de viață. Moartea ei a zdrucinat serios imaginea indestructibilității proprii persoane, pe care o aveam la vârsta aceea.

T. C. : Despre familia dumneavoastră ce puteți spune?

P.C. : Întrebarea despre părinți face să cadă peste mine un șuvoi de amintiri, cu forța unui torrent de munte. Îmi dau seama, dintr-odată, că nu m-a mai întrebat nimeni, de multă vreme, despre părinți. Îmi vin în minte versurile lui Păunescu ... „niște oameni și ei”... Ce poți să spui despre niște oameni obișnuiți, care au trăit vieți neobișnuite? Proveniți din familii modeste, au prins războiul, frontul, refugiu, foametea,

comunismul... Tata la 21 de ani a fost înrolat și trimis pe front în linia întâi. Nu apucase să trăiască, orfan de tată, a fost nevoit să muncească de foarte tânăr. Aici se potrivea cu mama și ea orfană de tată. Bunicul căzuse la Mărăști, în acel August de sânge, pentru neamul nostru românesc. Tata a căzut prizonier la Cotul Donului și a făcut trei ani de lagăr. A găsit printre prizonierii români câțiva voluntari și a făcut, cu de la sine putere, o echipă de măturători. Comandantul lagărului a apreciat inițiativa și astfel, cei câțiva români, au scăpat de moartea prin înfometare. Echipa avea dreptul să fiarbă cojile de cartofi, ce rămăneau de la prepararea mâncării gardienilor. N-a scăpat însă de tifosul exantematic care bântuia lagărul, izbucnit, povestea tata, din cauza mizeriei în care trăiau italienii. Tot datorită faptului că organizase acea echipă de măturători a avut parte și de un oarecare tratament medical. Norocul lui a fost o tânără bucătăreasă care îl simpatiza, tata era, ceea ce putem numi, un bărbat atrăgător. Bolnav fiind l-a internat, numai ea știe cum, în spitalul improvizat din lagăr. Tot ea l-a înscris la școala de partid, organizată pentru a pregăti cadrele viitoarei Republici Populare. Acolo s-a format divizia „Tudor Vladimirescu”, care a dat atâtea cadre viitorului Partid Comunist Român. Tata s-a întors cu a doua divizie „Horea Cloșca și Crișan” și așa a scăpat de minele de cărbuni și de Siberia. Nu cred că înțelegea prea bine ce însemna comunismul, și mai ales cel impus de ruși. De altfel lucrul s-a dovedit exact odată cu reîntoarcerea în țară. Tânărul întors de pe front înțelegea ca mai întâi să-și trăiască viața și mai apoi să răspundă chemării partidului. Viața dezordonată pe care o ducea i-a adus câteva sancțiuni pe linie de partid și, în final, trimiterea lui într-un sat izolat de munte, pe valea Bistriței. Mama, la rândul ei, provenea dintr-o familie cu mulți copii. Bunica, rămasă văduvă după război, cu trei fete, s-a recăsătorit cu un văduv, care, la rândul lui, avea patru copii, iar împreună au mai făcut două fete. În condițiile acestea a fost o minune că mama a apucat să facă șapte clase și o școală de ajutor de notar. Trecuse cu greu perioada războiului,

Cu Magda Catone și Ionel Mihăilescu în „Angajare de clown”, de Matei Vișniec

refugiate la Prejmer, împreună cu bunica și cu două surori, apoi încărcate într-un tren de prizonieri și duse în Germania la muncă. Ascultătoare și la locul lor au fost ajutate, după un timp, de familia la care munceau să se întoarcă acasă înainte de terminarea războiului. Au găsit casa vreaște, iar surorile au plecat care încotro să-și câștige pâinea. Așa a ajuns mama la Hangu și l-a cunoscut pe tata. Se pare că această căsătorie a însemnat pentru autorități o garanție că tânărul Chiribuță începea să se maturizeze și i-au mai acordat o șansă. A urmat mutarea la Buhuși, la Organizația de partid a Fabricii de Postav, celebră pentru stofa englezească produsă acolo, iar apoi Piatra Neamț, unde a fost numit director la o instituție care colecta animale pentru abatorul orașului și apoi chiar directorul abatorului. Perioada de calm a rebelului Chiribuță senior, pentru că între timp mă născusem, a durat destul de puțin. Coincidența a făcut ca o parte din echipa de măturători, pe care tata o organizase în lagăr, să locuiască în Piatra și să lucreze în restaurație. Cum să-și manifeste oamenii recunoștința față de salvatorul lor altfel decât „cinstindu-l” oriunde îl întâlneau? Nenorocul lui tata, ca să spun așa, a fost că doi dintre ei erau responsabili de restaurante și cuvântul de ordine era: „Nea Petrică...cât trăiesc eu, la mine în restaurant nu plătești”... Îmi aduc aminte, cu strângere de inimă, de incursiunile prin cărciumi pentru a-l aduce acasă. Finalul veștii lui n-a fost foarte fericit și prefer să nu-l evoc. Mama a muncit toată viața ei la Banca Națională din Piatra Neamț și n-a avut alt scop decât să-și vadă băiatul „realizat”. Nu știu cât s-a bucurat că am apucat-o pe drumul acesta, nu mi-a reproșat niciodată nimic, dar o surprindeam uneori privindu-mă cu oarecare îngrijorare.

Striptease la Bazin

(Comedie horror sau oroarea de comedie) (X)

ACTUL III (Săpând... în sus)

Scena 1
(Babu și Baba)

[Scena prezintă în mijloc un ovoid mare ca din marmură striată: acesta este Oul Secetei și spre el se îndreaptă dinspre dreapta Babu și Baba.]

Babu - Și ca să avem mâine o acoperire în fața oamenilor, ia, fă bine, și dă-mi... cerga, să mă acopăr cu ea!

[Babu își ia cerga pe cap și acoperă cu ea apoi Oul Secetei, arătând ca un fotograf de pe vremuri, în timp ce Baba stă lângă el păzind roaba și rucsacul.]

Babu - Cât să fie vremea? Sper că nu am întârziat prea mult.
Baba - Nu, nu cred... După cum stau stelele, acum ar fi miezul nopții când se pot ceti în tainele Oului.

[Pe un fond muzical astral Oul își activează vivnișoarele ce-l străbat, proiectând de jur împrejur franje roșii de lumină care sunt proiectate de jur împrejur.]

Babu - Niciodată nu am văzut așa ceva! Vai de lume și de mama ei!...

Baba - Dar ce mai e de data asta?
Baba - Nu-mi prea vine a zice... E lumina prea sângerie...

Baba - Adică?

Babu - De la Tropicul Capricornului încoace se va lăsa cu mare vânzoleală a lumii, dar și cu vărsare de sânge... așa cum de mult n-a mai fost. Cât depre Tropicul Cancerului, ăsta va da în continuare cu boala în noi și în secolul următor.

Baba - Ceva de bine, nu se arată totuși?

Babu - Ba da! Se scapă lumea de tiranii văzuți care vor fi înlocuiți de cei nevăzuți...

Baba - Adică, un fel de „n-ar mai fi să fie”?

Babu - Cam așa ceva... Dar n-ai ce face: așa le arată Oul, care din vechime nu a dat niciodată greș.

Baba - Astea sunt vremile, dar vremea? Cum o să fie vremea pentru agricultură?

Babu - Oul nu spune nimic despre asta, ceea poate să însemne că o să fim interesați mai curând de alte năzbâtii...

Baba - Fugi d'aici! Când s-a mai pomenit așa ceva?!

Babu - Păi tocmai asta e: vom trăi de cele netrăite, vom vedea de cele nevăzute și vom auzi de cele neauzite încă.

Baba - Bine, bine, dar despre altele nu ți se arată?

Babu - Lasă, că știu eu unde bați! Aici nu ți se înfățișează numerele câștigătoare la Loto și nici cât mai avem de trăit.

Baba (cu vocea sugrumată de emoție) - Dar ceva... despre... gemenii noștri?

[Între timp lumina magică pâlește, pentru a se stinge apoi cu totul.]

Babu (are și un moment de slăbiciune) - Aș fi vrut și eu să aflu veste de ei, dar știu bine că Oul nu citește în palmă... că, alfel, e cam analfabet.

Baba - Dar, eu vreau să știu de băieții mei!

Babu - Adică, vrei să zici: „ai noștri”!

Baba - Dacă zici tu...

Babu - Zic și eu, ca să mă aflu în treabă, că, până la urmă, tot nu știu mai multe decât tine!

Scena 2 (Acceași)

Babu (frecându-și mâinile) - Și, pentru că tot ce a fost ușor am rezolvat, să trecem acum la treburile de scrășnire a dinților...

Baba - Să o luăm dară prin spatele Oului spre Cimitirul Uitat. Brrrr!!!

Babu - Buun! Așadar, să ne orientăm după datele oferite de client...

Baba - De falsul profesor, care va să zică.

[Oul Secetei se lasă cu postamentul său sub scenă. Personajele înaintază pe dibuite în semiobscuritate.]

Babu (scoate o foaie bofită, citește la lumina proiectorului de pe ea și arată cu mâna) - De la intrare, înainte, pe mâna stângă, la sfârșitul șirului.

Baba - Știi ce, Babule? Mie nu-mi prea vine să mă „rischez” prin locurile astea pentru unul care lucrează acolo unde lucrează tocmai ca să fim noi mai cu spor asupriți.

Babu - Mai bine riscă să te gândești că până la urmă e și el un om... chinuit. Închipuie-ți: de îndată de după moartea suspectă a Iadei, băitul lui a început să fie aibă cumplite coșmaruri, de a trebuit să-l ducă la doctor. Acolo copilul a povestit sub hipnoză că este hăituit de o femeie frumoasă, dar care vrea să-l sugrume aparent fără motiv. Culmea a fost însă când descrierile copilului au fost transmise tatălui care și-a dat seama cu groază că strigoii avea înfățișarea Iadei.

Baba - Și de ce ar fi asta „culmea”, cum zici tu?

Babu - Simplu! Pentru că suntem pe munte și, mai ales, pentru micuțul nu o văzuse niciodată pe ibovnica tatălui, așa cum nu o știa nici soția lui... Un bărbat adevărat nu amestecă niciodată borcanele, sau... „balcoanele” muierilor!

Baba - Lasă, că eu - de un exemplu - îți știu toate țiitoarele pe care le-ai avut și „înainte” și „după”!

Babu - S-o crezi tu! Ai aflat doar de cele de care am vrut eu să știi, ca să te fac geloasă. Cât despre celelalte... să le fie de bine, cât și mie! He, he, he!...

Baba - Țapule ce ești! Mai bine-zis: „ai fost!”, că s-a ți s-a dus baba cu colacii!

Babu - Și m-ai rămas, ca babă, tocmai tu!... Mai bine, hai la treabă, că vremea e târzie și mult prea căpiată!

CRISTIAN STAMATOIU

Lumea lui Larco

NOIEMBRIE

E-o lună tare friguroasă,
Cu burniță și ceață deasă,
Berbecu-i pus în frigăruică,
Iar prunele-s, de-o vreme, țuică.

ÎN GOANA VIEȚII

Cum timpul s-a filtrat prin mine,
Vă spun cu nostalgie-n glas:
Și ierni trecut-au, veri, în fine,
Dar toate toamnele-au rămas.

BUNĂSTARE

Vorba asta pare scut,
Sărăcia când ne paște:
Minții toți îi dăm tribut,
Însă cine recunoaște?

UNUI ȘOFER CREDINCIOS

Îi tot zicea lui un părinte:
Să mergi cu Domnul înainte!
Și-a amintit, ce caz notoriu,
Exact în sensul giratoriu.

COMPENSARE

Nu-i o vorbă de duzină
Printre oameni gospodari:
Unde mintea e puțină
Sunt pretențiile mari.

IPOSTAZE (rondel)

Mâța blândă nu-i motan,
Că altminteri n-ar fi pradă
Multora de prin ogradă
Și-ar avea mai mult elan.

Gheare-ar scoate, dând dovadă
Că-i puternic, suveran:
Mâța blândă nu-i motan,
Că altminteri n-ar fi pradă.

Dar un politician

Chiar de e „călcat pe coadă”
De un ziarist pe stradă,
Sau în vreun cotidian...
Mâța blândă-i, nu motan!

ÎN ZADAR...

Pe câte unu, nu ascund,
Fiind prostia handicap,
Degeaba o să-l bați la **fund**
Să-și bage mințile în **cap!**

ȘI PROSTUL ARE CAP

E bine de luat aminte,
Eu despre prost întruna zic:
Lui multe îi mai trec prin minte,
Dar nu-i rămâne mai nimic!

UNDE NU-I ... NU-I

Sunt cunoscute-aceste fapte
Că n-ai să storci, orice s-ar spune:
De la o vacă stearpă lapte
Nici de la prost deșteptăciune!

VREM LUMINĂ, DOAMNE!

Luminează-mi calea, Doamne,
Bezna cruntă să dispară,
Primăveri să-mi faci din toamne
Și lumină-n suflet, iară.

Luminați la minte fie
Toți cârmuitorii lumii
Ce vor pace, armonie,
Pe ceilalți, te rog, adu-mi-i!

Curgă valuri de lumină
Și căldură de la soare
Peste-acei ce au o vină
Că nu-i România Mare.

Să privească spre hotare
Cum se-apropie de glie
Raza de lumină care
Ne-o uni o veșnicie.

Lăcomia să dispară
Dar și vechile imperii,
Liniștea s-ajungă-n țară
Prin *Lumina Învierii*.

Căci nu moștenim Pământul,
Când momentul o să vină
Ne-o lua pe toți Prea Sfântul
Unde-i veșnică lumină!

ÎN SEMN DE IERTARE

Aș vrea, când moartea-mi va bătea în
geam,
Că n-am răspuns la telegrame,

La căpătâi în loc de flori să am
Toți spinii de prin epigrame!

VASILE LARCO

De la un clasic citire:

DIMITRIE JEGA
1912-1986

Unui epigramist

Puțin pleșuv, monden, stilat,
Te-asemeni mult cu Cincinat;
Dar Cincinat - orice s-ar spune -
Făcea și epigrame bune!

Profesiune de credință

Pornind dintr-o faimoasă gintă,
În prim delir, n-am șovăit;
Am fost un arc întins spre țință,
Dar niciodată "arcuit"....!

Ca la jocul de cărți

Se-ntâmplă fel de fel de drame
În lumea asta interlopă,
Alergi dup-un careu de dame
Și-ți vine-un prăpădit de popă!

Căsnicie "model"

Menajul nostru mult sporit
S-a transformat pe nesimțite,
Că "de la lingură-am pornit"
Și-acuma suntem la cuțite.

Spitalizarea

E-un fenomen paradoxal
Cu cauze subtile:
Pierzi zeci de zile la spital
Și, totuși, mori cu zile.

Selecție VASILE LARCO

FENTE EVANESCENTE

În duși răi de dimineață

Care viespi îl deocheară,
Care țepă să-i fi pus,
Că, din chejii buni de-aseară,
S-a sculat cu dosu-n sus?

Hoț neprins

Unei cutre opulente,
Chiar dac-a furat cu carul,
Fără probe concludente,
I s-a-nchis pe loc dosarul.

Câte piei (mâncase), atâta piele (adunase)

Ochi de șarpe, rât jimbat,
Numai piele, numai oase,
Câți colegi de vii mâncase,
I-au zis dracu-mpelițat.

Tot un drac

Stă să cadă-un tăvălug:
Ori că-ți bagă capu-n sac,
Ori că-l bagi însuși în jug.
Cum n-o dai, e tot un drac.

Pe-un cap de ață

Stă pe-o bară suspendată.
Un zefir destul să bată
Și s-a dus de-a berbeleacul.
Dac-o caută pe dracul!...

Îndârjire drăcească

Precum stropul roade-n tartru
Până-l face bucățele,
El făcu pe dracu-n patru
Până ce-i intră sub piele.

Ca din pod

Parcă nu era obraznic,
Nici tăia frunze la câini.
S-a spălat de el pe mâini:
L-a trimis la dracu-n praznic.

Porumbel la casa lor

Și-au făcut și-un cuib, hulubii:
Casă de-a mai mare dragul.
Ocolească-le-o incubii,
Plinul să le calce pragul!

Dragoste la prima vedere

Stol de fete-n horă. Iuuu!
Badei una îi plăcu.
Cât să joace-o polcă, ia,
A prins dragoste de ea.

Învățătură

Spectacol viu: colizii, dramă.
El, urmărind a dramei tramă,
Și-a conturat un abece:
Să nu faci dramă din orice.

De Sânziene

Paște-o mamă-un pici și-o pice

Nu cumva în șanț să pice.
Săruta-le-o-aș pe maica,
Toată ziua sar drăgaica.

Prea mult piper strică

Lărgind glumei decolteul,
Îi sări fetei troleul
Și-acum nu-și găsește locul
Cum să dreagă busuiocul.

Războiul și lumea

Nevoit sunt, ca arap,
Să-mi pun toată lumea-n cap,
Pe când dânsa, cert, o are –
Toată lumea – la picioare.

Când regele e gol

Se-afișa-n comună rege:
Totul – el face și drege,
Însă, cum sosi controlul,
Primul – el pupă subsolul.

Război și pace

A luptat luptă cinstită
Cu smintiții și-nțelepții.
După trecerea prin sită,
Odihnește-acum cu dreptii.

Complicitate la furt

Când l-avea pe șef în spate,
Cum să știe ce-o așteaptă:
Șapte ani și jumătate,
Că i-a fost mâna lui dreaptă.

Necazurile se țin lanț

Un stop cardiac – pe față –
C-a fost șters dintr-un uric.
După criza de pe piață
Și-ntreprinderea-i pe dric.

Frică și de umbra sa?

Cel trecut prin foc și pară
N-o să-l sperie vreo cioară,
Nici, în zare, un nor de fum.
El își caută de drum.

Argăseala nu-i pentru cine se potrivește...

La vreun sac de piei furate
Le pune la tăbăcit.

Nicii n-a reușit pe toate:
L-au pus pe el la dubit.

Mult pătimitul nas

Mic fiind, credul, de nas
Îl ducea cui nu i-i lene.
Când la minte-a prins, la pene,
Să mai iasă n-are nas.

Apa dă din matcă

Ani cam mulți s-au măcinat la moară.
Lumea, însă, i zice domnișoară.
Când îi spui c-a fost odată fată,
Ea se face Dunăre turbată.

Sunetul, prelung și rar

Geana zilei intră-n surlă,
Fruntea, grea, cu mir s-o ungă.
Clopotarul, -n turn, sub turlă,
Trage clopotu-ntr-o dungă.

Să nu te joci cu focul

Tot făcând-o pe nebulun
Când trăgea în ciori cu tunul,
Sosi unde vrea s-ajungă:
Astăzi chiar este-ntr-o dungă.

Ciripit de neoprit

Nu s-au mai văzut de-o lună,
Au a-și spune câte-n lună.
Dur la deal și dur la vale,
Vorba nu costă parale.

Record olimpic

Calmul lui – Olimpul n-are.
Doar o dată, -n nevricale,
Își ieși din balamale:
Îl atinse unde-l doare.

Stea din cer – cap de bănat

Supărată, mândra mea,
Că nu-i dau promisa stea.
Rău mă doare inima.
Aș strechea de m-ar ierta.

Prietenul la nevoie se cunoaște

Păhăruț să-ți verși amarul,
Te dă jos de parcă-mpușcă.
Unul, frate cu paharul,
Cât pârșnești l-a dat de dușcă.

Egalitate de sex

Cum îl văd că vine beat,
Iau bocceaua și-am plecat.
Astfel, slavă Domnului
Că nu-s la edecul lui.

E de trai, nu de mălai

Nu e sinuos prezentul.
Mai compus a fost perfectul.
Faci o jalbă la prefect.
O amendă - și-i perfect!

NICOLAE MATCAȘ

Porți deschise spre cultură și spiritualitate

la biblioteca reghinenilor

Anul Centenarului Marii Uniri a fost tratat cu deosebit interes și responsabilitate de Biblioteca Municipală *Petru Maior* din Reghin, bibliotecarii de la toate secțiile și serviciile publice implicându-se în reușita evenimentelor cultural-educativ-științifice (și artistice) - cele mai multe având o amploare națională dar și internațională.

Startul s-a dat încă la Ziua Culturii Naționale (15 ianuarie) și aniversarea zilei de naștere a *poetului nepereche* Mihai Eminescu. Spectacolul grandios, organizat de noi și găzduit de Casa Municipală de Cultură *Eugen Nicoară*, a adus în atenția numerosului public spectator, *fenomenul* Cenuclului Flacăra. Andrei - fiul poetului Adrian Păunescu, însoțit de o parte dintre membrii cenuclului (Majay Gyoza, Angela Kiss Marieșiu, Emeric Imre, Magdalena Pușkaș, Sorina Bloj, Adrian Ivanițchi, Cătălin Condurache, Vali Moldovan, Ghiță Danciu, Vali Șerban, Florin Săsărman.....) au prezentat vechi și îndrăgite cântece lansate în acest cadru artistic, publicul rezistând cu plăcere mai mult de șase ore.

Nicolae Băciut, Florin Bengean, Răzvan Ducan, Dorin Cremene, Sorina Bloj, Maria Precup, prin scurte alocuțiuni și proiecții de film documentar, au evocat personalitatea câtorva dintre cei care s-au iscălit cu litere de aur în cartea culturii neamului nostru: Adrian Păunescu, Mihai Eminescu, Grigore Vieru, Doina și Ioan Aldea Teodorovici. Am savurat cu toții, în emoție și meditație, recitalul de poezie al scriitorului Nicolae Băciut, înzestrat cu farmec și talent actoricesc.

În fiecare lună din acest an, în medie de 3 ori, au fost susținute conferințe științifice care au abordat tematica Marii Uniri (la sediu, în școli, în alte localități) prezentate de : dr. Florin Bengean; pr. protopop Gheorghe Șincan, dr. Nicolae Băciut, I.P.S. Ioan Selejan Arhiepiscopul Timișoarei și Mitropolitul Banatului, prof. univ. dr. Petre Țurlea, Academician Valeriu Matei, Academician Ovidiu Bojor, prof. univ. Laura Stanciu și mulți alții. Conferința Națională *Petru Maior și prietenii* (ediția a III-a) și Colocviul Național Ovidiu Bojor (ediția a IV-a), la care au participat cercetători științifici, istorici, profesori universitari s.a., au abordat ca tematică și Unirea Românilor de la 1918.

Prezența la Reghin a personalităților din elita culturii naționale o datorăm parteneriatului de excepție dintre noi și Direcția Județeană pentru Cultură Mureș, mai ales dlui Nicolae Băciut - cel care a facilitat aceste întâlniri.

La cele mai multe dintre activități am avut susținerea partenerilor tradiționali - Direcția Județeană pentru Cultură Mureș și Protopopiatele Ortodox și Greco-Catolic.

Pentru bucuria cu care ne-au stat alături le mulțumesc și celorlalți colaboratori care s-au dovedit a ne fi prieteni: CARP, Liga pensionarilor, Despărțământul Reghin al Astei, bibliotecile școlare și cele din Ibănești și Sărmaș, Muzeul Etnografic, Biserica Ortodoxă din Bistra Mureșului, școlile și liceele tehnologice din Reghin și Deda.

Iată doar câteva dintre atrăgătoarele proiecte înfăptuite împreună:

- *100 de cărți pentru Marea Unire* - proiect al scriitorului Nicolae Băciut la care noi am fost parteneri (am organizat lansări de carte, excursii la case memoriale, festivități de premiere, concursuri, comemorări și evocări, am publicat cărți în cadrul acestei colecții unice);

-Ziua Bibliotecarului - ne-a purtat pașii la Biblioteca Națională a României, unde am petrecut împreună momente de mare intensitate spirituală: prezentarea proiectului sus menționat, festivități de premiere, expoziție de carte cu alți autori mureșeni, expoziții de pictură și icoane pe sticlă. Cu această ocazie am vizitat și Muzeul Satului, Mănăstirea *Antim Ivireanul*, Mănăstirea *Cernica*, Mănăstirea de la Sinaia unde am vizitat muzeul păstrător al tăblițelor dacice (...), Casa Memorială *Cezar Petrescu* la Busteni, renumita Editură *Libris* - Brașov, activități de cenaclu ș.a.

- Ziua Limbii Române (31 august) am sărbătorit-o la Roma, la Columna lui Traian. Evenimentul a fost unul de excepție, la care au participat și asociații literare ale românilor din Italia. Desigur, lista monumentelor vizitate la Roma cuprinde multe amintiri impresionante dar, pentru noi, nimic nu a fost mai înălțător decât medalionul literar-muzical evocator al strămoșilor daci, de la Columna lui Traian, evidențiat de altfel nu numai de presa din țară ci și de cea italiană. Cei 50 de români purtând cu prețuire straiul popular, au presărat un pumn de pământ românesc și grâu, acolo, așa cum a făcut mai Badea Cârțan. Proiectul s-a numit *Pe urmele lui Badea Cârțan*.

În acest articol mai amintesc un eveniment de excepție - finalizarea

proiectului *100 de cărți pentru Marea Unire*: Alba Iulia, Biblioteca *Lucian Blaga*, 30 noiembrie. Un grup de aproximativ 50 de persoane, coordonat de scriitorul Nicolae Băciut, am vizitat Orașul Unirii, am susținut momente înălțătoare spiritual în memoria celor care au consfințit actul Marii Uniri, am recitat și am cântat cântece patriotice. Dl. Nicolae Băciut a donat bibliotecii din Alba Iulia întreaga colecție despre care am făcut vorbire.

În numerele următoare ale revistei voi detalia, rând pe rând, întâmplările noastre culturale, dând fiecăruia importanța cuvenită.

Nu pot să închei articolul fără să amintesc însă faptul că în anul acesta am reușit să transferăm și să rearanjăm întregul patrimoniu al bibliotecii (peste 130. 000 de cărți împărțite în 6 depozite și patru secții) într-un nou sediu, un loc binemeritat de o instituție ca a noastră. Întreg colectivul de bibliotecari s-a implicat în mod exemplar și, în timp record, cu eforturi deosebite, am dovedit că fără să întrerupem mai mult de patru săptămâni relația cu utilizatorii noștri, am putut amenaja un nou sediu mult mai plăcut ambiental și mult mai corespunzător din punct de vedere al microclimatului necesar păstrării documentelor de bibliotecă și cărților.

Mulțumesc dragi colegi: Elena Enache, Alina Buruian, Grama Imola, Florin Bengean, Mona Bucin, Toth Atilla, Daniela Hârceagă Sebastian, Menyei Ildiko, Bloj Nicolae, Carmen Lihăț, Angela Dălălău, Codruța Mariș și Floarea Maloș.

Mulțumim Asociației Naționale a Bibliotecarilor și Bibliotecilor Publice din România că ne-a decernat **diplomă de excelență** pentru întreaga activitate desfășurată de noi în anul 2018. Mulțumim colegilor din Biblioteca Județeană Mureș pentru gestul de a aprecia strădania noastră.

PROF. SORINA BLOJ

Scrisori deschise

Stimate Domnule Băciuț,

V-am văzut pe Facebook cu cele 100 de cărți despre Marea Unire ! Vă felicit din toată inima ! De fapt, doamna Dinuca Burian îmi vorbise deja despre manifestarea de la Alba Iulia de pe 30 noiembrie. Să editați 100 de cărți în așa scurt timp, mi se pare o reușită excepțională !

Au fost multe evenimente pe 30 noiembrie ! La Sârmașu de asemenea s-a sărbătorit centenarul ! Bunicul meu, Dumitru Moga, care în 1918 fusese trimis de obște la adunarea de la Alba Iulia, a fost declarat cetățean de onoare ! Vedeți fișierul alăturat ! Ce ironie a sorții ! În 1949, bunicul și bunica fusese ridicată la ora 2 noaptea și duși la Aiud, unde li s-a stabilit apoi domiciliul obligatoriu. Motivul era că au fost moșieri. Nu au mai avut dreptul să ia niciun ac din casa lor și nici să-și mai vadă vreodată satul !! Avuseseră marea vină de a fi fost proprietari a 75 ha de pământ (însă moștenitorilor li s-a restituit mai puțin de 25 ha !!). Acum lucrurile s-au schimbat ! S-a făcut un parastas pentru bunici la Vișinelu pe 29 noiembrie, iar pe 30 noiembrie la Sârmașu, Dumitru Moga a fost declarat cetățean de onoare. Eu nu am fost prezentă la eveniment; doar sora mea și verișoarele mele. Dar evident bunicul nu mai trăiește...

Am avut ecouri și de la marea sărbătoare de al Alba Iulia, unde a fost prezentă și sora mea ! Și de la Iași, unde Muzeul Municipal a organizat pe 1 decembrie o frumoasă expoziție ! Mă bucur că centenarul a fost sărbătorit peste tot în România. Și bineînțeles revista dvs. e mereu „de veghe”, mereu publică articole despre Marea Unire ! Ca și domnul academician Ioan-Aurel Pop care e mereu de veghe pentru Transilvania noastră. Citesc cu plăcere articolele pe care le publică în fiecare număr ai „Vetrei vechi”.

Dar se mai organizează și la Paris din când în când manifestări românești. În toamna asta, Primăria arondismentului 5 din Paris a

organizat o expoziție și un colocviu despre cel de-al doilea război mondial (campania din estul Europei), expoziție intitulată „L'Armée d'Orient”, și eu am colectat diverse documente ca să îmbogățesc expoziția – vedeți alături niște imagini.

Am mai participat și la conferințe organizate de către asociația noastră „Casa română” din Paris : conferința despre generalul Henri Berthelot (ținuta de domnul prof. Jean-Claude Dubois, fiul legatarului universal al generalului). Domnul George Simion, președintele *Platformei Unioniste Acțiunea 2012* ne-a vizitat și ne-a vorbit despre acțiunile întreprinse în speranța reîntoarcerii Moldovei la patria mamă. Pe 17 noiembrie, „Casa Română” din Paris a organizat și o sărbătoare a Centenarului.

Pe 30 noiembrie s-a organizat la Paris o frumoasă sărbătoare de ziua întregirii României. Vă trimit alături o mică prezentare a evenimentului și niște poze; puteți vedea și pe Facebook-ul meu înregistrări pe care le-am făcut la ceremonie.

Din păcate, a doua zi, Arcul de Triumf a fost vandalizat.. Acum se simte la Paris o atmosferă cam încărcată și situația este destul de îngrijorătoare. Dar să sperăm că toate se vor aranja.

Nu v-am povestit despre cele ce-am realizat astă-toamnă ! După cum era prevăzut, în septembrie, o colecție de

tapiserii ale Gabrielei Moga Lazăr, mama mea, a intrat în patrimoniul Muzeului Municipal din Iași.

Cu această ocazie, a avut loc și o expoziție de tapiserii – vedeți alăturat poze.

La vernisaj, au fost în sală multe persoane care o cunoscuseră pe artistă și au vorbit despre ea, reînviind clipele petrecute împreună.

Dar am regretat că domnul profesor Gheorghe Macarie, cel care îi prezentase expoziția de la Sârmașu nu mai era printre noi.

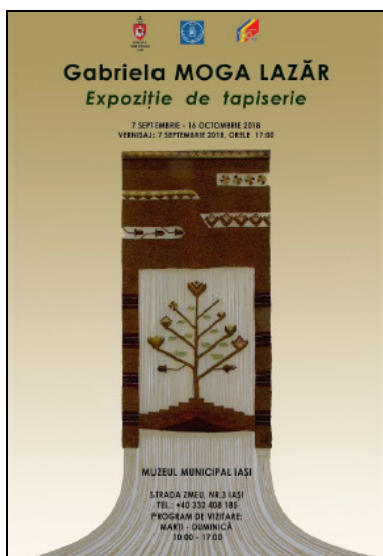
Eu apreciasem cuvântarea domniei sale de atunci, precum și cuvântarea poetei Nazaria Buga; le făcusem transcrierea pe hârtie și vă trimiseseam textele corespunzătoare în speranța de a fi publicate când se împlinea un an de la vernisajul expoziției de la Sârmașu. Bănuiesc că au fost prea multe evenimente de relatat și nu ați mai avut spațiu în revistă pentru aceste texte.

Poate că ar fi o idee bună să fie publicate eventual în ianuarie, la un an de la moartea profesorului Macarie; în memoria sa. Profesorul Macarie făcuse o analiză pertinentă a creației mamei mele și mi-ar face plăcere ca aceasta analiză să fie publicată. Și cele spuse de Nazaria Buga mi se par interesante, cu atât mai mult cu cât ea prezintă atmosfera literară a Iașului și personalitatea profesorului Stefan Lazăr, tatăl meu. Dar desigur că aveți multe texte interesante în vedere și tare mi-e teamă că nu veți avea destul spațiu...

Vă urez multe succese în continuare din toată inima (în accepția poetică, iar nu ca organ de anatomie) ! Multă sănătate și sărbători fericite !

De la inimă la inimă și cu multă stimă,

Simina Lazăr Huser

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Vă mulțumesc și vă felicit stimate
maestre Nicolae Băciuț pentru
trimiterea și realizarea revistei *Vatra
veche* nr. 10/2018, spunând că:

Afară-i frig și plouă des,
E-o toamnă fără de pereche,
Noi așteptăm, cu interes,
A unsprezecea Vatră veche!

Vasile Larco

Mulțumesc! Sunteți cu adevărat
Sfântul Nicolae care aduce daruri...
Apropo, știati că acest sfânt, originar
din Frigia, era de neam tragic? De-al
nostru, cum s-ar zice...

Ecaterina Țarlungă

Te cuprindem = îmbrățișăm pentru
dar, frățioare. Suntem la Chișinău
unde lansăm CARTEA... așa încât îi
vom saluta pe prieteni în nume
comun. Cum ne întoarcem acasă,
îndreptăm șuvoiul Manualului de Om
către paginile Vetrei... admirabile, că
de obicei. Cu iubire,

Traian & Shanti

Bună ziua, stimate domnule Băciuț!
Vă mulțumesc pentru revistă și vă
felicit pentru apariția acestui număr -
9/2018. Sfârșit frumos de săptămână!

Vavila Popovici

Primit cu mare plăcere revista și ne
bucurăm de ea de fiecare dată,
sperând la fel și pe viitor!
Cu deosebită stimă și felicitări pentru
amplă lucrare, impecabilă, că
întotdeauna, aceeași

Gabriela

Mulțumesc, dragă domnule Băciuț.
Abia azi am văzut și m-am delectat cu
numărul acesta. Am fost la recupe-
rare, iar acum doresc să ajung la zi cu
correspondența. Mulțumesc mult. Îți
doresc răbdare și putere să duci mai
departe această dulce povară. Să ai un
Crăciun și un An Nou cu liniștea
mulțumirii. La mulți ani!

Ioan Groșescu

Racz - bune imagini... Țasta e și
numele aripilor din Ungaria a familiei
Rațiu... Mi-a spus Rațiu de la Brașov,
ăar cu Ion Rațiu, care se ocupă de
genealogia familiei. Are și un site...

E.T.

Mulțumesc frumos pentru încă un
număr bine lucrat, al revistei
Vatra Veche și totodată am onoarea
să va urez încă de astăzi, de ziua
numelui, un sincer și ponderabil LA
MULȚI ANI! Cu prețuire, al dvs.,

N. Suciu

Mulțumesc pentru revistă și pentru
spațiul dedicat fragmentului din
viitoarea mea carte!

E.Amariei

Tuturor, felicitări. Dle Nicolae Bă-
ciuț, va mulțumesc mult pentru
publicarea cronică semnate de poetul
Adrian Erbiceanu. Gânduri prețioase.
O seară magică.

Valentina Becart Bisog

Un dar minunat de Moș Nicolae!
Mulțumesc mult! Sănătate și urări de
bine! Respect și prețuire pentru ceea
ce faceți pentru sufletul nostru,

Doina Dobreanu

Stimate Domnule Băciuț,
Am primit revista - în format digital -
și vă mulțumesc pentru promptitu-
dine, un gest care, lună de lună, îmi
„face rost” de bucuria reîntâlnirii nu
numai cu una dintre publicațiile
noastre culturale de calitate, ci și cu
materiale, din toate genurile literare,
care atestă atât valoarea semnatarilor,
cât și a materialelor.

Vă mulțumesc, deci, și aștept de
fiecare dată această bucurie a
revederii cu VATRA VECHE...

Felicitări! Cu considerație,

Dumitru Hurubă

Vă mulțumesc frumos! Datorită
articolelor de interes, mi-am îngăduit

să trimit revista (electronic) și colegi-
lor (istorici, lingviști) de la
Chișinău.

Cu întârziere, pentru Sfântul Nicolae,
și cu anticipare pentru Sărbătoarea
Nașterii Domnului, va transmit cele
mai bune gânduri și urări de împlinire
și sănătate! Cu stimă,

Ela Cosma

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,
Mulțumesc pentru acest nr. al
REVISTEI cu contribuții pe teme
literare foarte interesante și valoroase.
Succes și cele bune, al Dv.

Hans Dama

Ca de obicei, o revistă foarte bună.
Mulțumiri nenumărate!

Ioan Dănilă

Vă mulțumesc mult d-nule Băciuț
pentru acest nou număr al revistei
„Vatra veche” Am ce citi în aceste
zile friguroase de-nceput de iarnă!

Nicolette Orghidan

Iubite frate Nicolae Băciuț,
Mulțumesc pentru nr. 10/2018 și
pentru generoasă ospitalitate.

Mă bucur că, în anul Centenarului,
toate provinciile românești, prin
reprezentativitatea materialelor, se
strâng la căldură dăătoare de viață a
„Vetrei” strămoșești. În numele
basarabenilor și nord-bucoveninilor,
care, urmare vitregiei sorții, azi se
mai află provizoriu în afară Țării, dar
care nu-și pierd speranța în Reîn-
tregirea neamului și a Țării, va
exprim sinceră recunoștință pentru
neuitare!

Spor la muncă, inspirație, autori și
cititori interesați și inteligenți!

NM.

P.S. Atașez la mesaj câteva din
catrenele recente.

Mulțumesc frumos !

În primul rând pentru faptul că de
fiecare dată când a apărut noul număr
al revistei, nu m-ați pierdut din vedere
spre a mi-o trimite în mod regulat !
Felicitări pentru că ați reușit luna de
luna să țineți steagul sus și la fiecare
nou număr, cultură în România a
reușit să se mențină, în contextul în
care latura culturală a neamului
nostru e foarte greu încercată ...
neavând niciun sprijin susținut, mai
ales în acest an centenar !

La mulți ani ! ... întrucât luna această
de final de an, e luna în care →

La mulți ani ar trebui să fie pe buzele tuturor. Cu bucurie și cu reală trăire sufletească

Cu drag, onoare și considerație ...

Lupul Alb GetoDac (V.i.V.)

Stimate Domnule Băciuț,

Au ajuns revistele și vă mulțumesc, cerându-vă scuze pentru nerăbdarea mea, motivată de dorința citirii pe hârtie a interesantelor materiale publicate. Mă bucur că voi avea un weekend luminat de lectură revistei. **MULȚUMESC !!!**

Cu statornică prețuire,

Livia Fumurescu

Stimate domn Nicolae Băciuț,

Vă mulțumesc frumos pentru publicarea recenziei doamnei Mariana Bendou și a domnului Vasile Rușet pe marginea volumului meu de poezie "Cerul din inima mea". Sunt onorată să apar în paginile revistei dvs.!

Felicitări tuturor celor care au contribuit la apariția acestui minunat număr! O revista de înaltă ținută, densă, care te captivează cu fiecare număr prin tot ceea ce transmite cititorului!

Cu aleasă considerație și prețuire,

Irina Lucia Mihalca

Stimate domnule Nicolae Băciuț,

Deși nu v-am mai scris de mult timp, țin să vă mulțumesc pentru minunată revista pe care ne-a trimiteți și să vă felicit pentru tot ceea ce faceți (acum, mai vizibil, grație prezenței dvs. pe FB).

Vă trimit atașat un mic eseu pe care mi-aș dori să-l rețineți pentru un viitor număr al revistei.

Cu cele mai bune urări,

Aurora Ștef Ciucă

La mulți ani, Domnule Nicolae Băciuț!

Nu știu exact când ne-am cunoscut, tind să cred că ne știm din timpuri ce nu au de-a face cu trecerea vremurilor. Scriitorul și prietenul Nicolae Băciuț mi-a fost aproape la bine și la mai puțin bine, de-a lungul ultimelor decenii, mi-a demonstrat că generozitatea, bucuria de-a te dăru pentru un demers ce rezonază cu Poezia, cu Cerul și Pământul, nu sunt vorbe în vânt.

La mulți ani, pace, sănătate, bucurii și multe alte proiecte culturale pe care să le împlinim împreună!

Melania Cuc

Am fost încântată de publicarea articolului meu despre românii mei din Basarabia și pe alocuri amintind de tătarii, tot ai mei, din Hanatul Crimeii, având un destin atât de încercat...în decursul a ultimilor 200 de ani cu frământări naționaliste, numai naționaliste? Mulțumesc. Articolul a apărut și în Turcia, în ziarul DOĞU din Erzingean, Anatolia. Istoricul și omul de suflet Dumitru Ursu a locuit și a scris la Simferopol (noi i-am spus de la 1418 Aqmescit), că atare, nu se putea că domnia sa să nu scrie despre tătarii din Crimeea, dovedind responsabilitate și spirit democratic, stare dominantă de conștiință națională caracteristică neamului românesc. Tătarii crimeeni retrași periodic în zona Kiev-ului vor afla și ei despre preocupările noastre în an de Centenar, deoarece, în timpul celor 10 drumuri istorice efectuate de mine în patria străbună, nu odată i-am auzit pe istoricii tătari vorbind cu admirație de românul Dimitrie Ursu! Mult stimat Domn Nicolae Băciuț, nu am decât cuvinte de laudă pentru activitatea pătrunsă de problematicile actuale, din păcate, mereu ACTUALE, ale ținuturilor noastre.

Günér Akmolla

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,

Am primit „Vatra veche”, nr. 10/2018, pe care am citit-o, ca de obicei, cu mult interes.

Felicitări pentru aceste excelent număr și pentru tot ce faceți!

Cu alese gânduri,

Stan V. Cristea

„Multă lume a sărbătorit Centenarul Marii Uniri, dar puțini au făcut-o durabil. Nicolae Băciuț a editat colecția „100 de cărți pentru Marea Unire”, o colecție diversă de autori mureșeni care va intra/ a intrat în bibliotecile publice. Meritul e al dumnealui, beneficiarul e cultura unei nații, care se vede și se silește în timp. Alții, cu fonduri mult mai mari, nu au făcut nici măcar a zecea parte din aceasta pentru a marca măcar, dacă nu chiar a sărbători acest moment (Uniunea Scriitorilor, de pildă!) Laudă făcătorilor de carte! Cred că Editura Vatra Veche (Târgu Mureș), alături de Editura Școala Ardeleană (Cluj-Napoca) au marcat cel mai frumos acest eveniment, cu adevărat măreț.”

Darie Duncan

"100 de cărți pentru Marea Unire"

Proiectul, „100 de cărți pentru MAREA UNIRE 1918-2018”, o colecție inițiată de scriitorul și editorul Nicolae Băciuț, a ajuns la final.

Am participat la manifestările de la Alba Iulia, la ceas de sărbătoare, cu cele 100 de cărți pentru Centenarul Marii Uniri.

Întâlnirea cu iubitorii de literatură s-a desfășurat la Biblioteca Județeană „Lucian Blaga” din Alba Iulia, 30 noiembrie 2018, ora 14.00. A luat cuvântul Nicolae Băciuț, directorul Direcției Județene pentru Cultură Mureș care a prezentat proiectul dedicat Centenarului Marii Uniri, intitulat „100 de cărți pentru Marea Unire – 1918-2018”, finanțat de Asociația „Nicolae Băciuț” pentru descoperirea și promovarea valorilor cultural-artistice și profesionale și de către Consiliul Județean Mureș. Cei 100 de autori selectați, au cărți de toate genurile literare, sunt autori din toate categoriile de vârstă. Domnul Nicolae Băciuț a oferit diplome de excelență „10/ 100” din partea revistei VATRA VECHĂ. Această colecție, a fost donată Bibliotecii Județene „Lucian Blaga” din Alba Iulia.

Mă simt onorată să vă adresez acum, la ceas aniversar, gândurile mele de sinceră prețuire și respect! Mulțumesc scriitorului Nicolae Băciuț pentru apreciere și pentru Diploma de Excelență „10/100”.

Dinuca Burian

Felicitări tuturor celor care au scris cu condeiul frumoase versuri sau marturisiri pentru anul centenar! Felicitări d-le Nicolae Băciuț pentru acest proiect de mare anvergură „100 de cărți pentru marea Unire”! Tot ce e scris e nepieritor și maturie a atator vremi...

Mirela Deteșan

Panoramic cultural

Târgu-Mureș, Expoziție de pictură Maria Mera

Reghin, Festivalul Poetilor Populari

Sărmașu, Zilele Bibliotecii „Liviu Rusu”

Sibiu, Muzeul ASTRA. La mijloc, ÎPS Streza, mitropolitul Ardealului

**Târgu-Mureș, Colegiul Național „Papiu Ilarian”,
Concurs de interpretare – poezie mureșeană**

**Delureani (Bistrița-Năsăud), lansare de carte, cu ÎPS
Andrei, mitropolitul Clujului**

**Reghin, Conferință ÎPS Ioan, mitropolitul Banatului,
„Lungul drum spre Marea Unire”**

OCHIUL CICLOPULUI

Suzana Fântânariu, S-au furat ochii Monei Lisa

Directori de onoare
Acad. MIHAI CIMPOI
Acad. ADAM PUSLOJIC
MIHAI BANDAC
Redactor-șef adjunct
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Cezarina Adamescu, Mihaela Aionesei, Emilia Amariei, Florin Bengean, Diana Dobrița Bilea, Sorina Bloj, Luminița Boboc, A.I. Brumaru, Mariana Chețan, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Ducan, Suzana Fântânariu-Baia, Dumitru

Hurubă, Alexandru Jurcan, Vasile Larco, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Ioan Marcoș, Cristina Sava, Maria Dorina Stoica, Mihaela Malea Stroe, Nicolae Suciu, Titus Suciu, Gheorghe Sarău, Ilie Șandru, Gabriela Vasiliu

Correspondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Darie Ducan, (Paris), George Filip (Canada), Andrei Fischhof (Israel), Veronica Pavel Lerner (Canada), Gabriela Mocănașu (Franța), Dorin Nădrău (SUA), Dalila Özbay (Turcia), Mircea M. Pop (Germania), Aliona Grati, (Chișinău), M. N. Rusu (SUA), Ognean Stamboliev (Bulgaria), Silvia Urdea (SUA).

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSTINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Iuliu Maniu nr. 14, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2018 • Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon: 0365407700, 0744474258. • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

